

Euroopa Liidu Teataja

C 88

49. aastakäik

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

11. aprill 2006

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I <i>Teave</i>	
		
	II <i>Ettevalmistavad aktid</i>	
	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee	
	424. istungjärgul 14.-15. veebruaril 2006	
2006/C 88/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse tervise ja tarbijakaitse tegevusprogramm aastateks 2007-2013" KOM(2005) 115 lõplik — 2005/0042 (COD)	1
2006/C 88/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus Teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 29. mai 2000. aasta määrust (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta" KOM(2005) 305 lõplik — 2005/0126 (COD)	7
2006/C 88/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Raudteejaamade roll laienenud Euroopa Liidu linnades ja linnastutes"	9
2006/C 88/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu direktiiv, mis käsitleb akvakultuurloomade ja akvakultuuritoodete loomatervishoiunõudeid ning teatavate veeloomadel esinevate haiguste ennetamist ja tõrjet" ning Ettepanek: nõukogu otsus, millega muudetakse otsust 90/424/EMÜ kulutuste kohta veterinaaria valdkonnas KOM(2005) 362 lõplik — 2005/0153 ja 0154 CNS	13

ET

Hind:
18 EUR

(Jätkub pöördel)

2006/C 88/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa pagulaste fond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse välispiiride fond aastateks 2007–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” — “Ettepanek: nõukogu otsus, millega asutatakse aastateks 2007–2013 Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa tagasisaatmisfond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” (KOM(2005) 123 lõplik — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD))	15
2006/C 88/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus hariduse ja koolitusega seotud riikidevahelise liikuvuse kohta ühenduse piires: Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta” KOM(2005) 450 lõplik — 2005/0179 (COD)	20
2006/C 88/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 rakendamise, tulemuste ja üldhinnangu kohta” KOM(2005) 486 lõplik	22
2006/C 88/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: arutelu algatamine ühenduse seisukoha suhtes, mis käsitleb ühenduse ökomärgise süsteemi kalandustoodetele” KOM(2005) 275 lõplik	27
2006/C 88/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Naiste esindatus Euroopa Liidu majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade otsuseid tegevates organites”	32
2006/C 88/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: nõukogu määrus, millega asutatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet — Ettepanek nõukogu otsus, millega volitatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit tegutsema Euroopa Liidu lepingu VI jaotises viidatud aladel” KOM(2005) 280 lõplik — 2005/0124-0125 (CNS)	37
2006/C 88/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus kodanikuühiskonna dialoogis”	41
2006/C 88/12	Euroopa majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksu- baasi loomine ELis”	48
2006/C 88/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Energiatõhusus”	53
2006/C 88/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa väikeste nõuete menetlus” KOM(2005) 87 lõplik — 2005/0020 (COD)	61
2006/C 88/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Majandushalduse tõhustamine — stabiilsuse ja kasvu pakti reform”	68
2006/C 88/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Majanduspoliitika põhijooned (2005–2008)”	76
2006/C 88/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa Liidu ja Mehhiko suhted”	85

II

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

424. ISTUNGJÄRGUL 14.-15. VEEBRUARIL 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse tervise ja tarbijakaitse tegevusprogramm aastateks 2007–2013”

KOM(2005) 115 lõplik — 2005/0042 (COD)

(2006/C 88/01)

2. juunil 2005 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 152 ja 153 taotleda Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust järgmises küsimuses:

“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse tervise ja tarbijakaitse tegevusprogramm aastateks 2007–2013” Asjaomase töö eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni aramus võeti vastu 23. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr PEDAGO LIZ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 424. istungjärgul 14.–15. veebruaril 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1 liige.

1. Kokkuvõte

Parlamendi poolt korraldatud algatused võimaldasid koguda erinevaid arvamusi komisjoni ettepanekute sõnastuse, sisu ja vormi ning põhjenduse kohta.

1.1 Komisjon esitas otsuse ettepaneku ühenduse ühise integreeritud programmi kohta tervishoiu ja tarbijakaitse valdkonnas (2007–2013). Komisjon toetub strateegiadokumendile, mis koosneb teatisest ja sellele lisatud töödokumendis sisalduvast ulatuslikust mõjuhinnangust.

1.2 See on esimene kord, kui komisjon määratleb tervishoiu- ja tarbijakaitsepoliitika ühise strateegia ning seda kohe pikemaks perioodiks (seitse aastat). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab komisjoni jõupingutusi, andmaks uusi tõukeid mõlemale nimetatud poliitikavaldkonnale, mida haldab ühine peadirektoraat.

1.3 Komisjon põhjendab oma uuendust õiguslike, majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste argumentidega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab edastatud rikkalikku teavet ning hoolikust, millega mõjuhinnangus selgitatakse üksikasjalikult erinevaid võimalikke lahendusi.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee korraldatud ulatuslik kuulamine, millel osalesid kõige erinevate asjaomaste huvirühmade esindajad, ning vahepeal komisjoni ja Euroopa

1.5 Komitee on tutvunud komisjoni esitatud dokumentide ja rikkalike lisamaterjalidega ning kodanikuühiskonna esindajate panusega, kes on otseselt seotud tervishoiu ja tarbijakaitse valdkonnaga. Lähtudes sellest ning kõnealuseid valdkondi esindavate paljude organisatsioonide poolt esitatud erinevatest kirjallikest töödest, jõudis komitee järeldusele, et kavandatav otsus Euroopa Liidu ühise tegevusprogrammi kohta tervise ja tarbijakaitse valdkonnas ei ole piisavalt põhjendatud ega üksikasjalikult selgitatud, esitatud argumendid ei tundu olevat piisavad kõnealuse valiku põhjendamiseks.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kuigi tervishoiu- ja tarbijakaitsepoliitikal on ühised ja üksteist vastastikkult täiendavad lõikumispunktid, ei too need endaga kaasa mainitud sünergiaid. Kõnealuseid lõikumispunkte on võimalik arendada ja rakendada vastavate koostöö- ja kooskõlastusmeetmete abil, kui arvestatakse nimetatud poliitikavaldkondade horisontaalset struktuuri (nagu keskonnapolitiikas).

1.7 Mõlema poliitikavaldkonna õiguslikud alused, mis on määratletud EÜ asutamislepingu artiklites 152 ja 153, on oma iseloomult täiesti erinevad. Seetõttu tuleb vältida järgmisi negatiivseid tagajärgi: ühelt poolt viiks see tarbijakaitsepoliitika hindamiseni samade, tervisehoiupoliitikale kehtivatele vastastikuse täiendatavuse ja subsidiaarsuse kriteeriumite alusel, mis kahjustaks Euroopa Liidu oma tarbijakaitsepädevusi; teiselt poolt oleks tervishoiupoliitika liiga suurel määral mõjutatav tarbijalikust mõtlemisest, mis läbi aetaks segi mõisted “kasutaja” ja “tarbija”, liites need üldiste omaduste alusel mõisteks “kodanik”.

1.8 Lisaks on komitee seisukohal, et tarbijakaitsepoliitika võib ühise eelarve korral kehvemasse seisu jääda. Praegu kehtiv kõnealuste poliitikavaldkondade eraldi käsitlemine toob eelseid mõlemale valdkonnale, eelkõige arvestades praegust institutsionaalset kriisi ja finantsperspektiiviga seonduvat sügavat ebakindlust.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et otsuse ettepanekus mitte ainult ei jäeta tähelepanu alt välja kõnealuse kahe poliitikavaldkonna teatud olulisi aspekte, kusjuures sobiv rahastamine ei ole tagatud, vaid on võimalik, et ei pöörata tähelepanu ka otsustava tähtsusega ning aktuaalsetele küsimustele. Rakendamist, järelevalvet ja hindamist puudutavad sätted tuleb sõnastada uuenduslikumalt, täpsemalt ja sihikindlamalt.

1.10 Komitee nõuab, et tarbijakaitseinstituut ei kuuluks iseseisva osakonnana Rahvatervise Programmi Täitev ameti juurde, vaid et talle antaks täpsemalt määratletud pädevused ja ülesanded. Üksnes nii on võimalik anda soovitud otsustav panus olemasolevate õigusaktide paremasse rakendamisse ja aidata kaasa tarbijate paremale teavitamisele, harimisele ja kaitsmisele.

2. Sissejuhatus: komisjoni teatise ja otsuse ettepaneku põhisisu

2.1 Teatistes “Kodanike parem tervis ning suurem turvalisus ja usaldus: tervise ja tarbijakaitse strateegia” esitab komisjon ettepaneku Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuseks, millega kehtestatakse tegevusprogramm tervishoiu ja tarbijakaitse valdkonnas ajavahemikuks 2007–2013.

2.2 Uues strateegias ja ühenduse tegevusprogrammis ajavahemikuks 2007–2013 ühendab komisjon esmakordselt tervishoiupoliitika ja tarbijakaitse.

2.3 Oma teatistes selgitab komisjon kõnealuse uue lähenemise põhjusi ning viitab seejuures mõlema valdkonna ühistele eesmärkidele ja nende olulisusele kodanike igapäevaelus. Lisaks viitab komisjon uue ühise programmi eelistele lähtuvalt sünergiatest, mis võimaldavad säästa nii eelarve- kui haldusvahendeid ning viivad lõppkokkuvõttes suurema tõhususeni.

2.4 Komisjoni strateegiline otsus toetub eelkõige vajadusele luua sünergiaid mõlema poliitikavaldkonna vahel, mille abil on võimalik saavutada mastaabisäästu, säästa halduses ning jõuda suurema tõhususeni. Lisaks aitaks see kaasa meetmete suuremale sidususele ning tooks kõnealused küsimused poliitilise tegevuskava keskmesse.

2.5 Komisjon nimetab järgmisi integreeritud poliitika eesmärgi:

- kaitsta kodanikke üksikisikust mitteolenevate riskide ja ohtude eest;
- suurendada kodanike võimet langetada otsuseid seoses tervise ja enda kui tarbija huvidega;
- muuta tervishoiu- ja tarbijakaitsepoliitika eesmärgid ühenduse teiste poliitikavaldkondade osaks.

2.6 Tervishoiu valdkonnas nimetatakse järgmisi eesmärgi:

- kaitsta kodanikke terviseohtude eest;
- edendada poliitikasuundi, mis aitavad saavutada tervislikumaid eluviise;
- vähendada raskete haiguste esinemissagedust;
- suurendada tervisesüsteemide tõhusust ja tulemuslikkust;
- edastada rohkem ja paremat teavet tervishoiu kohta.

2.7 Tarbijakaitsepoliitika valdkonnas nimetatakse järgmisi eesmärgi:

- tagada Euroopa Liidus kõigile tarbijatele võrdne kõrgetasemeline kaitse;
- parandada tarbijate võimet oma huvide eest seista;
- laiendada Rahvatervise Programmi Täitev ametit Euroopa tarbijakaitseinstituudi võrra.

3. Hinnang komisjoni teatisele ja ettepanekule

3.1 Ülevaade ühisest programmist

3.1.1 Tervishoiupoliitika ja tarbijakaitsepoliitika õiguslikud alused on täiesti erinevad. Tervishoiupoliitika kuulub üldiselt

liikmesriikide pädevusse, ühenduse meetmed vaid täiendavad liikmesriikide poliitikat ning peavad piirduma artiklis 152⁽¹⁾ loetletud spetsiifiliste aspektidega. Vastavalt EÜ asutamislepingule kehtib tarbijakaitsepoliitika puhul — eriti pärast Amsterdami lepingut — üldisem lähenemine, mille eesmärk on tarbijate õiguste toetamine ning nende huvide kaitse, eelkõige siseturu rakendamise meetmete raames⁽²⁾.

3.1.2 Seetõttu ei saa lähtuda väidetavalt õiguslikult “identsest” artiklitest 152 ja 153, mis võiksid sisaldada ühist õiguslikku alust integreeritud tegevusprogrammide tervise ja tarbijakaitse valdkonnas.

3.1.3 Lisaks on liikmesriikides eeskirjade õiguslik ja põhiseaduslik olemus tervishoiu valdkonnas täiesti erinev tarbijate õiguste omast, kusjuures erinev on ka nimetatud õiguste kaitse.

3.1.4 See ei tähenda, nagu oleks komitee arvamisel, et rahvatervisega seonduvad küsimused ei oleks hetkel olulised. Ainuüksi kõnealused küsimused õigustavad vajadust tugeva tervishoiupoliitika järele Euroopas, mida oleks võimalik rakendada ka võitluses vaesuse ja tõrjutuse vastu. Kahjuks võib põhiseaduse lepingu vastuvõtmise ebaõnnestumine viia selleni, et ära jäävad olulised sammud kõnealuses suunas.

3.1.5 Komitee viitab sellele, et mõisted “tarbija” ja “patsient” on erineva tähendusega ning ka nende määratlused on erinevad. Tarbijad ei ole alati üksikisikud, nad langetavad oma otsuseid turukriteeriumide alusel, st eelkõige majanduslikest tingimustest lähtuvalt. Patsientide õigused ei ole vaid majanduslikku laadi ning need õigused on võrreldavad õigusega pöörduda kohtusse või õigusega haridusele. Seetõttu osutavad riigid mitterahvatervislikku laadi üldhuviteenuseid.

⁽¹⁾ Nagu kinnitas tervise- ja tarbijakaitse peadirektoraadi peadirektor Robert MADELIN “Open Health Forum 2005” avamisel (7.-8. novembril 2005 Brüsselis) ning ka Euroopa Parlamendi liikmed Miroslav MIKOLASIK (EPP) ja Dorette CORBÉY (PES) oma täheldustes forumi samaaegselt toimival koosolekul.

⁽²⁾ Vt siinkohal ka Vandersendeni, Dubois', Latham, Van den Abele, Capouet', Van Ackere-Pietry, Gérard'i ja Ayrali selgitusi Mégret' kommentaarile lepingu kohta, VIII kd, 2. väljaanne, 1996, lk 16jj ja 41 jj. Põhiseaduse eelnõus (ELT C 169, 18.7.2003) on olukord veelgi selgem: artikli III-132 tarbijakaitset puudutavad sätted (III jaotise III peatükk “Poliitika muudes valdkondades”) on võrdväärsed sotsiaalpoliitika, põllumajanduse või keskkonnapoliitika käsitlevate sätetega. Rahvatervist käsitlev artikkel III-179 on V peatükis valdkondade hulgas, mille puhul ühendusel on õigus vaid koordineerivateks, täiendavateks või toetavateks meetmeteks liikmesriikide tegevuses. Rahvatervis on kõrvuti selliste valdkondadega nagu kultuur, noorsugu, sport või kodanikukaitse.

3.1.6 Komitee tunnustab, et teatud aspektid on küll mõlema poliitikavaldkonna puhul ühised, kuid sama kehtib ka (suuremal või väiksemal määral) teiste valdkondade kohta⁽³⁾. Komitee arvates ei ole komisjon vastuvaieldamatult tõestanud, et rakendatavate meetmete ühiseid aspekte on mõlemas poliitikavaldkonnas võimalik saavutada vaid ühise integreeritud tegevuskava loomise ja elluviimise abil, ega ka seda, et tegemist on kõige sobivama ning kasulikuma meetodiga eelnimetatute saavutamiseks⁽⁴⁾.

3.1.7 Integreeritud lähenemine toob mõningate tarbijakaitseorganisatsioonide arvates kaasa rea puudusi, millega võib osaliselt nõustuda. Eeltoodu kehtib näiteks järgmiste argumentide suhtes:

- võimalus, et väheneb avalikkuse tähelepanu ja tarbijakaitsepoliitika kaotab osa oma olulisusest seoses kõnealuse valdkonna sidumisega tervishoiupoliitikaga (ja/või allutamisega tervishoiupoliitikale), seejuures muutuks tarbijakaitsepoliitika vaid liikmesriikide poliitika täienduseks⁽⁵⁾;

- suurenevad raskused dialoogi ja koordinatsiooni korraldamises pädevate siseriiklike organisatsioonide ja liitudega, mis üldjuhul ei tegele mõlema valdkonnaga;

- kuna vahendid on piiratud või suunatud teistele aladele, võib mõlemas valdkonnas tegutsevatel valitsusvälistel organisatsioonidel tekkida raskusi rahaliste vahendite hankimisega või oma valdkonna meetmete kaasrahastamisega.

3.1.8 Pigem on nii, et mitte ükski mõjuhinnaangus (lk 6–7) nimetatud kuuest olulisest põhjusest ei sisalda kummagi poliitikavaldkonna osas otsustavaid argumente, mis räägiksid ühtse lähenemise poolt. Eesmärke, mille poole püüeldakse, on võimalik saavutada ka poliitikavaldkondade asjakohase koordineerimise teel, seda eelkõige kui rakendada komisjoni suurepärast, siseriiklike asutuste haldusalast koostööd puudutavat algatust⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Palju lõikumispunkte on tarbijakaitse- ja tervishoiupoliitika ning selliste valdkondade nagu keskkond, turism, ühtne turg, õigus vahel, mille puhul teoreetiliselt oleks ka õigustatud ühine lähenemine.

⁽⁴⁾ Viide teatisele “Finantsperspektiiv 2007-2013” (KOM(2004) 487 lõplik, 14.7.2005, punkt 3.3, lk 24) ei ole veenev argument, eriti kui arvestada läbirääkimiste praegust ummikseisu. Sellest nähtub vaid, et komisjon on oma ettepanekus järjekindel, kuid see ei õigustata ega kinnita tulemuste õigsust. Ning foorumil “Open Health Forum 2005” jõuti vastupidisele järeldusele, et tervishoiu valdkonnas tuleks tugevdada sõltumatut poliitikat ühenduse tasandil.

⁽⁵⁾ Nagu komisjon ise selgesõnaliselt mõnab: “Programmi- ja strateegiaettepanek on suunatud EÜ asutamislepingu artiklite 152 ja 153 rakendamisele [...], täiendades riiklike meetmeid lisaväärtust tagavate meetmete abil, mida ei ole võimalik võtta riiklikul tasandil” (Õigusakti finantselgitus, lk 41).

⁽⁶⁾ Määrus (EÜ) nr 2006/2004 (ELT L 364, 9.12.2004).

3.1.9 Lisaks ei ole komisjonil õnnestunud näidata, millised struktuurilised ja pikaajalised sünergiaid tekivad kõnealuse ühise lähenemise raames ega määratleda sellest tulenevat mastaabisäästu. Mõjuanalüüsist ilmneb palju enam, et väljapakutud lahendus on kulude seisukohast vaadates neutraalne ja et mõlema valdkonna ühendamise tulemusena ei toimu finantsraamistikus mingit muutust ⁽⁷⁾.

3.1.10 Euroopa Liidu finantsperspektiivide jaoks nii kriitilisel ajal võiks mõlema valdkonna eraldi käsitlemine osutada palju soodsamaks: nii saaks pidada läbirääkimisi kahel rindel ja kummagi valdkonna olulised aspektid tõuseksid seeläbi paremini esile. Nii on kõnealust valdkonda esindavate organisatsioonide arvates võimalik saavutada eelarve seisukohast lähtuvalt soodsamaid tulemusi kummagi poliitikavaldkonna jaoks.

3.1.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb suurt muret võimalike drastiliste eelarvekärbete üle finantsraamistikus ajavahemikuks 2007–2013. Seeläbi võib niigi kesiste rahaliste vahenditega varustatud tegevuskava muutuda täiesti teostamatuks või siis tuleks see koostada ja esitada uuesti pärast uute eesmärkide ning meetmete määratlemist. Praktilisest põhjustest lähtuvalt on mõeldamatu kärpida tegevuskava lihtsalt protsentuaalselt ja proportsionaalselt eelarve üldiste kärbetega.

3.1.12 Lõpuks viitab komitee sellele, et kas ühenduse või liikmesriikide tasandil on võimalik viia läbi ühiseid ettevõtmisi kahe poliitikavaldkonna teatud aspektide osas, mis tõepoolest kattuvad, nii nagu see juba toimub ühenduse poliitika teistes valdkondades, nagu näiteks keskkond, konkurents, kasvatus ja kultuur. Mõlema poliitikavaldkonna valdkonnaülesest iseloomust tingituna tuleb nendega arvestada kõikidel teistel poliitikaaladel, nagu tunnistab komisjon teatise lisas 2 (lk 16) toodud näidetes.

3.2 Erimärkused

3.2.1 Tänu avalikule kuulamisele, millest võttis osa umbes 70 olulisemate ühiskondlike organisatsioonide esindajat, keda komisjoni tegevuskava otseselt puudutab, on võimalik teatist ja komisjoni ettepanekut analüüsida, seda vaatama meie tee pandud logistilistele takistustele, mis raskendavad üksikute aspektide ja elementide põhjalikku analüüsi. Kavas oli läbi viia eesmärkide analüüs, hinnata vahendeid ja uurida, kas neid kasutatakse eesmärgipäraselt ning vaadelda seda, milliseid meetmeid on tarvis rakendada seatud eesmärkide saavutamiseks.

3.2.2 Tarbijakaitse

3.2.2.1 Komitee on rahul sellega, kuidas komisjon töötab välja erinevaid meetmeid, mis on vajalikud tarbijate õiguste

õiglaseks tagamiseks Euroopa Liidus. Seejuures lähtub komisjon aga kaitsest kõige madalamal tasemel. Seega saab kõnealuse ettepaneku paigutada ühte ritta viimaste õigusaktide ettepanekutega, milles komisjon teeb valiku minimaalset kaitset pakkuva täieliku ühtlustamise kasuks. Lisaks väljendab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee muret päritolumaal kehtiva õiguse süsteemse kasutamise pärast ning hoiatab ühepoolse lähenemise eest, mis redutseerib tarbijakaitse üksnes kaupade ja teenused käsitlevale teabele ⁽⁸⁾.

3.2.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et komisjoni ettepanekud oleks võinud olla uuenduslikumad ⁽⁹⁾ ja konkreetsemad ⁽¹⁰⁾. Komitee juhtis komisjoni tähelepanu mõningatele endiselt eksisteerivatele vajakajäämistele juba arvamuses tarbijakaitsepoliitika kohta aastateks 2002–2006 ⁽¹¹⁾. Alles hiljuti võttis komitee vastu omaalgatusliku arvamuse, milles käsitletakse antud küsimusi põhjalikult ja üksikasjalikult ning milles tehtud järeldustele siinkohal viidatakse ⁽¹²⁾.

3.2.2.2.1 Komitee teeb ettepaneku lülitada praegusesse tegevuskavasse järgmised teemad:

- majapidamiste ülemäärane võlgnevus;
- tootevastutuse eeskirjade muutmine ja ebaõiglaseid tingimusi tarbijalepingutes käsitleva direktiivi muutmise lõpetamine ning CLBA-andmepanga taaselustamine;
- puudulikke teenuseid pakkuvate teenuseosutajate vastutuse küsimuse uuesti päevakorda võtmine;
- elektroonilise kaubanduse turvalisuse suurendamine;
- vajadus õigussüsteemi parema kättesaadavuse järele ja eelkõige võimaluste edendamine, mis aitaksid kohtus kaitsta kollektiivseid tarbijahuviseid;
- vanade ja uute liikmesriikide tarbijakaitseühingute vaheliste sünergiate edendamine;

⁽⁸⁾ Eriti selgelt väljendub kõnealune nägemus ebaausaid kaubandustavasid käsitlevas direktiivis, varem ka tarbijakrediitdilepinguid käsitleva direktiivi ettepanekus, mida muudeti siiski õigeaegselt ja asendati parema ettepanekuga, ning teatud määral väljendub see ka tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavaid aspekte käsitlevas direktiivis.

⁽⁹⁾ Komisjon mõnab ise: "Kõnealuseid eesmärke ei ole tõepoolest oluliselt muudetud võrreldes tarbijakaitsepoliitikaalase strateegiaga aastateks 2002–2006." (Õigusakti finantselgitus, lk 58).

⁽¹⁰⁾ Siinkohal ei tohi puududa viide kahele antud kontekstis eriti olulisele valdkonnale. Positiivse poole pealt tuleb esmalt mainida uue ettepaneku avaldamist tarbijakrediitdilepinguid käsitleva direktiivi kohta (KOM(2005) 483 lõplik, 7.10.2005); negatiivseks näiteks on otsus võtta tagasi määruse ettepanek müügi edendamise kohta siseturul (KOM(2005) 462 lõplik, 27.9.2005).

⁽¹¹⁾ ELT C 95, 23.4.2003.

⁽¹²⁾ ELT C 221, 8.9.2005.

⁽⁷⁾ Mõjuhinnangu punktis 4.4 (lk 32) märgitakse, et puhtalt rahanduslikust seisukohast lähtuvalt on eelarvevahendite suurendamisest tulenevad eelised, mis eraldatakse kas kahele eraldi tegevuskavale või ühele ühisele tegevuskavale, praktiliselt identsed.

— arvestamine eriolukorraga, mis valitseb viimati Euroopa Liitu astunud liikmesriikides ja neis riikides, mis tegevuskava kehtivusaja jooksul kindlasti ELiga ühinevad ⁽¹³⁾;

— lisaks peaks kogu tegevuskava olema paigutatud jätkusuutliku tarbimise ja eetilise kaubanduse konteksti.

3.2.2.3 Komitee tervitab ja toetab osasid kavandatud algatusi, samas tuleb paljudel juhtudel tähele panna teabe puudulikkust selles osas, kuidas ja mis ajaks need algatused konkreetselt ellu peaks viidama. Eeltoodu kehtib näiteks järgmiste aspektide suhtes:

— Euroopa lepinguõiguse ühise tugiraamistiku koostamine (komisjoni dokumendi punkt 4.2.2);

— varajase hoiatamise süsteemi siseseviimine petturitest kauplajate tuvastamiseks (punkt 4.2.3);

— tarbijate arvamuse ärakuulamise tagamine ning tarbijaorganisatsioonide suutlikkuse suurendamine (punktid 4.2.2 ja 4.2.4);

— tarbijate huvide ühendamine teiste poliitikavaldkondadega. Sellele viidatakse komisjoni dokumendi punktides 4.1 ja 4.2.2, samas jäetakse täpsustamata, kuidas seda konkreetselt saavutada.

3.2.2.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nendib, et tegevuskava sünergiaefekti seire ja analüüsi jaoks kindlaks määratud näitajad ei ole tõhusad (välja arvatud esimene), kui pidada silmas eesmärke, mille kohaselt kodanikuühiskond ja asjaomased tegutsejad peaksid aktiivsemalt osalema poliitika kujundamisel ja tarbijakaitsepoliitika kaasamisel teistesse ühenduse poliitikavaldkondadesse.

3.2.2.5 Lisaks peab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kasulikuks veel teiste kriteeriumide kehtestamist tarbijakaitsepoliitika hindamiseks, mis oleksid usaldusväärsemad ja otseselt seotud tegevuskava lisas 3 toodud eesmärkidega.

3.2.2.6 Kuigi seitsmeaastase kestvusajaga tegevuskava rakendamiseks on kehtestatud iga-aastased tööplaanid, näib, et komisjon ei soovi kasutada aastate 2002–2006 tegevuskavas toodud vahendit, nimelt käimasoleva tegevuskava hindamist ⁽¹⁴⁾. Selline hindamine võiks olla väga kasulik, eriti kui pidada silmas tegevuskava kestvusaja pikendamist seitsmele aastale.

3.2.2.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et Rahvatervise Programmi Täitevinstituudi raames loodava Euroopa tarbijakaitseinstituudi ülesehitus ja töömeetodid on veel sätestamata. Komitee soovib instituudi sõltumatuse

tagada selgelt sõnastatud ülesannete ja pädevustega, et vältida üleliigse bürokraatliku asutuse loomist.

3.2.2.8 Tarbijakaitsepoliitikaks eraldatud eelarvevahendite kontekstis täheledatakse, et need moodustavad vähem kui 20 % koguvahenditest ning seega teeb see seitsmeaastase tegevuskava kestel iga tarbija kohta kõigest 7 eurosentit aastas. Eelarvevahendite kahekordistumine võrreldes eelneva tegevuskavaga on näiline, sest ka programmi kestvusaega pikendati neljalt aastalt seitsmele aastale.

3.2.2.9 Eelnevale tuleb veel lisada, et peagi liituvad uued liikmesriigid alandavad veelgi vahendite hulka, kavandatud vahendite suurendamine on aga seotud üksnes tegevuskava kestvusega. Need vahendid ei ole piisavad isegi kavandatud meetmete jaoks, olulise osa nendest neelavad kavandatava instituudiga kaasnevad kulud.

3.2.3 Rahvatervis

3.2.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib juhtida tähelepanu komisjoni tegevuskava positiivsetele aspektidele, eelkõige selle eesmärgile anda uusi impulsse rahvatervisega seotud poliitikale. Nii tahab komisjon vaadelda seda kui prioriteeti, muuta see enam nähtavaks ning varustada see tõhusate vahenditega — need on kõik tõesti hädavajalikud aspektid. Ei ole ilmselge, et vaja nimetada linnugripi pandeemiast lähtuvat ohtu, et mõista vajadust rahvatervise oluliste aspektide kooskõlastamise järel ühenduse tasemel, millest komisjon on õigesti aru saanud ⁽¹⁵⁾.

3.2.3.2 Seega tervitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rahvatervist puudutavaid üldisi suuniseid, eriti ettepanekut kaasata rahvatervise huvid ühenduse poliitika teistesse valdkondadesse ning raskuskeskme asetamist ennetustööle, teabeanalüüsile, koostöö tugevdamisele, teadmiste vahetamisele ja paremale teabevoole.

3.2.3.3 Lisaks toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni poolt sõnastatud esmatähtsaid eesmärgi — võidelda tervishoiuteenuste ebavõrdse kättesaadavuse vastu, edendada laste tervist ja tegeleda küsimustega, mis seonduvad tööturul veel aktiivse elanikkonna vananemisega.

3.2.3.4 Komitee jagab lisaks komisjoni muret seoses ülemaailmsete terviseohtudega ja teatud eluviisidest tingitud haiguste osakaalu suurenemisega. Komitee tervitab tegevuskavas esitatud strateegiat tervist mõjutavate faktorite oluliseks suunamiseks.

⁽¹³⁾ Kõnealusel teemal on teadaolevalt koostatud Euroopa Parlamendi huvipakkuv resolutsiooni eelnõu (raportöör on hr Henrik Dam Kristensen [2004/2157(INI)], 31.5.2005).

⁽¹⁴⁾ Antud juhul leidis hindamine aset 15. septembril 2003 (SEK(2003) 1387, 27.11.2003).

⁽¹⁵⁾ See väljendub komisjoni poolt kõnealusel valdkonnas vastu võetud ja avaldatud mitmetes otsustes [otsused K(2005) 3704 ja 3705 (6. oktoober), 4068 (13. oktoober), 3877 ja 3920 (17. oktoober), 4135 ja 4163 (19. oktoober) ja 4176 (20. oktoober), 4197 ja 4199 (20. oktoober 2005), mis on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas L 263, 8.10.2005, L 269, 14.10.2005, L 274, 20.10. 2005, L 276, 21.10.2005 ja L 279 22.10.2005].

3.2.3.5 Komitee toetab lisaks komisjoni püüdlusi tervishoiuvaldkonnas tegevate organisatsioonide edendamiseks, eriti nende aktiivsemat kaasamist nõuandvatesse organitesse. Komitee tervitab muret patsientide mobiilsuse pärast, riiklike tervishoiusüsteemide vahelise koostöö toetamist ühiste probleemide lahendamise osas ning tervishoiualase teabevahetuse mehhanismide tugevdamist.

3.2.3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab tunnustust, et komisjoni tervishoiu valdkonda käsitlev ettepanek on paremini vastavuses kõnealuse valdkonna nõudmistega, seda nii lähtuvalt eesmärkide määratlemisest kui ka meetmete kavandamisest ning selleks eraldatud eelarvevahendite osas. Viimased on eelneva tegevuskavaga võrreldes peaaegu kolmekordistunud ning on neli korda suuremad kui tarbijakaitsele eraldatud vahendid.

3.2.3.7 Siiski on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et ka siin ei ole võimalik täheldada põhimõttelisi uuendusi⁽¹⁶⁾. Seega on endiselt jõus komitee märkused ajavahemiku 2001–2006 tegevuskava ning ajavahemiku 2004–2010 Euroopa keskkonna ja tervise tegevuskava osas, eriti mis puudutab jätkuva puudusi konkreetsete ja objektiivsete hinnatavate eesmärkide osas ning rakendamise täpse ajakava puudumist⁽¹⁷⁾.

3.2.3.8 Komitee oleks soovinud näha konkreetseid eesmärke seoses teatud aspektidega, mis sisaldasid eelmises tegevuskavas, nagu näiteks võitlus ebavõrdse kohtlemise vastu tervishoiuvaldkonnas, seda eriti võrrelduna meeste ja naiste vahel. Samuti ei viidata eakamate inimeste, kõige halvemas olukorras olevate

inimeste ja sotsiaalsete äärerühmade olukorrale. Lisaks ei pöörata tähelepanu sellistele olulistele teemadele nagu isikuandmete kaitse, isiklikud ja bioloogilised faktorid, kiirituse ja müra kahjulikkus ning resistentsus antibiootikumidele.

3.2.3.9 Ka oleks komitee tervitanud seda, kui programmi oleks kaastaud mõningad tõeliselt olulised küsimused (näiteks ülekaalulisus, HIV/aids, vaimne tervis⁽¹⁸⁾), laste tervis, lastehaigused ja vananemine) ebajärjekindel käsitlemine. Need leiavad tegevuskava kirjelduses küll mainimist, ent ei sisaldu õigusakti ettepanekus eneses vajalikul määral.

3.2.3.10 Komitee on lisaks üllatunud viisi üle, kuidas komisjon läheb oma ettepanekus mööda teatud rahvatervise valdkonna põhiküsimustest, nagu näiteks hammaste ja silmade tervishoid, palliatiivne ravi ja valu vaigistamine.

3.2.3.11 Põhimõtteliselt oleks komitee soovinud, et komisjon oleks käsitlenud teatud teemasid resoluutsemalt. Siinkohal peab komitee silmas teabe kvaliteeti kõigil tasanditel ja kõigis valdkondades, üldist riskiennetust, avaliku ja erasektori vahelist partnerlust, koostööd liikmesriikide vahel ja rahvusvahelisel tasandil.

3.2.3.12 Lõpuks oleks komitee ka tervitanud seda, kui tegevuskavas oleks ette nähtud konkreetseid tegevusi, mis võimaldaksid Euroopa Liidu tervishoiusüsteemide⁽¹⁹⁾ vahelist võrdlust, tagaksid Euroopa Liidu piires reisivate patsientide kaitse (ELi tervisekindlustus), kiirendaksid heade tavade koodide kiiremat vastuvõtmist ning näeksid ette ekspertkeskuste ja keskse epidemioloogiakeskuse loomist ja edendamist.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ Ajavahemike 2007–2013 ja 2001–2006 tegevuskavade võrdlev uurimus näitab, et praeguse ettepaneku punktid 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 5.4, 5.6, 5.7 ja 6 kattuvad sisuliselt eelneva tegevuskavaga ja on vaid teise numeratsiooniga. Punkt 1.5 sisaldab mõningaid uuendusi, nagu ka punktis 2 toodud loetelu, kuigi tervishoiuga seotud kriisilukordades toimimiseks mõeldud hädaabimeetmed sisaldasid juba eelmises tegevuskavas. Mõned uuendused on ka punktides 3.5, 3.6 ja 3.7, uus on kogu punkt 4, mida mainiti eelmise tegevuskavaga kaasnevas komisjoni teatistes vaid ebamääraselt, ning punktid 5.1, 5.2, 5.3, 5.5 ja 5.8. Seevastu ei sisalda praegune tegevuskava enam viiteid meetmetele kandidaatriikidega ja kolmandate riikidega tehtava koostöö valdkonnas, kõnealust punkti mainitakse komisjoni teatistes vaid põgusalt (2.2).

⁽¹⁷⁾ EÜT C 116, 20.4.2001 ja ELT C 157, 28.6.2005.

⁽¹⁸⁾ See on seda üllatavam, et komisjon esitas just suurepärase rohelise raamatu teemal "Elanikkonna vaimse tervise parandamine. Euroopa Liidu vaimse tervise strateegia väljatöötamine" (KOM(2005) 484 lõplik, 14.10.2005). See on jätk kõnealuses valdkonnas alates 1997. aastast tehtud tervele reale algatustele, millest annab hea ülevaate professor Ville Lehtineni 2004. aasta detsembris koostatud aruanne. Roheline raamat on suurepärase tõend selle kohta, et komisjon on võimeline täiesti iseseisvalt läbi viima olulisi algatusi rahvatervise tähtsates valdkondades, mis ei ole kuidagi seotud tarbijakaitsepoliitikaga.

⁽¹⁹⁾ Foorumil "Open Health Forum 2005" tõstatas vajaduse sellise võrdluse järele õigustatult Maailma Tervishoiuorganisatsiooni esindav dr Yves CHARPAK.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus Teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 29. mai 2000. aasta määrust (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta”

KOM(2005) 305 lõplik — 2005/0126 (COD)

(2006/C 88/02)

1. septembril 2005 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 29. mai 2000. aasta määrust (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 23. jaanuaril 2006. Raportöör oli pr Sánchez Miguel.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruaril 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 134, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni reformiettepaneku sisu, mis selgitab määrust, millel on väga oluline roll Euroopa Liidu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala tegelikkuseks muutmisel, ning muudab määrusega kooskõlastamise lihtsamaks. Mõned uued punktid tekitavad siiski teatavat segadust nende sisu tõlgendamise osas, eelkõige artikli 8 lõige 3, milles sätestatakse erand tähtaegade arvestamisele, kui adressaat keeldub dokumendi vastuvõtmisest, kuna ta ei valda dokumendis kasutatud keelt, et kaitsta taotlejat vastavalt riiklikele sätetele.

1.2 Artiklis 14 viidatakse kättesaamise kinnitusele või samaväärsele dokumendile, kuid selles tuleks anda üksikasjalikum ülevaade muude kättesaamist tõendavate korralduste kohta, mis kehtivad kätteandmisele või edastamisele postiteenistuste kaudu.

1.3 Selgitada tuleb mõlemaid kõnealuseid küsimusi ning eriti oluline on kontrollida eri keeleversioone, sest nende vahel esineb mitmeid erinevusi. Kõnealune probleem tuleb lahendada enne määruse avaldamist, sest iga liikmesriik rakendab määrust vastavalt omakeelsele versioonile.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib väljendada muret seoses komisjoni vähese tähelepanuga määruse rakendamisele uutes liikmesriikides, hoolimata uue olukorraga kohanemise eesmärgil vastu võetud lisadest.

1.5 Igal juhul soovib komitee rõhutada, et peab kohaldatava menetluse muutmist kohaseks, kuna sellega võetakse arvesse kõiki asjaomaseid osapooli, ning eelkõige, kuna selles kasutatakse kõnealusel eesmärgil loodud vahendit — Euroopa kohtute võrku, mis võimaldab võtta arvesse mõlema menetluse rakendamise osas täheldatud puudusi.

2. SISSEJUHATUS

2.1 Määruse (EÜ) 1348/2000⁽¹⁾ artiklis 24 sätestatakse, et Euroopa Komisjon viib etteantud aja jooksul, st 1. juunini

2004, läbi kõnealuse määruse rakendamise kontrolli ning kohandab seejärel määruse sätteid vastavalt dokumentide kätteandmise süsteemi arengule. Muudatusettepanek ei ole siiski tavaline formaalne muudatus, kuna see on osa ELi õigusaktide lihtsustamise protsessist ning selles võetakse arvesse kõnealusel ajavahemikul tehtud arvukaid õigusaktide ettepanekuid, et saavutada vastavus Tampere Ülemkogu resolutsioonile vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomise kohta, millega tagatakse inimeste vaba liikumine Euroopa Liidu territooriumil.

2.2 Kõnealuse määruse rakendamisel on ühtse turu nõuete kohase toimimise seisukohast oluline tähtsus. Piiriülesed tehingud ja lepingud ning eelkõige uutele tehnoloogiatele toetuvad hankesüsteemid vajavad õiguslikku vahendit, millega sätestatakse kohtu- ja kohtuväliste dokumentide kätteandmise ja edastamise kord ühest liikmesriigist teise liikmesriiki. Kõnealusel kontekstis tuleb rõhutada, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on kõnealuse küsimuse kohta juba arvamust avaldanud⁽²⁾ ning öelnud, et sellise korra reguleerimise õiguslik vahend peaks olema määrus, mitte direktiiv, kuna eesmärk on tagada täielik ühtlustatus.

3. Reformi sisu

3.1 Lihtsustamisprotsessi, mida reformiettepanekuga püütakse saavutada, osana viiakse sisse muudatused, millega parandatakse taotleja ja adressaadi õiguskindlust, kuna lihtsustamise eesmärk on luua alus usalduse säilimisele siseturul.

3.2 Kõigepealt sätestatakse kindlad reeglid tähtaegade arvestamiseks (artikli 7 lõige 2), asendades varasemad ühe kuu pikkuse tähtaja sätteid alates dokumendi kätteandmisest ning asjakohased riiklikud õigusaktid kehtivad ainult iga riigi haldusastutuste vahelistes suhetes (artikli 9 lõiked 1 ja 2).

⁽¹⁾ EÜT L 160, 30.6.2000.

⁽²⁾ EÜT C 368, 20.12.1999 (punkt 3.2).

3.3 Määruses täpsustatakse sätted, mille kohaselt võib adressaat keelduda dokumendi vastuvõtmisest, kui ta ei oska keelt, milles dokument on koostatud, ning kaalutakse dokumendi adressaadile arusaadavasse keelde tõlkimise võimalust, kusjuures ettenähtud tähtaja arvestamine algab tõlke kätteandmise kuupäeval (artikli 8 lõige 1). Sellegipoolest võimaldab uus lõige 3 erandi kasutamist juhtudel, kui riiklike õigusaktidega on sätestatud kindlad tähtjad, et säilitada taotleja õigused. Kõnealusel juhul on kätteandmise kuupäev algdokumendi kätteandmise kuupäev.

3.4 Teine tähtis muudatusettepanek puudutab kätteandmis- või edastamistasusid (artikli 11 lõige 2) ning muudatusettepanekus nähakse ette, et iga liikmesriik määrab eelnevalt kindlaks kindlasummalise tasu.

3.5 Seoses postiteenuste kasutamisega dokumentide kätteandmiseks või edastamiseks (artikkel 14) antakse liikmesriikidele võimalus nõuda tõendeid kättesaamise kinnituse või samaväärse dokumendi näol, samas mõjutamata kohtumenetlustest huvitatud isikute õigust kätte anda või edastada kohtudokumente vastava liikmesriigi kohtuametnike, ametiisikute või muude pädevate isikute vahendusel (artikkel 15).

4. Märkused muudatusettepaneku kohta

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab õigusakti muudatusettepanekuid, mis vastavad lihtsustamise põhimõttele⁽³⁾ ning tagavad samas õiguskindluse asjaomases kohaldamisalas. Komitee märgib, et kõnealusel juhul on komisjon täitnud oma ülesande koostada määruse artiklis 24 ettenähtud aruanne, ning lisaks on selgitatud ja arutatud käesoleva määruse rakendamisega seotud kogemusi tsiviil- ja kaubandusajaju käsitleva Euroopa kohtute võrgu⁽⁴⁾ istungitel. Pärast asjaomase teabe ja uuringute esitamist võttis komisjon vastu aruande⁽⁵⁾, mis on alus käesolevas dokumendis arutatavale ettepanekule.

4.2 Seetõttu tuleb tunnustada, et ühenduse õiguse korraldus dokumentide kätteandmise ja edastamise tähtaegade arvestamise kohta aitab oluliselt kaasa õigusaktide lihtsustamisele,

kuna varem kehtisid paralleelselt erinevad riiklikud sätted, mistõttu menetlused venisid pikaks. Samas võimaldab uus lähenemine asjaomastel pooltel saada menetlustest ülevaade, tutvumata sealjuures igas liikmesriigis kehtiva korraga. Siiski tunnustatakse, et vastavalt muudetud artiklis 9 sätestatule kehtivad riikidevahelistes suhetes kehtivad riiklikud õigusaktid ilma asjaomaseid üksikisikuid mõjutamata.

4.3 Ettepanek, mille kohaselt sõnastatakse ümber artikkel 8⁽⁶⁾ "Dokumendi vastuvõtmisest keeldumine", kui adressaat ei valda dokumendis kasutatud keelt, ning kohustus koostada antud dokumendi tõlge tundub kaitsvat asjaomaste poolte huve paremini kui praegu kehtiv sõnastus, eelkõige kuna ettenähtud ajavahemikku ei lühendata, vaid ajavahemiku arvestamine algab tõlke kätteandmise päeval. Siiski toob uue artikli 8 lõike 3 sõnastus üldtooduga seoses liikmesriikidele kaasa tõsise rakendamisprobleemi, sest lubab erandina kasutada tähtaegade arvestamisel riiklike sätteid, mille tulemusena ei pruugi dokumendi saajal olla võimalik end kaitsta.

4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub, et igal liikmesriigil on mõttekas tasu eelnevalt kindlaks määrata, kuna poolte vahel puudub usaldus kohaldatavate tasudega seotud ebakindluse tõttu. Nii parandatakse menetluse läbipaistvust.

4.5 Kooskõlas EMSK arvamusega⁽⁷⁾ leiab komitee, et vaja on uurida vastuvõtvate ametite poolt heakskiidetud tehniliste uuenduste ja uute edastamisvahendite, nagu e-post ja internet, kasutamist tsiviil- ja kaubandusajajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide kätteandmisel ja edastamisel eeldusel, et tagatud on mõlema osapoolte õiguskindlus.

4.6 Teine küsimus, mida tuleks kaaluda, on lisades sätestatud vormide sõnastus, mis on koostatud arvestades liikmesriikide õigusteenistusi ehk dokumente edastavaid ja vastuvõtvaid ameteid. EMSK leiab, et arvesse tuleks võtta ka taotleja ja adressaadi huve, lihtsustades sõnastust ja muutes selle arusaadavaks kohtu- ja kohtuväliste menetluste asjaomastele osapooltele.

Brüssel, 14. veebruar 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ ELT C 24, 31.1.2006.

⁽⁴⁾ Tsiviil- ja kaubandusajaju käsitlev Euroopa kohtute võrk. EÜT C 139, 11.5.2001.

⁽⁵⁾ Aruanne nõukogu määruse (EÜ) nr 1348/2000 kohaldamise kohta. 1. oktoober 2004 – KOM(2004) 603 lõplik.

⁽⁶⁾ Artikli 8 uus ettepanek dokumendi vastuvõtmisest keeldumise kohta seetõttu, et dokument ei ole adressaadi asukohaks oleva liikmesriigi ametlikus keeles, on kooskõlas Euroopa Kohtu kohtupraktikaga. vt hiljutist kohtuotsust C 443/03, 8.3.2005.

⁽⁷⁾ EÜT C 368, 20.12.1999.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Raudteejaamade roll laienenud Euroopa Liidu linnades ja linnastutes”

(2006/C 88/03)

10. veebruaril 2005. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja omaalgatusliku arvamuse järgmisel teemal: “Raudteejaamade roll laienenud Euroopa Liidu linnades ja linnastutes”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsiooni arvamus võeti vastu 31. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr TÓTH.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruaril 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 139, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

1. Soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõuab, et käesoleva arvamuse soovitused kaasataks dokumenti, mis koostatakse valge raamatu “Euroopa transpordipoliitika aastaks 2010: aeg otsustada” (KOM(2001) 370) hetkel toimuva ümbertöötamise tulemusena.

1.2 Rahvusvaheliste raudteejaamade olukorda raudteevõrgustikus tuleb põhjalikult uurida, sest nad ei kuulu mitte üksnes raudteefrastruktuuri hulka, vaid moodustavad ka osa linna poolt osutatavatest teenustest ning Euroopa arhitektuurilisest pärandist.

1.3 Ekspertide ja avalikkuse koostöö abil tuleb uurida raudteejaamadega seotud nõudmisi, pidades silmas 21. sajandi tehnoloogilist ja tehnilist arengut. Euroopa Liidu, liikmesriikide ja piirkondade tasandil tuleb välja töötada eeskirjade alternatiivsed vormid, arvestades seejuures tegelike vajadustega ning austades subsidiaarsuse põhimõtet.

1.4 Ühenduse õigusaktide väljatöötamisel tuleks reisijate üldise turvalisuse suurendamine ja kaitse terrorirünnakute eest lugeda rahvusvahelistele raudteejaamadele kehtivate nõuete hulka.

1.5 Raudteejaamade arendamise projektid on eriti olulised, sest raudteejaamad võivad toimida liikumapaneva jõuna ning nad aitavad kaasa majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamisele uutes liikmesriikides.

1.6 Koostöös Euroopa Investeerimispankaga (EIB) tuleb uurida rahvusvaheliste raudteejaamade struktureeritud arengu rahastamisvõimalusi avaliku ja erasektori partnerlusprojektide ning teiste asjakohaste mehhanismide raames.

1.7 Raudteejaamade puhul on oluline, et nad täidaksid oma esmast ülesannet, milleks on transport; selle asemel et üle võtta muid ülesandeid ning toimida kaubandus- ja tarbimiskeskusena.

1.8 Oluline on ka mõista, et raudteejaamade arendamine käib käsikäes ühelt poolt olemasolevate töökohtade säilitamise ja teiselt poolt uute töökohtade loomisega. Kõnealuste projektide puhul tuleb ei tohi loomulikult piirduda arengute otseste

mõjudega arvestamisega, arvesse tuleb võtta ka kaudseid mõjusid.

1.9 Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et raudteejaamade korrashoid ja arendamine ei ole esmase tähendusega mitte ainult suurlinnade infrastruktuuri või rahvusvahelisi transpordiliine teenindavate raudteejaamade raames, vaid ka raudteejaamades, mida kasutavad kõige ebasoodsamate piirkondade elanikud.

2. Sissejuhatus

2.1 Lühidalt öeldes on raudteejaamad raudteeliikluse “vaateaken”.

2.2 2001. aastal avaldatud valges raamatus “Euroopa transpordipoliitika aastaks 2010: aeg otsustada” ei muudeta ühenduse transpordipoliitika üldiseid eesmärke, kuid pööratakse enam tähelepanu transpordiliikide arendamisele, et vähendada liiklust maanteedel, ning transpordipoliitika muudetakse tarbija-keskseks.

2.3 Raudteejaamade roll on olulise tähtsusega kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumise tagamisel. Raudteejaamad annavad panuse sellesse, et reisijatevedu toimiks takistusteta ning nii kiiresti ja tõhusalt kui võimalik ja oleks kättesaadav kõigile. Selle tagamiseks on tarvis siseturu sujuvat toimimist, halduslaste takistuste kõrvaldamist ja võrdseid konkurentsivõimalusi.

2.4 Lisaks on Euroopa Liidu transpordipoliitika oluline vahend majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamiseks; selle kesksed eesmärgid on õiglase konkurentsi kindlustamine, turvalisuse suurendamine liikluses ning keskkonnamõjude ja -mõjudega arvestamine.

2.4.1 Raudteesektori taasavaldamise asjus viidatakse kõnealuses valges raamatus sellele, et raudteetransporti iseloomustab suur hulk vasturääkivusi. Ühel pool on kõrgetasemelised kiirraudteevõrgustikud moodsate raudteejaamadega reisijate tarvis, kuid teisel sageli vanamoelised teenused. Reisijad viibivad tihti raudteejaamades, mille seisukord jätab soovida või mis võivad isegi ohtlikud olla. Lähiringidele lisanduvad ülerahvastatud ja mõnikord hilinevad kaugsõidurongid.

2.4.2 Valges raamatus toonitatakse, et kiirraudteevõrgustike ja lennuliikluse koosmõju tuleb edendada investeringutega ning pöörata seejuures erilist tähelepanu lennujaamu teenindavatele raudteejaamadele. Komisjoni dokumendis rõhutatakse mitmel korral raudteejaamade rolli teenuste osutajana, lihtsustamaks reisijate edasist reisi (eelkõige pagasi transpordi puhul).

2.5 Euroopa Liidu esimese ja teise raudteepaketi vastuvõtmine ⁽¹⁾ on võimaldanud pidevaid edusamme kaubaveo liberaliseerimisel ning kvaliteedistandardite ühtlustamisel. Komitee loodab, et ka kolmandal raudteepaketil on sarnane mõju. Isikute vaba liikumise üksikute etappide lõpetamine ja ellurakendamine on Euroopa Liidu tulevased ülesanded. Käesolev arvamus on seotud kvaliteedistandardite väljaarendamisega rahvusvahelise reisijateveo tarvis ja nende kohaldamisega liikmesriikides.

3. Seadusloome

3.1 Raudteega seonduvaid küsimusi käsitletakse mitmetes ühenduse määrustes ja direktiivides. Siinkohal viitame määrusele, millega asutati Euroopa Raudteegagentuur ⁽²⁾, ning direktiividele ja määrusele raudtee ohutuse ⁽³⁾, raudteefrastruktuuri ⁽⁴⁾, raudteeliinide võimsuste jaotamise ⁽⁵⁾, üle-euroopalise tavaraudteevõrgustiku koostalitusvõime ⁽⁶⁾ ning ühenduse raudteede arendamise ⁽⁷⁾ kohta. Nimetatud erinevatest dokumentidest nähtub, kui vähe käsitletakse õigusaktides raudteejaamade rolli.

3.2 Komisjon tegeleb esmajoonel ühtsete tehniliste standardite loomisega (nt perroonide kõrguse ühtlustamine, et ka liikumispuudega inimestel oleks võimalik neid kasutada – direktiiv

2001/16/EÜ). Koostalitusvõime edendamine hõlmab raudteed elektriga varustavate võrgustike, turvasüsteemide ja muude tehniliste nõuete ning vedurijuhilubade väljastamise ühtlustamist. Raudteesektoris hetkel valitsev ebasoodne konkurentsituatsioon on muuhulgas seletatav ooteajaga teatud riigipiiridel seoses erinevate tehniliste nõudmistega (nt rööpavahe, vedurite tehnilised muutused, vedurijuhi vahetus).

3.3 Raudteejaamasid puudutavate direktiivide raskuskese lasub üldiselt reisijate turvalisusel ja õigustel (nt direktiiv 2001/16/EÜ). Selle heaks näiteks on kolmanda raudteepaketi direktiivid, mis on suunatud reisijate õigustele: reisijatele tagatakse, et nad saavad piletid kätte õigeaegselt ja lihtsalt, võimalusel peavad nad saama pileteid ümber vahetada ning neid teavitatakse pileтите kasutamise võimalustest. Teiste direktiivide eesmärk on turvalisuse suurendamine raudteejaamades. Sageli esineb suurlinnade raudteejaamades ning ka rongides vägivalda, seda eelkõige väljaspool tippundi. Kindlasti oleks huvi raudteetranspordi kasutamise vastu suurem, kui pandaks paika rangemad nõuded turvalisusele ning reisijad võiksid olla kindlad, et ebameeldivate juhtumite korral on võimalik abi otsida raudteejaama ja rongi personalilt.

3.4 Komitee jälgib aktiivselt komisjoni tööd. Raudteetranspordi teemal on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostanud arvamusi, mille raames käsitletakse muuhulgas sotsiaalseid aspekte, rahastamisküsimusi, Euroopa suurlinna-alasid ning üle-euroopalisi transpordivõrke. ⁽⁸⁾

4. Raudteejaamad ja erinevad transpordiliigid

4.1 Raudteejaam erinevate transpordiliikide sõlmpunktina

4.1.1 Kiirrongide (TVG, HST, ICE) kasutuselevõtt ning samaaegne üle-euroopaliste võrkude (TEN) rajamine andis kahaneva rolliga raudteejaamadele tagasi nende varasema tähenduse linnaelus. Koos raudteetranspordi laienemisega suurematele vahemaadele, mille ületamiseks selle ajani kasutati üksnes õhutransporti (600–800 km), kasvas raudteejaamu läbivate reisijate hulk ja muutus ka nende koosseis, mis tugevdas raudteejaama rolli linna südames.

4.1.2 Teine tegur, mis mõjutab raudteejaama kui transpordisõlmpunkti, ei sõltu otseselt kiirliinide võrgustikest, vaid eelkõige eeslinnade ja linnastute teistsugusest kasutamisest, sest need võivad muutuda monofunktsionaalsetest magalatest multifunktsionaalseteks linnaaladeks. Kõnealused muudatused ning arusaam, et uute tänavate ehitamine ei ole tingimata lahenduseks seoses linnalähedalt saabunutega suurenenud autoliiklusele,

⁽¹⁾ Esimene raudteepakett: direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk 1 (EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk 22); direktiiv 2001/13/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk 26 (EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk 22); direktiiv 2001/14/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk 29 (EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk 22). Teine raudteepakett: direktiiv 2004/51/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 164 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131); direktiiv 2004/49/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 44 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131); määrus (EÜ) nr 881/2004 – ELT L 164, 30.4.2004, lk 1 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131); direktiiv 2004/50/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 114 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

Kolmas raudteepakett: KOM(2004) 139 lõplik; KOM(2004) 142 lõplik; KOM(2004) 143 lõplik; KOM(2004) 144 lõplik; KOM(2004) 140 lõplik; ja SEK(2004) 236.

⁽²⁾ Määrus (EÜ) nr 881/2004, ELT L 164, 30.4.2004, lk 1 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

⁽³⁾ Direktiiv 2004/49/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 44 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

⁽⁴⁾ Määrus (EÜ) nr 881/2004, ELT L 164, 30.4.2004, lk 1 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

⁽⁵⁾ Direktiiv 2001/12/EÜ – EÜT L 75, 15.3.2001, lk 1 (EMSK arvamus – EÜT C 209, 22.7.1999, lk 22) ning direktiiv 2004/51/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 164 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

⁽⁶⁾ Direktiiv 2004/50/EÜ – ELT L 164, 30.4.2004, lk 114 (EMSK arvamus – ELT C 61, 14.3.2003, lk 131).

⁽⁷⁾ KOM(2004) 139 lõplik, millega muudetakse direktiivi 91/440/EMÜ.

⁽⁸⁾ CESE 130/2005, CESE 131/2005, CESE 119/2005, CESE 120/2005, CESE 257/2005, CESE 1426/2004, CESE 225/2005, CESE 968/2004.

toovad esile vajaduse linna- ja linnalähedase liikluse integreerimiseks, reisijate liitude koostöö laiendamiseks, sõiduplaanide, piletihindade ja piletisüsteemide kooskõlastamiseks ning reisijateveo infrastruktuuride ühiseks kasutamiseks. 2005. aasta lõpus Pariisi eeslinnades asetleidnud ühiskondlikest rahutustest nähtub, et sotsiaalse ühtekuuluvuse huvides tuleb pidevalt rakendada erinevaid instrumente ning kõnelauseid protsesse ei saa pidada lõppenuks.

4.1.3 Linnalähiliinid moodustavad kõnealuste võrkude olulise osa ning teatud juhtudel isegi nende keskse tugisamba. Seetõttu on raudteejaamad logistiliselt võttes ülimalt sobivad liikluskeskusteks ning nad etendavad võtmerolli reisijate teavitamise süsteemides nendes keerukates ning üksteisega põimunud transpordivõrgustikes.

4.1.4 Kuigi kiirrongid üldiselt ei peatu linnalähirongide peatustes, vaatleb integratsioonile suunatud kultuur neid meelasti koos ning hiljuti ehitatud või renoveeritud raudteejaamades on oluliseks nõudeks nii rahvusvaheliste ja riiklike liinide kui ka viimaste ja ühistranspordi moodne ja kõrgekvaliteediline koostoimimine.

4.2 Euroopa intermodaalsuse standardi loomine

4.2.1 Praegu toimub raudteejaamadele kehtivate standardite ja nõuete väljatöötamine. Varem andsid raudteejaamad panuse rahvaste ühendamisse ning rahvusliku identiteedi väljakujunemisse. Ühtset identiteeti ei vorminud mitte infrastruktuurid kui sellised — kuigi rööbastel on seejuures oluline osa –, vaid raudteejaamad, eeskirjad, mudelid ja standardid.

4.2.2 Tänapäeval ei püüta suruda üle-euroopaliste võrkude raudteejaamu ühtsesse raamistikku. Tänapäeval tuleb ehitada raudteejaamu, mis väljendavad Euroopa identiteeti mitte arhitektuuri, vaid teenuste standardite kaudu. Ühe tähtsaima standardi peaks moodustama intermodaalsete ühenduste arendamine sel moel, mis säilitaks kohalike vahendite mitmekesisuse ning samaaegselt vastaks kvaliteedinõuetele mitmekeelses Euroopas, eelkõige mis puudutab reisijate teavitamist ja nende abistamist reisi jätkamisel. Siinkohal tuleb esile tõsta kolme valdkonda: reisijate teavitamise kvaliteet, intermodaalsete ühenduste standardid ning liikluskeskuste rolli väljaarendamine.

4.2.3 Kuigi kõnealuste tarbijasõbralikkust puudutavate kvaliteedistandardite kasutuselevõtt peaks tulevikus muutuma asjaomastes üle-euroopaliste võrkude raudteejaamades soovitusel või suuniseks, ei kehti see vaid nimetatud võrkude eelisõiguse, ning tagada tuleb täielik vastavus subsidiaarsuse põhimõttele. Seetõttu ei valmista kavandatavate standardite kasutuselevõtt probleeme ka teistes raudteejaamades ning sõlmpunktid: see ei kahjusta transporditeenuste kvaliteeti, vaid pigem parandab seda.

5. Arengumudelid

5.1 Rahvusvahelisest võrdlusest selgub, et raudteejaamade renoveerimisel olid peaaegu igas riigis erinevad lähtetingimused (motivatsioon liikluse või linna arendamiseks, ametkondade või erasektori initsiatiiv või kõigi nimetatud elementide erinevad kombinatsioonid). Ühendkuningriigis, kus raudteejaamade renoveerimine toimus täielikult turumehhanismidest lähtuvalt, piirdusid muudatused (a) raudteejaamade territooriumi ja (b) Londoni kesklinnaga ning need leidsid aset (c) kinnisvarabuumi ajal ja (d) rajati peaaegu üksnes uusi kontorirume.

5.2 Šveitsis käivitati keskkonnavalastel kaalutlustel riiklik tegevuskava raudteevõrgustiku ja ühistranspordi (k.a linnalähirongide võrgustik) kaasajastamiseks Zürichis, Baselis ja Bernis. Kuigi seoses Šveitsi raudtee rahaliste raskustega tuli raudteejaama ümbruses asuvad hooned valoriseerida, ei olnud tegemist vaid ärilise müügioperatsiooniga, vaid raudtee-ettevõttega kooskõlastatud programmiga (nii arvestati lisaks investorite huvidel ka linnade, ametiasutuste ja raudtee-ettevõtte huvidel).

5.3 Rootsis edendas arengut privatiseeritud (kuid mitte killustunud) raudtee-ettevõtte koostöös kohalike omavalitsustega. Eesmärk oli kaasaegsete reisikeskuste rajamine: rongid, bussid, taksod ja uued parkimiskohad — kõik ühe katuse all. Seetõttu puudutasid kokkulepped kohalikke omavalitsusi ja erinevaid transpordiliike.

5.4 Prantsusmaal oli liikumapanev jõud TGV võrgustiku ehitamine, milleks oli tehtud otsus riigi tasandil ning selle raamides ühenduse loomine Pariisiga. Kohaliku tasandi osalemine kõnealuses protsessis seisnes eelkõige lobitöö tegemises, et TGV rong peatuks nende raudteejaamades.

5.5 Madalmaade transpordi- ja keskkonnaministeerium ning raudtee-ettevõtte kuulutasid 1986. aastal välja programmi tegevuste laiendamiseks raudteejaamade ümbruskonnas vastavalt linnakeskkonna tervikliku arengu ja ühistranspordi edendamise põhimõttele. Enne privatiseerimist õnnestus raudtee-ettevõttel ja kohalikel omavalitsustel vaid suurte pingutustega kaasata teisi osalejaid.

5.6 Nimetatud näidete põhjal on võimalik teha järgmisi kokkuvõtteid: oluline on see, et seisukohti ei rakendataks ühekülgseks, vaid et arvestataks sõlmpunkti (st liikluse) huvide esindajate ja asukoha (st linna) huvide esindajate ideedega juba kavandamise etapis. Nii peavad turgu ja rahastamisküsimusi puudutavad kaalutlused ühilduma linna ja raudteevõrgustiku huvide esindajate globaalsete seisukohtadega, takistamaks olukordi, kus lühiajalised majanduslikud huvid võtavad võimust, või vastupidi, kui teatud auahne projekti kavandamisel ei arvestata selle tasuvusega. Erialases kirjanduses viidatakse sellele, et kokkuleppeid on võimalik kergemini saavutada, kui raudteejaam ehitatakse uuele krundile (Lille), sest arvukatel muudel juhtudel on asjaomasel maa-alal juba olemasolevate huvirühmade konfliktid pärssinud oluliselt edasiminekuid.

6. Ideid edasiseks arenguks Euroopa Liidus

6.1 Väga kasulik on valdkonnaülene koostöö Euroopa Komisjonis, mille käigus ametnikud kontrollivad struktuurifondidest rahastatavaid projekte erinevates valdkondades, et iga sektori puhul oleks võimalik määratleda ühenduse toetuste maht teatud tegevusteks.

6.2 Tarvis oleks jätkuvalt tegeleda küsimusega, mil määral mõjutab kiirliinide võrgustike ehitamine raudtee hetkeolukorda, mis kujutab endast "traditsioonilise" ja "kaasaegse" vastuolulist segunemist. Nende võrgustike ehitamine nihkus huvikeskmesse seetõttu, et need tähendasid muuhulgas selja pööramist traditsioonilisele raudteesüsteemile. Kiirliinide võrgustike ehitamine põhjustas tohutuid kulutusi ning seetõttu suunati ümber teiste võimalike arenguprojektide vahendid. Näiteks Prantsusmaal kahjustas TGV kiirliinide väljaehitamine tavaraudteevõrgustikku nii tugevalt, et paljudel lõikudel tuli kehtestada märkimisväärsed kiiruspiirangud. See tähendab olulist ajakaotust raudtee kasutajatele (reisijad, kaubatransport) ning seetõttu on küsitav, kas kõnealune ajakaotus on tasakaalus kiirliinide kasutajate ajavõiduga.

6.3 Arvestades poliitikat sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks ja majanduslikult mahajäänud piirkondade integreerimiseks, on mõttekas kiirliinide asemel välja ehitada ning avalikkusele juurdepääsetavaks teha traditsioonilised raudteeliinid, sest kiirliinid kihutavad läbi kõnealuste piirkondade, võimaldamata sealsetel elanikel neid kasutada. Lisaks uute kiirliinide rajamisele tuleks suuremat rõhku panna traditsiooniliste raudteeliinide ja vastavate infrastruktuure kvaliteedi parandamisele. Raudteejaam kujutab endast esimest kontaktpunkti nimetatud arengute või renoveerimiste ning reisijate vahel.

7. Kaalutlused raudteejaamade arendamiseks

7.1 On olemas tõsine oht, et olulised lühiajalistest huvidest lähtuvad ja vaid kinnisvaraspekulatsioonide nimel teostatavad investeeringud ohustavad raudtee tõelist lisaväärtust reisijatele ja linnale, näiteks juhul, kui äärmiselt väärtuslikud kesklinnaalad antakse müüki (õigustatult, arvestades raudtee tegevus-

kahjumit) ning raudtee asemele ehitatakse bürooruumid ja kaubanduskeskused. Eelnevast lähtudes soovitame järele mõelda järgmiste arvamuste üle:

7.2 Otseühendused linnade keskuste vahel ei ole äärmiselt kasulikud üksnes kiirliinidele vaid ka kõigile rahvusvahelistele raudteeühendustele, k.a üle-euroopalise transpordivõrgu osad.

7.3 Eelkõige kesklinnaaladel on õigustatud tiheda ühistranspordi võrgustiku rajamine, mis pakub mugavat ühendust raudteejaamade ja teiste linnaosade vahel.

7.4 Raudteejaam on liiklus- ja teabekeskusena transpordivõrgus osalevate transpordiliikide teenistuses.

7.5 Lisaks tuleks luua ühendus kesklinnas asuva raudteejaama ja vastava linna lennujaama vahel.

7.6 Raudteejaama väärtuse hindamisel tuleks arvestada ka selle tähendust linnale ja transpordile, et tagada linnale pikaajaline maksimaalne lisaväärtus.

7.7 Kogemustest nähtub, et linnaelu ja raudteejaamade vahelised piirid hägustuvad üha rohkem ning raudteejaamadest saab just siis tulus ja atraktiivne avalik paik, kuna see võtab üle linnale omase laia teenustevaliku.

7.8 Siiski ei ole olemasolevad raudteejaamad ideaalne koht uute kiirliine teenindavate jaamade tulevaseks ehitamiseks. Praeguse ni kõige edukamaid meetmeid vaadeldes selgub, et uue linnakeskuse ehitamine alternatiivina traditsioonilisele keskusele võimaldab kõige tõhusamalt ühendada raudtee ja linna arenemisega kaasnevad energiad (samas tuleb viidata sellele, et enimmainitud näidete — muuhulgas Lille'i — puhul on tegemist erijuhtudega, mille tingimusi on mujal raske luua).

7.9 Kõnealused näited kinnitavad järeldust, et seoses rahvusvaheliste raudteejaamade arenguga saavad riik, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted koostöös raudtee-ettevõtetega algatada arenguprojekte, mis seoses rahvusvaheliste raudteejaamade kaasajastamisega võimaldavad laia hulga huvide kajastamist.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: nõukogu direktiiv, mis käsitleb akvakultuurloomade ja akvakultuuritoodete loomatervishoiunõudeid ning teatavate veeloomadel esinevate haiguste ennetamist ja tõrjet” ning Ettepanek: nõukogu otsus, millega muudetakse otsust 90/424/EMÜ kulutuste kohta veterinaaria valdkonnas

KOM(2005) 362 lõplik — 2005/0153 ja 0154 CNS

(2006/C 88/04)

15. septembril 2005 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: nõukogu direktiiv, mis käsitleb akvakultuurloomade ja akvakultuuritoodete loomatervishoiunõudeid ning teatavate veeloomadel esinevate haiguste ennetamist ja tõrjet” ja “Ettepanek: nõukogu otsus, millega muudetakse otsust 90/424/EMÜ kulutuste kohta veterinaaria valdkonnas”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 25. jaanuaril 2006. Raportöör oli **hr Fakas**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145., erapooletuks jäi 1.

1. Järeldus

1.1 EMSK leiab, et esitatud ettepanekud on sammuks õiges suunas ning kiidab heaks veeloomadel esinevate teatavate haiguste ennetamiseks ja tõrjeks soovitatud meetmed.

2. Seletuskiri

2.1 Akvakultuur on ühenduse jaoks väga oluline sektor, eriti maapiirkondades ja rannikualadel. 2004. aastal tootis Euroopa Liidu akvakultuurisektor 2,5 miljardi euro väärtuses kala, molluskeid ja koorikloomi. Siiski võib haigustest tulenev (suremus, vähenenud kasv ja kvaliteet) finantskahju hinnanguliselt ulatuda kuni 20 protsendini toodangu väärtusest. Ettepaneku eesmärk on kehtestada kaasaegne ja sihipärane seadusandlus, et vähendada kõnealuseid kulusid. Juhul kui need väheneksid ainult 20 %, tähendaks see 100 miljoni euro suurust lisaväärtust aastas.

2.2 Praegune seadusandlus töötati välja kaksikümne aastat tagasi, kui Euroopa Liitu kuulus 12 liikmesriiki. Selle eesmärgiks oli kaitsta esmajoonelise tollase ühenduse peamisi akvakultuuriliike — lõhelisi (forell ja lõhe) ning austrikasvatust. Kõnealuseid õigusakte on vaja kaasajastada, et need peegeldaksid laienenud ELi mitmekesisest vesiviljelusest ja akvakultuuriliike ning võtaks arvesse märkimisväärsed arenguid tootmises, olemasoleva seadusandluse rakendamise 15-aastast kogemust ja teaduse arengut kõnealuses valdkonnas. Samuti peab ajakohastama eeskirju, viimaks ELi eeskirjad vastavusse rahvusvaheliste lepete ja standarditega (näiteks Maailma Kaubandusorganisatsiooni sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu ja Maailma Loomatervishoiu Organisatsiooni eeskirjad).

3. Taustinfo

3.1 Ettepanekuga kaotavad kehtivuse olemasolevad esmased õigusaktid (nõukogu direktiivid 91/67/EMÜ, 93/53/EMÜ ja 95/70/EÜ) ning need asendatakse ühe uue direktiiviga. Uue direktiivi eesmärk on ajakohastada, uuesti sõnastada ja konsolideerida akvakultuuritoodete kaubandusega seotud loomatervis-

hoiu eeskirjad (k.a haiguste ennetamine ja tõrje), et tõsta Euroopa Liidu akvakultuuritootjate konkurentsivõimet.

3.2 Selles sätestatakse akvakultuuritootmisetevõtete ja töötlemisrajatiste üldnõuded, nt tegevusload ja nõuded tootmisele.

3.3 Ettepanek sisaldab akvakultuurloomade ja -toodete loomatervishoiu üldnõudeid turuleviimisel, aga ka kolmandatest riikidest ühendusse imporditavatele akvakultuurloomadele kehtivaid sanitaareeskirju.

3.4 Esitatakse sätted teatud haigustest teavitamise ja nende vastu võitlemise kohta ning haigusvabade tsoonide väljakuulutamise kohta.

3.5 Teatud nõuded kehtestatakse liikmesriikide pädevate asutuste ja laboratooriumide osas. Suunised esitatakse lisades.

3.6 Ettepaneku koostamise õiguslik alus on asutamislepingu artikkel 37. Kohaldatakse proportsionaalsuse põhimõtet. Finantsmõju ühenduse eelarvele on eeldatavasti piiratud.

3.7 Mõju eelarvele võib oodata peamiselt kahes valdkonnas:

- (a) majandushüvitised seoses haiguste tõrjega ja
- (b) esmaste õigusaktide rakendamine ning teisest õigusaktide vastuvõtmine ja korraldamine.

3.8 Teises ettepanekus nõukogu otsuseks esitatakse muudatused, mis on vaja teha kehtivasse menetlusse ühenduse rahalise toetuse kohta akvakultuurloomade veterinaarmedetetele, mis on sätestatud nõukogu otsusega 90/424/EMÜ, arvestades seejuures ettepanekuid uue veeloomade tervishoiu direktiivi kohta ja ettepanekut Euroopa Kalandusfondi kohta.

3.9 Teise ettepaneku kohaselt lubatakse liikmesriikidel vastavalt Euroopa Kalandusfondi III jaotisele kasutada rakenduskavadele mõeldud eelarvet akvakultuurloomade teatud haiguste tõrjeks ja likvideerimiseks.

3.10 Rahalise toetuse menetlemine peab toimuma kooskõlas praegu kehtivate maismaaloomade haiguste tõrjeks ja likvideerimiseks ettenähtud finantshüvitiste menetlusega.

3.11 Proportsionaalsuse põhimõte kehtib ka teise ettepaneku kohta. Sama on ka õiguslik alus: asutamislepingu artikkel 37.

3.12 Teise ettepaneku alusel peaks ühenduse finantshüvitisi veeloomade haiguste tõrjeks tulevikus eraldatama Euroopa Kalandusfondi kaudu (KOM(2004) 497 lõplik, artikkel 32). Sestap on raske prognoosida ettepaneku mõju Euroopa Kalandusfondile, kuna see sõltub haigusest tabatud majandi(te) suurusel, loomade väärtusest jne.

4. Üldised märkused

4.1 Praegune ühenduse seadusandlus käsitleb vaid lõhe-, forelli- ja austrite kasvatust. Pärast vastavate seaduste kehtestamist on akvakultuuri areng (koorikloomade, molluskite, rannaja jõekarpide jne kasvatus) olnud tohutu. Seetõttu arvab EMSK, et on soovitatav ja isegi vajalik muuta seadusandlust nii, et see hõlmaks ka akvakultuuritootjate kasvatatavaid muid veeloomi.

4.2 EMSK tervitab kõnealuseid ettepanekuid, sest need annavad suure panuse veeloomade haiguste ennetamiseks ja tõrjeks.

4.3 Komitee on arvamisel, et akvakultuuri sektori otstarbekohaseks arengu tagamiseks ja tootlikkuse suurendamiseks tuleb veeloomade tervishoiunõuded sätestada ühenduse tasandil. Seda on tarvis nii siseturu väljakujundamiseks kui ka nakkushaiguste leviku vältimiseks. Seadusandlus peaks olema paindlik ning võtma arvesse sektori arengut ja mitmekesisust.

4.4 EMSK arvates peaks lisaks ühenduse tasandi meetmetele suunama jõupingutused selleks, et tõsta liikmesriikide vastavate pädevate asutuste teadlikkust ja valmisolekut, kes vastutavad veeloomade haiguste ennetamise, tõrje ja likvideerimise eest.

4.5 Eli praegune lubade andmise süsteem on eriti range ning esitatavad nõuded on karmimad kui konkureerivatel riikidel. See mõjutab sektori elujõulisust. EMSK arvates on nõuded täidetud kavandatava ettevõtete registriga, milles sisalduvad üksikasjalikud andmed iga ettevõtte töötlemissüsteemi, akvakultuuritootmisetevõtte käitleja ja olemasoleva loa kohta.

4.6 Ühenduse tasandil on vaja kindlustada, et veeloomade haigused ei leviks. Seetõttu on oluline kehtestada ühtlustatud tervishoiunõuded akvakultuuritoodete turuleviimiseks, samuti tuleks koostada nimekiri haigustest ning neile vastuvõtlikest liikidest.

4.7 EMSK leiab, et võimalike veeloomade haiguspuhangute varajaseks kindlakstegemiseks on vaja kohustada neid, kes on

kontaktis haigustele vastuvõtlike veeloomadega, teavitama igasuguse kahtluse korral pädevaid asutusi.

4.8 Liikmesriikides tuleks korraldada regulaarseid, mitteregulaarseid ja erakorralisi kontrole, tagamaks seda, et akvakultuuritootmisetevõtete käitlejad tunneksid ning rakendaksid haiguste tõrje üldeeskirju.

4.9 Teadmised siiani tundmatute veeloomade haiguste kohta täienevad pidevalt. Seepärast arvab EMSK, et haiguse ilmne misel või haiguskahtluse korral on väga oluline teavitada kõiki liikmesriike ja komisjoni ning võtta tarvitusele võimalikud meetmed selle tõrjeks.

4.10 Kaitsmaks veeloomade tervishoiu olukorda ühenduses peetakse vajalikuks tagada, et ühendust läbivate elus akvakultuurloomade vedude puhul järgitakse asjakohaseid tervishoiunõudeid. Lisaks tuleb tagada, et kolmandatest riikidest imporditavad akvakultuurloomad ja akvakultuuritooted ei kannaks nakkushaigusi.

5. Konkreetsed märkused

5.1 EMSK nõustub arvamusega, et erinõudeid ei peaks kehtestama kontrollitud tingimustes (akvaariumid või tiigid) peetavate dekoratiivsete ja muude veeloomade turuleviimisel. Kui kõnealuseid veeloomi peetakse aga väljaspool kinniseid süsteeme või akvaariume või puutuvad nad kokku ühenduse loodusvetega, peab EMSK vajalikuks kohaldada olemasoleva direktiivi üldtervishoiunõudeid. Eriti puudutab see karpkalu (*Cyprinidae*), sest näiteks populaarne dekoratiivkala koi (*Cyprinus carpio*) on vastuvõtlik teatud haigustele.

5.2 Liikmesriigid peavad kehtestama reeglid sanktsioonide rakendamise kohta direktiivi sätete rikkumise korral. EMSK arvates peavad nimetatud sanktsioonid olema tõhusad.

5.3 Artikli 5 lõige 2 sätestab, et enne kui liikmesriik võtab vastu otsuse akvakultuuritootmisetevõttele loa andmisest keelduda kooskõlas artiklis 4 sätestatule, tuleb kaaluda ka meetmeid riskide vähendamiseks, sealhulgas võimaliku asenduspaiga leidmist kõnealuse tegevuse tarbeks. Komitee teab siiski, et asenduspaiga leidmine ei ole sageli võimalik looduslike kalavarude hulgas levivate zoonootilise toimega mõjureid sisaldavate mahutite puhul. EMSK arvab, et kõnealuste haiguste levikut saab vähendada, kui tootmisetevõtteid hallatakse korrektselt, hoitakse nimetatud varusid kinnistes ja kontrollitavates süsteemides, peetakse kinni hügieeninõuetest, viiakse sisse loomateravishoiu seiresüsteem ja rakendatakse muid nõukogu direktiivis loetletud meetmeid.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal

“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa pagulaste fond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”

“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse välispiiride fond aastateks 2007–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”

“Ettepanek: nõukogu otsus, millega asutatakse aastateks 2007–2013 Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”

“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa tagasisaatmisfond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”

(KOM(2005) 123 lõplik — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD))

(2006/C 88/05)

20. juulil 2005 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmistes küsimustes: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa pagulaste fond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”— “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse välispiiride fond aastateks 2007–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” — “Ettepanek: nõukogu otsus, millega asutatakse aastateks 2007–2013 Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames” — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega asutatakse Euroopa tagasisaatmisfond aastateks 2008–2013 üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 24. jaanuaril 2006. Raportöör oli pr LE NOUAIL-MARLIÈRE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 125, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 11.

1. Komisjoni ettepanekud ja teatise eesmärgid

1.1 Teatis, millega rajatakse “Solidaarsuse ja rändevoogude juhtimise” raamprogramm, on osa ettepanekute paketist ⁽¹⁾, millega tagatakse 2007.–2013. aasta finantsperspektiivi ⁽²⁾ ning laienenud Euroopa Liidu poliitiliste väljakutsete ja eelarvevahendite teatise sätetatud meetmete loomine aastateks 2007–2013 ⁽³⁾ (EMSK arvamus; raportöör: hr Dassis ⁽⁴⁾), milles tehti ettepanek eraldada 2006. aastal Euroopa vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala kulukohustuste assigneeringuteks kokku 1 381 miljonit eurot (rubriik 3: kodakondsus, vabadus, turvalisus ja õigus), mis suureneks järk-järgult 3 620 miljoni euronini aastaks 2013.

1.2 Üldine eesmärk peaks olema ühesuguse intensiivsusega arendada vabaduse, turvalisuse ja õiguse kolme eesmärgi tasakaalustatud lähenemisviisi osana, mis on rajatud demokraatia, põhiõiguste ja -vabaduste austamise ning õigusriigi põhimõtetele.

1.3 Algselt pakutud kogueelarvest (9 500 miljonit eurot) raamprogrammile “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” ette nähtud kogusumma aastateks 2007–2013 oli 5 866 miljonit eurot, millest 1 184 miljonit eurot nähti ette varjupaigapoliitikale; 759 miljonit tagasisaatmisfondile; 1 771 miljonit kolmandate riikide kodanike integreerimiseks ja 2 152 miljonit välispiiride haldamiseks. Liikmesriikidele ja ühenduse otsemeetmetele (valitsusvälised organisatsioonid ja projektid) eraldatud summasid ei saa ühest fondist teise kanda.

1.4 Raamprogramm “Solidaarsus” ei hõlma ameteid ja agentuure ega teisi vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonda kuuluvaid ühenduse instrumente, näiteks Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuur, mis tegutseb pakutud raamprogrammi ja uue finantsperspektiivi raames; EURODAC süsteem (digitaalsete sõrmejälgede võrdlemiseks); viisainfosüsteem ja Schengeni infosüsteem (Schengen II). Kõnealused infosüsteemid on pikaajalised kohustused ja neid asutavad õigusaktid ei sisalda kestust piiravaid sätteid.

1.5 Kõnealuse raamprogrammi eesmärk on tagada vajalik sidusus iga poliitikavaldkonna asjaomaste meetmete vahel, sidudes selgelt poliitilised eesmärgid ning nende toetamiseks olemasolevad vahendid. Komisjon kavatseb praegust rahalise toetuse andmise korda lihtsustada ja ratsionaliseerida. Kõnealuse raamprogrammiga püütakse suurendada prioriteetide seadmise läbipaistvust ja paindlikkust.

1.6 Vastavalt komisjoni kavale peaks Euroopa Liidu finants-solidaarsus suutma ergutada ja toetada rändevoogude tervikliku ja tasakaalustatud lähenemisviisi nelja alustala järgmiselt:

⁽¹⁾ KOM(2005) 122, KOM(2005) 124.

⁽²⁾ KOM(2004) 487, 14.7.2004 (nõukogu poolt veel vastu võtmata).

⁽³⁾ KOM(2004) 101, 10.2.2004.

⁽⁴⁾ EMSK 15. septembri 2004. aasta arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile – Meie ühise tuleviku ülesehitamine: laienenud liidu poliitilised väljakutsed ja eelarvevahendid 2007–2013” (KOM(2004) 101 lõplik) (ELT C 74/2005).

— rajades Schengeni konventsiooni raames ühise integreeritud piirihaldussüsteemi liikmesriikidele, mis ei ole konventsiooni liikmed: välispiiride fond aastateks 2007–2013;

- võttes vastu aastal 2002 ⁽⁵⁾ heaks kiidetud Euroopa tagasisaatmismeetmete programmi: Euroopa tagasisaatmisfond aastateks 2008–2013;
- andes “usaldusväärse vastuse” kolmandate riikide kodanike integreerimise mitmemõõtmelisele küsimusele: Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks aastateks 2007–2013;
- tasakaalustades liikmesriikide jõupingutusi pagulaste ja ümberasustatud isikute vastuvõtmisel: Euroopa pagulaste fond aastateks 2008–2013.

1.7 Komisjoni ettepaneku suhtes viidi läbi laiendatud mõjuhindamine ⁽⁶⁾, mis on ettepanekule lisatud.

2. Üldised märkused

2.1 Kuigi programmi aluseks on Tampere tippkohtumisel pakutud sidusus, Haagi programm ning asutamislepingu artiklid 62 ja 63, põhineb programmi raamistik vaid vähesel määral ühtlustatud õigusaktidel, vaatamata nõukogu jõupingutustele võtta vastu mõned ühismeetmed Tampere programmi raames ⁽⁷⁾. 4.–5. novembril 2004 toimunud Euroopa Ülemkogu kiitis heaks teise mitmeaastase programmi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomiseks — Haagi programmi.

2.2 Komitee märgib, et vaatamata Haagi programmile ei ole veel olemas tegelikult rahuldavat ühist poliitilist lähenemisviisi. Oma arvamuses teemal “**Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm — Viie järgneva aasta kümme prioriteeti — Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uueningpartnerlus**” ⁽⁸⁾ esitab komitee üksikasjalikult oma seisukohad komisjoni Haagi programmiga seotud tegevuskava kohta. Liikmesriigid rakendavad väga erinevaid tavasid, sõltuvalt nende geograafilisest asukohast. Seetõttu esineb erinevusi liikmesriikide poliitikas ja kohustustes ühenduse kodanike ja kolmandate riikide kodanike suhtes, mille tulemusena kehtivad ühenduse sees kõrvuti vahel vastuolulised ja vastandlikud poliitikad, olenevalt sellest, kas riigid on Schengeni (I ja II) või Dublini (I ja II) konventsiooni ⁽⁹⁾ või näiteks pagulaste ümberasustamise püsivaid lahendusi pakkuvate ühenduse programmide ⁽¹⁰⁾ liikmed (täis- või osaliikmed). Kogemused näitavad, et uute fondide ja finantsinstrumentide rajamisest ei piisa tavade parendamise poliitika edendamiseks ühest küljest ning ühise eesmärgi nimel võetavate kohustuste tasakaalustamiseks ja vastastikuseks täiendamiseks teisest küljest.

⁽⁵⁾ Nõukogu poolt heaks kiidetud 28. novembril 2002.

⁽⁶⁾ SEC 2005 435, 6.4.2005.

⁽⁷⁾ Eesistujariigi lõppjärgeldused, Euroopa Ülemkogu Tampere, 15.–16. oktoober 1999.

⁽⁸⁾ EMSK 15. veebruari 2005. aasta aramus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm — Viie järgneva aasta kümme prioriteeti — Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uueningpartnerlus” (CESE 1504/2005), raportöör Pariza Castaños.

⁽⁹⁾ EMSK 20. märtsi 2002. aasta aramus teemal Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (raportöör hr Sharma) (ELT C 125, 27.5.2002).

⁽¹⁰⁾ EMSK 15. detsembri 2004. aasta aramus teemal Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile teemal “Rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kontrollitud sisenemine ELi ning päritolupiirkondade kaitsevõime tõhustamine” — “Püsivate lahenduste parem kättesaadavus” (raportöör pr Le Nouail-Marlière) (ELT C 157 28.6.2005).

2.3 Varjupaigapoliitika poliitiliste ja humanitaarmedetmete alal, eelkõige inimõiguste valdkonnas tunnustatud aktiivselt humanitaarabiga tegelevate valitsusväliste organisatsioonide seas, on jätkuv vastuoluline küsimus ohutute kolmandate riikide nimekirja koostamine. Komitee arvates ei ole sobilik käsitleda varjupaiga- ja sisserändepoliitikat samas raamistikus, kui nii nende piirangud kui tegevusulatus on erinevad.

2.4 Kuigi komitee on teadlik programmi üldisest ja terviklikust eesmärgist, suhtub ta kahtlevalt piirikaitse ja sisserändajate integreerimise käsitlemisel sama algatuse raames. Komitee on seisukohal, et kõnealuseid fonde tuleb juhtida kooskõlastatult ja ühtselt, ning seda järgmistel põhjustel:

- esiteks on programmidel erinevad eesmärgid. Lisaks on erinevad nende rakendamise eest vastutavad osapooled (ametiasutused, avalikud teenistused, sisserändajatele abi pakkuvad ühendused jne), st fondidest abisaajad. Seega ei tohiks neid ühtmoodi käsitleda, kui just liikmesriigid ei kavatse usaldada välispiiride valvet eraettevõtetele, kasutades selleks avaliku teenuse delegeerimist, milleks tuleks läbi viia asjakohane avalik arutelu;

- teiseks ei hõlma sisserändajate integreerimine mitte ainult riikide kui avalike võimudega seotud aspekte, vaid ka kodanikke puudutavaid aspekte, kui rakendusorganiteks on organiseeritud kodanikuühiskonna osalejad (ühendused) ning lõpuks ka kodanikud ise. Raamprogrammis sätestatud fondide abi ja abisaajate eri tasandid nõuavad erinevaid menetlusi, käsitusi ja tagatise.

Lisaks rõhutab komitee programmi üldeesmärki arvestades programmi selgust, hoidmaks ära võimalikku ebaselgust.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et komisjoni dokumendi sisu ei saa olla sama, sõltumata sellest, kas põhiseaduse leping ratifitseeritakse või kas põhiõiguste harta kaasatakse lepingusse.

3.2 Komitee väljendab toetust solidaarsusfondide loomisele, kuid kutsub Euroopa Komisjoni üles järgima seejuures Haagi programmi, võttes arvesse EMSK arvamust ⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Vt 8. joonealust märkust.

4. Ettepaneku sidusus

Teatistes esitatud eesmärkide osas tekkisid komiteel küsimused liikmesriikide rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustuste, Euroopa õigusloome ühtlustamise määra ja raamprogrammi ettepaneku vahelise sidususe suhtes.

Teatise ja raamprogrammi mõningad ebaselgused vähendavad ettepaneku usaldusväärsust.

4.1 Teatis

4.1.1 Seatud eesmärkide hulka kuuluvad varjupaigapoliitika, sisseränne, integratsioon, mitmemõõtmeline aspekt, usaldusväärtus vastus ja püsivad lahendused. Komisjoni poolt majandusmigratsiooni rohelises raamatus⁽¹²⁾ tutvustatud majandusliku lähenemise täienduseks tuleks teatistes põhjalikumalt käsitleda nii üksikisikute kui üldisi õigusi rände valdkonnas, luua seosed eriprogrammiga "Põhiõigused ja õigusasjad" ning lähtuda võõrtöötajate õiguste kaitse rahvusvahelisest konventsioonist⁽¹³⁾.

Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles pöörama suuremat tähelepanu iga nelja aasta tagant sõltumatute õiguseksperptide poolt esitatavale hindamisaruandele, mis esitatakse Euroopa Nõukogu muudetud sotsiaalharta üle järelevalvet teostavale valitsustevahelisele komiteele, ning võtma seda arvesse oma täiendavates ettepanekutes.

Komitee märgib, et kõige suurem osa kõnealustest struktuurifondidest on antud liikmesriikide vastutuse alla vastavalt nende õigustele ja lähtudes subsidiaarsuse põhimõttest. Proportsionaalsuse põhimõtte osas, nagu komitee Haagi programmi hindamist käsitlevas arvamuses ja tegevuskavas juba välja tõi, leiab komitee, et "Haagi programm seab olemasolevate või kavandatavate poliitikate hindamise vajaduse selgelt esikohale. Enne kõnealuste algatuste heakskiitmist on vajalik nende tõhususe, lisaväärtuse, proportsionaalsuse ja õiguspärasuse sõltumatu ja üksikasjalik uurimine (vastavus inimõigustele ja kodanikuvabadustele)"⁽¹⁴⁾.

Komiteele teeb muret ka see, milliseid järeelmeetmeid kavandatakse valitsusväliste organisatsioonide ja organiseeritud kodani-

kuühiskonna ühenduste ja sotsiaalpartnerite 14. juunil 2005 toimunud kuulamistele, mis käsitlesid eelnimetatud rohelist raamatut. Kõnealuste kuulamiste käigus väljendasid paljud organisatsioonid vastuseisu sellele, et majanduslik lähenemine seatakse tähtsamale kohale kui inimeste õigused, ning toonitasid vajadust prognoosida pagulaste ja neid vastu võtvate riikide kõiki inimlikke, kultuurilisi, sotsiaalseid ja õiguslikke tagajärgi.

4.1.2 Komitee soovinuks, et komisjoni dokumendis oleks arvesse võetud ka komitee varasemaid soovitusi.

4.1.3 Komitee rõhutab, et inimeste sisserännet ei tuleks tingimata juba ette probleemiks pidada. Tänapäeval on sisseränne kujundamas uut, kõige varasemate aegade sisserännet täiendavat poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset reaalsust, millega kogu ühiskond tervikuna peab tegelema, lähtudes sealjuures isikute õigusest oma saatuse üle otsustada, seda nii rahvusvahelises ja Euroopa õigusraamistikus kui liikmesriikide kehtivates õigusraamistikes⁽¹⁵⁾.

4.1.4 Tagasipöördumine, mida komisjon lahendusena välja pakub, ei peaks vastandama riigis seaduslikult ja ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike õigusi. Ebaseaduslikult riigis viibimine ei ole alaline staatus, mis on sihilikult valitud hüpoteetilisest staatusest eeldatavalt kasu saamiseks. Ebaseaduslikult riigis viibimisel on arvukaid põhjuseid. Komitee on koostanud mitu arvamust, mille eesmärk on selgitada Euroopa institutsioonidele probleeme nii majanduse kui ohvrite seisukohast⁽¹⁶⁾. Tagasisaatmispoliitika peab igati austama inimõigusi ja põhivabadusi.

4.1.5 Piiride ja viisade haldamist ei tohiks seada sotsiaalsest, poliitilisest ega õiguslikust aspektist tähtsamaks.

Pikaajaliste püsivate põhjuste, näiteks Aafrikas Lõuna-Saharas valitseva põua puhul on vaja rohkem arengu-, koostöö- ja kliimamuutuste vastu võitlemise vahendeid kui sunniviisilise tagasisaatmise jaoks ette nähtud 750 miljonit eurot ja konsulaarvaldkonnas välispiiride haldamise jaoks ette nähtud 2,15 miljardit eurot. Selleks on vaja poliitilist hindamist ja järjepidevat pikaajaliste kohustuste täitmist. Kuna võitlus nälja

⁽¹²⁾ Kirjeldatud õigusraamistiku moodustavad eelkõige rahvusvahelise inimõiguste harta (inimõiguste ülddeklaratsiooni) artiklid 13 ja 14, 1966. aasta kodanikke käsitlevate ja poliitiliste õiguste alased rahvusvahelised kokkulepped ja nende piirkondlikud protokollid, majandus-, sotsiaal- ja kultuuriliste õiguste alased paktid (samuti 1966. aastast), mis kujutavad endast teistest õigust, mis põhineb inimõiguste ülddeklaratsioonil, Euroopa Liidu asutamislepingu artikli 6 punktidel 1 ja 2 (Nice'i konsolideeritud versioon: "Liit on rajatud vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamise ning õigusrõõgi põhimõtetele, mis on ühtsed kõikidele liikmesriikidele"), Cotonou lepingu artikli 13 ning 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonil.

⁽¹⁶⁾ EMSK 18. septembri 2002. aasta aramus teemal "Ühenduse tagasisaatmispoliitikat käsitlev roheline raamat", raportöör: hr Pariza Castaños (ELT C 61, 14.3.2003) ning EMSK 11. detsembri 2002. aasta aramus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile ühenduse tagasisaatmispoliitika kohta", raportöör: hr Pariza Castaños (ELT C 85, 8.4.2003).

⁽¹²⁾ EMSK 9. juuni 2005. aasta aramus teemal "Roheline raamat ELi lähenemisviisi kohta majandusmigratsiooni juhtimisele" (KOM(2004) 811 lõplik), raportöör: hr Pariza Castaños (ELT C 286, 17.11.2005).

⁽¹³⁾ EMSK 20. juuni 2004. aasta omaalgatuslik aramus teemal "Võõrtöötajate õiguste kaitse rahvusvaheline konventsioon", raportöör: hr Pariza Castaños (ELT C 302, 7.12.2004).

⁽¹⁴⁾ EMSK 15. detsembri 2005. aasta aramus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm – Viie järgneva aasta kümme prioriteeti – Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uuenemispartnerlus" (CESE 1504/2005), raportöör Pariza Castaños (punkt 3.2.20).

ja põua vastu ei kuulu kahjuks millenniumieesmärkide hulka, kutsub komitee Euroopa Komisjoni ja nõukogu üles pöörama kõnealusele küsimusele suurt tähelepanu ning:

1. töötama välja mõjude leevendamise poliitika (arenguabi maapiirkondadele), eelkõige Cotonou lepingu ning arengu- ja koostööpoliitika sobivas raamistikus;
2. koostama võimalikud uued ettepanekud ja toetama rahvusvahelise koostöö raamistikus juba tehtud ettepanekuid, sidudes kahjustatud looduskeskkonna parandamise säästva arenguga.

Komitee ei pea sobivaks ega vastuvõetavaks lahenduseks lükata vastutus väljasaatmise eest transiidiriikidele. Komitee peab vajalikuks parandada kooskõlastamist ühelt poolt Euroopa Liidu institutsioonide ja teiselt poolt sisserändajate lähtepunktiks olevate kolmandate riikide ametivõimude vahel. Sisserändetemaatika peaks olema osa Euroopa Liidu välissuhetest.

4.1.6 Isikute vaba liikumist ei saa "juhtida" samamoodi nagu rahavoogusid või teenuseid.

4.1.7 Komisjoni pakutud neli finantsmeedet liikmesriikide sisserändelaste algatuste toetamiseks peaksid viima kooskõlastatud poliitika rakendamiseni kõnealuses valdkonnas. Nime- tatud poliitika peaks lisaks rändevoogude sobivale juhtimisele hõlmama ELi liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike integreerimist samadel tingimustel liikmesriikide kodanikega.

Komitee mõistab siinkohal hukka sotsiaalse *dumping'u*, mille põhjus võib olla teenuste piiriülene kasutamine, kuna see on peamine seadusliku rände viis. Kõnealune probleem puudutab ka Euroopa Liidu uutest liikmesriikidest pärit töötajaid neile kehtivate üleminekunormide tõttu.

Sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna organisatsioonide töö on selles osas oluline roll ning seda tuleb toetada ja arvesse võtta.

Ebaseaduslik edasiliikumine: väga range eeskirja põhjal ja, nagu komitee soovib märkida, 2002. aastal EMSK ja Euroopa Parlamendi toetusele vaatamata varjupaiga andmist käsitleva direktiivi vastu võtmata jätmise tõttu viitab seaduslik edasiliikumine nii õiguslikult kui tegelikult isikutele, kes on elanud asjaomases liikmesriigis vähemalt viis aastat ja taotlevad elamisluba mõnes teises liikmesriigis, ning neile, kes on elanud asjaomases liikmesriigis vähem kui viis aastat ja taotlevad mõne teise liikmesriigi lühiajalist elamisluba. Komitee oletab seega, et ebaseadusliku edasiliikumise all peetakse teatistes silmas ebaseaduslikult riigis viibivate isikute ja selliste varjupaigataotlejate liikumist, kelle avaldus lükati esimeses riigis tagasi. Lisaks õigusele esitada avaldust, mida neil aga kõigis liikmesriigis ei võimaldata, on neil õigus ka individuaalselt juhtumi läbivaatamiseks ja vaidlustamiseks peatava toimega menetluse kaudu kohtus. Kirjeldatud õigused on mõnes liikmesriigis aga olematud või võimaluks muudetud, või siis puudub neil peatav toime. Komitee mõistab, et tuleb võimaldada finantsinstrumendi kasutamist, edendamaks Dublin I ja Dublin II konventsioonide (mille kohta komitee on ka arvamuse koostanud) elluviimist. Euroopa Komisjon peab tagama ressursside õiglase eraldamise ja aitama vastutuse jagamisel, ent samas peab ta pöörama erilist tähelepanu rändeprobleemide all kõige enam kannatavatele riikidele, võttes arvesse nii nende geograafilist asukohta ELis, suurust (näiteks Küpros,

Malta), pagulaste vastuvõtmise üldist suutlikkust (varjupaiga andmine, edasisaatmine, sisseränne) ning võetud kohustustega kooskõlas olevaid parimaid tavasid. Teatistes ei ole põhiees- märke esitatud piisavalt täpselt, et oleks võimalik vastutust õiglaselt jagada. Rahalist toetust ei tuleks anda neile liikmesriiki- dele, kus suletakse pagulaste vastuvõtukeskusi või kus väheneb pagulaste vastuvõtmise suutlikkus.

4.1.8 Tagasisaatmismenetluste integreeritud haldamine: komitee kui läbinisti nõuandev kodanikuühiskonda esindav kogu meenutab, et küsimus puudutab inimesi, üksikisikuid. Seega võiks pigem välja kujundada kestva koostöö, mille sihiks on rahulikud eesmärgid, ning otsustada, milliste kriteeriumide alusel mõõta vabatahtlikult tagasi pöörduda soovijate hulka.

4.1.9 Komitee on üllatunud, et kavandatava teksti tagasisaat- mismeeetmete osas on Euroopa tagasisaatmisfondi kindlate eesmärkide hulka loetud ka "vastava abi tagamine haavatavama- tele inimestele, näiteks lastele, eakatele, puuetega inimestele, lapseootel naistele ning vägistamise või muu ranga vaimse, füüsilise või seksuaalse vägivalda ohvritele". Tuleks meenutada, et Genfi konventsiooniga nähakse ette menetlused, üksikjuhtu- mite analüüsid ja apelleerimise võimalused, milleks on kõnea- lustel isikutel õigus. Arvestades, et vastu on võetud kolmandate riikide kodanike pagulasteks kvalifitseerimist ja kõnealuse seisundi miinimumnõudeid käsitlev direktiiv⁽¹⁷⁾ ning et ELi liik- mesriigid on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni osalised, on komiteel raske uskuda, et kirjeldatud olukorras isikud võiksid jääda vabatahtliku tagasipöördumise klauslite kehtivusalasse.

⁽¹⁷⁾ Genfi konventsiooni sätted on selles osas selged ("Pagulase staatus antakse isikule, kes põhjendatult kardab tagakiusamist oma rassi, usutunnistuse, rahvuse, teatavasse ühiskonnarühma kuulumise või oma poliitiliste seisukohtade alusel ning ei ela oma kodumaal ja ei saa või ei soovi (kardab) pöörduda kaitse saamiseks asjaomase riigi poole; või isikule, kellel puudub kodakondsus ja kes ei ela eelnime- tatud põhjustel oma endises tavapärase elukohariigis ning ei saa või ei soovi (kardab) sinna tagasi pöörduda"); nagu ka nõukogu direktiiv 2004/83/EÜ, 29. aprill 2004, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute pagulasteks või muidu rahvusvahelist kaitset vajavateks isikuteks kvalifitseerimise ja vastava seisundi miinimumnõudeid ning antud kaitse sisu.

4.1.10 Komisjon peaks uuesti läbi mõtlema vabatahtlikult tagasi pöördumise edukuse hindamise kriteeriumid. Komitee mõistab, et kõnealusel juhul ei ole tegemist koostöö ega üksikisikute isiklike plaanidega, vaid justiits- või haldusasutuse otsuse põhjal kodumaale tagasi pöördumisega ning naasmise ja kolimise otsusega. Komitee toetab vajadust järgida ja toetada Euroopa inimõiguste konventsiooni ja põhiõiguste hartat ning nende põhimõtteid: kedagi ei tohiks sundida kodumaale tagasi pöörduma, kui see seab ohtu tema elu. Seetõttu tuleb seada esiplaanile õigusele juurepääsu võimalused. Vaidlustamismenetlused peavad alati olema peatava mõjuga. Tagasipöördumine peaks toimuma üksnes erandjuhtudel, kooskõlas Euroopa Nõukogu koostatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud lähenemisega. Seda aga mõned ettepanekus kasutatud terminid (nt finantsselgituse punkt 5.1.3) ei võimalda.

Komisjon peaks ettepanekus soovitama üksikasjalikumaid meetmeid, millega tagatakse nõustamine, materiaalne abi ja muu sobiv toetus kodumaale tagasipöördumisel. Samuti tuleks ette näha sõltumatud ja usaldusväärsed järeelmeetmed ja järelevalve kodumaale tagasi pöörduvate isikute turvalisuse, kaitse ja heaolu jaoks.

Brüssel, 14. veebruar 2006

5. Kokkuvõte

Tegemist on tõeliselt demokraatliku inimeste kätte usaldatud Euroopa projektiga, mis on kooskõlas Euroopa Liidu institutsioonide eelarvemenetlustega ning põhineb õigustel. Komitee:

- toetab ettepanekut asutada aastateks 2007–2013 Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks, olemasoleval fondil põhinev Euroopa pagulaste fond ning välispiiride fond;
- palub nõukogul analüüsida ja tervikuna vastu võtta teatise ettepanek, millega luuakse üldprogrammi “Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raamistik, ning otsused, millega asutatakse erifondid üldprogrammi elluviimiseks;
- palub komisjonil võtta Haagi programmiga seotud tegevuskavas arvesse EMSK soovitusi;
- soovitab nõukogul ja komisjonil tagada kirjeldatud uute struktuurifondide toimimise läbipaistvus, luues selged seosed Haagi programmi ja arutatava teatise vahel;
- sätestada kõnealuste fondide asutamise otsustes konkreetsed meetmed, et valitsusvälised osalejad oleksid juba võimalikult varases järgus kaasatud liikmesriikide ja komisjoni enda määratletud iga-aastase ja mitmeaastase juhiste raamistiku järgimisse.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus hariduse ja koolitusega seotud riikidevahelise liikuvuse kohta ühenduse piires: Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta"

KOM(2005) 450 lõplik — 2005/0179 (COD)

(2006/C 88/06)

10. oktoobril 2005 otsustas Euroopa Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus hariduse ja koolitusega seotud riikidevahelise liikuvuse kohta ühenduse piires: Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 24. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr CZAJKOWSKI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144, vastu hääletanud keegi, erapooletuks jäi 3.

1. Soovitused

1.1 EMSK teeb ettepaneku pöörata erilist tähelepanu järgmistele aspektidele:

- liikmesriikide poolt edastatud teave programmide kohta, nii riiklikul kui kohalikul tasandil;
- teave kandidaatide võrdsete võimaluste kohta;
- teave programmis osalejatele kindlustuse, rahvusvaheliste kindlustuslepingute ja kindlustuskaitse ulatuse kohta vastuvõtjariigis;
- potentsiaalsetele osalejatele kohaldatavad menetlused, mis peavad olema selged, läbipaistvad ja täpsed;
- programmi lõpus kandidaatide hulgas läbiviidav küsitlus, et programmis osalenud saaksid edastada omapoolse selge nägemuse ja hinnangu. Kõnealune samm võimaldab parandada programmide kvaliteeti ning tõsta vastutavate riiklike organisatsioonide ja komisjoni reageerimiskiirust;
- eriline rõhk tuleb panna programmis osalejate keelelisele ettevalmistusele, et nad saaksid täiel määral osaleda neile pakutud õppekavas;
- tuutorite roll, kes abistavad osalejaid välismaal, et viimastel oleks lihtsam uute tingimustega tutvuda ja kohaneda;
- kõigi programmis osalejate vastutusalala täpne määratlemine, vältimaks hilisemas etapis näiteks nõudmisi või arusaamatusi väljasaatvate ja vastuvõtivate organisatsioonide vahel;
- liikuvuspoliitika tõhusam kooskõlastamine Euroopa tasandil (mitte niivõrd iga liikmesriigi tasandil), mis võimaldaks saavutada komisjoni eesmärgi ning anda panus Lissaboni strateegia raames püstitatud eesmärkide edukasse rakendamisse.

2. Üldmärkused

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab rahulolu komisjoni esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel ettepaneku kohta, mis käsitleb hariduse ja koolitusega seotud riikidevahelist liikuvust ühenduse piires (Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta) ⁽¹⁾. Euroopa Liidu elanike liikuvus ja ettepanek liikmesriikidevahelise liikuvuse tõkete kaotamiseks võimaldab tugevdada Euroopa Liidu konkurentsivõimet vastavalt Lissaboni strateegia eesmärkidele.

2.2 EMSK väljendab heameelt selle üle, et liikmesriigid, Euroopa Parlament, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon püüavad kõrvaldada tõkked liikuvusele hariduse ja koolituse valdkonnas ⁽²⁾.

2.3 Viimastel aastakümnetel on Euroopa Liidus arenenud koolitusega seotud liikuvus, mis on andnud erinevates programmides osalejatele võimaluse uute kogemuste võrra rikkamaks saada ja ületada keele- ja kultuurilised tõkked Euroopas.

2.4 EMSK märgib, et tänu komisjoni poolt liikmesriikidele pakutud rahvusvahelistele haridus- ja vahetusprogrammidele on alates 2000. aastast kolmekordistunud välismaale õppimise eesmärgil läinute arv.

2.5 EMSK leiab muuhulgas, et kõnealused programmid annavad võimalusi ehitada üles sallivusele rajatud Euroopa ühiskond, mis on avatud erinevatele inimestele sõltumata nende usutunnistustest, etnilisest päritolust, seksuaalsest sättumusest jne.

2.6 EMSK kiidab heaks komisjoni 2004. aastal välja pakutud uue põlvkonna haridus- ja koolitusprogrammid. Kõnealustes programmides osalemiseks üles näidatud suur huvi lubab arvata, et noored juba viivad kaudsel moel ellu Lissaboni strateegia eesmärgi.

⁽¹⁾ KOM(2005) 450 lõplik, 23.9.05.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi aruanne teemal "Haridus kui Lissaboni protsessi nurgakivi" (2004/2272(INI), raportöör: hr BONO, 19.7.2005. Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate 14. detsembri 2000. aasta resolutsioon liikuvuse tegevuskava kohta, mis võeti vastu Nice'is 7.–9. detsembril 2000. aastal toimunud Euroopa Nõukogu.

3. Konkreetsete märkused

3.1 EMSK on seisukohal, et liikmesriigid peaksid jälgima erinevate programmide kooskõlastatust nii riiklikul kui kohalikul tasandil.

3.2 Liikuvusprogrammidega tegelevad institutsioonid, organisatsioonid, kõrgkoolid, koolid ja koordinaatorid peaksid püüdlema kandidaatide suhtes kehtiva valiku- ja kvalifikatsiooniomenetluse läbipaistvuse tagamise poole. Praegusest praktikast nähtub, et rahvusvahelistes vahetusprogrammides osalemiseks osalejate valiku teostajad näevad selles pigem tunnustuse andmist ühel või teisel eesmärgil täide viidud projektile.

3.3 EMSK soovib laiema haardega teabeüritusi, et jõuda võimalikult suurema hulga potentsiaalsete kandidaatideni. Tuleb teavitada võimalikult suurt osa Euroopa noortest programmide põhimõtete ja nendega seonduvate võimaluste kohta.

3.4 EMSK leiab, et liikmesriigid peavad tagama kõnealuste programmide kestel saadud kogemuste ja kvalifikatsiooni tunnustamise.

3.5 Ka tuleb tõsiselt heaks kiita toetus liikuvusele nii kutseõppe eesmärgil kui ka vabatahtlikele suunatud programmides. Kõnealused tegevused annavad kahtlemata oma panuse töötajate karjääri ja kergendavad nende kohanemisprotsessi töös rahvusvahelises keskkonnas.

3.6 Liikuvust käsitleva Euroopa kvaliteediharta soovitusi hariduse ja koolituse vallas on mõnedes liikmesriikides juba rakendatud. Neis on Bologna protsessi erinevate etappide ellu-

viimine juba lõppemas. Hartas väljatoodud põhimõtteid ja neis soovitatud tegevusi tuleb tunnustada kui positiivset algatust, mille eesmärk on komisjoni pakutud programmide kasutamise parendamine. Tuleb märkida, et komisjoni ettepanek sisaldab vaid neid meetmeid, mis võiksid Euroopa tasandil soodsat mõju avaldada.

3.7 Tuleb märkida, et komisjoni ettepanek sisaldab vaid neid meetmeid, mis võiksid Euroopa tasandil soodsat mõju avaldada.

3.8 Üks käesolevas arvamuses käsitletud komisjoni soovitusel positiivsetest külgedest seisneb selles, et nad ei too kaasa vähiatki rahalist lisakoormust koordineerimistegevuse valdkonnas, seega on võimalik soovitusel takistusteta ellu viia.

3.9 Kuna liikuvust käsitleva Euroopa kvaliteediharta vastuvõtmine toimub vabatahtlikkuse alusel, tekib oht, et liikmesriigid hakkavad nõudma endale eritingimusi, mis takistaks aga harta põhimõtete edukat rakendamist ja põhjustaks viivitusi liikmesriikide tasandil.

3.10 EMSK soovib samuti märkida, et kodanikuühiskonna organisatsioonidelt saadud tagasiside põhjal otsustades ei ole vastuvõtavad või väljasaatvad organisatsioonid alati programmi elluviimiseks piisavalt ette valmistatud, mistõttu mõjutab see negatiivselt ka osalejate lõpphinnangut nende töö suhtes.

3.11 EMSK leiab, et komisjon peaks välja pakkuma soovitatava tähtaja harta jõustumiseks, kutsudes sellega liikmesriike kiirelt tegutsema.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 rakendamise, tulemuste ja üldhinnangu kohta”

KOM(2005) 486 lõplik

(2006/C 88/07)

27. oktoobril 2005 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 rakendamise, tulemuste ja üldhinnangu kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava sektsiooni arvamus võeti vastu 24. jaanuaril 2006. Raportöör oli pr Anca.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 147, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Sissejuhatus

1.1 EMSK tervitab teatist kui võimalust teha kokkuvõtte Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 edusammudest ja puudustest, saada kogemusi järgmiste Euroopa aastate ettevalmistamiseks ning analüüsida Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 vältel läbiviidud algatusi.

1.2 EMSK nõustub, et Euroopa puuetega inimeste aasta edu eelnevate Euroopa aastatega võrreldes tuleneb tõsiasiast, et see korraldati puuetega inimeste organisatsioonide endi algatusel, samuti osalesid nad aasta kavandamisel ja elluviimisel. EMSK kutsub Euroopa Komisjoni ja Euroopa institutsioone toetama alt-üles lähenemist järgmiste taoliste algatuste ettevalmistamisel.

1.3 EMSK tunneb kahetsust selle üle, et teatistes puudub teave riiklikul ja piirkondlikul tasandil võetud meetmete kohta, ning on seisukohal, et tulevikus tuleks luua raamistik toimiva teabevoog tagamiseks ning häid tavaid puudutava teabe kogumiseks ja jagamiseks.

1.4 Üldise teadlikkuse ja meediakajastuse suurendamiseks tehtud samme hinnati kvantitatiivselt, kuid mitte kvalitatiivselt. Seega kutsub EMSK Euroopa Komisjoni üles käsitlema seda tulevastes algatustes.

1.5 EMSK on seisukohal, et Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 pidanuks kajastuma poliitikas ja õigusloomes, ning et poliitika reaktsioon valmistab pettumust, eriti arvestades aasta tekitatud ootusi.

1.6 EMSK kutsub Euroopa Komisjoni üles puuetega inimeste olukorra tulevases iga kahe aasta tagant esitatavas aruandes hindama Euroopa aasta jooksul võetud poliitiliste kohustuste järelmeetmeid. Eriti puudutab see nõukogu tööhõive, hariduse, e-juurdepääsu ja kultuuri resolutsioonide järelmeetmeid. Samuti kutsutakse komisjoni üles koostama soovitusi puudeküsimume integreerimiseks avatud kooskõlastusmeetodisse Lissaboni strateegia raames.

1.7 EMSK tunneb kahetsust selle üle, et teave liikmesriikide meetmetest puudeküsimume juurutamisel on piiratud, ning kutsub komisjoni üles välja töötama vahendit liikmesriikide poliitikat puudutava teabe kogumiseks ja hindamiseks.

1.8 Euroopa puuetega inimeste aasta innustas komiteed käivitama mitmeid algatusi: puudeküsimume rakkerühma loomine komitees; puudeküsimume süvalaiendamine komitee tegevuses; puuetega inimesi puudutavate omaalgatuslike arvamus- vastuvõtmine; kättesaadavuse nõuete kohandamine uue peahoone renoveerimisel ning muudatused puuetega inimeste värbamist puudutavates personaleeskirjades.

1.9 Samuti kutsub komitee üles puudeküsimume integreerimisele Euroopa Liidu kõikidesse poliitikavaldkondades ning toetab struktureeritud dialoogi arendamist puuetega inimeste organisatsioonidega, eelkõige siseturu õigusaktide koostamisel.

2. Järeldused ja soovitus

2.1 EMSK võtab suure huviga teadmiseks Euroopa Komisjoni teatise Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 rakendamise, tulemuste ja üldhinnangu kohta.

2.2 Euroopa Liidu Nõukogu kinnitas Euroopa puuetega inimeste aasta ametlikult 3. detsembril 2001⁽¹⁾. Kõnealune kampaania kestis ligi poolteist aastat, ettevalmistustööga alustati 2002. aasta keskel. Kampaaniale eraldati Euroopa Liidu eelarvest ligikaudu 12 miljonit eurot.

2.3 Aasta põhieesmärk oli tõsta teadlikkust puuetega inimeste õigustest ning julgustada käsitlema ja arutama meetmeid, mis on vajalikud võrdsete võimaluste edendamiseks ning võitluseks mitmete diskrimineerimise vormidega, millega puutuvad kokku Euroopa puuetega inimesed. Samuti oli aasta

⁽¹⁾ Nõukogu otsus 2001/903/EÜ.

eesmärk toetada ja kindlustada heade tavade ning kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil kavandatud strateegiate vahetust, parandada puudest teavitamist ning edendada positiivset pilti puuetega inimestest.

2.4 Euroopa Komisjon rõhutab, et aasta oli Euroopa Liidu, liikmesriikide ja puuetega inimeste organisatsioonide, eelkõige Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi ning teiste kodanikuühiskonna huvirühmade vahelise partnerlusprotsessi tulemus.

2.5 Euroopa Komisjon arendas Euroopa tasandil mitmeid tegevusi, näiteks teavituskampaania juhtlausega "Astu sisse" ning buss, mis sõitis ringi mööda Euroopat. Toetusi jagati noorsoo-, haridus- ja kultuuriprogrammidele, samuti teadustööd ja teabeühiskonda puudutavatele algatustele. Lisaks korraldasid mitmed Euroopa Liidu institutsioonid nagu Euroopa Parlament, Regioonide Komitee ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee spetsiaalseid algatusi Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 raames.

2.6 Riikliku ja piirkondliku tasandi algatused keskendusid peamiselt puuetega inimeste õigusi puudutava teadlikkuse tõstmisele, juurdepääsule ehitistele, teabeühiskonnale, transpordile, uute riiklike õigusaktide väljatöötamisele, aruandlusele ja perede toetusele. Komisjon rõhutab samuti, et puuetega inimeste aasta aitas kaasa puudeküsümuse võtmisele poliitilisel päevakorda.

3. Märkused ja ettepanekud komisjoni teatise kohta

3.1 EMSK kahetseb, et Euroopa puuetega inimeste aastat 2003 hindav teatis võeti vastu peaaegu kaks aastat pärast kõnealuse aasta lõppu. Siiski tervitab EMSK võimalust teha aastast kokkuvõtteid ning rõhutada mõningaid järeelmeetmeid.

3.2 EMSK toetab Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 tulemuste positiivset analüüsi. Aasta oli ilmselt edukaim Euroopa aasta nähtavuse ja avalikkuse osaluse poolest, samuti seetõttu, et see andis hoo meetmete ja õigusaktide koostamiseks kogu Euroopas.

3.3 Teatis annab hea ülevaate ja analüüsib põhjalikult Euroopa tasandil võetud meetmeid. Teavet riikliku ja kohaliku tasandi algatustest on aga vähe. Oleks olnud mõttekas tuua välja olulised projektid ja tegevused, mida Euroopa puuetega inimeste aasta raames rahastati, et edendada heade tavade vahetust ning määratleda algatused, mida võiks jätkata nii riiklikul kui Euroopa tasandil.

3.4 Huvitav on märkida, et vähishinnang rõhutab, et Euroopa Parlamendi käivitatud pilootprojekt Euroopa puuetega inimeste aasta analüüsimiseks ei läinud kokku aasta tegevustega. EMSK usub, et raha oleks paremini kasutatud, kui aasta jooksul oleks analüüsitud huvitavaid tegevusi ja partnerlust.

3.5 Otsus Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 korraldamiseks nägi ette EFTA/EMP riikide, Kesk- ja Ida-Euroopa assotsieerunud riikide, Küprose, Malta ja Türgi osalemise. Enamik neist on kas saanud Euroopa Liidu liikmeks või on ELi kandidaatriigid. Teatis ei anna siiski teavet kõnealustes riikides korraldatud tegevustest, sõltumata sellest, kas Euroopa Komisjoniga on sõlmitud erikokkulepe või mitte.

3.6 Teatistes öeldakse samuti, et puuetega inimesi puudutav meediakajastus kasvas 2003. aastal 600 % võrra. Oleks huvitav võrrelda kõnealuseid tulemusi 2004. ja 2005. aasta meediakajastuse tulemustega, selgitamaks teavituskampaaniate keskpikka või isegi pikaajalist mõju.

3.7 Lisaks puudub teabe kvaliteedi analüüs. Aasta üks eesmärk oli edendada positiivset pilti puuetega inimestest. Aruandest ei tule välja, kas see eesmärk ka saavutati ning kas loodi uuenduslik pilt puuetega inimestest.

3.8 Detsentraliseeritud meetod võimaldas riiklikel asutustel ja komiteedel kasutada erinevaid lähenemisi. Mõned riigid otsustasid keskenduda vähestele suurtele projektidele, samas kui teised eelistasid paljude väikeste kohalike algatuste toetamist. Oleks olnud huvitav teada saada, kui tõhusad olid erinevad lähenemisviisid kampaania nähtavuse ning algatuste jätkusuutlikkuse seisukohalt.

3.9 EMSK märgib samuti, et riikliku tasandi poliitiline kaasatus Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 raames toimuvasse erines riigiti märkimisväärselt. Komitee tunneb kahetsust, et puudub analüüs selle kohta, kas puuetega inimeste aasta andis panuse täiendavate poliitiliste algatuste käivitamiseks mõnes konkreetses riigis.

3.10 Euroopa tasandil astuti mitmeid poliitilisi samme, eelkõige koostas nõukogu resolutsioonid tööhõive ja koolituse kohta, juurdepääsu kohta kultuuritegevusele, hariduse ning e-juurdepääsu ⁽²⁾ kohta, samuti käivitasid Euroopa Liidu institutsioonid algatused juurdepääsu ⁽³⁾ ja tööhõive kohta.

⁽²⁾ Nõukogu 15. juuli 2003. aasta resolutsioon puuetega inimeste tööhõive ja sotsiaalse integratsiooni edendamise kohta (2003/C 175/01).

Nõukogu 6. mai 2003. aasta resolutsioon puuetega inimeste juurdepääsu kohta kultuurilistele infrastruktuuridele ning kultuuritegevusele (2003/C 134/05).

Nõukogu 5. mai 2003. aasta resolutsioon puuetega õpilaste ja tudengite võrdsete võimaluste kohta hariduses ja koolituses (2003/C 134/04).

Nõukogu 6. veebruari 2003. aasta resolutsioon "E-juurdepääs" – puuetega inimeste juurdepääsu parandamine teadmispõhisele ühiskonnale (2003/C 39/03).

⁽³⁾ "2010 – kõigile kättesaadav Euroopa", sõltumatute ekspertide rühma aruanne juurdepääsust http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/7002_en.html

3.11 Euroopa Komisjon peaks analüüsima nende rakendamist oma järgmises iga kahe aasta tagant esitatavas aruandes puuetega inimeste olukorra kohta, nagu ettenähtud komisjoni tegevuskavas puuetega inimeste võrdsete võimaluste kohta.

3.12 Aasta andis suurepärase võimaluse teadlikkuse tõstmiseks sellest, kui olulist rolli võivad mängida ettevõtted puuetega inimeste sotsiaalsel integreerimisel ning nende integreerimisel tööturule. Aasta tulemusena suureneb nende ettevõtete arv, kes värbavad puuetega inimesi ning loovad tooteid ja teenuseid, arvestades üldise kättesaadavuse nõudeid. Eriti positiivne algatus oli Euroopa Komisjoni toetatav puuetega inimeste aasta raames loodud ettevõtete partnerlus, mille tulemusel loodi *Business and Disability Network* (ettevõtete ja puuetega inimeste võrgustik); see on aasta üks pikaajalisemaid tulemusi.

3.13 Ka sotsiaalmajandusettevõtted olid puuetega inimeste aastal väga aktiivsed, korraldades sadu algatusi kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil. Eriti huvitav oli CEP-CMAFi (Euroopa Kooperatiivide, Eneseabiühingute, Assotsiatsioonide ja Fondide Alaline Konverents) juhendi avaldamine koostöös EMSKga. Juhend käsitles teemat, kuidas saavad sotsiaalmajandusettevõtted anda oma panuse puuetega inimeste sotsiaalseks integreerimiseks ning nende integreerimiseks tööturule.

3.14 2003. aastal tegutsesid ka ametiühingud aktiivsemalt puuetega inimeste tööõiguste kaitse eesmärgil.

3.15 Aasta aitas organisatsioonidel saada juurdepääsu otsustusprotsessile või parandada juurdepääsu sellele. Samuti on võimalik, et aasta lõi puuetega inimestele paremaid võimalusi oma õiguste kaitseks.

3.16 Heade tavade vahetust ja poliitiliste algatuste läbivaatamist peaks korraldama puuetega inimeste küsimustega tegelev kõrgetasemeline rühm, kellel peavad olema selged volitused ja tööprogramm.

3.17 Lisaks on oluline, et puuetega inimeste võrdsed võimalused integreeritakse Euroopa Liidu erinevatesse protsessidesse, mis kasutavad avatud koordineerimismeetodit. See on seda olulisem, et puuetega inimeste poliitika kuulub ka edaspidi üldjoontes riiklikku pädevusse. Euroopa aasta lõpust saadik oleme kahjuks täheldanud, et viited puuetega inimestele on muutumas harvemaks ning asjaomaseid sihte seatakse vähem, nüüdseks on need Lissaboni agendast kadunud.

4. Kogemused tulevaste Euroopa aastate jaoks

4.1 Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 oli suures osas edukas tänu alt-üles lähenemisviisile. Teatises rõhutatakse, et

aasta käivitas ning seda edendas Euroopa puuetega inimeste liikumine, kes osales väga aktiivselt aasta ettevalmistamises ja arengus. Kahetsust tekitab on tõdeda, et kõnealust lähenemist ei rakendatud otsuste suhtes järgnevatel aastatel, millel on nähtavad tagajärjed sihtrühmade ja laiema avalikkuse tegevusele ning huvile.

4.2 Puuetega inimeste organisatsioonide ulatuslik osalemine puuetega inimeste aasta Euroopa teavituskampaania arendamises peab jätkuma; seda tuleb isegi suurendada võrdsete võimaluste Euroopa aastal 2007, võttes arvesse hõlmatud huvirühmade mitmekesisust. Oluline on, et sihtrühmad tajuksid, et vahendid ja raamistik rahuldavad sihtrühmade vajadusi, ning et neile antakse vastutus ürituste eest nende edu tagamiseks. Samuti on oluline, et aasta kinnitamise ja selle ametliku alguse vahel oleks piisavalt aega ettevalmistusteks.

4.3 Välishindajad rõhutasid, et finantsmääruste järgimine aetas liiga raske koorma liikmesriikidele ja lepingupartneritele, samuti Euroopa Komisjonile, kes oleks võinud investeerida enam aega täiendavate algatuste käivitamiseks. Euroopa Komisjon peaks seda arvestama finantsmääruste ja rakenduseeskirjade käimasoleval läbivaatamisel.

4.4 Lisaks võimaldaks näitajate ja seiresüsteemi väljatöötamine liikmesriikidel registreerida nende tegevust puudutavad andmed, mis toob kaasa heade tavade alase teabe tõhusa jälgimise ja kogumise.

4.5 Euroopa aasta ei peaks olema ainuüksi teadlikkuse tõstmise või tähistamise võimalus, vaid pigem täiendavate algatuste hüppelaud. Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 äratas mitmeid ootusi nii riiklikul kui Euroopa tasandil. Oluline on, et teadlikkuse tõstmise kampaaniad muudetaks alaliseks praktikaks ning et eksisteeriks adekvaatne poliitika ning õiguslik raamistik, mis vastaks aasta jooksul kerkinud väljakutsetele. Ressursside kättesaadavus on samuti keske tähtsusega aasta jooksul loodud partnerluste ning uuenduslike projektide jätkamiseks.

5. Ülevaade EMSK tegevustest Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 raames

5.1 EMSK pühendus Euroopa puuetega inimeste aastal 2003 mitmetele algatustele. Käesolev aruanne annab võimaluse võetud kohustusi hinnata ning teha ettepanekuid mõningateks tulevasteks meetmeteks.

5.2 EMSK moodustas komitee liikmetest ning ametnikest puudeküsümuse rakkerühma, eesmärgiga valmistada ette ja rakendada EMSK tegevusi Euroopa aastal.

5.3 EMSK toonitas Madridi deklaratsiooni põhimõtteid ning kohustus neid levitama ⁽⁴⁾. EMSK võttis Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 ettevalmistamise ning jälgimise käigus vastu mitmeid arvamusi ⁽⁵⁾, mida levitati ulatuslikult Euroopa institutsioonides ning asjaomastes organisatsioonides. Lisaks korraldas EMSK kaks seminari puuetega inimeste tööhõive ning Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 hindamise kohta.

5.4 EMSK pühendus puudeküsümuse lülitamisele oma tegevuse kõikidesse valdkondadesse ning puuetega inimeste huvide, õiguste ja kohustuste arvestamisele kõikides oma arvamustes. Kuigi arenguruumi on veel piisavalt, liigub EMSK õiges suunas ning puuetega inimeste küsimusi arvestavate komitee arvamuste hulk kasvab, seejuures juhitakse teiste institutsioonide tähelepanu puuetega inimeste õigustele.

5.5 EMSK võttis arvamusi puuetega inimeste kohta vastu nii omaalgatuslikult kui vastuseks komisjoni teatistele või õigusaktide ettepanekutele ⁽⁶⁾. Eriti võiks mainida EMSK koostatud arvamust, milles antakse juhiseid puudeküsümuse juurutamise

ja puuetega inimeste organisatsioonide konsulteerimise kohta ⁽⁷⁾. Mitmed komitee arvamused hõlmavad puudeküsümusi tööhõive, sotsiaalse hõlvamise ja tööstuse kontekstis ⁽⁸⁾. EMSK kohustus samuti regulaarselt korraldama hindamisi, mille 2006. aastal viib läbi komitee töörühm.

5.6 Lisaks arvestas EMSK kättesaadavuse nõuetega oma uue peahoone renoveerimisel, mis avati 2004. aasta mais. Uus peahoone võimaldab EMSK-l luua peaaegu võrdse juurdepääsu puuetega liikmetele ja teenistujatele. Selle tulemusel on EMSK hoones peetud seminare, kus osalesid ka puuetega inimeste organisatsioonid. See on eeskujuks teistele Euroopa Liidu institutsioonidele ja organitele.

5.7 EMSK võtab teadmiseks 2003. aastal uuendatud Euroopa Ühenduste ametnike personaleeskirjad ning selle sätted, mis lihtsustavad puuetega inimeste värbamist. Siiski märgib EMSK, et puuetega inimeste värbamise suurendamiseks on vaja on proaktiivsemat lähenemist.

5.8 EMSK kutsub Euroopa Komisjoni üles võrdsete võimaluste Euroopa aasta 2007 raames analüüsima puuetega inimeste tööd puudutavaid muudatusi personaleeskirjades.

5.9 Samuti kutsub EMSK üles looma praktikantide süsteemi puuetega inimestele. Võrdsete võimaluste Euroopa aasta 2007 oleks õige aeg sellise hinnangu korraldamiseks.

6. Euroopa puuetega inimeste aasta järelmeetmed Euroopa Liidu tasandil

6.1 EMSK on oma arvamustes alati rõhutanud, et Euroopa puuetega inimeste aasta edu tuleks mõõta konkreetsete tulemuste alusel.

⁽⁴⁾ EMSK 17. oktoobri 2001. aasta arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu otsus Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 kohta" (KOM(2001) 271 lõplik – 2001/0116 (CNS)) (raportöör hr Cabra de Luna, EÜT C 36, 8.2.2002).

⁽⁵⁾ EMSK 26. märtsi 2003. aasta arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile – ÜRO õiguslikult siduva vahendi suunas, millega edendatakse ja kaitstakse puuetega inimeste õigusi ja väärikust" (KOM(2003) 16 lõplik) (raportöör Cabra de Luna, ELT C 133, 6.6.2003).

EMSK 17. oktoobri 2001. aasta arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu otsus Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 kohta" (KOM(2001) 271 lõplik – 2001/0116 (CNS)) (raportöör hr Cabra de Luna, EÜT C 36, 8.2.2002).

EMSK 25. veebruari 2004. aasta arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele – võrdsed võimalused puuetega inimestele: Euroopa tegevuskava" (KOM(2003) 650 lõplik) (raportöör hr Cabra de Luna, ELT C 110, 30.4.2004).

⁽⁶⁾ Vt 5. allmärkus ja EMSK 17. juuli 2002. aasta omaalgatuslik arvamus "Puuetega inimeste integreerimine ühiskonda" (raportöör hr Cabra de Luna) (EÜT C 241, 7.10.2002).

EMSK 28. septembri 2005. aasta arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul" (KOM(2005) 47 lõplik – 07/2005 (COD)) (raportöör hr Cabra de Luna) (ELT C 24, 31.12.2006). Ühine töödokument, mis käsitleb puuetega inimeste olukorda Türgis. Euroopa Liidu ja Türgi ühise nõuandekomitee 19. koosolek, raportörid: hr Daniel LeScornet, EMSK liige, ja hr Süleyman Ecelebi, Euroopa Liidu ja Türgi ühise nõuandekomitee kaasesimees (REX/194).

⁽⁷⁾ EMSK 17. juuli 2002. aasta omaalgatuslik arvamus "Puuetega inimeste integreerimine ühiskonda" (raportöör hr Cabra de Luna) (EÜT C 241, 7.10.2002).

⁽⁸⁾ EMSK 28. septembri 2005. aasta arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul" (KOM(2005) 47 lõplik – 07/2005 (COD)) (raportöör hr Cabra de Luna, CESE 1059/2005).

Ühine töödokument, mis käsitleb puuetega inimeste olukorda Türgis, Euroopa Liidu ja Türgi ühise nõuandekomitee 19. koosolek, raportörid: hr Daniel LeScornet, EMSK liige, ja hr Süleyman Ecelebi, Euroopa Liidu ja Türgi ühise nõuandekomitee kaasesimees (REX/194).

EMSK 1. juuli 2004. aasta arvamus "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele "Sotsiaalkaitse moderniseerimine töökohtade arvu suurendamiseks ja nende paremaks muutmiseks – terviklik lähenemine, mis muudaks töötamise tasuvaks" (raportöör: pr HILL) (ELT C 302, 7.12.2004).

EMSK 29. oktoobri 2003. aasta arvamus "Sotsiaalselt jätkusuutlik turism kõigile" (raportöör hr Menxosa Castro, ELT C 32, 5.2.2004).

EMSK 26. märtsi 2003. aasta arvamus "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Euroopa tööhõivestrategia tulevik "Täistööhõive ja kõigile paremate töökohtade loomise strateegia" (KOM(2003) 6 lõplik) (raportöör hr Koryfidis, ELT C 133, 6.6.2003).

EMSK 18. juuli 2002. aasta arvamus "Komisjoni määruse ettepanek EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 rakendamise kohta – riigiabi tööhõivele" (EÜT C 88/2, 12.4.2002) (raportöör hr Zöhrer, EÜT C 241, 7.10.2002).

6.2 EMSK kahetseb, et Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 ei viinud puuetega inimeste mittediskrimineerimist käsitlevate ulatuslike õigusaktide vastuvõtmiseni Euroopa Liidu kõigis poliitikavaldkondades.

6.3 EMSK tervitas oma 2004. aasta veebruaris vastuvõetud arvamuses võrdseid võimalusi puudutavat Euroopa tegevuskava 2003. aastaks. EMSK rõhutas samas arvamuses, et tegevuskava ei olnud piisavalt ambitsioonikas ning tegi Euroopa Komisjonile ettepaneku täiendavate meetmete kaalumiseks ⁽⁹⁾.

6.4 EMSK märgib, et hiljuti avaldati esimene iga kahe aasta tagant esitatav aruanne puuetega inimeste olukorrast ning Euroopa tegevuskava järgmise etapi uued prioriteedid ⁽¹⁰⁾.

6.5 Vajalikud on soovitusel puuetega inimeste sotsiaalkaitse, tööhõive ja elukestva õppe Euroopa strateegiate mõju kohta. See on eriti oluline, kui võrd puuetega inimesi ei mainita uues ajakohastatud Lissaboni strateegias ning 2005. aastal esitletud riiklikes reformikavades. EMSK tervitab antud kontekstis töödokumenti puudeküsimuse integreerimise kohta tööhõive strateegiasse ⁽¹¹⁾ ning kutsub Euroopa Komisjoni üles läbi viima kõnealuse dokumendi mõju hindamise.

6.6 Samuti tervitab EMSK Ühendkuningriigi eesistumisel tehtud ettepanekut korraldada iga-aastane ministrite konverents puudeküsimuses, et edendada kõrgetasemelist poliitilist arutelu puuetega inimeste organisatsioonide osalusel.

6.7 EMSK usub, et Euroopa Komisjon peaks koostöös puuetega inimeste organisatsioonidega välja töötama vahendi, hindamaks Euroopa Liidu õigusaktide mõju puuetega inimestele ning koostama erinevate peadirektoraatide ametnikele kursused selle kasutamiseks.

6.8 Amsterdamis lepinguga võttis Euroopa Ühendus endale kohustuse arvestada puuetega inimestega siseturu meetmete koostamisel. 22. deklaratsiooni ei ole kahjuks rakendatud, mis on toonud kaasa kasvavad tõkked kaupade ja teenuste kättesaadavusele.

6.9 EMSK kutsub Euroopa Komisjoni üles käivitama algatust, mis ühendaks siseturu küsimustega tegelevad ametnikud ja puuetega inimeste organisatsioonide eksperdid strateegilise kava väljatöötamiseks.

6.10 EMSK tervitab liikumispuudega lennureisijate määruse kiiret vastuvõtmist. Määrus aitab vähendada puuetega inimeste diskrimineerimist lennureisidel. Komitee tervitab ka mitmeid teisi seadusandlike algatusi transpordivaldkonnas, mis edendavad samuti puuetega inimeste õigusi.

6.11 EMSK kutsub üles lisama kättesaadavuse nõuded kõikidesse Euroopa Liidu antavatesse toetustesse ning Euroopa Liidu hankepoliitikasse.

6.12 EMSK jälgib samuti tähelepanelikult läbirääkimisi puuetega inimeste inimõiguste konventsiooni üle ning tervitab Euroopa Liidu ettepanekut Euroopa ühenduste liitumiseks konventsiooniga, mis pakub kaitset Euroopa Liidus elavatele puuetega inimestele, samuti Euroopa Liidu institutsioonide ja organite õigusaktidega ühinemiseks.

6.13 EMSK on seisukohal, et diskrimineerimise ohjeldamiseks kõikides Euroopa Liidu pädevusvaldkondades on vaja täiendavaid õigusakte. Komitee ootab teostatavusuuringu tulemusi; uuring puudutab täiendavaid seadusandlike algatusi mittediskrimineerimise valdkonnas. Lisaks on komitee kindel, et järgmisel aastal tehakse ettepanek puudedirektiivi koostamiseks.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ EMSK 25. veebruari 2004. aasta arvamus "Komisjon teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele – võrdsed võimalused puuetega inimestele: Euroopa tegevuskava" (KOM(2003) 650 lõplik) (raportöör hr Cabra de Luna, ELT C 110, 30.4.2004).

⁽¹⁰⁾ "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – puuetega inimeste olukord laienenud Euroopa Liidus: Euroopa tegevuskava 2006–2007" (KOM(2005) 604, 28.11.2005).

⁽¹¹⁾ "Puudeküsimuse integreerimine Euroopa tööhõive strateegiasse", Euroopa tööhõivekomitee, EMCO/11/290605.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal “Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: arutelu algatamine ühenduse seisukoha suhtes, mis käsitleb ühenduse ökomärgise süsteemi kalandustoodetele”

KOM(2005) 275 lõplik.

(2006/C 88/08)

29. juunil 2005 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni aramus võeti vastu 25. jaanuaril 2006. Raportöör oli **hr Sarró Iparraguirre**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 100, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

leping (1)) märgis “delfiinile ohutu”), rakendades selleks vajalikke arengustandardeid.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.8 kutsub komisjoni üles pöörama erilist tähelepanu kalandustoodete ökomärgistamise kuludega seotud probleemidele ja jaotama need õiglaselt väärtusahela lülide (tootjad, töötledjad, turustajad ja tarbijad) vahel.

1.1 tervitab arutelu algatamist ühenduse seisukoha üle, mis käsitleb ühenduse ökomärgise süsteemi kalandustoodetele;

1.2 väljendab valmisolekut töös aktiivselt osaleda;

2. Põhjendus

1.3 soovib komisjonil lisaks ökomärgisega märgistamise eest vastutavate osakondade töö vajalikule koordineerimisele säilitada tihe koostöö asjaomases valdkonnas pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO), Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents (UNCTAD), Rahvusvaheline Sotsiaalse ja Keskkondliku Akrediteerimise ja Märgistuse Liit (ISEAL) ja Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO);

2.1 Euroopa Liidu Nõukogu otsustas 2004. aasta veebruaris lisada päevakorda arutelu algatamise kalandustoodete ökomärgise süsteemi kohta. Sellekohases teatises selgitas nõukogu, et teeb ettepaneku püügimeetodite tingimuste ning toodete regulaarse jälgitavuse tingimuste kohta (alates kalapüügilaevalt kuni lõpptarbijani), mis tagaksid vastutustundlikust kalapüügi- ning heast kaubandustavast kinnipidamise.

1.4 soovib komisjonil säilitada pidev side eelkõige asjaomaste sektorite (kalandus, töötlemine, turustamine) keskkonna ja sotsiaalvaldkonna sidusrühmade kui ka tarbijatega;

2.1.1 Nõukogu leidis samuti, et ühendus peaks juhtima erinevatel rahvusvahelistel foorumitel toimuvat arutelu.

1.5 on arvamisel, et teema keerukust silmas pidades tuleks praegu eelistada komisjoni teatises toodud kolmandat võimalust, st kehtestada miinimumnõuded vabatahtlikule ökomärgise süsteemile;

2.1.2 Kõnealuses teatises algatas komisjon lõpuks arutelu ühenduse seisukoha suhtes, mis käsitleb ökomärgise süsteemi kalandustoodetele, ning kutsus teisi Euroopa Liidu institutsioone üles väljendama oma arvamust eesmärgiga esitada seadusandlikke algatusi ja edasisi soovitusi.

1.6 märgib siiski, et nimetatud miinimumnõuded peavad olema piisavalt ranged ning neid peavad toetama rikkumist takistavad ja rikkumise korral sanktsioone sätestavad eeskirjad;

2.1.3 Seega on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ülesandeks esitada oma aramus ning võtta seisukoht nimetatud algatuse suhtes.

1.7 juhib tähelepanu asjaolule, et ettevõtjad peavad täitma piirkondlike kalandusorganisatsioonide poolt kooskõlas Euroopa Liidu määrustega kasutatavate ökomärgiste nõudeid, (näiteks AIDCP (rahvusvaheline delfiinikaitseprogrammi käsitlev

2.1.4 Käesolevas arvamuses viidatud “kalandustoodete” all peetakse silmas ka akvakultuuritooteid, vaatamata nimetatud kahe valdkonna keskkonnaalastele iseärasustele.

(1) Vt KOM(2004) 764 lõplik, 29.11.2004, mis sisaldab komisjoni ettepanekut nõukogule ning Euroopa Parlamendi poolt vastuvõetud muudatusettepanekut, mis sätestab: “(9a) Eelmises põhjenduses osundatud AIDCP märgistus “delfiinile ohutu” on praegu ainus, mida ühendus tunnustab.” (A6/0157/2005, 26.mai 2005).

2.2 Taustteave

2.2.1 Komisjoni teatis on mahuka töö tulemus, mis võtab kokku nii õiguslikust kui ka praktilisest aspektist keeruline olukorra, ning seda silmas pidades soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldada tunnustust asjaomasele osakonnale. Tuletame siinkohal meelde, et kalandustoodete ökomärgistamise osade siinkohal toodud konkreetsete märkuste kohta esitas komitee üldised tähelepanekud oma arvamuses teemal "Eetiline kaubandus ja tarbijagarantii kavad" ⁽²⁾.

2.2.2 Arutelu täpsemaks ja paremaks mõistmiseks tuleb märkida, et kalandusvaldkonnas pädev FAO komitee võttis hiljuti (11. ja 13. märtsil 2005) vastu **merekalanduse kalade ja kalandustoodete ökomärgise suunised**, mis olid esitatud ekspertidele konsulteerimiseks ja väljatöötamiseks 2004. aasta oktoobris ⁽³⁾. Arutelu algas FAOs juba 1998. aastal.

2.2.3 Käesolevas arvamuses ei ole võimalik põhjalikult tutvustada eelmises punktis nimetatud suuniseid, kuid tuleb märkida, et need sisaldavad minimaalseid sisulisi nõudeid ja kriteeriume, mis aitavad määratleda, kas konkreetsele püügipiirkonnale saab omistada ökomärgistuse või mitte (püügipiirkonna all peetakse silmas sertifitseerimisüksust). Lühidalt kokkuvõttes on nõuded järgmised: eeskirjade kogu, halduskontrolli raamistik, teaduslikult kinnitatud andmed olemasolevate kalavarude kohta ja kalapüügi mõju kohta vastavas ökosüsteemis. Teisalt on FAO koostanud suunised jätkusuutliku kalapüügi eeskirjade, eelkõige aga siduvate akrediteerimis- ja sertifitseerimismehhanismide, koostamise kohta. Eriti tuleks rõhutada, et FAO suunised esitavad ökomärgise süsteemi kasutamise osas järgmiste oluliste tingimuste loetelu: läbipaistvus, kõigi huvipoolte õiglane osalemine, teavitamissätted, registripidamine, standardite ning nende kehtestamise menetluse ülevaataamine ja muutmine, piisav inim- ja finantsressursside kättesaadavus, aruannete esitamine, teabe ja akrediteerimise säilitamine, peatamise ja tagasivõtmise süsteemide kättesaadavus ning kaasnev kaebuste esitamise õigus.

2.2.4 Samas tuleb arvestada, et ökomärgise kasutamine on suhteliselt uus tegevus, mida rakendatakse peamiselt OECD riikides ⁽⁴⁾ ning selle juurutamine WTOs alles käib. Samal ajal on ISO välja töötanud keskkonna kvaliteedi juhtimise meetodilised ja kontseptuaalsed kriteeriumid ISO 14000 standardite

seeria raames. Komisjon peaks tegema tõsisaid jõupingutusi, et tagada vastuvõetavate eeskirjade kooskõla olemasolevate rahvusvaheliste eeskirjade ja standarditega.

2.2.5 Mõnedel liikmesriikidel ja — kooskõlas põhiseadusliku korraga — ka mõnedel piirkondlikel omavalitsustel on vastavasisulised volitused, mida on juba laiendatud või mida laiendatakse tulevikus. Seetõttu eksisteerivad Euroopa Liidus kõrvuti väga erinevad avaliku ja- erasektori, riigiülesed, riiklikud ja piirkondlikud ökomärgised, mis võivad erinevate turgude tarbijates ja ettevõtetes segadust tekitada.

2.2.6 Seetõttu on eeskirjade ja erinevatel turgudel praegu kasutatavate ökomärgiste ülekülluse tõttu terav vajadus multidistsiplinaarse ja ühtlustava lähenemise järele ⁽⁵⁾.

2.2.7 Euroopa Liit kehtestas ökomärgiste ühtlustatud süsteemi esmakordselt 1992. aastal nõukogu 23. märtsi määrusega nr 880/92 ⁽⁶⁾. Pärast kõnealuse määruse läbivaatamist viis aastat tagasi jõustus praegu kehtiv määrus ⁽⁷⁾, mis kehtestas ökomärgise süsteemi erinevatele tootekategooriatele v.a kalandustooted. Seetõttu peaks komisjon tõsiselt kaaluma võimalust laiendada olemasolevaid ökomärgiseid kalandus- ja akvakultuuritoodetele.

2.2.8 Samuti ei tohi unustada, et kalandustoodete ökomärgise süsteemi arutelu toimub Euroopa Liidu kehtiva poliitika kontekstis. Esmajoones viitame siinkohal ühenduse kuuendale keskkonnaalasele tegevuskavale, mis võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega nr 1600/2002/EÜ ⁽⁸⁾ ning ühenduse tegevuskavale keskkonnakaitsenõuete sisseviimise kohta ühisesse kalanduspoliitikasse ⁽⁹⁾, milles täiendava meetmena käsitletakse kalandustoodete ökomärgiste läbivaatamist.

2.2.9 Kuigi olukord on küllaltki erinev, soovib komitee juhtida komisjoni, teiste institutsioonide ning Euroopa Liidu huvitatud ringkondade tähelepanu sellele, et on olemas ühtlustatud ja ühtse märgise kasutamise süsteem, mida saab kindlasti nimetada ökoloogiliseks, sest see tagab pakendi taaskasutamise direktiivide täitmise ⁽¹⁰⁾. Peame siinkohal silmas Rohelise Punkti märki, millega on tähistatud enamus Euroopa Liidu riikide taaskasutatavaid pakendeid. Kõnealune registreeritud kaubamärk kuulus Saksa ettevõttele, kes viis oma peakontori 1996. aastal

⁽²⁾ ELT C 28, 3. 2.2006.

⁽³⁾ Vt FAO TC:EMF/2004/3, august 2004.

⁽⁴⁾ Näiteks 2004. aasta 25. veebruari dokument COM/ENV/TD(2003)30/FINAL, arengumaade juurdepääsu kohta arenenud riikide turgudele väljavalitud ökomärgise süsteemi raames. Kättesaadav võrguaadressil www.oecd.org.

⁽⁵⁾ Näitlikustamiseks võib siinkohal viidata ökomärgiste logode loetelule Euroopa Liidu ökomärgiste veebilehel: (http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/other/int_ecolabel_en.htm).

⁽⁶⁾ EÜT L 99, 11.4.1992, lk 1.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuli 2000 määrus nr 1980/2000. EÜT L 237, 21.9.2000, lk 1.

⁽⁸⁾ EÜT L 242, 19.9.2002, lk 1.

⁽⁹⁾ KOM(2002) 186 lõplik, 28.05.2002.

⁽¹⁰⁾ Direktiivid 94/62/EÜ ja 2004/12/EÜ.

Brüsselisse ning litsentseeris märki kasutamise koostöös enamike liikmesriikide ja kolmandate riikidega ning pakendite eeskirjakohase taaskasutamisega tegelevate ettevõtjatega. Hetkel määravad õigusliku aluse ühenduse direktiivid ja riiklikud arengueeskirjad, mis võivad praktikas viia ühe, selge sõnumiga logo kasutamiseni, kaasates seejuures erafirma *Packaging Recovery Organisation Europe s.p.r.l.*, kelle ülesandeks on jälgida kriteeriumite ühtlustamist ja kõnealuse logo arendamist riiklike asutuste poolt enamikes liikmesriikides ⁽¹¹⁾.

2.2.10 Ülaltoodule tuginedes arvab komitee, et aeg kalandus- ja akvakultuuritoodete ökomärgise üle arutlemiseks on Euroopa Liidus sobiv. Seepärast ei tohi viivitada ega ületada kõnealuse keeruka küsimuse käsitlemiseks seatud olulisi tähtaegu. Arutelu aluseks peaksid olema multidistsiplinaarset lähenemist ja ühtlustavate kriteeriumide rakendamist soosivad FAO suunised, mille peaeesmärgiks on kaitsta keskkonda ja teenida tarbija huve. Samas ei tohi unustada ka Euroopa Liidu kriteeriume, mida võimaluselt tuleks täiendada.

3. Üldised märkused

3.1 Erinevad lähenemised

3.1.1 FAO on kalanduses pädev organisatsioon ja seega eeskujuks erinevatele piirkondlikele kalandusorganisatsioonidele, kes on seotud kehtiva ÜRO mereõiguse konventsiooniga. FAO on omaks võtnud seisukoha märgistada kalandustooted eesmärgiga kalavarude kaitseks ja tegeleb vaid kaudselt toote turustamise teistele etappidega.

3.1.2 Samas keskenduvad teised rahvusvahelised organisatsioonid, nagu WTO ⁽¹²⁾ ja UNCTAD tehniliste kaubandustöket kokkuleppe raames sellele, et ökomärgise süsteemid ei oleks ebaseaduslikud rahvusvahelise kaubanduse tõkked ega asetaks arengumaid ebasoodsamasse olukorda ⁽¹³⁾. Nimetatud organisatsioonid püüavad kehtestada täiendavaid jätkusuutliku kalanduse meetmeid, näiteks ökomärgiseid, mis vastavad rahvusvahelistele eeskirjadele rahvusvaheliste tehniliste kaubandustöket või sama toimega meetmete kehtestamise keelustamise kohta, samuti võtavad nad arvesse koostöö vajadust, et asjakohast toetust saaksid riigid, millel puuduvad ökomärgise juurutamiseks vajalikud tehnilised ja finantsressursid. Sellega seoses leiab komitee, et kalandustoodete ökomärgistamine iseenesest ei kujuta rahvusvahelist kaubandustöket tingimusel, et eeskirjades sätestatakse vajalik läbipaistvus ja võrdse juurdepääsu mehhanismid.

3.1.3 ISO ja teiste organisatsioonide standardimistöö keskendub siiski rohkem keskkonnajuhtimisele ja vastavate ökomärgiste kasutamise metoodikale ja headele tavadele. Kalandustooted eraldi käsitlevaid dokumente ei eksisteeri.

3.1.4 Üksnes FAO tegevuses viidatakse selgelt kalandustoodete ökomärgistamisele, kuid jagame komisjoni arvamust selle

kohta, et kõigi vastuvõetavate otsuste aluseks peab olema mitte ainult vastavus rahvusvaheliste organisatsioonide otsustele, vaid ka kõnealuste organite eripärast ja ülesannetest tulenevate erinevate lähenemiste ühtlustamine.

3.1.5 Lähtudes kõigist eeltoodud põhjustest arvab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et nii rahvusvahelises tegevuses kui ka komisjoni võimalike seadusandlike ettepanekute puhul tuleb arvesse võtta ühenduse relevantset õigustikku ja olemasoleva ökomärgiste süsteemi kogemusi Euroopa Liidus (samuti Rohelise Punkti kogemusi), samuti peaksid kalanduse eest vastutavad osakonnad kooskõlastama oma tegevust keskkonna ja turgude ühtlustamise eest vastutavate osakondadega, vältimaks soovimatuid häireid või ökomärgiste üleküllust, mis lisaks sellele, et nad ei täida oma funktsiooni ettevõtjate ja lõpptarbijate suhtes, tekitavad ainult edasist segadust. Kõigist kaasnevatest raskustest hoolimata peaks komisjon koostama ajakava, mis tagaks, et ettepanek seadusandliku akti koostamiseks esitataks 2006. aasta esimesel poolel.

3.2 Kalandustoodete ökomärgistamine: erinevad olukorrad

3.2.1 Kuna ühtlustamise kohta puudub piisavalt rangeid tingimusi kehtestav algmäärus, nagu komisjoni dokument ka selgelt välja toob, esineb erinevaid olukordi, millest osad võiksid olla tegevuse kujundamisel eeskujuks, teisi aga tuleks vältida.

3.2.2 Uurides olemasolevat kirjandust ⁽¹⁴⁾ ja kehtivaid rahvusvahelisi eeskirju võib nentida, et on palju erinevaid olukordi, mis alati ei vasta igas ökomärgise süsteemis olulistele läbipaistvuse ja õigluse nõuetele.

⁽¹¹⁾ <http://www.pro-e.org>

⁽¹²⁾ Põhjalik teave WTO kaubandust ja keskkonda puudutava seisukoha kohta on veebilehel: http://www.wto.org/english/tratop_s/envir_s.htm.

⁽¹³⁾ Vt TD/B/COM.1/EM.15/2. Kuigi põhitähelepanu all on põllumajandus, kehtib see kogu hankiva tööstuse, ka kalanduse kohta. (<http://www.unctad.org/en/docs/c1em15d2.en.pdf>).

⁽¹⁴⁾ Näiteks Deere'i ja Carolyni aruanne FAOle ja IUNCle *Eco-labelling and sustainable fisheries*, lk 9 ning EVER auanne http://euro-pa.eu.int/comm/environment/emas/pdf/everinterimreport_en.pdf

3.2.3 Mõnikord kohtame vabatahtlikke mehhanisme, mis on välja kasvanud ettevõtjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide koostööst. Kõnealustel organisatsioonidel on akrediteerimis- ja sertifitseerimisstandardid ning ökomärgise kasutamise tingimused, mis on selged, õiglased ja avalikult kättesaadavad ning mis kehtivad mitmetele väikestele kalatööstusele üle kogu maailma. Organisatsioonidel on nõuandvad komiteed ja vastavad kontrollimehhanismid.

3.2.4 Teistel komisjoni teatistes kirjeldatud juhtudel on siiski tegu pelgalt erasektori logodega, mille osas eeskirjad kas puuduvad või ei ole neid avalikustatud ning mille kasutamine ei toimu kaugeltki kooskõlas ökomärgise heade tavadega. Üks esitatud juhtudest on illustreerivaks näiteks kalandustoodete ökomärgise kahjustava mõju kohta, kui märgis on vastuolus rahvusvahelise õigusega, loob ebasoovitavaid rahvusvahelise kaubanduse tõkkeid ning põhineb igasuguste ökomärgise kohta käivate soovitusel täielikus vastuolus oleva meetodikal, luues — ühe Euroopa kõrge ametniku sõnul — reaalse monopoli.

3.2.5 Eelnevaga sarnased näited osutavad selgelt, et praegune olukord, kus on võimalik luua ilma usaldusväärse õigusliku taustata, isegi kehtivate rahvusvaheliste ja ühenduse eeskirjadega vastuolus olevaid ökomärgiseid, ei saa enam kauem kesta, sest see ohustab nii tootjaid, tarbijaid kui ka teisi sidusrühmi.

3.2.6 Vaikse ookeani idaosast pärit tuunikala puhul toetas pädev piirkondlik kalandusorganisatsioon Ameerika Troopikatuunide Komisjon rahvusvahelise delfiinikaitseprogrammi käsitleva lepingu (AIDCP)⁽¹³⁾ vastuvõtmist. Euroopa Liit ühines lepinguga vabatahtlikult nõukogu 26. aprilli 1999. aasta otsuse 1999/337/EÜ⁽¹⁴⁾ alusel. Kõnealune leping sätestab ökomärgise,

mida toetab ka Euroopa Ühendus ning mida praegu arutab Euroopa Parlament⁽¹⁵⁾.

3.2.7 Uurimus ja ettepanekud kõnealuse valdkonna reguleerimise kohta peaksid võtma arvesse taustteavet selle eriolukorra kohta. Näiteks juhul kui teatud valdkonnas pädev piirkondlik kalandusorganisatsioon edendab oma ökomärgist kooskõlas FAO põhimõtetega, peaks Euroopa Liit 1) osalema töös, et tagada sertifitseerimise ja väljastamise protseduuri kooskõla nõuetega ning 2) kaaluma kõnealuste märgiste kasutamist oma eeskirjades ja eeskirjadega vastuolus olevate märgiste keelamist.

3.2.8 Komitee leiab, et kõik erasektori kalandus- ja akvakultuuritoodete ökomärgised peaksid alluma rangetele akrediteerimiskriteeriumitele ja sõltumatule sertifitseerimisele ning komisjoni poolt koostatav õigusakti eelnõu peaks tõsiselt kaaluma avalikkusele ja kalandus- ja akvakultuuriturul tegutsejatele kättesaadava registri loomist, mis sisaldaks üksikasju nende kasutusel olevate märgiste kohta, mis juriidiliselt vastavad sätestatud nõuetele.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Rakendamine, sertifitseerimine, väljastamine, kontroll ja sanktsioonid

4.1.1 Ökomärgised peaksid selgelt eristuma üldistest toiduainete märgistamise eeskirjadest. Ökomärgise kasutamine ei taga iseenesest eeskirjade täitmist (nende rakendamist saab nõuda igal juhul, ka ökomärgiseta toodete puhul) pigem vastavust kõrgematele keskkonnakaitse standarditele, mis kõnealusel juhul tähendab vastutustundlikke püügitavasid, märgistatud toote varude kaitsmist ning bioloogilise mitmekesisuse ja merekeskkonnale üldiselt tekitatava kahju viimist miinimumini.

4.1.2 Kalandustoodete, nagu iga hankiva tööstuse toote või akvakultuuritooted märgise võib omistada töötlemata toodetele (kas värske või külmutatud terve kala) või töödeldud toodetele, mis on kas külmutatud, soolatud, konserveeritud, kuumtöödeldud või mis sisaldavad kala. Esimesel juhul peab ökomärgis tagama, et kasutatud püügimeetodid vastavad mitte üksnes kalanduse kontrollistandarditele vaid ka FAO vastutustundliku kalapüügi juhendile. Teisel juhul peab ökomärgis kalandustootel tagama, et toiduainete jälgitavuse eeskirja kohane rakendamine tähendab tõesti seda, et tarbijani jõudev töödeldud ja turustatud toode tõepoolest väärleb ökomärgist.

4.1.3 Kalandustoodete ökomärgise korrektseks rakendamiseks ei piisa eeskirjade üldisest raamistikust. Vaja on luua selge mehhanism sertifitseerivate organite akrediteerimise, ökomärgiste omistamise, vaidluste lahendamise kohta, kontrolli ning sanktsioonide väärarvituse ja mittejärgimise korral ning märgisega toote teistest kalandustoodetest eristamise kohta.

⁽¹³⁾ Lepingu sätetega saab tutvuda veebilehel: <http://www.iattc.org/PICDDocumentsSPN.htm>.

⁽¹⁴⁾ Vt lisaks Ettepanek: nõukogu otsus, mille kohaselt Euroopa Ühendus sõlmib rahvusvahelist delfiinikaitseprogrammi käsitleva lepingu (KOM(2004) 764 lõplik).

⁽¹⁵⁾ PE 357.789v01-00, 2.5.2005, raportöör hr Duarte Freitas: Aruande eelnõu teemal "Ettepanek: nõukogu otsus, mille kohaselt Euroopa Ühendus sõlmib rahvusvahelist delfiinikaitseprogrammi käsitleva lepingu".

4.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaks kõnealuseks registriks olema punktis 3.2.8 viidatud register. Eeskirjad ja register peavad tagama süsteemi läbipaistvuse, mis koos tarbijale suunatud teabega peab pakkuma piisavat usaldust, aitamaks vähendada olemasolevat lõhet toote keskkonnaaspektist huvitatud tarbijate arvu (praegu umbes 44 %) ja toodet ostes tegelikult vastavalt käituvate tarbijate vahel (praegu umbes 10 %).

4.1.5 Nii EVER aruandes sisalduvad andmed kui ka EUROPECHE/COGECA⁽¹⁸⁾ märgukirjaga vastuvõetud seisukoht kõnealuse arvamuse teemal annab alust teatud pessimismiks seoses kahtlusega, kas ökomärgistus üldiselt, eriti aga kalandustoodete ökomärgistus, lisavad väärtust tootjate jaoks ning annavad tarbijatele läbipaistvat ja õiget teavet. Siiski kujuneb keskkonna kaitsmine kõige laiemas tähenduses, lisaks võitlusele nälja vastu, üheks inimkonna ees seisvast kahest peamisest väljakutsest. Seepärast on oluline, et Euroopa Liit püüaks etendada juhtivat osa protsessis, mis lubab vastutustundlikel tarbijatel teha vahet toodetel ja otsustada selliste toodete kasuks, mille hankimisel, töötlemisel ja turustamisel on järgitud keskkonnakaitse standardeid.

4.1.6 Maailma Looduse Fondi (WWF) ametlikult vastuvõetud seisukoht on komitee teatavaks tehtud ning komiteel on heameel, et vaatamata võimalikele lähenemise erinevustele teatud valdkondades, langeb see suures osas kokku komitee arvamusega, eelkõige mis puudutab vajadust kalandustoodete ökomärgistamise rangete eeskirjade järele.

4.1.7 Komitee arvab, et komisjoni poolt esitatavad eeskirjad peaksid eriti võtma arvesse ökomärgistamise võimalikku siduvust kalatööstusele, kusjuures kulud tuleks jaotada üle terve kaubandusahela ilma tarbija huve kahjustamata. Sellega seoses võiks kalandustoodete ökomärgistamine olla mehhanismiks, mille abil juhitakse kalurite ja ettevõtete tähelepanu vajadusele tegeleda jätkusuutliku kalapüügi ja akvakultuuriga, mis on nii

kalanduse enda kui ka kogu järgneva kaubandusahela alustalaks.

4.1.8 Komitee juhib komisjoni tähelepanu sellele, et kalandus- ja akvakultuuritoodete ökomärgistamisega kaasnevad rahalised kulutused, mis tuleb tootmisahelas jaotada enne kui toode jõuab lõpptarbijani. VKEdel ja arengumaade ettevõtjatel võib teatud juhtudel olla raskusi ökomärgisele juurdepääsemisel. Seepärast peaksid vastuvõetavad eeskirjad sisaldama tootjate organisatsioone, kalurite ühinguid ja ühingulepinguid hõlmavaid sekkumismehhanisme. Igal juhul on ökomärgise täieliku tulemuslikkuse tagamiseks vaja märkimisväärset teavitus- ja reklaamikampaaniat. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab seetõttu, et avalik sektor peaks rahastama ettevõtjatele ja tarbijatele suunatud teabe- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniaid.

4.1.9 Nimetatud põhjusel oleks iga Euroopa Liidu tegevus edasiviiv samm kõnealuses valdkonnas. Esimene samm peaks siiski olema piisavalt auahne ja kehtestama:

- i. selged ja siduvad kalandustoodete ökomärgis(t)e akrediteerimise, sertifitseerimise ja kasutamise eeskirjad,
- ii. süsteemid kõnealuste eeskirjade tõhususe, läbipaistvuse ja õigluse jälgimiseks kõigi ettevõtjate suhtes,
- iii. sanktsioonide süsteemid (tuginedes subsidiaarsuse põhimõttele) olemasolevate eeskirjade rikkumisel,
- iv. tarbijate ja turupoolte teabeprogrammid kalandustoodete ökomärgise täpse tähenduse kohta,
- v. asjakohase investeerimisprogrammi, mis pööraks erilist tähelepanu kalandustoodete ökomärgise majanduslikele tagajärgedele,
- vi. vajalikud mehhanismid dialoogi jätkamiseks sidusrühmadega süsteemi pideva parandamise teemal.

Brüssel, 14. veebruar 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ EP(05)115-CP(05)86S1, 24. august 2005.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Naiste esindatus Euroopa Liidu majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade otsuseid tegevates organites”

(2006/C 88/09)

11. märtsil 2003 otsustas Euroopa Parlament vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Naiste esindatus Euroopa Liidu majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade otsuseid tegevates organites”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 24. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr ETTY.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 88, vastu hääletas 13, erapooletuks jäi 11:

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub Euroopa Parlamendiga, et naiste suurem esindatus Euroopa Liidu sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade otsuseid tegevates organites on oluline küsimus. Komitee toetab Euroopa Parlamendi üleskutset asjaomastele riiklikele organisatsioonidele ja nende Euroopa liitudele, samuti komisjonile, pöörata kõnealusele küsimusele suuremat ja süstemaatilisemalt tähelepanu. Euroopa Parlament palus komisjonil alustada andmete kogumist ja andmebaasi loomist seoses naiste esindatusega Euroopa Liidu sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade otsuseid tegevates organites. Komitee võtab teadmiseks, et sellega on nüüdseks algust tehtud. Komitee on arvamisel, et olulise panuse võivad anda Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut ja Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond. Näitajate osas märgib komitee, et komisjon töötab momendil üheksa kriteeriumiga, mis sõnastati Itaalia eesistumise ajal 2003. aastal.

1.2 Euroopa Parlament keskendub oma analüüsis peamiselt tööandjate organisatsioonidele ja ametiühingutele. Ilmneb, et ametiühingute puhul on toimunud positiivsem areng, kui on võimalik järeldada resolutsioonist ja raportist. Teisest küljest ilmneb, et selleks, et olla võimeline andma korrektset hinnangut olukorrale ja arengule tööandjate ning samuti teiste majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade puhul, on vaja teadvustada tõsiasi, et asjaomased organisatsioonid toimivad teistsugusel moel kui organisatsioonid, mille liikmed on füüsilised isikud.

1.2.1 Kõigil Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees esindatud majanduslikel ja sotsiaalsetel huvirühmadel on oma tunnusjooned. Strateegiad, millel on positiivne mõju üht tüüpi organisatsioonis, ei pruugi ilmtingimata omada samasugust mõju teistes organisatsioonides.

1.2.2 Arvestades eeltooduga on komitee võtnud huviga teadmiseks ETUC (Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon), UNICE (Euroopa Tööstuse ja Tööandjate Keskkliitide Ühendus)/UEAPME (Euroopa Väike- ja Keskiste Ettevõtete Keskkliit) ja CEEP (Euroopa Riigisõltumise Ettevõtete Keskus) sugude võrdõiguslikkuse alaste tegevuste raamistiku ning eriti prioriteedi, mille need organisatsioonid on andnud teemale “naised otsustusprotsessis”. Komitee ootab huviga riikide ja Euroopa igaaastaseid eduaruandeid, mille peatsest ilmunisest on teavitatud.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, nagu ka Euroopa Parlament, toetab Euroopa Liidu praegust poliitikat seoses

meeste ja naiste tasakaalustatud osalusega otsustusprotsessis. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub Euroopa Parlamendiga, et üles tuleb näidata tegelikku poliitilist tahet, viimaks ellu muudatusi ja saavutada tasakaalustatud esindatust. Paljudes organisatsioonides, ka väljaspool tööandjate ja töövõtjate ringkondi, näidatakse tõepoolest üles sellist poliitilist tahet. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib kõigil esindatud organisatsioonidel teavitada komisjoni korrapäraselt oma jõupingutuste tulemustest ja komisjonil luua tihedas koostöös Euroopa föderatsioonidega nimetatud andmepank, samuti tuleks täiendusena 2003. aastal Itaalia kui eesistuja poolt tehtud algatusele määrata kindlaks sobivad näitajad naiste mõju suurendamiseks sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade otsuseid tegevates organites.

1.4 Organisatsioonid, mis lähetavad esindajaid riiklikele ja rahvusvahelistele foorumitele või siis osalema sotsiaaldialoogis, peaksid pöörama erilist tähelepanu juhtkonna tasandile. Organisatsioonid, mis soovivad anda oma panuse naiste paremasse esindatusesse, peavad suunama oma pilgu ka tasandile, kus tegeletakse poliitika ettevalmistamisega ja kust paljud organisatsioonid värbavad juba praegu oma saadikuid.

1.5 Eraldiseisvad ja lisastruktuurid, samuti naissoost personali ja liikmete võrgustikud on märkimisväärselt kaasa aidanud positiivsetele muudatustele mõnedes organisatsioonides. Ehkki sellised vahendid ei ole kõikjal ja alati imeravim, peab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vajalikuks neid edaspidi ja laiemalt edendada, pidades silmas organisatsiooni välist esindatust.

1.6 Haridus ja kutseõpe ning töö ja pereelu ühildamine tunduvad olevat kõige sobivamad meetodid, edendamaks naiste karjäärivõimalusi asjaomastes organisatsioonides. Ülimalt oluline on sellise poliitika edendamine komisjoni asjaomaste teenistuste poolt, kes töötasid välja meetmed diskrimineerimise vastu võitlemiseks ning sugude võrdõiguslikkuse poliitika edendamiseks ja süvalaendamiseks. Tööandjate organisatsioonidel ja ametiühingutel on selle teostamisel mängida oluline roll.

1.7 Paljud spetsialistid pooldavad kvootide süsteemi. Kvootide süsteem on mõnedes riikides ja ühiskondlikes organisatsioonides osutunud poliitiliselt mõjusaks; asjaomased organisatsioonid ja komisjon peaksid kõnealust vahendit põhjalikult uurima, et selgitada välja nende tõhususe ja edu faktorid.

1.8 Komiteel oleks hea meel, kui liikmesriigid seaksid eesmärgiks, et nende majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade poolt ametiajaks 2006–2010 nimetatud liikmete hulgas oleks vähemalt 30 % ala-esindatud sugupoole esindajaid, perspektiiviga tõsta see protsendimäär järgmiseks ametiajaks 40-ni.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vaatab nüüd teostatud uuringu tulemused uuesti üle aastatel 2006/2007, pärast komitee koosseisu iga nelja aasta järel toimuvat uuendamist. Siis on kohe võimalik ka välja selgitada, kas uute liikmesriikide organisatsioonide poliitika ja praktikad erinevad suuresti vanade omadest. Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Parlament annaks selleks ajaks päevakajalisele olukorrale uue hinnangu, võttes taustaks oma 2002. aastal koostatud resolutsiooni ja raporti.

2. Märkused

2.1 Taust

2.1.1 2003. aasta jaanuaris taotles Euroopa Parlament Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt arvamuse koostamist, mis käsitleks naiste esindatust "sotsiaalpartnerite" otsuseid tegevates organites⁽¹⁾. Kõnealuse taotluse eesmärk oli, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiendaks statistilisi andmeid, mis olid Euroopa Parlamendi käsutuses resolutsiooni ja raporti koostamisel teemal "Naiste esindatus Euroopa Liidu sotsiaalpartnerite hulgas" (2002/2026 INI), ja annaks soovitusi selle kohta, kuidas oleks võimalik parandada naiste esindatust nende "sotsiaalpartnerite" erinevates organisatsioonides.

2.1.2 Kõnealuses resolutsioonis nentis Euroopa Parlament, et naised on alaesindatud organites ja struktuurides, kus sotsiaalpartnerid konsulteerivad omavahel sotsiaalpoliitika teemal. Resolutsioonis öeldakse, et tasakaalustatuma esindatuse saavutamiseks on vaja programme ja strateegiaid. Euroopa Parlament kutsus komisjoni ja "sotsiaalpartnereid" üles koguma süstemaatilisel olulisi andmeid ja võtma asjakohaseid meetmeid, et tõsta naiste mõjuvõimu sotsiaal- ja majandusorganisatsioonide otsuseid tegevates organites, seda mitte üksnes naiste esindatuse suurendamise teel nendes organites, vaid ka soolise võrdõigusslikkuse mõõtme lisamise teel oma poliitikasse.

2.1.2.1 Kõnealuses seoses märkis Euroopa Parlament, et mittesiduvad huvide deklaratsioonid ei ole piisavad ning "sotsiaalpartnerite" organisatsioonides peab olema tegelik poliitiline tahe, et viia ellu muutusi ja saavutada tasakaalustatud esindatust.

2.1.3 Oma resolutsioonis ja raportis ei pöördunud Euroopa Parlament Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee poole.

⁽¹⁾ Hiljem selgus, et mõiste "sotsiaalpartnerid" ei hõlma mitte ainult tööandjate ja töötajate organisatsioone, vaid ka teisi sotsiaalseid ja majanduslikke huvirühmi, mis on esindatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees.

2.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on kõige representatiivsem sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade esinduskogu ("organiseeritud kodanikuühiskond") Euroopa Liidus. Ehkki komitee ülesanne ei ole nõustada esindatud organisatsioonide nende poliitika osas, mis puudutab naiste esindatust otsuseid tegevates organites, ega nende soolise võrdõigusslikkuse poliitika osas, võib tema koosseisu näha kindlasti selle poliitika osalise peegeldusena. See on üks Euroopa Parlamendi poolt nimetatud organisatsioonidest, kus saavad kokku majanduslikud ja sotsiaalsed huvirühmad, ning üks neist organitest ja struktuuridest, kus nad üksteisega sotsiaalpoliitika teemal mõtteid vahetavad. Seepärast on komitee liikmed Euroopa Parlamendi poolt palutud teabe ja nõu head allikad.

2.2 Üldised märkused

2.2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub Euroopa Parlamendiga, et naiste esindatus Euroopa Liidu sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade otsuseid tegevates struktuurides on oluline küsimus. Samuti jagab komitee arvamust, et rohkem statistilisi andmeid ja enam teavet kõnealuste organisatsioonide poliitika kohta antud valdkonnas on olulised eeltingimused, et rakendada Euroopa Liidu poliitikat naiste ja meeste tasakaalustatud esindatuse kohta otsuste tegemise protsessis.

2.2.1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täheldab, et Euroopa Komisjon on alustanud asjaomaste andmete kogumise. Praeguseks on alustatud Euroopa Parlamendi poolt soovitud andmepanga koostamisega ja näitajate välja töötamisega, mis on suunatud naiste mõju suurendamiseks Euroopa Liidu sotsiaal- ja majandusküsimustes otsuseid tegevates organites. Komisjon on muuseas arvamusel, et asjaomaste huvirühmade esindusorganite andmeid on keeruline kätte saada. Euroopa Soolise Võrdõigusslikkuse Instituut saab loodetavasti tulevikus anda oma panuse, nii nagu seda teeb Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond juba praegu.

2.2.1.2 Lisaks peab komisjon jätkama üldiste poliitikameetmete väljatöötamist, mis peaksid tasandama teed naiste suuremale osalusele otsuste tegemise protsessis, nagu näiteks meetmed võitlemaks töökohtadel ja ametipostidel ikka veel jätkuva diskrimineerimisega ning lihtsustamaks töö ja pereelu ühildamist Euroopa Liidu liikmesriikides, samuti meetmed võrdse kohtlemise ja soolise võrdõigusslikkuse edendamiseks töökohal.

2.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on üldjoontes nõus Euroopa Parlamendi taotluste ja üleskutsutega, mis on suunatud kogu Euroopa Liidu tööandjatele, töötajatele ja organiseeritud kodanikuühiskonnale. Komitee pöördus enamiku nende poole uuringus, mis põhines 2003. aastal kõigile (tolleaegsetele) 222 liikmele⁽²⁾ saadetud küsimustikul. Kõnealuse küsimustiku täitis 107 liiget, mis annab vastuste määraks ligikaudu 50 %⁽³⁾.

⁽²⁾ Report on balanced decision making in the EESC (Raport tasakaalustatud otsuste tegemise kohta Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees) (J. Oldersma, N. Lepeshko, A. Woodward), Brüsseli Vaba Ülikool/Leideni Ülikool, september 2004, saadaval inglise keeles EMSK tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni koduleheküljel: http://www.esc.eu.int/sections/soc/docs/balanced_decisionmaking_eesc.pdf.

⁽³⁾ Kui küsimustiku täitis kaks või enam sama organisatsiooni esindavat isikut, loeti need vastused üheks.

2.2.2.1 Vastused jagunesid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kolme rühma vahel suhteliselt võrdseks: 34 % olid I rühmast (tööandjad), 31 % II rühmast (töötajad) ja 34 % III rühmast (erinevate elualade esindajad).

2.2.2.2 Naiste esindatus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees oli uuringu ajal 23 % ⁽⁴⁾.

2.2.2.3 Ilmselt on vastanute seas veidi üleesindatud organisatsioonid, mille liikmete hulgas on naised oluliselt esindatud. See võis endaga kaasa tuua pildi, mis kaldus pisut "naistesõbralikkuse" poole.

2.2.3 Küsimustikus esitati üksteise järel küsimusi esindatava organisatsiooni tüübi ja tunnuste, selle juhtimisstruktuuride kohta, organisatsiooni esindatuse kohta riikliku ja rahvusvahelise tasandi organisatsioonides ja foorumites, naiste osaluse kohta organisatsioonis ja soolise võrdõiguslikkuse poliitika kohta.

2.2.4 Lisaks analüüsiti veel ka olemasolevat materjali, mis pärines ekspertide kuulamiselt, kus kõneldi Belgia, Hispaania ja Skandinaaviamaade olukorrast ja kogemustest, ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmelt saadud materjali. Nimetatud materjal oli peamiselt seotud ametiühingutega. Nagu ka Euroopa Parlamendi resolutsioonis ja raportis, oli hinnangute faktiline alus tööandjaid puudutavas osas nõrk ja teave teiste organisatsioonide kohta peaaegu puudus ⁽⁵⁾.

2.2.5 Uuring ja täiendavad materjalid kinnitasid Euroopa Parlamendi resolutsioonis ilmnenuks esialgset muljet: a) käsitluses on väga vähe statistilisi andmeid, ainus erand on ametiühingud, kuid sel juhul ei kajasta materjal viimasel ajal toimunud positiivset arengut ⁽⁶⁾, ja b) erinevate organisatsioonide andmete võrdlemine ei ole lihtne, kui mitte lausa võimatu — raske on võrrelda näiteks organisatsioone, mille liikmed on füüsilised isikud (näiteks ametiühingud) nendega, mille liikmed on omakorda organisatsioonid (näiteks ettevõtted). Võttes arvesse organisatsioonide erinevaid tunnustajaid (näiteks põllumajandustootjate või väike- ja keskmise suurusega ettevõtete organisatsioonid) võib osutada vajalikuks hinnata meeste ja naiste tasakaalustatud esindatust eri viisidel. Samuti tuleb märkida, et naiste madal esindatus otsuseid tegevates organites ei ole tingimata tõend selle kohta, et organisatsioonis puudub soolise võrdõiguslikkuse poliitika.

2.2.6 Üks Euroopa Parlamendi resolutsioonis kriitika osaliseks saanud punkt oli, et uuringus keskenduti vaid esindatuse kvantitatiivsetele aspektidele, jättes kõrvale nende organisatsioonide poliitikakujundamise kvalitatiivsed aspektid, kus naised

mängivad mõnikord suuremat rolli kui seda võiks arvata puhtalt esindatuse põhjal. Kuigi viimati nimetatud aspektid on kindlasti olulised, otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee neid põhjalikumalt mitte käsitleda. Küll aga vaatles komitee naiste esindatust poliitika kavandamisega tegelevates struktuurides. Poliitikakujundamise nimetatud kvalitatiivsed aspektid väärivad sotsiaalsete ja majanduslike huvirühmade, nende Euroopa katusorganisatsioonide, aga ka Euroopa Parlamendi ja komisjoni suuremat tähelepanu.

2.2.7 Uurides poliitikat, mis käsitleb naiste esindatust sotsiaalsetes ja majanduslikes huvirühmades ja vastavaid meetmeid Euroopa Liidus, otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee analüüsida seda poliitikat integreeritud moel (riiklikul ja Euroopa tasandil (sealhulgas sotsiaalne dialoog) ning rahvusvahelisel tasandil).

2.2.7.1 Teostatud uuringusse ei kaasatud Euroopa tööõukogusid. See oleks nõudnud suuri jõupingutusi eraldi uurimistöö tegemiseks, milleks teistel on paremad võimalused ja oskused kui Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ⁽⁷⁾.

2.2.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee viitab ETUC, UNICE/UEAPME ja CEEP poolt 1. märtsil 2005 koostatud tegevuste raamistikule soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas, milles naiste osaluse edendamine otsuste tegemise protsessis on üks neljast prioriteedist.

2.3 Konkreetsete märkused (uuringu tulemuste põhjal)

2.3.1 Peaaegu pooltes Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees esindatud kaht peamist tüüpi organisatsioonides (ühelt poolt eri tüüpi katusorganisatsioonid ja teiselt poolt individuaalsel liikmelisusel põhinevad organisatsioonid) on kõrge naissoost liikmete suhtarv (40 % ja enam). Ainult 10–15 % organisatsioonidest on naiste liikmelisus on madal (0–19 %). Kokkuvõttes on naiste liikmelisuse suhtarv organisatsioonides 36 %. (Märkus: nagu eespool mainitud, oli uuringu ajal naiste liikmelisuse määr Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees 23 %.)

2.3.2 Kõnealustes organisatsioonides esindatud naisi leiab tavaliselt poliitilisi otsuseid tegeva personali hulgas, harvem on nad saadikud organisatsiooni kongressil või osalevad korraldustoimkondades ja kõige harvem on nad esindatud juhatustes.

2.3.3 See on ilmselt oluline seletus, miks naiste liikmelisuse määr Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees on suhteliselt madal, kuna paljud liikmed delegeratakse sinna juhatustest.

⁽⁴⁾ Pärast laienemist (2004. aasta mais) on see protsent veidi tõusnud - 26 %-ni.

⁽⁵⁾ UNICE edastas Euroopa Parlamendile kahel korral 2002. aastal suurema hulga andmeid, kui lõpuks dokumentidesse võeti.

⁽⁶⁾ Näiteks 1990. aastate algusest 2000. aastate alguseni kasvas naissoost osalejate arv Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni kongressidel 10-12 protsendilt 30 protsendini, juhatustes (*Executive Committee*) on see praegu 25 protsenti, juhtkomitees (*Steering Committee*) 32 protsenti. Positiivseid muutusi näha ka sidusorganisatsioonides, näiteks on enamikus neist praegu naiskõnasmise osakonnad.

⁽⁷⁾ Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond viis läbi uurimuse Euroopa Tööõukogude osas (*European Works Councils in Practice*, 2004). See sisaldab teatud hulga juhtumite analüüsi. Uurimus näitas, et v.a mõne erandi puhul ei ole peegeldanud naiste esindatuse korrektset personali koosseisu. See sõltub arvatavasti asjaomaste ettevõtete nõukogude koosseisust riiklikul tasandil.

2.3.4 Organisatsioonid, kes delegeerivad Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteesse palju naissoost esindajaid, saavad sinna esindajaid oma poliitilisi otsuseid tegeva personali hulgast või kasutavad teist tüüpi menetlust esindajate määramiseks (näiteks segatüüpi), selle asemel et saata komiteesse üksnes inimesi kõrgeimalt otsuste tegemise tasandilt.

2.3.5 Riiklikel või rahvusvahelistel foorumitel eelistavad organisatsioonid segatüüpi esindatust. Sel juhul esindavad juhatuse liikmed organisatsiooni alles teises järjekorras.

2.3.6 Paljud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees esindatud organisatsioonid ei osale Sotsiaaldialoogi Komitees (ligikaudu üks neljandik). Komitees osalevatest organisatsioonidest kasutab ligikaudu üks kolmandik segatüüpi esindatust või delegeerib oma esindajad juhatusest.

2.3.7 Nagu Euroopa Parlament märkis, on üks meetod otsuseid tegevates organites tasakaalustatuma naiste esindatuse saavutamiseks struktuuride loomine naiste jaoks organisatsiooni sees. Samal ajal nendib Euroopa Parlament, et nendel struktuuridel on tihti vaid sümboolne funktsioon või need piirduvad isoleeritud arutelufoorumiga. Euroopa Parlamendi arvates ei tohi sellised struktuurid hoida naisi eemal otsuste tegemise protsessist, vaid peavad neid just kaasama ja lihtsustama nende osalemist kõnealuses protsessis. Komitee on selle seisukohaga nõus.

2.3.7.1 Euroopa Parlamendi arvates on naiste jaoks väga oluline ka juhendamine ja võrgustike loomine, et valmistada neid ette töötamiseks juhtivatel kohtadel.

2.3.8 Vaid väikesel osal küsimustikule vastanud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees esindatud organisatsioonidest (33 %) on eraldiseisev või lisaorganisatsioon naissoost liikmetele. Peaaegu kõigil juhtudel on need struktuurid esindatud organisatsioonide juhtkonnas ja ligikaudu pooltel neist on teised kanalid, mille kaudu organisatsioone mõjutada. 15 %-l on naissoost personal ja liikmed moodustanud võrgustiku; 4 %-l on mõlemad (st eraldiseisvad/lisaorganisatsioonid ja võrgustikud).

2.3.8.1 Eraldiseisvad organisatsioonid ja võrgustikud on peamiselt organisatsioonides, mis kuuluvad II rühma (st ametühingud): III rühmas on nende protsent 19-39 ja I rühmas esindab seda märkimisväärselt vähem, vaid 6-19 % juhtudest. Lisaorganisatsioonid on levinud põllumajandustootjate organisatsioonides (33 %) ning need eksisteerivad umbes 10 % tarbijate ja tervishoiuorganisatsioonidest.

2.3.9 46 % vastanutest väitis, et nende organisatsioon rakendab poliitikat, mille eesmärk on edendada naiste karjääri, eelkõige valmistada neid ette tööks juhtivatel ametikohtadel. Eeltoodu toimub eelkõige läbi kursuste (26 %), töö ja pereelu ühitamist võimaldavate meetmete (22 %) ning läbi järelevalve/võrdlusuuringute (19 %). Kuid kõigest neljandikus organisatsioonidest on olemas kõnealused karjääri edendamise vormid.

2.3.10 Eriline tähelepanu naissoost töötajate vastu väljendub ka statistiliste andmete kogumises naiste osaluse kohta organisatsioonis. Peaaegu pooled esindatud organisatsioonidest (48 %) väitsid, et nad koguvad statistikat ja enamik neist ütles, et nad uuendavad seda igal aastal (67 %).

2.3.10.1 II rühma organisatsioonid on selles valdkonnas ilmselgelt kõige aktiivsemad (üle 50 %), neile järgnevad III rühma organisatsioonid ligikaudu ühe kolmandikuga. I rühmas on protsendimäärad madalad. Siinkohal on näha märkimisväärselt erinevust väga madala teatatud statistiliste andmete kogumise taseme (1 %) ja karjääri edendamise poliitika (11 %) vahel.

2.3.11 61-st organisatsioonist, kus rakendatakse poliitikat naiste karjääri edendamiseks, märkis 75 % vastanutest, et seda poliitikat saab nimetada edukaks. 40 organisatsioonil on osakond või ametnik, kes vastutab soolise võrdsuslikkuse poliitika eest, pooltel juhtudest on tegu täistööajaga töötava isikuga.

2.3.11.1 49 %-l juhtudest täheldati edu, st kõrgetel ametikohtadel kasvas naiste osakaal; 46 % märkis, et suurenes naiste osakaal poliitilisi otsuseid tegevatel kohtadel.

2.3.12 Soolise võrdsuslikkuse poliitika on levinud ametühingutes (II rühm) (68 %), III rühma organisatsioonides on vastav näitaja 25 % ja I rühmas kõigest 5 %.

2.3.13 Mõningad organisatsioonid (33 liiget) väitsid, et küsimused naiste karjääri edendamise poliitika ja soolise võrdsuslikkuse poliitika kohta neid ei puuduta.

2.3.14 Meeste ja naiste suhtarv organisatsioonide esindajate hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees näib olevat tihealt seotud kõnealuste organisatsioonide esindatusega rahvusvahelisel tasandil (meeste ja naiste suhtarvude osas), see kehtib palju vähem sotsiaaldialoogi osas ning üldsegi mitte esindatuse osas riiklikes foorumites.

2.3.15 Võttes arvesse tõsiasja, et I rühma kuuluvad vastajad hindasid meeste ja naiste arvulist suhet oma organisatsioonides 70/30 %-le, on selle rühma meeste ja naiste suhtarv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees suhteliselt kõrge (35 %) ja märkimisväärselt kõrgem kui vastavad arvud II rühmas (25 %, meeste ja naiste arvuline suhe organisatsiooni liikmete hulgas 60/40 %) ja III rühmas (vastavalt 27 % ja 65/35 %).

2.3.16 Meeste ja naiste arvuline suhe organisatsioonide juhtkonnas näib uuringu põhjal olevat suures osas määravaks faktori, mis puudutab meeste ja naiste suhtarvu nende esindajate hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees (vrd eeltoodud punktid 3.2 ja 3.3). Euroopa Parlament on kutsunud sotsiaalpartnereid (majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade esindusorganisatsioone) üles "vaatama üle oma esindatuse mehhanisme ja valimisprotseduure, et kesksel kohal oleks naiste ja meeste tasakaalustatud esindatus, ja lülitama selle oma põhikirja" (8).

(8) PE 315.516, A5-0279/2002

2.3.16.1 Pidades silmas meeste ja naiste suhtarvu otsuseid tegevates organites, küsis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uuringus ka seda, milline näeb välja juhatuse liikmete ametisse nimetamise protseduur. Selgus, et naiste jaoks kõige ebasoodsam protseduur on koopteerimine, sellele järgnes juhatuse liikmete nimetamine sidusorganisatsioonide poolt. Vastajate arvates positiivsemate tulemustega protseduure nimetati liiga vähe, et nende põhjal oleks võimalik teha kindlaid järeldusi.

2.3.17 Kui suhestada keskmist meeste ja naiste suhtarvu poliitika kujundamisega tegevates organites ja poliitikameetmeid naiste karjäärivõimaluste parandamiseks, siis võib teha järelduse, et ainult sihtarvud näivad andvat tulemust, milleks on naiste suur esindatus. Vastajad mainisid väga harva topeltkandidaate ja kvoote (mille osas on Euroopa Liidu poliitiliste parteide poolt poliitika üle peetavas arutelus veel palju ära teha).

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Anne-Marie SIGMUND

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Järgmine lõik sektsiooni arvamusest lükati tagasi (kuigi see sai üle veerandi poolthäälest) ning täiskogu võttis vastu teise muudatusettepaneku.

Punkt 1.8

“Paljud spetsialistid pooldavad kvootide süsteemi. Samas ei ole öeldud, et see on soovitatav sotsiaal-majanduslikele organisatsioonidele. Siiski väärib soovitamist, et asjaomased organisatsioonid ja komisjon uuriks edasi seda vahendit, mis mõnedes riikides on osutunud poliitiliselt mõjusaks.”

Hääletuse tulemus:

Poolthääli: 42

Vastuhääli: 55

Erapooleteid: 8

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: nõukogu määrus, millega asutatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet — Ettepanek nõukogu otsus, millega volitatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit tegutsema Euroopa Liidu lepingu VI jaotises viidatud aladel”

KOM(2005) 280 lõplik — 2005/0124-0125 (CNS)

(2006/C 88/10)

22. septembril 2005 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: nõukogu määrus, millega asutatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet — Ettepanek nõukogu otsus, millega volitatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit tegutsema Euroopa Liidu lepingu VI jaotises viidatud aladel” KOM(2005) 280 lõplik — 2005/0124-0125 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 24. jaanuaril 2006. Raportöör oli pr Sharma ja kaasraportöör pr Nouail Marlière.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 94, vastu ei hääletanud keegi, erapooletuks jäi 4.

1. Komisjoni dokumendi põhisisu

1.1 Lähtuvalt 13. detsembri 2003. aasta Euroopa Ülemkogu otsusest on kõnealuste ettepanekute eesmärgiks Euroopa Rassismi ja Ksenofoobia Järelevalvekeskuse (EUMC) volituste laiendamine ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti loomine.

1.2 Peamine erinevus olemasolevate õigusaktide ja kõnealuste ettepanekute vahel on see, et ettepanekutes laiendatakse reguleerimisala rassismist ja ksenofoobiast edasi, et katta kõik hartas viidatud põhiõiguste valdkonnad, mis ei kuulu ÜRO, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ja Euroopa Nõukogu poolt tunnustatud reguleerimissüsteemide hulka, ilma et piirataks neid valdkondi, mis juba on kaetud teiste ühenduse ametite tegevusega.

1.3 Amet hakkab tegelema põhiõiguste järgmisega ühenduse õiguse rakendamisel nii liikmesriikides kui ka nendes kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides, mis ameti töös osalevad. Lisaks võib komisjon paluda ametilt teavet ja analüüsi kolmandate riikide kohta, kellega ühendus on sõlminud assotsiatsioonilepingud või lepingud, mis sisaldavad inimõigustest kinnipidamist käsitlevaid sätteid, või kellega ühendus on alustanud või kavatseb alustada selliste lepingute alaseid läbirääkimisi.

1.4 Ameti eesmärk on pakkuda ühenduse asjakohastele asutustele, organitele, ametkondadele ja ametitele ning ühenduse liikmesriikidele abi ja asjatundlikke eriteadmisi seoses põhiõigustega ühenduse õiguse rakendamisel, et aidata neil nende pädevusvaldkondades meetmete võtmisel või tegevuskavade kujundamisel pidada täielikult kinni põhiõigustest.

1.5 Määratletud teemavaldkondades kogub ja hindab amet täiesti sõltumatult andmeid liidu meetmete praktilise mõju kohta põhiõigustele ja headele tavadele põhiõigustest kinnipidamisel ja nende edendamisel; avaldab arvamust põhiõiguste

poliitika arengu kohta, tõstab avalikkuse teadlikkust kõigi tekstide ja õigusaktide osas, millele EL viitab ja edendab dialoogi kodanikuühiskonnaga ja tegeleb põhiõiguste valdkonnas tegutsevate vahelise kooskõlastamise ja vastavate võrgustike loomisega. Ametil puuduvad kaebuste lahendamise mehhanismid.

1.6 Ettepanek volitab ametit tegutsema valdkondades, millele viidatakse Euroopa Liidu lepingu jaotises VI:

2. Üldmärkused

2.1 Komitee tervitab Euroopa Nõukogu otsust luua Euroopa Liidu Põhiõiguste amet (edaspidi “amet”), edendamaks Euroopa Liidu põhimõtteid ja tavasid, mis on talletatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6. See loob Euroopa Liidus põhiõiguste seire mehhanismi, mis võiks parandada liikmesriikides võetavate põhiõiguste alaste poliitikameetmete kooskõlastamist. Komisjoni kõnealune ettepanek sisaldab palju sellist, mida komitee heaks kiidab, sealhulgas järgmist:

— põhiõiguste harta kasutamine juhiseina ameti volituste määraltemisel; Sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi käsitletakse esmakordselt lahutamatuks ja võrdsena. Ametil on seoses sellega eriline võime hoiatada varakult sotsiaalsete õiguste rakendamisega seotud probleemide eest ELi ja kolmandate riikide suhetes.

— nõukogu otsuse abil ameti vastutusala laiendamine politsei ja kohtute koostöö küsimustele kriminaalasjades;

— ameti kasutamine tehnilise eksperdina menetluste kontekstis, mida on alustatud vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklile 7;

— soovitatud meetmed sõltumatuse ja avalike huvide edendamiseks haldusnõukogus, nõuandefoorumis ja direktori poolt;

— kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide osalemine.

2.2 Komitee väljendab rahulolu esitatud määruse preambuli punktiga 2, mis tunnustab Euroopa Liidus olemasolevate kodanikke ja mittekodanikke kaitsvate õiguste kehtivusala. Preambulis väidetakse, et “Euroopa Liidu põhiõiguste harta kinnitab need õigused, kuna need põhinevad eelkõige liikmesriikidele ühistel põhiõiguslikel tavadel ja rahvusvahelistel kohustustel, Euroopa Liidu lepingul, ühenduse asutamislepingutel, inimõiguste ja põhivabaduste kaitse Euroopa konventsioonil, ühenduse ja Euroopa Nõukogu poolt vastu võetud sotsiaalhartadel ning Euroopa Ühenduste Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikal”.

Komitee tunnustab vajadust leida Euroopa Liidus õige tasakaal turvalisuse, sealhulgas terrorismivastaste meetmete ja inimõiguste ning põhivabaduste kaitse vahel. Pärast 11. septembrit ja hiljutisi pommirünnakuid Madridis ja Londonis võivad mõned liikmesriikides võetud uued terrorismivastased meetmed seada ohtu inimõigused ja põhivabadused. Üks Euroopa koostöö suurimatest nõrkustest turvalisuse alal on siiski see, et turvalisuse poliitika ei kuulu ikka veel ühenduse reguleerimisalasse ning selle väljatöötamine toimub peamiselt valitsustevahelise meetodi alusel (ELi kolmas samm). Seetõttu on Euroopa Liidu roll väga piiratud. Otsustusprotsess ei ole läbipaistev, kuna Euroopa Parlament ja Euroopa Kohus selles ei osale. Uue ameti vastutusala laiendamisel ELi kolmandale sambale (Euroopa Liidu lepingu VI jaotis) oleks otsustav tähtsus sobiva tasakaalu säilitamisele vabaduse, turvalisuse ja õiguse vahel Euroopa Liidu elluviidavas poliitikas. ⁽¹⁾

2.3 Komitee tunnustab Euroopa Nõukogu asjatundlikkust ja nõukogu olemasolevat seiremehhanismi inimõiguste ja põhivabaduste, sh muudetud Euroopa sotsiaalharta sisalduvate sotsiaalsete õiguste alal. Lisaks leiab komitee, et erinevate konventsioonide ja rahvusvahelise õiguse valdkonda kuuluvate inimõiguste rikkumiste uurimine kuulub Euroopa Nõukogu ja tema alluvuses oleva Euroopa Inimõiguste Kohtu pädevusse. Kõnealune küsimus ei kuulu ameti pädevusalasse ning seepärast on eriti tähtis tugevdada ameti ja Euroopa Nõukogu vahelist kooskõlastamist ja koostööd.

Amet peab ELi esmase ja tuletatud õiguse tõlgendamisel ja rakendamisel viitama rahvusvahelistele kokkulepetele, nagu seda teeb Euroopa Kohus oma arvamustes ja otsustes.

Komitee kordab oma taotlust ELi liitumiseks inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalharta uue versiooniga, siis kui Euroopa Liit on saavutanud vajaliku pädevuse.

⁽¹⁾ EMSK arvamus “Haagi programm – vabadus, turvalisus ja õigus” (raportöör pr Pariza Castaños), C 65, 17.3.2006.

⁽²⁾ KOM(2001) 428 lõplik, lk 14-15.

2.4 Komiteele teeb aga tõsiselt muret asjaolu, et ettepanek ei soodusta ega toeta organiseeritud kodanikuühiskonna laiemat esindatust uue ameti haldusnõukogus ja põhiõiguste nõuandefoorumis (edaspidi foorum). See on vastuolus Euroopa avaliku halduse valge raamatuga, kus väidetakse, et “Kodanikuühiskonnal on oluline roll kodanike murede väljendamisel ja teenuste osutamisel, mis vastavad inimeste huvidele Kodanikuühiskond leiab üha enam, et Euroopa pakub head platvormi poliitikasuundumuste ja ühiskonna muutmiseks. Selles sisaldub tõeline potentsiaal laiendamaks väitlust Euroopa rolli üle. See annab võimaluse kaasata kodanikud aktiivsemalt Euroopa Liidu eesmärkide saavutamisse ning pakkuda neile struktureeritud kanalit tagasideks, kriitikaks ja protesteerimiseks.” ⁽²⁾

2.5 Haldusnõukogu ja foorumit ei peaks moodustama ainult juristid ja ülikoolide esindajad; sellel peaks olema laiem ja mitmekesisem taust, mis hõlmab valitsusväliseid organisatioone, sotsiaalpartnereid, usu- ja humanitaarühinguid, mis toetavad ja kaitsevad meie ühiskonna sotsiaalselt tõrjutud ja ebasoodsas olukorras olevate elanikkonna rühmade huve.

3. Konkreetsete märkused

3.1 ELi Põhiõiguste Ameti loomise õiguslik alus

3.1.1 Võib väita, et Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 308 koos jaotisest VI lähtuva nõukogu otsusega ei pruugi olla piisav tagamaks, et ametil on pädevus valdkondades, mida katab Euroopa Liidu õigus. Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel annab ühendusele (mitte Euroopa Liidule) volituse tegutseda ühehäälselt, võtmaks sobivaid meetmeid, et saavutada mingit ühenduse eesmärki olukordades, kus Euroopa Ühenduse asutamislepingus ei ole sätestatud vajalikke volitusi. Ühenduse üldeesmärk on tagada, et tema enese tegevus täiel määral järgib ja kaitseb põhilisi inimõigusi, kuid Euroopa Ühenduse asutamislepingus ei sätestata kõneluse eesmärgi saavutamiseks mingeid erivolitusi.

3.1.2 Ettepaneku eesmärk on seega volitada ametit tegutseda valdkondades, millele viidatakse Euroopa Liidu lepingu jaotisest VI.

3.1.3 Komitee rõhutab, et inimõiguste kaitse ja edendamine on Euroopa Liidu ühised väärtused ja eesmärgid, nagu on väljendatud Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 4, milles sätestatakse, et “Liit varustab ennast vahenditega, mis on vajalikud tema eesmärkide saavutamiseks ning poliitika elluviimiseks”. Seetõttu palub komitee nõukogu anda ametile vastavalt artikli 6 lõikele 4 kõige tugevam õiguslik alus, tagamaks, et ametil on oma funktsioonide täitmiseks vajalikud volitused.

3.2 Ameti ülesanded (artikkel 4)

3.2.1 Komitee soovib lülitada artiklisse 2 lõik, mis sätestaks, et üks ameti eesmärke on koostada soovitusi, mida ühenduse ja liikmesriikide institutsioonid, organid, ametkonnad ja ametid saaksid kasutada põhiõigustega seotud meetmete võtmisel ja tegevuste kavandamisel ning täita kohustust teavitada hagi esitamise ja kohtumenetluste võimalustest, kinnitamaks nende isikute või rühmadele õigusi, keda on diskrimineeritud seadusega või riiklike praktikatega, mis ei austa õigusriigi põhimõtet.

Amet peaks koostama iga-aastase aruande põhiõiguste rakendamise kohta ELis ja regulaarseid aruandeid oma suhete kohta teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega, eelkõige kaubanduse ja arenguabi ning assotsiatsioonilepingute ja Cotonou Konventsiooni vallas.

3.2.2 Komitee soovib ka, et Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võiks ametit paluda anda hinnanguid mis tahes ette pandud uue ELi õigusakti või meetme vastavuse kohta põhiõiguste hartale (see hõlmaks ka välispoliitilisi meetmeid, nagu näiteks kaubavahetus arengumaadega), vaatamata sellele, et amet võib kooskõlas oma haldusnõukogu ja juhatusega või nende algatusel omaalgatuslikult koostada hinnanguid iga ühenduse seadusandlusandliku ettepaneku kohta.

3.3 Tegevusvaldkonnad (artikkel 5)

3.3.1 Konsulteerimise tagasiside näitas, et 90 % neist, kellega konsulteeriti, soovisid tagada, et ametis ei jääks unarusse võitlus rassismi ja ksenofoobia vastu. Me kiidame seepärast heaks artikli 5 lõikes 1b) esitatud komisjoni ettepaneku et amet peab alati kaasama rassismi ja ksenofoobia oma mitmeaastases raamistikus määratletud teemavaldkondadesse.

3.3.2 Siiski on komitee arvamusel, et hoidmaks rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemist loodava ameti ülesannete keskmes, nagu seda sätestab artikli 5 lõige 1b), tuleks haldusnõukogus luua spetsiaalne rassismi ja ksenofoobia komitee, mis juhiks vastavat tööd ja eraldaks vajalikud ressursid.

3.4 Haldusnõukogu (artikkel 11)

3.4.1 Koosseis

Komitee pooldab paljusid osapooli hõlmavat ametit, mis kaasaks kõik sidusrühmad, ja leiab, et see peaks peegelduma

haldusnõukogu koosseisus⁽³⁾ Komitee on mures, et esitatud määrus ei edenda ega toeta organiseeritud kodanikuühiskonna laiemat esindatust haldusnõukogus.

Euroopa avaliku halduse valges raamatus sätestatakse, et "Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peaks etendama rolli uute suhete loomises institutsioonide ja kodanikuühiskonna vahel, mida iseloomustaks vastastikune vastutustunne, vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 257 muutmisele Nice'i lepingus"⁽⁴⁾. Vastavalt soovib komitee, et haldusnõukogu koosseisu kuuluks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee poolt määratud liige.

3.4.2 Halduskorraldus

Komitee on mõnevõrra mures ameti sõltumatuse pärast mitte ainult Euroopa Liidu institutsioonidest, vaid ka liikmesriikidest. EUMC eelnev kogemus on näidanud, et "keskuse tööst häiritud liikmesriigid on püüdnud suurendada oma mõju keskuse juhtimisele"⁽⁵⁾ Arvestades asjaolu, et just liikmesriikidel on kalduvus, tegutsedes kas üksi või koos läbi Euroopa Nõukogu, rikkuda Euroopa Liidu õiguse rakendamisel põhilisi inimõigusi, tuleks uut ametit kaitsta liikmesriikide poliitilise sekkumise eest. Vastavate garantiide hulka peaks kuuluma haldusnõukogu sõltumatute liikmete määramine.

Ameti haldamine peaks olema avalikkuse kontrolli all. Euroopa avaliku halduse valge raamat esitab hea valitsemistava viis põhimõtteid; need on järgmised: avatus, osalus, vastutus, tõhusus ja sidusus. Komitee soovib määrata haldusnõukogu avatud ja läbipaistva menetluse teel. Komisjon peaks andma liikmesriikidele haldusnõukogu liikmete tööprofiilide kirjeldused. Töölevõtmise protsess tuleks muuta läbipaistvamaks, levitades töölevõtmise alast teavet avaliku reklaami abil liikmesriikides ja samuti olemasolevate riiklike ja Euroopa võrgustike kaudu.

Komisjonil palutakse samuti kinnitada uue ameti eelarve (artikli 19 lõige 3) ja töökava (artikli 5 lõige 1). Tagamaks ameti sõltumatust, tuleb luua mehhanismid tagamaks nii palju kui võimalik vastavust ÜRO Pariisi põhimõttele inimõiguste kaitseks loodud riiklike asutuste kohta.

⁽³⁾ EMSK arvamus "Euroopa Rassismi ja Ksenofoobia Järelevalvekeskus" (raportöör hr Sharma) CESE1615/2003, para. 3.3.3 (ELT C 80, 30.03.2004).

⁽⁴⁾ EÜ Nice'i leping, artikkel 257, lõige 15.

⁽⁵⁾ EMSK arvamus "Euroopa Rassismi ja Ksenofoobia Järelevalvekeskus" (raportöör hr Sharma) CESE1615/2003, para. 3.3.4 (ELT C 80, 30.03.2004).

3.4.3 Haldusnõukogu koosolekute arv

Komitee soovib, et ameti haldusnõukogu saaks kokku sagedamini kui kord aastas, tagamaks juhatuse liikmete suuremat vastutust ja osalust.

3.5 Juhatus (artikkel 12)

Ettepaneku kohaselt moodustatakse juhatus haldusnõukogu esimehest ja aseesimehest ning kahest komisjoni esindajast. Meie arvates on komisjoni esindajate arv juhatuses liiga suur ning see võib ohustada ameti sõltumatust. Me soovime seetõttu, et haldusnõukogu liikmete arvu tõstetaks kahelt viiele.

Komitee kordab oma lõigus 2.3 esitatud seisukohta, et soovitav on tugevdada ameti ja Euroopa Nõukogu vahelist kooskõlastamist ja koostööd ning seada esmatahtsaks prioriteediks ka inimõigusi soodustava tava sisseviimine Euroopa Liidus. Seepärast soovib komitee, et üks juhatusse kuuluv haldusnõukogu liige peaks esindama Euroopa Nõukogu. Nii oleks võimalik tagada, et ameti ja Euroopa Nõukogu vahel on sünergia ja et nad täiendavad teineteist.

3.6 Põhiõiguste nõuandefoorum (artikkel 14)

3.6.1 Komitee on mures, et ettepanek ei edenda ega toeta kodanikuühiskonna laiemat esindatust nõuandefoorumis. Sidusrühmad, nagu valitsusvälised organisatsioonid, sotsiaalpartnerid, kultuuri-, usu- ja humanitaarühingud, kes on huvitatud inimõiguste kaitsest, peaksid olema foorumis kõige laialdasemalt esindatud. Komitee soovitus on, et vähemalt 1/3 foorumi liikmetest esindaks organiseeritud kodanikuühiskonda.

3.6.2 Määrus näeb ette, et nõuandefoorumi eesistuja on direktor. Foorum peaks andma teavet kogu haldusnõukogule ja mitte üksnes direktorile. Vastavalt peaks, tagamaks tihedat sidet foorumi ja haldusnõukogu vahel, foorumi eesistujaks olema haldusnõukogu esimees..

3.6.3 Olemasoleva põhiliste inimõiguste sõltumatute ekspertide asjatundlikkust ja eriteadmisi ei tohiks lasta kaotsi minna. Komitee soovib, et sõltumatute ekspertide võrgustik oleks foorumil esindatud.

3.7 Sõltumatus ja avalik huvi (artikkel 15)

3.7.1 Tagamaks ameti sõltumatust, tuleb luua mehhanismid, mis kindlustaksid nii palju kui võimalik vastavuse ÜRO riiklike inimõiguste institutsioonide staatuse ja toimimise Pariisi põhimõtetele. Komitee soovib seepärast asendada artikli 15 lõige 1, milles sätestatakse, et "Amet täidab oma ülesandeid täiesti sõltumatult" järgmise sõnastusega:

Amet täidab oma ülesandeid täiesti sõltumatult vastavuses ÜRO riiklike inimõiguste institutsioonide staatuse ja toimimise Pariisi põhimõtetega.

3.8 Finantssätted (5. peatükk), artikkel 19 (Eelarve koostamine)

Komitee kordab taas Pariisi põhimõtteid piisava rahastamise kohta, kindlustamaks ametit vahenditega, mis võimaldaksid tal täita oma funktsioone ja sooritada oma tegevusi. Kõnealuse rahastamise eesmärk peaks olema võimaldada Ametile piisavad ressursid personali, hoonete ja programmide rahastamiseks. Ilma garantiideta piisavaks rahastamiseks on ELi institutsioonidel ja liikmesriikidel lihtne avaldada Ametile poliitilist survet.

3.8.1 Seepärast soovib komitee, et enne artikli 19 lõiget 1 lülitataks teksti järgmine klausel:

"(1A) Ametit rahastatakse Euroopa Liidu poolt piisavalt selleks, et tal oleks võimalik täita oma funktsioone kogu aastase eelarvetsükli jooksul. Amet võib erandkorras taotleda lisavahendeid eri- või lisaülesannete täitmiseks, mida pole tema aastaeelarves ette nähtud".

Brüssel, 14. veebruar 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie Sigmund

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal “Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus kodanikuühiskonna dialoogis”

(2006/C 88/11)

25. septembril 2003 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artiklile 29 töötada välja omaalgatusliku arvamuse teemal: “Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus kodanikuühiskonna dialoogis”.

Vastavalt kodukorra artikli 19 lõikele 1 otsustas komitee luua tööde ettevalmistamiseks kõnealusel teemal allkomitee.

Allkomitee võttis oma arvamuse vastu 12. jaanuaril 2006. Raportöör oli Jan Olsson.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 103, vastu 1, erapooletuks jäi 6 liiget.

1. Preambul

1.1 Euroopa institutsioonide huvi dialoogi vastu kodanikuühiskonnaga, eelkõige organiseeritud kodanikuühiskonnaga Euroopa tasandil, on viimasel kümnel-viieteistkümnel aastal pidevalt kasvanud. Valdavaks on muutunud arusaam, et hea poliitika on võimatu kodanike ärakuulamiseta, Euroopa Liidu otsustest puudatud inimeste osaluse ja nõusolekuta.

1.2 Kodanikuühiskonna tegutsejate kogemused ja erialased oskused, nii nende omavaheline kui ka riigivõimude ja institutsioonidega kõigil tasanditel peetav dialoog ning läbirääkimised ja püüdlused vastastikuse mõistmise või isegi konsensuse suunas võimaldavad teha ettepanekuid, milles seatakse esikohale üldised huvid. Nii suureneks poliitiliste otsuste kvaliteet ja usaldusvärsus, kuna üldsusele oleks otsus mõistetavam ja vastuvõetavam.

1.2.1 Osalusdemokraatia, mis võimaldab kodanikel konkreetsete kodanikuühiskonna algatuste kaudu osaleda nii individuaalselt kui kollektiivselt ühiskondliku elu korraldamises, suurendab esindusdemokraatiat ja seeläbi ka Euroopa Liidu demokraatlikku legitiimsust.

1.3 Siinkohal sobib meenutada, et vastavalt lepingutega loodud struktuurile ning saadud pädevustele ja ülesannetele on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee loomisest alates olnud täiel määral tegev osalusdemokraatias ning on selle üks vanimaid osalejaid.

1.4 Kodanikuühiskond ja Euroopa tasandil tegutsevad organisatsioonid on juba pikka aega nõudnud kõnealust “osalemissõigust”, ent praegu on see nõudmine muutunud eriti aktuaalseks. Mängus on palju — Euroopa Liidu ees seisvad väljakutsed on sellised, et nõuavad kõigi kohapealsete osalejate ja nende esindajate koostamist.

1.5 Euroopa Ülemkogu mõistis praeguse aja vajadusi, võttes 23.–24. märtsil 2000. aastal vastu tollase istungjärgu toimumiskoha järgi nime saanud Lissaboni strateegia⁽¹⁾, millele anti uut hoogu 22.–23. märtsil 2005 toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel⁽²⁾.

1.6 2001. aasta juuli Euroopa avaliku halduse valges raamatus⁽³⁾ näeb komisjon kodanikuühiskonna osalemises ühenduse poliitika väljatöötamisel ja ellurakendamisel nii hea valitsemise põhimõtet kui ka prioriteetset tegevusvaldkonda ühenduse meetodi uuendamiseks ja ELi toimimise veelgi demokraatlikumaks muutmiseks.

1.7 Osalusdemokraatiale on pühendatud ka Euroopa Liidu põhiseaduse lepingu artikkel I-47⁽⁴⁾. Vaatamata põhiseaduse lepingu ratifitseerimisel tekkinud ebakindlusest peavad Euroopa Liidu institutsioonid jätkuvalt lähtuma võetud suunistest ja viima ellu tõelist osalusdemokraatiat. Kaasaegse Euroopa avaliku halduse vajadustele vastamiseks on endiselt tarvis luua vahendid, mis võimaldavad Euroopa kodanikel ja eelkõige neil organisatsioonidel, milles nad tegutsevad, esitada oma seisukoht ja nõuanded ning anda tõhus panus Euroopa Liidu ja selle poliitika arengusse organiseeritud kodanikuühiskonnaga peetava tõelise struktureeritud dialoogi raames.

⁽¹⁾ Euroopa Ülemkogu deklareerib oma järelduste punktis 38 (dokument SN 100/00) järgmist:

“Liit, liikmesriigid, piirkondlikud ja kohalikud tasandid ning sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond osalevad aktiivselt eri partnerlusvormide raames”.

⁽²⁾ Euroopa Ülemkogu rõhutab oma järelduste punktis 6 (dokument 7619/05) järgmist:

“Lisaks valitsustele peavad ka kõik teised huvitatud pooled – parlamentid, piirkondlikud ja kohalikud organid, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond – strateegia omaks võtma ning osalema aktiivselt selle eesmärkide saavutamisel.”

⁽³⁾ KOM(2001) 428 lõplik, 25. juuli 2001, EÜT C 287, 12.10.2001.

⁽⁴⁾ Põhiseaduse lepingu artikli I-47 lõikes 2 nähakse ette, et “institutsioonid peavad esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi”; lõikes 1 pannakse institutsioonidele aga kohustus anda eelkõige “esindusühendustele” sobival viisil võimalus teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades.

1.8 EMSK tegutseb aktiivselt osalusdemokraatia arendamise nimel, tehes koostööd teiste Euroopa Liidu institutsioonide ja kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonidega.

1.8.1 Näiteks korraldas EMSK 1999. aasta oktoobris esimese konverentsi organiseeritud kodanikuühiskonna rolli ja panuse kohta Euroopa integratsioonis ning on vahepealsetel aastatel koostanud mitmeid arvamusi, mille eesmärk on kodanikuühiskonna ja Euroopa institutsioonide vahelise dialoogi arendamine ja struktureerimise täiendamine ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

2. Kodanikega peetava dialoogi osalised Euroopa tasandil ⁽⁷⁾

2.1 Kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi osalised Euroopa tasandil on kodanike eri- ja/või üldisi huve esindavad organisatsioonid. Euroopa sotsiaalpartnerite organisatsioonid on seega juba iseenesest osalised kodanikuühiskonnaga peetavas dialoogis. Sotsiaaldialoog on selles osas osalusdemokraatia põhimõtte konkreetse ellurakendamise suurepäraseks näiteks. Siiski tuleks veel kord rõhutada olulist erinevust sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi vahel. Euroopa sotsiaaldialoog on selgelt määratletud nii osalejate kui eesmärkide osas ning Euroopa sotsiaalpartneritel on mingis mõttes õigusloome pädevused ⁽⁸⁾. Nende eripäraste päevuste ja ülesannete aluseks on osalejad, kes tegutsevad sõltumatult.

2.2 Euroopa tasandil eksisteerivad need mitmetel eri kujudel ja eri nimetustega: näiteks on kõige sagedasemateks nimetusteks ühendus, föderatsioon, ühing, foorum ja võrgustik ⁽⁹⁾. Sageli koondatakse need eri organisatsioonid ühtse nimetuse "valitsusvälised organisatsioonid" (VVOd) alla, mida kasutatakse viitamaks kõikidele iseseisvatele ja mittetulunduslikele ühendustele. Samuti tegutsevad paljud Euroopa organisatsioonid ka rahvusvahelisel tasandil.

2.3 Euroopa organisatsioonid koordineerivad oma liikmete ja partnerite tegevust eri liikmesriikides ja tihti ka piiriülevalt. Lisaks sellele on järjest sagedasemad ühinemised üleeuroopaliseks võrgustikeks, näiteks sotsiaalvaldkonnas, keskkonnakaitses, inimõigustes, arengu ja tarbimise puhul või sotsiaalmajanduse alal.

⁽⁵⁾ Näiteks 15.–16. oktoobril 1999 toimunud esimese Euroopa tasandi organiseeritud kodanikuühiskonna konverentsi dokumendid (CES-2000-012-FR), samuti asjakohased arvamused: "Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa avalikus halduses", 23. september 1999 (CES 851/1999; EÜT C 329, 17.11.1999), "Partnerluse laiendamise komisjoni ja valitsusväliste organisatsioonide vahel", 13 juuli 2000 (CES 811/2000; EÜT C 268, 19.9.2000), "Organiseeritud kodanikuühiskond ja Euroopa avalik haldus – komitee panus valge raamatu koostamisse" (CES 535/2001; EÜT C 193, 10.7.2001), "Euroopa avalik haldus – valge raamat", 21. märts 2002 (CES 357/2002; EÜT C 125, 27.5.2002).

⁽⁶⁾ EMSK on korraldanud veel kaks selleteemalist üritust: "Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa avalikus halduses" (8.–9. november 2001) ning "Osalusdemokraatia: selle olukord ja Euroopa põhiseadusega avanevad perspektiivid" (8.–9. märts 2004).

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jaoks on kodanikuühiskonnaga peetaval dialoogil kolm vormi: dialoog Euroopa kodanikuühiskonda esindavate organisatsioonide vahel, kus käsitletakse Euroopa Liidu tulevikku ja selle poliitika; struktureeritud ja korrapäraselt peetav dialoog nende organisatsioonide ja Euroopa Liidu vahel; ning igapäevane valdkondlik dialoog kodanikuühiskonna organisatsioonide ja nende vahendajate vahel seadusandlikes ja täidesaatvates organites.

⁽⁸⁾ Vt Euroopa Liidu asutamislepingu artiklid 137 ja 138.

⁽⁹⁾ Ühenduse tasandil ja Euroopa Komisjoni poolt vabatahtlikkuse alusel loodud kodanikuühiskonna mittetulunduslike organisatsioonide (andmebaas CONECCS) arv ulatub 800ni, millest paljud võiks, tõsi küll, liigitada ühiskondlik-ametialaste hulka.

2.4 Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide rohkust ja nende esinemisvormide ulatust illustreerib käesoleva arvamuse lisas toodud loetelu, mis annab ülevaate organiseeritud kodanikuühiskonna eri sektorite olulisematest Euroopa tasandi organisatsioonidest, ühingutest ja võrgustikest (välja arvatud ühiskondlik-ametialased ühingud). Kõnealuses loetelus on võimalik eristada ligi kahtkümmet eri sektorit.

2.4.1 Selline ülevaade annab tunnistust Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna üha suuremast struktureeritusest ja selle mitmekesisusest koguni neis organisatsioonides endis: need võivad koosneda üksnes riiklikest, mõnedel juhtudel isegi piirkondlikest ja kohalikest organisatsioonidest, mis esindavad asjaomast sektorit. Nende liikmeteks võivad olla nii Euroopa kui ka riiklikud organisatsioonid või mis tahes tasandi füüsilised ja juriidilised isikud. Võrgustikeks ühinemise korral saab üldiselt eristada kahte mudelit: võrgustik koosneb kas teatud sektori Euroopa organisatsioonidest või siis ühendab riiklikke ja Euroopa organisatsioone.

2.5 Kahtlemata on mitmetel Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidel, rääkimata teatud riiklikest organisatsioonidest või võrgustikest, rikas kogemustepagas ja selline asjatundlikkus, mis igati õigustab nende soovi saada õigus osaleda liidu poliitika kujundamise raames läbiviidavates konsultatsiooni-protsessides. Ent samas on selge, et objektiivsete hindamiskriteeriumide puudumisel on — erinevalt sotsiaalpartnerite organisatsioonidest — Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavust tihti kahtluse alla seatud. Ühingute valdkonda peetakse liiga killustunuks, kuna see on jagunenud arvukateks organisatsioonideks, ja pigem oma liikmete kui üldiste huvide eest seisvaks ning liiga vähe läbipaistvaks. Pealegi ei usu paljud, et kõnealused organisatsioonid võiksid poliitika kujundamise ja otsuste langetamise protsessis tõelist mõju avaldada.

3. Esindavuse nõue

3.1 EMSK on korduvalt juhtinud tähelepanu sellele, et kodanikuühiskonna osapoolte õigus tõhusale osalemisele ühenduse otsuste kujundamise ja ettevalmistamise protsessis saab põhineda vaid tegelikkuses tunnustatud esindavusel.

3.1.1 Esindavuse nõue ei ole mitte ainult demokraatlik aluspõhimõte, vaid vastab ka soovile muuta organiseeritud kodanikuühiskond läbipaistvamaks ja mõjukamaks Euroopa tasandil.

3.1.2 Eltoodut arvestades töötas komitee välja esindavuse kriteeriumid, mis sõnastati viimati 20. märtsi 2002. aasta arvamuses Euroopa avaliku halduse valge raamatu kohta ⁽¹⁰⁾. Selleks et Euroopa organisatsiooni peetaks "esindavaks", peab see vastama järgmistele kriteeriumidele:

- eksisteerima ühenduse tasandil pikaajaliselt;
- tagama otsese juurdepääsu oma liikmete ekspertteadmistele;
- esindama üldisi seisukohti, mis vastavad Euroopa ühiskonna huvidele;
- hõlmama organisatsioone, mis on asjaomase liikmesriigi tasandil tunnustatud vastavate huvide esindajana;
- omama liikmesorganisatsioone enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides;
- kindlustama aruandluskohustuse organisatsiooni liikmete ees;
- omama volitust Euroopa tasandil esindamiseks ja tegutsemiseks;
- olema sõltumatu väliste huvirühmade juhtnööridest;
- olema läbipaistev, eriti rahalises ja otsustusprotsessi mõttes.

3.1.3 EMSK tegi samas arvamuses ettepaneku "arutada kõnealuseid kriteeriume institutsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, rajamaks alust tulevasele koostööle".

3.2 Valestimõistmise vältimiseks käesoleva arvamuse raames püstitatud esindavuse kriteeriumide kohaldamisel tuleb selgelt eristada "konsulteerimist", mis on põhimõtteliselt avatud kõigile teatud valdkonnas kompetentsetele organisatsioonidele, ja "osalust" kui mingile organisatsioonile antud võimalust konkreetselt ja aktiivselt sekkuda ühisesse sihtide paikapannemisse, lähtudes Euroopa Liidu ja selle kodanike üldistest huvidest. Tänu sellisele demokraatlikele põhimõtetele tuginevale protsessile saavad kodanikuühiskonna organisatsioonid tulemusrikkalt osaleda Euroopa Liidu arengu ja tuleviku ning poliitika alaste otsuste koostamises ja tegevuspoliitikates ⁽¹¹⁾.

3.2.1 Isegi kui kõnealune eristamine tundub veidi akadeemilisena, on see siiski tähtis: esindavus on osaluse eeltingimus,

⁽¹⁰⁾ Vt arvamuse CES 357/2002 punkti 4.2.5 joonealust märkust (lk 5).
⁽¹¹⁾ Vt EMSK 26. aprilli 2001. aasta arvamus teemal "Organiseeritud kodanikuühiskond ja Euroopa avalik haldus – komitee panus valge raamatu väljatöötamisse" (CES 535/2001; EÜT C 193, 10.7.2001, punkt 3.4).

⁽¹²⁾ KOM(2002) 704 lõplik.

kuna see annab legitiimsuse. Konsulteerimisprotsessis on eesmärgiks avardada seisukohti ja koguda kodanikuühiskonna kogemusi ilma eeltingimusteta. Konsulteerimine jääb kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi väga oluliseks elemendiks.

3.3 Komisjon näeb oma Euroopa avaliku halduse valges raamatus ette minimaalseid konsulteerimisstandardeid ületavate partnerluste sõlmimise teatud valdkondades, kus konsultatsioonimenetlus on juba juurdunud. Kõnealuste lepete sõlmimine seatakse siiski sõltuvusse kodanikuühiskonna organisatsioonide tagatistest nende avatuse ja esindavuse kohta, jättes seejuures käsitlemata küsimuse, milliseid kriteeriume kohaldada tuleks.

3.4 11. detsembri 2002. aasta teatise ⁽¹²⁾ määratakse kindlaks asjaomaste osapoolte konsulteerimise üldpõhimõtted ja miinimumnõuded. Teatise eristatakse avatud konsulteerimismenetlust laiaulatusliku ja integreeriva lähenemise raames ning eesmärgile orienteeritud konsulteerimismenetlust, mille puhul määratletakse selgelt asjaomased huvitatud pooled (sihtrühmad) usaldusväärsete ja läbipaistvate kriteeriumide alusel. Ent selgi juhul ei määratleta ühtegi kriteeriumi.

3.4.1 Samas rõhutab komisjon antud teatise tähtsust, mida ta omistab Euroopa esindusorganisatsioonide panusele. Komisjon viitab seejuures Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba lõpetatud töödele nende organisatsioonide valiku kriteeriumide kohta, mis võiksid osaleda kodanikuühiskonna dialoogis.

3.5 Nice'i lepinguga tugevdati EMSK erilist rolli vahendajana organiseeritud kodanikuühiskonna ja Euroopa Liidu otsuselangetajate vahel ja suurendati komitee vastutust järgmise eest:

- mõttevahetuse korraldamine erineva motivatsiooniga ja lahknevate huvidega kodanikuühiskonna esindajate vahel; ja
- struktureeritud ja pideva dialoogi kergendamine organiseeritud kodanikuühiskonna organisatsioonide ja Euroopa võrgustike ning ELi institutsioonide vahel.

3.6 Siiski tuleb rõhutada, et käesolevas arvamuses ei võeta vaatluse alla järgmist:

- igapäevane valdkondlik dialoog kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel ja oma vahendajatega liidu seadusandlike ja täidesaatvate organite hulgas, eriti komisjoniga ⁽¹³⁾;

⁽¹³⁾ Esindavuse küsimus jääb kõnealuses temaatikas endiselt otsustavaks, kui eesmärgiks on anda kodanikuühiskonna organisatsioonidele tõelised volitused lisaks konsulteeritud olemisele ka osalemiseks Euroopa Liidu valdkondlike poliitikate väljatöötamises ning seonduvate otsuste ettevalmistamises ja nende elluviimises jälgimises. Komisjon tõstatab siiski mitmed küsimused, mis nii sisu kui ulatuse poolest erinevad käesolevas arvamuses käsitletavatest. Seega vajavad need sobival hetkel konkreetset analüüsi.

- Euroopa tasandi sotsiaaldialoog ja sotsiaalpartnerite Euroopa organisatsioonid, kelle esindavus on selgelt määratletud vastavalt asjaomaste organisatsioonide endi kriteeriumidele. Sama kehtib ka valdkondlikku sotsiaaldialoogi kaasatud ühiskondlik-ametialaste organisatsioonide kohta. Samas on kõnealused organisatsioonid arvatud täieõiguslike kodanikuühiskonna dialoogi osapoolte hulka.

3.7 Käesoleva arvamuse eesmärgiks on esmajärjekorras valmistada ette pinnast selgitamaks ja ratsionaliseerimaks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee suhteid Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustikega ning muuta nende organisatsioonide ja võrgustike õiguspärasuse suurendamise kaudu dialoog organiseeritud kodanikuühiskonnaga usaldusväärsemaks.

3.7.1 See on ka osa Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnaga sisutihedama struktureeritud dialoogi läbiviimisest:

- üldises plaanis ehk kõikides ühishuvi küsimustes, mis on eelkõige seotud Euroopa Liidu arengu ja tulevikuga;
- ühenduse poliitikate määratlemise ja ellurakendamisega seotud nõuandefunktsiooni täitmisel EMSK poolt.

3.8 Käesolev arvamus võiks samuti:

- olla kasulik analüüsialus või viitematerjal teistele institutsioonidele, seda eriti osalusdemokraatia suurendamiseks Euroopa tasandil ja tõelise Euroopa kodanikudialoogi arendamiseks; ning
- avada uue institutsioonidevahelise koostöövaldkonna, mis hõlmab heade tavade kogemuste vahetamist — seda eriti komisjoni ja Euroopa Parlamendi vahel –, ilma et EMSK sekkuks nende viisi dialoogi korraldamisel Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnaga.

3.9 EMSK rõhutab selles kontekstis, et kodanikuühiskonna hindamissüsteemi sisseadmisel Euroopa institutsioonides on nii eeliseid kui puuduseid. Siiski ei pea EMSK käesolevat arvamust sobivaimaks dokumendiks, kus esitada seisukohad kirjeldatud süsteemi eeliste kohta. Sellegipoolest näeb komitee otsest seost kõnealuse küsimuse ja esindavuse temaatika vahel ning arvab seega, et neid peaks analüüsima paralleelselt, ulatuslikul

arutelul, kus on esindatud asjaomased pooled, Euroopa institutsioonid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

4. EMSK ja Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonid: pragmaatiline ja avatud lähenemine

4.1 Teadlikuna asjaolust, et ta ei esinda kõiki organiseeritud kodanikuühiskonna mitmekesiseid ja pidevalt arenevaid osi, on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teinud algatusi ja viinud ellu reforme tagamaks organiseeritud kodanikuühiskonna võimalikult laia esindatust.

4.2 EMSK kaasab erineval moel ja järjest enam oma töösse Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioone ja võrgustikke, mis ei ole (veel) otseselt komitees esindatud, ja võimaldab neil ühineda oma struktuuridega, ent kaasamine ei põhine selgetel esindavuse kriteeriumidel.

4.2.1 Nii tunnustab igaüks EMSK kolmest **rühmast** ⁽¹⁴⁾ teatud Euroopa organisatsioone, andes neile heakskiidetud organisatsiooni staatuse. Reeglina on komitee liikmetel nende organisatsioonidega otsesed või kaudsed sidemed, ent see ei ole eeltingimuseks.

4.2.2 **Sektsioonide** ⁽¹⁵⁾ tasandil kaasatakse töösse sageli Euroopa organisatsioonid, kes saavad arvamuste koostamisel anda tõhusa panuse. Neid teavitatakse käimasolevast tööst, nad edastavad oma kommentaarid, võivad lasta end esindada ekspertidel ning osaleda korraldatavatel kuulamistel ja konverentsidel.

4.2.3 Komitee korraldab üritusi (konverentse, seminare, kuulamisi jne) mitmeid valdkondi läbivatel teemadel, nagu näiteks viimasel ajal Lissaboni strateegia, säästev areng või 2007.–2013. aasta finantsperspektiiv; siinkohal tuleks nimetada ka kohtumisi Euroopa Tulevikukonvendi töö järelemeetmete osas ⁽¹⁶⁾.

4.2.3.1 Lisanduvaid organiseeritud kodanikuühiskonna esindajaid valitakse pragmaatiliselt rühmade, EMSK liikmete, sektsioonide või ka sekretariaadi ettepanekul. Need on reeglina avatud ka kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatele, kes on avaldanud oma osalemissoovi.

⁽¹⁴⁾ EMSKs on kolm rühma, mis esindavad tööandjaid (I rühm), töötajaid (II rühm) ning teisi organiseeritud kodanikuühiskonna majandus- ja sotsiaalühendusi (III rühm).

⁽¹⁵⁾ EMSKs on kuus sektsiooni, mis keskenduvad neile Euroopa Liidu tegevusvaldkondade rühmadele, milles komitee täidab oma nõuandefunktsiooni.

⁽¹⁶⁾ Vastavalt Laekeni Euroopa Ülemkogu 15. detsembri 2001. aasta avaldusele anti Euroopa Tulevikukonvendile mandaat kodanikuühiskonnaga dialoogi astumiseks. Kõnealuse ülesande võttis enda kanda tulevikukonvendi aseesimees Jean-Luc Dehaene, kellega EMSK korraldas kaheksa teabe- ja dialoogikohtumist Euroopa kodanikuühiskonna võrgustike ja organisatsioonide (avatud) osalusel. Kõnealustel kohtumistel osalesid ka tulevikukonvendi, eelkõige selle presiidiumi liikmed. Kohtumiste edu kinnitas viljakas koostöö Euroopa Parlamendi ja EMSK vahel organisatsioonide ja võrgustike kuulamise ettevalmistamisel ja korraldamisel, misjärel võttis parlamendi põhiseaduskomisjon 2004. aasta novembris vastu parlamendi aruande põhiseaduse lepingu kohta. Kõigepealt korraldas EMSK põhiseaduskomisjoni esimese aseesimehe ja kahe Euroopa Parlamendi raportööri juuresolekul kõigi huvitatud organisatsioonide kuulamise. Seejärel paluti esindusvõrgustike esindajatel väljendada oma seisukohti otse parlamendikomitee ees.

4.3 Lisaks moodustas komitee 2004. aastal EMSK ja Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna peamiste valdkondade esindajate vahelise **siderühma**. Praegu moodustavad selle kümme EMSK esindajat (komitee president, samuti kolme rühma ja kuue sektsiooni esindajad) ning 14 peamiselt siderühma poolt esindatavates valdkondades tegutsevate organisatsioonide ja võrgustike liiget. Sealhulgas on kõrvuti juba heakskiidetud organisatsiooni staatusega organisatsioonidega ka vastava staatusega organisatsioone.

4.3.1 Siderühma ülesandeks on tagada komitee kooskõlastatud lähenemine Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja võrgustikele ning samas jälgida ühiselt otsustatud algatuste elluviimist.

4.4 Antud lühike ülevaade näitab, et komitee senine lähenemine on olnud pragmaatiline, mis tähendab avatud ja vastuvõtlikku üldhoiakut suhete pideval kujundamisel Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnaga. Ent heakskiidetud organisatsiooni staatuse andmisel või sektsioonide läbiviidavate valdkondlike konsultatsioonide osas tegutsetakse valikulisemalt.

4.5 Seoses sellega rõhutab ajutise sihtrühma "Koostöö/Euroopa kodanikuühiskonna võrgustikud" 10. veebruari 2004. aasta lõpparuanne, et "esindavuse küsimus nõuab kaheldamatult erilist tähelepanu", ent "siiski ei tohiks kõnealune küsimus takistada iga sammu edasiliikumisel" ja soovib lähenemist, mis "küll ei välista ettevaatlikust, ent nõuab siiski avatust ja pragmaatilist".

5. Kolmemõõtmeline menetlus esindavuse hindamiseks

5.1 On ilmne, et Euroopa avaliku halduse valget raamatut käsitlevas arvamuses EMSK poolt esitatud kriteeriumide määratluste täpsus on kohati väga erinev. Seetõttu tundub olevat vajalik täpsustada nende tähendust ja ulatust, et need oleks mõõdetavad ja reaalselt kasutatavad.

5.2 EMSK leiab selles kontekstis, et tuleks kehtestada selge, ühtne ja lihtne Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavuse hindamise meetod, vältides seejuures keerukaid ja vastuolusid tekitada võivaid küsimusi.

5.3 Meetod peaks võimaldama kriteeriumide läbivaatamist, mis on kohandatud Euroopa organisatsioonide olemasolevate struktuuride ja toimimisviisiga. Samuti peab see põhinema organisatsioonide osalusel hindamisprotsessis. Komitee ei kavatsenud organisatsioonide autonoomiat vähendada.

5.4 Menetluses tuleks seetõttu lähtuda järgmistest põhimõtetest:

— läbipaistvus;

— objektiivsus;

— mittediskrimineerimine;

— tõestatavus;

— Euroopa organisatsioonide osalus.

5.5 Selleks pakutakse välja kolm hindamiselust:

— organisatsioonide põhikirjade sätted ja nende rakendamine;

— organisatsiooni toetusbaas liikmesriikides;

— kvalitatiivsed kriteeriumid.

5.5.1 Kaks esimest hindamiselust on selged ja seonduvad vastava organisatsiooni struktuuriga. Seega sobivad nad väga hästi organisatsiooni esindavuse küllaltki objektiivseks hindamiseks, säilitades seejuures kodanikuühiskonna dünaamilisuse. Kolmas mõõde on komplekssem.

5.6 EMSK on seisukohal, et soovitatud sammuga ei kaasneks asjaomastele organisatsioonidele mingit lisakoormust ega piiranguid, kuid rõhutab struktuuri ja menetluse läbipaistvuse tähtsust. Läbipaistvus on demokraatlik ja üldhuvide aluspõhimõte, kuna see võimaldab ühiskonna eri huvirühmadel ja kodanikel (isiklikult), samuti ametiasutustel, mõista nende ülesehitust ja tegevust ning seda ise hinnata.

5.7 Eelnimetatud põhimõtete ja hindamiseluste najal peaks EMSK suutma välja töötada menetluse, mis võimaldaks hinnata Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavust. Seda menetlust võiks läbi viia spetsiaalse hindamisvahendi abil, mis luuakse eelkõige koostöös Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustike siderühmadega.

6. Põhikirjad ja nende rakendamine

6.1 EMSK on seisukohal, et juba väljapakutud kriteeriumide ning Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide juba olemasolevate põhikirjade vahel on otsene side.

6.2 Reeglina peaks kõik Euroopa tasandil ükskõik kas *de iure* või *de facto* tegutsevad organisatsioonid oma tegevuses lähtuma põhikirja sätetest (¹⁷).

6.3 Lähtudes EMSK poolt juba määratletud kriteeriumidest (¹⁸) ja eesmärgiga muuta need täiel määral kasutatavaks peaks Euroopa organisatsioonide põhikiri sätestama järgmised punktid:

- organisatsiooni tegevusvaldkonnad ja eesmärgid;
- liikmelisuse tingimused;
- tegutsemine, mis peab olema demokraatlik ja läbipaistev ning sisaldama juhtivorganite aruandluskohustust organisatsiooni liikmete ees;
- liikmesorganisatsioonide rahalised kohustused;
- iga-aastase majandusaruande ja tegevusaruande koostamine ja üldsusele kättesaadavaks tegemine.

6.4 Ühtse Euroopa reguleerimise puudumisel võtab iga organisatsioon sõltumatult ja vastavalt kehtivale riiklikule õigusele vastu oma põhikirja (¹⁹).

6.4.1 Kõnealuses seoses tuleks meenutada, et Euroopa Komisjon pakkus juba 1991. aastal välja õigusakti võimaldamaks "Euroopa ühenduste" loomist (²⁰). Eesmärk oli luua ühinguvorm selliste organisatsioonide jaoks, millel on liikmeid mitmetest liikmesriikidest, analoogselt tänaste aktsiaseltside ja ühistutega. Kõnealuse ettepaneku olulised sätted langevad kokku komitee eeltoodud ettepanekutega põhikirjade sisu kohta.

6.4.2 Kõnealune ettepanek, millele ka EMSK toetust avaldas (²¹), lükati aga mitmete liikmesriikide vastuseisu tõttu tagasi ning komisjon on selle nüüdseks tagasi võtnud. EMSK on endiselt kindlal seisukohal, et kõnealune põhikiri on väga oluline ühinemisõiguse kui Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ettenähtud põhivabaduse ja Euroopa kodakondsuse tagamisel. Lisaks arvab komitee, et põhiseaduse lepingu artiklis I-47 loetletud põhimõtted peaksid innustama teematikat uuesti vaatluse alla võtma.

6.4.3 Seetõttu taotleb komitee taas kord rahvusvaheliste ühingute Euroopa põhikirja loomist 2003. aasta novembris jõustunud Euroopa erakondade põhikirja (²²) eeskujul. Komitee soov on kooskõlas ka käesoleva arvamusega.

(¹⁷) Mõnedel eelmainitud suurtel Euroopa võrgustikel (nt Euroopa sotsiaalsektori valitsusväliste organisatsioonide platvormil ja CONCORDil, arengusektori valitsusväliste organisatsioonide võrgustikul) on põhikiri olemas. Mitmetel teistel (*Green 9*, keskkonnasektori valitsusvälistel organisatsioonidel ja inimõiguste võrgustikul, mis koondab inimõiguste valdkonnas tegutsevaid valitsusvälistel organisatsioonide) see aga puudub.

(¹⁸) Vt punkt 3.1.2.

(¹⁹) Belgia seadused näevad näiteks ette rahvusvahelise mittetulundusliku ühenduse põhikirja (AISBL).

(²⁰) KOM(91) 273/1 ja 2.

(²¹) 26. mai 1992. aasta arvamus CES 642/92 – EÜT C 223, 31.8.1992.

(²²) ELT L 297, 15.11.2003.

6.5 Sellegipoolest tuleks liikmesorganisatsioonidele sobivate mehhanismide ja menetluste kaudu tagada järelevalve põhikirjas sätestatu ja selle rakendamise üle demokraatlikus otsustusprotsessis organisatsiooni siseselt.

6.6 Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide toimimise vajaliku läbipaistvuse tagamiseks peavad majandusaruanne ja tegevusaruanne, samuti liikmesorganisatsioonide rahalised kohustused ja rahastamisallikad, olema avalikud. Võimalusel tuleks need avalikustada ka asjaomase organisatsiooni koduleheküljel.

7. Organisatsiooni toetusbaas liikmesriikides

7.1 EMSK soovitatud kriteeriumide hulgas on ka see, mille kohaselt peaks Euroopa organisatsioonil olema enamikus liikmesriikides liikmesorganisatsioon, mida on vastava liikmesriigi tasandil tunnustatud vastavate huvide esindajana.

7.2 Kõnealuse kriteeriumi praktilise kasutatavuse mõttes toetab komitee Euroopa organisatsiooni esindavaks liigitamist sellisel juhul, kui see on esindatud enam kui pooltes Euroopa Liidu liikmesriikides. Kirjeldatud nõue tundub olevat vajalik, vaatamata sellele, et Euroopa Liidu viimase laienemisega muutus olukord keerulisemaks.

7.3 Võimaldamaks Euroopa organisatsioonide toetusbaasi hindamist, tuleks kindlasti avalikustada liikmesorganisatsioonide nimekiri, ükskõik kas tegemist on välistest huvirühmadest sõltumatute organisatsioonidega (juriidiliste isikutega), kes esindavad liikmesriikide kodanikuühiskonda, ja/või samalaadsete Euroopa organisatsioonidega.

7.4 Euroopa organisatsiooni või sellega seotud riiklike organisatsioonide tuntuse ja esindavuse hindamine on kahtlemata keeruline. Hindamisel tuleks lähtuda järgmistest kaalutlustest.

7.5 Lähtepunktiks tuleks võtta põhimõte, et nii riikliku kui rahvusvahelise organisatsiooni liikmelisus Euroopa organisatsioonis peab vastama nii asjaomase Euroopa organisatsiooni põhikirjale kui ka liikmesorganisatsiooni enda põhikirjale.

7.6 Seega peaksid riiklikud liikmesorganisatsioonid analoogselt Euroopa organisatsiooniga, millesse nad kuuluvad, avalikustama oma põhikirja ja tegevusaruande, milles peegeldub organisatsiooni struktuur ja toimimisviis. Lisaks oleks soovitatav — nagu nõuab ka Euroopa Nõukogu — teada kõigi organisatsiooniga otseselt ja kaudselt seotud üksikliikmete arvu.

8. Kvalitatiivsed kriteeriumid

8.1 Eespool kirjeldatud kriteeriume on võimalik hinnata suhteliselt lihtsalt ja objektiivselt. Kvalitatiivsete kriteeriumide kasutamine ja hindamine on aga hoopis keerukam. Mõningal määral saab hindamisaluseks võtta organisatsiooni põhikirja, eriti selles nimetatud eesmärgid ja toimimisviise, samuti geograafilist ulatust. Siiski võivad need organisatsiooni esindavuse hindamiseks jääda puudulikuks. Kvalitatiivsed kriteeriumid on seega pigem vaadeldavate organisatsioonide antava panuse hindamise vahend.

8.2 Tuleks veel kord meenutada, et käesolev arvamus ei käsitle organisatsioone, millel on nõuetekohane pädevus avatud konsultatsioonimenetluses osalemiseks (vt eespool), vaid organisatsioone, mida kutsutakse tõhusalt ja konkreetselt osalema poliitikate väljatöötamise protsessis. Seega on alust põhjalikuma analüüsi läbiviimiseks.

8.3 Kvalitatiivsed kriteeriumid viitavad organisatsioonide kogemusele ja võimekusele seoses kodanike huvide esindami-

sega Euroopa institutsioonides ning usaldusväärsusele ja mainele, mis neil on ühelt poolt institutsioonide ja teiselt poolt muude Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna osade silmis.

8.4 Seetõttu tuleb hinnata Euroopa organisatsiooni suutlikkust panuse andmisel, lähtudes organisatsiooni kvalitatiivsest esindavusest ning võttes arvesse seda, kuidas asjaomane organisatsioon täidab tegutsedes oma kohuseid Euroopa institutsioonide konsultatsiooniprotsessis.

8.5 Seejuures on otsustava tähtsusega see, et vastav organisatsioon avalikustab oma tegevusaruande ja muu asjakohase teabe. Samuti võiks kasutada tulemusnäitajaid, nagu seda tehakse akadeemilistes ja teadusuuringute valdkondades. Näitajad tuleks määratleda koostöös Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

8.6 Igal juhul kavatseb EMSK tegutseda kõnealusele küsimusele suunatud avatud ja dünaamilises protsessis läbipaistvalt, pragmaatiliselt ja objektiivselt.

Brüssel, 14. veebruar 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

esimees

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi loomine ELis"

(2006/C 88/12)

Oma 13. mai 2005. aasta kirjas taotles Euroopa Komisjoni liige hr László KOVÁCS Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 ettevalmistava arvamuse koostamist järgmises küsimuses: "Ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi loomine ELis"

Asjaomase töö eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektiooni arvamus võeti vastu 27. jaanuaril 2006. Raportöör oli härra NYBERG.

Komitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 94, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 4.

Järeldused ja soovitus

Juba 1992. aasta Redingi aruandes sedastati, et maksubaasi jaoks on vajalikud ühised sätted. Lisaks sooviti ettepanekut laiendada maksu miinimum- ja maksimummäärade osas.

Komitee tervitab asjaolu, et töörühm töötab komisjoni juhatusel välja ettepaneku ettevõtte ühise tulumaksubaasi jaoks, sest see on samm õiges suunas. Probleemi keerukuse tõttu võib töö kesta enam kui kolm aastat. Rühma töömeetodeid võib pidada väga avatuks. Et kõik dokumendid on internetist vahetult kättesaadavad, siis on kõigil võimalik arutelu jälgida. Siiski tuleb vältida olukorda, kus ühise maksubaasi rakendamise viivitatakse paljude aastate jooksul üles ehitatud riiklike süsteemide puuduliku muudatusteks valmisoleku tõttu. Liikmesriigid peaksid näitama, et ELi liikmelisus kujutab endast väärtust, kuna ettevõtete tulumaksu ühist konsolideeritud alust on võimalik rakendada ainult ELi raames. Maksuäärade küsimus tuleb hetkel käsitlemata jätta, et tulumaksubaasi küsimuses kokkuleppele jõudmist mitte liiga keeruliseks teha.

Maksusüsteemid peavad põhimõtteliselt tuginema poliitilistele otsustele. Ühiste sätete väljatöötamine ministrite nõukogu ja Euroopa Parlamendi kaasamise abil on vajalik, kui soovitakse vältida olukorda, kus ettevõtte tulumaksubaasi puudutavaid küsimusi hakatakse järk-järgult reguleerima Euroopa Kohtu otsuste abil.

Lisaks on oluline, et arutellusele oleksid kaasatud sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond. Ühise maksubaasi küsimus on seda liiki, et "kuni ei ole reguleeritud kõik, ei ole reguleeritud mitte midagi". Suure viivituste tekkimise ohu tõttu tuleb siiski kaaluda nende üksikute peatükkide järkjärgulist jõustamist tütardirektiividena, mille osas on kokkuleppele jõutud.

Kaalutlused on osalt õigusliku, osalt maksunduslase ja osalt majandusliku iseloomuga. Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel hoolimata lahendamist vajavate tehniliste küsimuste

arvukusest ja suurtest erinevustest liikmesriikide vahel, juhinduda majanduslikest eelistest, mida pakub ühine konsolideeritud maksubaas.

Komitees toimunud arutelu võib kokku võtta järelduste osas pakutud põhimõtetega ühise konsolideeritud maksubaasi kohta. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles võtma tehniliste üksikasjade väljatöötamisel arvesse ülaltoodud põhimõtteid, mille abil lihtsustatakse valiku tegemist erinevate tehniliste lahendusvõimaluste vahel.

1. Taustteave

1.1 Komisjoni liige László Kovács palus komiteel 13. mail 2005. aastal välja töötada ettevalmistav arvamus ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi jaoks. Komisjoni liige juhib tähelepanu sellele, et nimetatud ühine maksubaas kõrvaldaks arvukad probleemid, millega ettevõtted praegu piiriüleisel tegevusel ELis toime peavad tulema. Idee leidis laialdast toetust nii majanduses kui ka paljudelt valitsustelt.

1.2 Euroopa Komisjon on alates 2001. aastast esitanud arvukalt teatiseid ja aruandeid ettevõtte tulumaksu kohta, muuhulgas mahuka aruande ettevõtete maksustamise kohta (2001. aasta oktoobris).

1.2.1 Pärast mitteametliku dokumendi esitamist ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi jaoks 2004. aasta juulis ja pärast selgitusi ministrite nõukogus moodustati liikmesriikide ekspertidest koosnev tehniline töörühm. Nimetatud töörühm peab 2007. aastaks välja selgitama kõik üksikasjad, mis on vajalikud ühise maksubaasi praktiliseks teostamiseks. Kõnealuste läbirääkimiste, nagu ka käesoleva arvamuse teemaks on ainult ettevõtete tulumaksubaas, mitte aga ettevõtete tulumaksu määr. Ei käsitleta ka maksustamist kodumaal (*home state taxation*). Sealjuures võiks tegemist olla ajaliselt piiritletud katseprojektiga, kusjuures ühine maksubaas kujutab endast üldprojekti.

1.3 Läbirääkimiste teemaks ei ole üksnes ühise maksubaasi, vaid ka konsolideeritud maksubaasi loomine. See kehtib eelkõige ettevõtete kohta, kes tegutsevad mitmes liikmesriigis korraga. Ühise maksubaasi optimaalseks toimimiseks peab kontsernil olema võimalik arvutada kõiki tulusid kontserni jaoks loodud ühtse maksubaasi alusel, mille järel peetakse arvutusi konsolideerituks. See muudab vajalikuks kogutulu jaotamise süsteemi ettevõtte erinevate osade vahel.

1.4 Aruteludes käsitletakse eranditult ettevõtte tulumaksu ja mitte kõiki ettevõtete maksustamise vorme. On terve hulk ettevõtlusvorme, nagu näiteks vabatahtlikud ühendused ja sihtasutused, mis liikmesriigiti erinevad. Kui rakendatakse ühine maksubaas näiteks aktsiaseltside jaoks, siis kaob antud ettevõtlus- ja organisatsioonivormi ja muude ettevõtlusvormide vahel tasakaal kasumi maksustamise osas. Sellisel juhul võib olla vajalik ühtlustada riikides muude ettevõtlus- ja organisatsioonivormide kasumi maksustamine. Nimetatud aspekti ei käsitleta aga ei ülalpool nimetatud, Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide esindajatest moodustatud töörühmas ega ka käesoleva arvamuse raames.

2. Komitee varasemad arvamused ettevõtte tulumaksubaasi kohta

2.1 Komitee on juba paljudes arvamustes tegelenud erinevate ettevõtte tulumaksubaaside probleemiga ELi liikmesriikides. Komitee astub välja vabade ja õiglase konkurentsitingimuste eest piiriüleste tegevuste edendamiseks, kaotamata seejuures siiski riiklike ettevõtete maksustamise aluseid⁽¹⁾. Komitee soovib esmalt püüelda ettevõtete ühise tulumaksubaasi loomise poole ja alles seejärel rääkida maksumääradest⁽²⁾.

2.2 Ettevõtete ühise tulumaksubaasi loomise abil oleks võimalik vähendada või isegi kõrvaldada enamik takistusi piiriüleste tegevuste puhul ELis. Nimetatud takistused on muuhulgas

— topehtmaksustamine;

— sisehinnad piiriüleste tegevuste puhul;

— erinevad lähenemised reservidele seoses ettevõtete piiriülese ühinemisega;

⁽¹⁾ EMSK arvamus teemal "Maksupoliitika Euroopa Liidus – järgnevat aastate prioriteedid" – EÜT C 48/19, 21.2.2002, lk. 73.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal "Maksupoliitika Euroopa Liidus – maksuõiguse lähenemine ja võimalus otsuseid vastu võtta kvalifitseeritud häälelenukusega" ELT C 80/33, 30.3.2004, lk. 139.

— kapitalitulu või -kulu maksustamise koha valik seoses ettevõtete piiriüleste ümberkorraldustega;

— kahjude hüvitamine mitmes liikmesriigis tegutseva ettevõtte siseselt;

— erinevad sätted investeeringute maksustamiseks.

2.2.1 Olgugi et ettevõtete maksustamine on soodsate tingimuste loomisest olulise tähtsusega, ei tohi siiski unustada, et ka mitmed muud tegurid võivad piiriülese kaubanduse ja tootmise asukoha valikul otsustava tähtsusega olla⁽³⁾.

2.3 Komitee juhib tähelepanu sellele, et probleemid ei lähtu üksnes maksubaaside erinevustest. Nii tuleb näiteks kindlaks määrata ka arvukad praktilised erinevused, nt maksude maksimise makseviiside sätestamisel, aruandlusel ning vaidluste selgitamisel. Osa ühise maksubaasiga kaasnevaid probleeme on võimalik vähendada praktilise korra sätestamise abil⁽⁴⁾.

2.3.1 Loodava ühise maksubaasi suurim praktiline eelis ettevõtete jaoks seisneb ehk tõsiasjas, et ettevõtted peavad tundma ja kasutama vaid üht reeglistikku. Ettevõtete erinevad osad saavad eraldi raamatupidamise asemel kasutada ühtset raamatupidamist. Lisaks võib ühine maksubaas peale õiglase konkurentsi edendamise suurendada mitte üksnes ettevõtete, vaid ka maksuametite tõhusust⁽⁵⁾.

2.4 Komitee soovitas ühise maksubaasi arutelu puhul mitte piirduda üksnes piiriüleste tegevuste põhiprobleemidega. Ühise maksubaasi kehtestamisel on eeliseid mitte üksnes piiriülestele tegevustele ettevõtete, vaid ka ainult kodumaise tegevusulatusega ettevõtete jaoks. Põhiline ülesanne — õiglase konkurentsi loomine piiriülestele tegevustele ettevõtete jaoks — ei tohi viia selleni, et tekitatakse uued erinevused nimetatud ettevõtete ja ainult kodumaal tegevustele ettevõtete vahel.

2.4.1 Selle taga on ka soov kergendada olukorda väikeettevõtetele, kes peaaegu kõik tegutsevad ainult kodumaisel turul. Katse rakendada lihtsat ja selget maksukorraldust on ka antud kontekstis väga oluline⁽⁶⁾.

⁽³⁾ EMSKi arvamus teemal "Maksukonkurents ja selle mõjud ettevõtete konkurentsivõimele" – ELT C 149/16, 21.06.2002, lk. 73.

⁽⁴⁾ EMSKi arvamus teemal "Ettevõtete otsemaksustamine" – ELT C 241/14, 07.10.2002, lk. 75.

⁽⁵⁾ Vt samas.

⁽⁶⁾ Vt samas.

2.5 Komitee on korduvalt väljendanud seisukohta, et ühine maksubaas ei ole vabatahtlik ning et ei tohi olla võimalust valida, kas tegutseda edasi riiklike maksusüsteemide alusel või piiriülevalt tegutsevate ettevõtete jaoks loodud erikorralduse alusel. Komitee arvab seetõttu, et uus ettevõtte tulumaksubaas peab olema kohustuslik ⁽⁷⁾.

2.6 Komitee on alati olnud seisukohal, et ühise maksubaasi korralduse raames tuleb suurel määral arvestada rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega. Sealjuures on komitee teadlik, et rahvusvahelised raamatupidamisstandardid saavad ühise tulumaksubaasi regulatsioonidele olla vaid lähtepunktiks.

2.7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu suutatus jõuda kokkuleppele ühise ettevõtte tulumaksubaasi osas põhjustab soovimatut kõrvalmõju, et vajalikud otsused võtab lõpuks vastu Euroopa Kohus. Kuni eksisteerivad erinevused liikmesriikide maksusüsteemide vahel, on ikka ja jälle vajalikud ka kohtulahendid. Liikmesriikide maksusüsteemide muudetakse siseturul järk-järgult ka ilma poliitiliste otsusteta Euroopa Kohtu kohtupraktika kaudu ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾. Antud juhul ilmestab seda selgelt Euroopa Kohtus äsja otsuseni jõudnud kohtuasi "Marks & Spencer".

2.8 Komitee soov asetada ettevõtete maksustamine laiemasse poliitilisse konteksti tähendab, et maksupoliitika neutraalsust ei seostata mitte ainult ettevõtete maksustamisega, vaid ka mõlema tootmisteguriga — töö ja kapitaliga. Nimetatud põhimõtteline kaalutus on esmajoonel seotud siiski maksu-määra valikuga ⁽¹⁰⁾.

2.9 Integratsioon ja konkurentsi suurendamine on üksteisega tihedalt seotud ning võivad endaga kaasa tuua suurema tõhususe ja suurema majanduskasvu. Samas aga tähendab see, et need, kes konkurentsi suureneva survega sammu ei suuda pidada, ei suuda puudulikku tootlikkust ettevõtte maksude vähendamise abil tasakaalustada. Seega tuleb ettevõtete maksustamisel kõrvaldada konkurentsi moonutavad elemendid, et saavutada integratsiooni positiivne mõju ⁽¹¹⁾.

2.10 Loodetavasti kohustuslik ettevõtete ühine maksubaas lihtsustaks maksude tasumise kontrolli, kuna riigiasutused peaksid valdama ainult ühte süsteemi ja saaksid kergemini teavet vahetada. See aitaks ka kaasa maksude tasumisest kõrvalhoidmise vähendamisele. Mittekohustuslik ühine maksubaas,

mis annaks ainult kodumaal tegutsevatele ettevõtetele valikuvõimaluse uue ja senise riikliku arvestamise meetodi vahel, looks lisaks sellele olukorra, kus riigid — ettevõtete asemel — peaksid kasutama mitmeid maksusüsteeme.

3. Mõned faktid ettevõtte tulumaksu kohta

3.1 Ettevõtete maksukoormus on liikmesriigiti erinev, mis on peaaegult tingitud erinevatest maksumääradest (12,5 % ja 40 % vahel). Kuna samas on ka maksubaasid erinevad, ei ole alati selge, millises ulatuses see tõepoolest erinevatele maksu-määradele tugineb ⁽¹²⁾.

3.2 Euroopa Komisjon kõrvutas nn *implicit tax rate*'i andmeid, mis peaksid selgitama ettevõtte tulust tegelikult makstud maksude osakaalu. Tihti võrreldakse vaid maksumäärasid, mis võib olla aga eksitav, kuna nt suur maksumäär liiga kõrgete maksuvabade summade puhul võib viia liiga väikeste maksulaekumiseni. Maksukoormuse erinevused võivad põhineda ka maksude kogumise tõhususel või maksukontrolli viisil. Tõhusast ja mittebürokratlikust maksusüsteemist sõltub ka ettevõtete nende ressursside maht, mis seotakse ettevõtte tulumaksu maksmisega. ⁽¹³⁾

3.3 OECD kinnitas 1990. aastal, et 60 % maailma kaubandusest toimub kontsernide vahel. Erinevad riiklikud maksusüsteemid on ettevõtete jaoks problemaatilised ka seetõttu, et erinevused kerkivad esile ühe ja sama ettevõtte sees.

3.4 Ühise ettevõtete tulumaksubaasi majanduslikke tagajärgi pole kerge välja arvestada. Ühes uues uurimuses hinnati mõjusid SKT-le 0,2-0,3-le protsendile. Arvestused puudutavad ainult tulumaksubaasi ühiseid sätteid ja mitte konsolideerimist ega halduskulude säästu. Seda tuleb vaadata seoses asjaoluga, et kogu ettevõtte tulumaksustamine moodustab ca 3 % SKT-st ⁽¹⁴⁾.

3.5 Piiriüleseid majandustegevusi teostavad täna suuremalt jaolt suurettevõtted. Ettevõtete erinev maksustamine on seega kõnealuste ettevõtete jaoks probleem. Mitmetes riikides tegutsevad ettevõtted on sellega seoses omandanud vajalikud teadmised ning kindlustanud endale nimetatud lisakulutuste rahastamise. Siiski on nimetatud maksusüsteemide erinevustel kõige

⁽⁷⁾ Vt samas.

⁽⁸⁾ Vt samas.

⁽⁹⁾ EMSK arvamus teemal "Siseturg ilma ettevõtete maksustamisest tulevate takistusteta – tulemused, algatused, väljakutsed" – ELT C 117/10, 30.04.2004, lk. 41.

⁽¹⁰⁾ EMSK arvamus teemal "Ettevõtete otsemaksustamine" – ELT C 241/14, 07.10.2002, lk. 75.

⁽¹¹⁾ EMSK arvamus teemal "Maksupoliitika Euroopa Liidus – maksuõiguse lähenemine ja võimalus otsuseid vastu võtta kvalifitseeritud häälelõikusega" ELT C 80/33, 30.3.2004, lk. 139.

⁽¹²⁾ EMSKi arvamus teemal "Ettevõtete otsemaksustamine" – ELT C 241/14, 07.10.2002, lk. 75.

⁽¹³⁾ EMSKi arvamus teemal "Maksupoliitika Euroopa Liidus – maksuõiguse lähenemine ja võimalus otsuseid vastu võtta kvalifitseeritud häälelõikusega" ELT C 80/33, 30.3.2004, lk. 139.

⁽¹⁴⁾ Economic effects of tax cooperation in an enlarged European Union, in: Copenhagen Economics (2005), lk. 36.

suurem mõju oletatavasti nendele väikestele ja keskmiste suurusega ettevõtetele, kes on tegevust välismaal kaalunud, aga sellest siiski loobunud. Ühine kord võib oluliselt vähendada tõkkeid majandustegevuse alustamise jaoks mitmes liikmesriigis. Siin on rohkem ruumi suurema integratsiooni ja tugevama konkurentsi jaoks, mis on võib-olla ühise maksubaasi süsteemi üks kõige suuremaid eeliseid.

4. Senised otsused ettevõtte ühise tulumaksu osas

4.1 Seni on seoses ettevõtte tulu maksustamisega vastu võetud vaid kolm direktiivi. Emaettevõtjate ja tütarettevõtjate direktiivis (90/435/EMÜ) sätestatakse, et maksuvabaks muudetakse sellise tütarettevõtja väljamakstavad dividendid, kes asub samas liikmesriigis kus emaettevõtja. Nimetatud maksuvabastust on siiski võimalik asendada korraga, mille kohaselt tütarvõtja makstud maksud arvatakse emaettevõtja makstavatest maksudest maha.

4.2 Ühinemisdirektiiviga (90/434/EMÜ) reguleeritakse maksustamist ettevõtete ümberkorraldamisel. Kuna piiriüleste ettevõtete ühinemiste või jagunemiste kohta ei ole tsiviilõiguslike regulatsioonide, ei hõlmata neid ka direktiiviga, mis käsitleb peamiselt ettevõtete võõrandamist.

4.3 Kolmas, hiljuti vastu võetud direktiiv (2003/49/EÜ) puudutab eri liikmesriikide sidusühingute vaheliste intressimaksete ja kasutustasude suhtes kohaldatavat maksustamissüsteemi. Direktiiviga vabastatakse kõnealused piiriülesed ülekanded kinnipeetavast maksust.

4.4 Alates 1997. aastast on ettevõtete maksustamise kohta olemas tegevusjuhend, mille kohaselt liikmesriigid ei tohi investeringuid ligi meelitada ebaausate maksuabinõude abil. Liikmesriigid kohustuvad tegevusjuhendi alusel mitte rakendama ebaausaid uusi makse ja vastavalt muutma olemasolevaid sätteid. Tegevusjuhendile lisati 66 ebaausast maksumeetmet koosnev nimekiri, mida praegu üle vaadatakse.

5. Tehniliste üksikasjade selgitamine

5.1 Suurimad erinevused liikmesriikide vahel on maksubaasi arvutamisel maksuvabu summasid puudutavates sätetes, mis on seetõttu liikmesriikide vahelistel kõnelustel kesksete teemade hulgas. Seoses sellega tuleb suurt tähelepanu pöörata laia tulumaksubaasi olulisele tähtsusele. Tuleb aga siiski meele pida, et laiem tulumaksubaasi korral tuleks üle vaadata maksumäär.

Läbiraakimisi tuleb aga kahjuks alustada kõige põhilisemast. Kulused on juba praegu võimalik erinevatesse klassidesse liigitada vastavalt sellele, kas neid vaadeldakse tavaliste väljaminekutena ja kas neid tuleb seega maksubaasi sisse arvestada või kas neid on võimalik alles pärast maksubaasi kindlaksmääramist

tulust maha arvata. Enne kui maksueksperdid saavad esitada ühise ettepaneku, tuleb lahendada veel palju küsimusi.

5.2 Tulumaksubaasi süsteem peab olema orienteeritud konkurentidele, et luua Euroopas häid eeldusi investeerimiseks. Maksusüsteem ei tohi üldiselt mõjutada seda, milliseid investeringuid millises liikmesriigis tehakse. Määrav peab olema tulusus ja mitte küsimus, kuidas saada investeerimiseks vahendeid. Loomulikult peab olema nt võimalik edendada keskkonnasõbralikke investeringuid või suunata investeringud halvemas olukorras olevatesse piirkondadesse, aga siinkohal sobivad paremini muud vahendid kui ettevõtte tulumaksubaas.

5.2.1 Samuti on oluline selge eristamine üksikisiku tulumaksust. Aktsionäridele makstavate dividendide käsitlemine on üksikisiku tulumaksu küsimus, mis ei oma tähtsust ettevõtte tulu maksustamise arutelu suhtes. Peale selle ei ole see küsimus oluline korporatsioonide asukohta puudutavate otsuste jaoks.

5.3 Kui ühise maksubaasi osas peaks saavutatama kokku-lepe, peavad teatud valdkondade jaoks olema ette nähtud erisätted. Nii võivad olla vajalikud näiteks erisätted reservide kohta panganduses ja finantssektoris, eriti elukindlustuse valdkonnas, kus reservid etendavad erilist, valdkonnale tüüpilist rolli. Teiseks näiteks on metsandus, kus sissetulekuid on kõige äärmuslikumate näidete puhul oodata alles saja aasta pärast.

5.4 Järgmine aspekt on küsimus, kas ettevõtte rahastamine põhineb peamiselt laenukapitalil või pigem omakapitalil. Kui laenuintressid on mahaarvatavad, maksustatakse ettevõtte sissetulekust aktsiatuluna vaid väike osa. Kui laenu ei ole võetud ja kogu rahastamisvajadus kaetakse omakapitalist, maksustatakse kõik tuluna. Võimaluse korral peaks vältima valikut suunas, kus ettevõtte tulumaks mõjutab ettevõtte rahastamist.

5.5 Pärast maksuvabade summade ulatuse kindlaksmääramist tuleb kokku leppida aja ja meetodi osas. Suurim erinevus liikmesriikide vahel seisneb selles, kas on võimalik iga investeringute liik eraldi maha arvata või võetakse kõik investeringud kokku ja arvatakse koos maha. Üldist kulumi arvestamise süsteemi on ettevõtetele kergem kasutada, kuna üksikute masinate ja varustuse koosseisu kuuluvate esemete kohta ei pea esitama kalkulatsioone.

5.6 Kui kogu kontserni tulu arvutamiseks juurutatakse konsolideeritud maksubaas, tuleb määratleda mõiste "kontsern". Nimetatud mõistele võib alternatiiviks olla ka iga tütarvõtja protsentuaalne osa omandist või iga tütarvõtja tegevuste protsentuaalne osa emaettevõtja tegevusest. Valida tuleks mõlema võimaluse kombinatsioon, kuna ei ole mitte põhjust juurutada konsolideeritud maksubaasi ühise omandistruktuuriga kuid erinevates sektorites tegutsevate ettevõtete jaoks.

5.7 Kui on kokku lepitud ettevõtete ühise tulumaksubaasi osas, siis tuleb ikkagi veel lahendada probleemid konsolideermise osas: kuidas jagada erinevates riikides tegutsevate ettevõtete kasum erinevate riikide vahel? Kui soovitakse vältida tulude ümberpaigutamist erinevate maksusüsteemide raames, ei piisa ühise maksubaasi olemasolust. Samamoodi peab olema olema lihtne ja loogiline süsteem ettevõtte tulude jaotamiseks liikmesriikide vahel (ja seega erinevate maksumääradega riikide vahel). Kui ettevõtte eri osade poolt eri riikides teenitud kasum koondatakse kõnealusel viisil, siis on vaja tihedat koostööd maksuasutuste vahel.

5.7.1 Nimetatud nõudmiste tõttu on kasulik uurida Kanada süsteemi (tulu jagatakse pooleks vastavalt töötajate ja müügi protsentuaalsele osale).

5.8 Et kasumi jaotamine ka praktikas sujuvalt toimuks, tuleb peale maksubaasi sätete ühtlustada ka muid sätteid. Arvutused tuleb teha nt terve aasta põhjal ja maksude maksmised peaksid kõikides liikmesriikides toimuma korraga. Lisaks on veel nõue elektrooniliste püsi-maksekorralduste kohta.

5.9 Ühise maksubaasi üks tähtsamaid tulemusi on süsteemi suurem läbipaistvus. Tänapäeval on tavainimese jaoks võrdluseks vaid maksumäär. Kui aga võrrelda ettevõtte tulumaksu-määra ettevõtte tulumaksust saadava tulu osaga SKT-st, siis selgub, kui eksitav võib see toimimisviis olla. Ettevõtte tulumaksust saadava SKT tulu oli Saksamaal kõige madalam aastal 2003 0,8 % maksumäär 39,5 % juures, mis ilmselt tuleneb teatud määral probleemidest seoses maksubaaside määratlemisega. Uutes liikmesriikides on ettevõtte tulumaksust saadav tulu keskmiselt 2,7 % SKT-st, kusjuures maksumäärad on 15–35 %. Enamikes vanades liikmesriikides moodustavad ettevõtte tulumaksust saadavad tulud 12,5–38 % maksumäärade juures umbes 3 % SKT-st⁽¹⁵⁾ Nii suured ja ootamatud erinevused tuleks demokraatia nõudele vastavalt teha nähtavaks peale ettevõtete ka valijatele.

6. Ettevõtte ühise konsolideeritud tulumaksubaasi põhimõtted⁽¹⁶⁾

6.1 Laiem maksubaas

Maksude eesmärgiks on rahastada üldist heaolu, seetõttu peab maksudest laekuva tulu maksustamise baas olema võimalikult lai. Laiem maksubaas aitab kaasa ka sellele, et majanduse toimimist mõjutatakse võimalikult vähe, kuna maksumäärasid on võimalik madalatena hoida.

⁽¹⁵⁾ Structures of the taxation systems in the European Union, Copenhagen Economics (Välja antud 2005).

⁽¹⁶⁾ Põhimõtete esitamise järjekord ei peegelda nende tähtsuse järjekorda.

6.2 Neutraalsus

Ettevõtte ühine tulumaksubaas peab olema investeringute suhtes neutraalne ega tohi moonutada konkurentsi erinevate sektorite vahel. Ettevõtete tegevuste ümberpaigutamisel ja maksubaasi maksustamise asukoha valikul peaksid olema määravad tegelikud majanduskaalutlused. Neutraalne maksubaas aitab tugevdada vabamat ja ausamat konkurentsi ettevõtete vahel.

6.3 Lihtsus

Ühised sätted peavad olema nii lihtsad, selged kui ka läbipaistvad. Lihtsuse nõue tähendab ka seda, et need peavad olema seotud juba paljude ettevõtete poolt kasutatavate rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega. Ka maksete aega ja viisi reguleerivad sarnased sätted aitavad kaasa süsteemide lihtsustamisele.

6.4 Tõhusus

Maksustamine peab olema tõhus selles mõttes, et seda oleks võimalik hõlsalt kontrollida ning seega maksupettuste ja maksudest kõrvalehiilimise vastu võidelda.

6.5 Stabiilsus

Maksusüsteemid peavad olema stabiilsed. Ettevõtete investeringute puhul peaks järgima pikaajalisi eesmäärke. Kuna investeerimisotsuste tegemisel arvestatakse maksusüsteemidega, ei tohi neid liiga tihti muuta.

6.6 Seaduslikkus

Sätteid peavad tunnustama nii vahetud asjaosalised, sotsiaalpartnerid kui ka kogu elanikkond, kuna nimetatud sätted puudutavad avaliku sektori rahastamist.

6.7 Õiglus

Ettevõtte ühise tulumaksubaasi alusel arvutatud kasumi jaotamine liikmesriikide vahel peab olema õiglane. Õiglane jaotamine aitab kaasa sellele, et liikmesriigid saavad maksumäärad ise kindlaks määrata.

6.8 Rahvusvaheline konkurents

Maksubaasi kindlaksmääramisel tuleb arvestada ka sellega, milline on nimetatud maksubaas võrreldes ettevõtte tulumaksusüsteemiga kolmandates riikides.

6.9 Kohustuslik korraldus

Et vältida uute erinevuste tekkimist liikmesriikidesisesel maksustamisel, peavad maksubaasi sätted optimaalses süsteemis olema kohustuslikud nii piiriülesele tegutsevatele ettevõtetele kui ka ainult kodumaisel turul tegutsevatele ettevõtetele. Kui ühine süsteem vastab muudele põhimõtetele ja kui see on ettevõtte jaoks piisavalt lihtne ja konkurentsile orienteeritud, siis muutub kohustusliku ja fakultatiivse süsteemi vahelise vastuolu küsimus üleliigseks. Kahtlused kohustusliku süsteemi suhtes sõltuvad ka süsteemi konkreetsest ülesehitusest.

6.10 Üleminekusätted

Ettevõtete võimalus vabalt valida võib olla aktsepteeritav ajutise lahendusena. Nii ulatusliku muudatuse puhul, nagu seda on

ettevõtte tulumaksubaasi süsteem, võib olla vajalik rakendada üleminekukorda. Kasutades ajutist lahendust, mis oleks alternatiiviks üleminekukorrale, on ühise süsteemi rakendamist võimalik paindlikumalt kujundada.

6.11 Paindlik otsuste langetamise kord

Kuigi ettevõtte maksustamise ühine süsteem peab pikaajalises plaanis olema stabiilne, peab see siiski olema paindlik, arvestades muudatusi meie keskkonnas või süsteemi "lünkade" täitmist — kusjuures tegemist võib olla ka näiteks süsteemi ebasoovitavate kõrvalmõjude välistamisega.. Otsuse langetamine uue ühise süsteemi kohta peab seetõttu sisaldama sätteid kohandamise tõrgeteta läbiviimise kohta.

Brüssel, 27. jaanuar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Energiatõhusus"

(2006/C 88/13)

7. juunil 2005 saadetud kirjas palus Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses "Energiatõhusus".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 31. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr **BUFFETAUT**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 424. istungjärgul 14.–15. veebruaril 2006 (14. veebruari 2006 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 78, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi

1. Kokkuvõte: energiatõhususe propageerimine

meetmed on juba vastu võetud ning nende elluviimist on tarvis hinnata.

1.1 Energiatõhusus on muutunud ettevõtetele hädavajalikuks, mistõttu paljudel juhtudel piisab energia kallinemise põhiliste väljakutsetega toimetulemiseks vabatahtlikest lepingutest.

1.2 Euroopa Liidu eriti oluline roll kõnealuses valdkonnas oleks asjaomase teabe ja heade tavade süstematiseerimine. Energia peadirektoraadist võiks energiatõhususe alal saada omamoodi teabeajamiskeskus.

1.3 Kasulikud võivad olla avalikkuse teavitamise kampaaniad. Selleks, et neist oleks kasu, tuleb need viia läbi lõpptarbijale ja asjaomastele kutsektoritele võimalikult lähedal. Seega peavad vastutuse nende eest enesele võtma riigiasutused ning piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused.

1.4 Lõpuks tuleb märkida, et õigusaktide rakendamine peaks olema erand, mitte reegel, seda enam, et mitmed õiguslikud

1.5 Energiatõhusus ei ole lihtsalt loosung, luksus või masinavärk. Rahvusvahelisest aspektist vaadatuna, kui energianõudlus järjest kasvab, eelkõige tärkava majandusega riikide, nagu Hiina, India või Brasiilia kiire arengu tõttu, teenib energiatõhusus avalikkuse, ettevõtjate ja ELi liikmesriikide huve. Rahvusvahelise Energiaagentuuri arvates tõuseb maailma energianõudlus 2030. aastaks 60 %, samal ajal kui Euroopa Liidu (EL sõltub 80 % ulatuses fossiilkütusest) energiaimpordi kasv on samas ajavahemikus 50 %lt 70 %le. Teiste energiatootvate ja tarbivate suurriikidega võrreldes ei ole Euroopa Liidul maailma energiaturu suhtes ühtset lähenemist. Just seepärast tegi Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja Tony Blair eelmise aasta oktoobris Hampton Courtis toimunud mitteametlikul tippkohtumisel ettepaneku luua ühine energiapoliitika.

1.6 Oluline on mitte unustada asjaolu, et nõudluse kiire kasv ning energiakulude suurenemine võivad olulisel määral takistada Euroopa Liidu majanduskasvu, mõjutada ettevõtteid ümber paigutama teatavaid eriti kõrge energiatarbimisega tegevusalasid ning seega raskendada nende liikmesriikide sotsiaalset olukorda, mille sotsiaalkindlustussüsteemid on juba liigselt kurnatud vananeva elanikkonna ja väheneva sündimuse tõttu. Seega on energiatõhususe meetmed äärmiselt vajalikud, sest kokkuvõttes aitavad need vähendada kulusid ja suurendada konkurentsivõimet.

1.7 Samamoodi võib konkurents energiaressursside suhtes suurendada poliitilisi pingeid ning isegi ohustada teatud piirkondade rahu ja stabiilsust. Selline oht võib kergesti levida rahvusvahelise terrorismi teel.

1.8 Energiaressursside mõistlik, tõhus ja säästlik kasutus on oluline stabiliseeriv tegur meie planeedi ja tulevaste põlvkondade jaoks.

1.9 EMSK leiab, et roheline raamat "kuidas saavutada vähemaga enam" tõstatab olulisi probleeme ja pakub realistlikke lahendusteid. EMSK toetab otsustavalt tahet vähendada energiatarbimist 20 % ja peab vajalikuks mitte üksnes saavutada võimalikult kiiresti eesmärk vähendada energiatarbimist aastas 1 %, vaid seada eesmärk saavutada teises etapis 2 %-ne aastane vähenemine.

1.10 EMSK leiab, et vabatahtlikud lepingud suurte majandussektoritega kujutavad endast tõhusat lahendust, mida tuleb seal, kus vähegi võimalik, eelistada regulatiivsetele piirangutele.

Kaks kõige kõrgema energiatarbimisega sektorit on transport ja ehitus, just nende suhtes tuleb rakendada kõige intensiivsemaid meetodeid ja otsida uuendusi.

Pidev ja edenev toimivate uuenduste juurutamine energiatõhususe alal vastab nii tarbijate kui tööstuse nõudmistele. Ülalnimetatud põhjustel leiab EMSK, et Euroopa Liidu liikmesriigid peaksid olema aktiivselt kaasatud energiatõhususe, parimate tavade vahetamise ja parimate tehnoloogiate levitamise edendamise ühtsesse poliitikasse ning majapidamiste ja tarbijate teavitamise ja stimuleerimise kampaaniasse.

2. Sissejuhatus

2000. aastal rõhutas komisjon tungivat vajadust energiatõhususe aktiivsema edendamise järele, seda nii Euroopa Liidu kui liikmesriikide tasandil. Kõnealust vajadust kinnitasid Kyoto protokollis vastu võetud eesmärgid ning vajadus pakkuda elujõulisemat energiapoliitikat suure ressursivajadusega mandrile ja tagada energiaga varustatuse kindlus.

Seetõttu avaldati tegevuskava, mille eesmärk oli suurendada energiatõhusust Euroopa Ühenduses. Tegevuskava eesmärgid olid järgmised:

- juhtida tähelepanu energiatõhususele,
- esitada Kyoto protokolli raames konkreetseid meetmeid ja ühismeetmed,
- selgitada ühenduse ja liikmesriikide asjaomaseid ülesandeid,
- realiseerida energiatõhususe suurendamise potentsiaal, kumulatiivse eesmärgiga saavutada energia intensiivsuse vähenemine 1 % aastas; eesmärgi täitmist peetakse võimalikuks,
- edendada uusi tehnoloogiaid.

2.1 Olukord viie aasta pärast

1 % on endiselt eesmärk, mida alles tuleb saavutada, kuid juba on kehtestatud mitmed õigusaktid; eesmärkide osas on sõlmitud kokkulepped erinevate majandussektoritega; komisjon ja nõukogu on algatanud ulatuslikuma arutelu; Kyoto protokoll on jõustunud; seatud on taastuvenergia arendamise eesmärgid. On siiski võimalik, et energia intensiivsuse vähendamine ei ole lineaarne ning et edasi liigutakse sektorite kaupa ja sammhaaval.

2.1.1 Õigusaktid

Teatud õigusaktid on vastu võetud, teiste vastuvõtuprotsess on käimas; mõned õigusaktid on spetsiifilised, samas on mõned õigusaktid laiemal kohaldamisulatusel: määrus toodete energiatõhususmargistuse programmi kohta ⁽¹⁾, direktiiv hoonete energiatõhususe kohta ⁽²⁾, direktiiv koostootmise edendamise kohta ⁽³⁾, direktiivi ettepanek energia lõpptarbimise tõhususe ja energiateenuste kohta ⁽⁴⁾.

Lisaks sätestatakse konkreetsete majandussektoritega läbirääkimistel saavutatud kokkulepetega miinimumtõhususe normid; kõnealused vabatahtlikud kokkulepped on alternatiiv uute õigusaktide koostamisele.

Samas tuleb tähele panna, et ei tekiks segadust, kus on palju ja üksiteisega kattuvaid õigusakte, mille tulemusel tekib veelgi rohkem raskesti mõistetavat bürokraatiat. See võib saada kokkuvõttes majanduses takistuseks, mis kahjustab ka soovitud eesmärgi — tõhusama energiasektori — saavutamist.

⁽¹⁾ Määrus (EÜ) nr 2422/2001, EÜT L 332, 15.12.2001.

⁽²⁾ Direktiiv 2002/91/EÜ, ELT L 001, 4.1.2003.

⁽³⁾ Direktiiv 2004/8/EÜ, ELT L 52, 21.2.2004.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 739.

2.1.2 Ulatuslikum arutelu

Samal ajal on Euroopa Liit alustanud ulatuslikumat arutelu, eelkõige mitmete strateegiate kaudu, nagu näiteks jätkusuutliku arengu strateegia, mis võeti vastu Euroopa Ülemkogul Göteborgis 2001. aastal ning mida oleks tulnud 2005. aasta lõpus uuendada, mida ei ole kahjuks seni tehtud. Veel väärivad märkimist jäätmete ringlussevõtu, loodusvarade säästva kasutamise ja linnade arengu strateegiad, mis hõlmavad energiaga seotud aspekte.

2.1.3 Kyoto protokoll

Kyoto protokoll jõustus pärast Vene Föderatsiooni poolset ratifitseerimist, kuid ilma Ameerika Ühendriikide toetuseta, kes siiski investeerib märkimisväärsed summasid süsinikdioksiidi heitmete vähendamise meetodite uurimisse.

Kõnealuses kontekstis avaldas komisjon teatise pealkirjaga "Kuidas võita lahing globaalse kliimamuutuse vastu?" ning kevadine Euroopa Ülemkogu kinnitas oma kavatsust anda uus hoog rahvusvahelistele läbirääkimistele.

2.1.4 Taastuenergia areng

Taastuenergia arengu poliitika ja eesmärgid on seatud eelkõige tuuleenergia valdkonnas, kuid ka kõigis ökotehnoloogia valdkondades.

Energianõudlus kasvab järjest ning ELi energiasõltuvus on jätkuvalt suur. Sellel võib olla märkimisväärne mõju ELi juba praegu mitterahuldavale majandussuutlikkusele, arvestades globaalse nõudluse väga kiiret kasvu eelkõige tarkavate majanduste nagu Hiina, India ja Brasiilia kasvu tõttu.

Euroopa energiatõhususe poliitika ulatuslikum arutelu ja rakendamise ei ole seetõttu mitte lihtsalt luksus, vaid vajadus ning seda kolmel põhjusel:

- vajadus jätkusuutliku arengu järele;
- majanduslik vajadus;
- vajadus poliitilise sõltumatuse järele.

Seepärast hõlmab EMSK arutelu "energiatõhususe, jätkusuutliku arengu, konkurentsivõime ja majandusliku sõltumatuse vajalikkuse" valdkonna, mis peegeldab rohelises raamatus määratletud probleeme.

3. Energiatõhususe roheline raamat

3.1 22. juunil 2005 avaldas komisjon roheline raamatu pealkirjaga "Roheline raamat energiatõhususe kohta ehk kuidas saavutada vähemaga rohkem". Kõnealune dokument ilmus pärast energia lõpptarbimise tõhususe ja energiateenuste direktiivi ettepaneku avaldamist ning parlamendi arutelusid kõneal-

lusel teemal ja EMSK-le esitatud taotlust ettevalmistava arvamuskoostamiseks energiatõhususe kohta. Arvestades, et roheline raamat eelneb tavaliselt õigustekstidele, tekitab selline asjade käik üsna suurt hämmeldust; roheline raamat on tegelikult siiski laiaulatuslikum kui direktiivi ettepanek. EMSK ettevalmistavat arvamust võib pidada panuseks komisjoni nõuandetöösse.

3.2 Komisjon alustab märkimisega, et vajadus energia järele kasvab pidevalt, vaatamata lennukatele sõnadele energia ratsionaalse kasutamise kohta, ning arvab, et soovitatav oleks "anda tugev tõuge tõhustatud programmi loomiseks, mis propageerib energiatõhusust Euroopa ühiskonna kõigil tasanditel." Komisjon leiab, et EL saaks oma praegust energiatarbimist vähendada vähemalt 20 %. EMSK on rahul, et komisjon ja Euroopa Parlament on selgelt teatanud oma kavatsusest seada eesmärgid ja mitmekesistada pakkumist. EMSK leiab, et tegemist on väärtusliku algatusega, millega lisaks muule luuakse uusi töökohti uute tehnoloogiate väljatöötamise kaudu. Tuleb siiski hoolikalt jälgida, et elluviidav energiapoliitika ei tooks kaasa energia hinna tõusu, mis omakorda suurendaks tootmiskulusid ja seda terava globaalse konkurentsi tingimustes. Nii näiteks võivad CO₂ heitmete sertifikaadid tähendada märkimisväärsed lisakulud kõrge energiatarbimisega tööstustele (nagu näiteks tsemenditööstus) ja sundida neid võtma ette ümberpaigutamisi. Seega ei tohi ignoreerida kavandatud või elluviidud meetmete sotsiaalmajanduslikke tagajärgi.

3.3 Roheliste raamatute üldise tavana tõstatab komisjon esitatud valikute kohta 25 küsimust avalikkuse konsultatsiooni- protsessi struktureerimiseks. Komisjon sätestab Euroopa Liidu, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil võetavad meetmed ning lõpuks rahvusvahelise koostöö meetmed, viidates elluviidavale poliitikale ja asjaomastele valdkondadele, mis on kõik täiendatud näidetega.

3.4 On üllatav, et hoolimata nende olulisusest on teatud teemad jäetud käsitlemata. Näiteks ei ole mainitud linnaalade ega üldist avalike kohtade valgustamise küsimust; samuti ei ole mainitud ringlussevõetavate toodete tootmises kasutamise küsimust, mis on paljudel juhtudel energiatõhusam (metallid, alumiinium jne), ega prügilatest biogaasi saamist.

3.5 Rohelise raamatu eesmärk on määrata kindlaks praegused kitsaskohad (kohaste stiimulite, teabe ja olemasolevate rahastamismehhanismide puudumine), mis takistavad kõige tasuvama energiatõhususe saavutamist. Edendada tuleb meetmeid, mis pärast vajalike investeeringute arvestamist võimaldavad netosäästu. Vastuseid kõnealustele küsimustele oodatakse soovitude või näidete vormis, mis aitavad kaasa pakutud eesmärgi saavutamisele. Pärast roheline raamatu avaldamist tuleks 2006. aastal koostada tegevuskava.

3.6 Komisjon tundub olevat suhteliselt optimistlik, arvates, et kõikide pärast 2001. aastat võetud meetmete (direktiiv ehitiste energiatõhususe kohta; direktiiv koostootmise edendamise kohta) rakendamine koos uute meetmetega võib tuua kaasa ligikaudu 1,5 % — suuruse energiatarbimise säästu aastas, mille tulemus oleks 1990. aasta tarbimise tase.

4. Energiatõhusus: vajadus säästva arengu, konkurentsivõime ja majandusliku sõltumatuse järele

4.1 Energiaahel koosneb tootjast, transportijast, turustajast ja tarbijast. Seepärast on oluline olla aktiivne ahela kõigis lülides, pakkumisest nõudluseni. Tegevus võib osutuda kõige tõhusamaks ahela algus- ja lõpplülis.

4.2 Tootmises lülitatakse tõhususe suurendamine pidevalt tootmisviisidesse.

4.2.1 Näiteks soojuse ja elektri koostootmine põhinebki selle energia ringlussevõtmisel, mis muidu kasutamata jääks, ja lisaks rakendatakse uusi tehnoloogiaid, mis võimaldavad võtta kasutusele alternatiivsed energiaallikad. Nii võimaldab kaevandusgaaside ringlussevõtmine ja kasutamine anda energiat koostootmise rajatistele (nt Freyming Merlebach'is Lotringis). Kõrgahjude soojuse võib samuti ringlusse ja kasutusele võtta (tehnikat, mida tarvitatakse Brescia's Itaalias).

Põhjamaades on koostootmise käitised ümber ehitatud selliselt, et neis saab kasutada puitu, mis omakorda loob kohaliku puidutööstuse.

Uurimistöö eesmärgiga leida lahendused sellistele probleemidele nagu seadmete ummistumine ja ebatavaline süttimine peaksid kõnealuste seadmete toimimist parandama.

4.2.2 Biogaasi ringlussevõtmine ja kasutamine prügilates võimaldab kasutada energiat, mis varem kaotsi läks, ja võidelda seejuures kasvuhooenergia vastu. Sedalaadi uuendused ja energia ringlussevõtmine võimaldavad rajada vastavad käitised tarbimiskoha lähedale ja niimoodi vältida või vähendada energiaülekandel tekkivaid kadusid.

4.2.3 Elektritootmisel on saavutatud märkimisväärset tõhususe kasvu näiteks päikese- ja tuuleenergia alal ning seda on oodata igat liiki uue põlvkonna suurte traditsiooniliste tuumaelektrijaamade puhul.

4.3 Energiat tarbivates sektorites on pidevalt juurutatud säästlikumaid tehnoloogiaid. Energia kallinemine lõpptarbijaj/kliendi jaoks on sundinud tööstust võtma ette tehnoloogilisi uuendusi.

4.3.1 Autotranspordi sektoris mõjutavad uuendused mootorite omadusi, kütuste kvaliteeti ja tõhusust ning rehvide arendamist. Autode energiatarbimine on juba kümme aastat järjest paranenud, kuid tuleb tunnistada, et selle paranemise on tühistanud sõidukite arvu kasv. Biokütuse laiemat kasutamist võiks soodustada maksimeetmete abil, näiteks maksustades neid naftasaadustest erineva maksuga (⁵).

Autotööstus on Euroopa Liiduga allkirjastanud vabatahtliku lepingu, milles ta kohustub töötama süsihappegaasi heitkoguste keskmise langetamise nimel aastaks 2008 tasemeni 140 g/km. Euroopa Parlament ja ministrite nõukogu soovivad, et Euroopa Autotootjate Liit (ACEA) saavutaks aastaks 2010 taseme 120g/km. Kui lepingust kinni peetakse, on igal juhul aastatel 2008–2009 turule toodavate sõidukite kütusetarbimine 1998. aastaga võrreldes vähenenud 25 %.

4.3.2 Kohalikud omavalitsused kogu Euroopas tegelevad linnatranspordi probleemidega eesmärgiga parandada ühistranspordi kvaliteeti ning seeläbi vähendada isiklike autode kasutamist. Näiteks Prantsusmaal peab iga kommuun valmistama ette ja esitama heakskiitmiseks linnatranspordi kava. Teistel juhtudel on võetud kasutusele rangemad sunnimeetmed nagu näiteks linnade maanteemaks (näiteks Londonis).

4.3.3 Tuleb soodustada transpordiliike, mis on populaarsust kaotamas, nagu näiteks raudtee, mille turuosa Euroopas jätkuvalt kahaneb (–0,7 %), ja veeteed. Siiski tuleb tunnistada, et suurtele sõnadele vaatamata kõnealused kaks energiatõhususe seisukohalt olulist sektorit praktiliselt ei arene, seda eriti infrastruktuuri puudulikkuse tõttu, ja nende rajamine või moderniseerimine on äärmiselt kulukas (näiteks Reini-Rhône'i kanal või Alpide-ülene raudteeühendus). Lisaks põrkab infrastruktuuride rajamine tihti kas põhjusega või põhjuseta keskkonnakaitse surverühmade vastuseisule.

4.3.4 Linnade valgustamise juhtimisel on samuti võimalik uuenduste abil energiat kokku hoida. Nii võimaldavad võrkude kaugjuhtimise süsteemid esiteks kontrollida võrkude tegeliku töötamise aega ning ühtlasi reguleerida pinget ja kohandada elektrienergia hulka sõltuvalt tegelikest vajadustest, mis kõik tähendab konkreetsele kogukonnale märkimisväärset energiasäästu.

Vananenud tehnoloogia abil valmistatud tänavavalgustuslambid (näiteks elavhõbedaaurudel põhinevad) asendatakse sageli kõrgrõhul töötavate naatriumlampidega, mille võimsus on väiksem ja mis on vähem kulukad. Samuti arendatakse vähe energiat tarbivaid valgeid diode ning päikeseenergia kasutamist. Eratarbimise osas võtavad turul üha enam koha sisse madala energiatarbimisega lambid, mis toovad kaasa tarbimise vähenemise. Mõned energiafirmad jagavad oma klientidele allahindluskuponge madala elektritarbimisega lambipirnide ostmiseks (Itaalia).

(⁵) Nõukogu 31. oktoobri. 2003. aasta direktiiv 2003/96/EÜ, EÜT L 283, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik.

4.3.5 Hoonete puhul peaks hakkama vilja kandma energia-tarbimise direktiivi kohaldamine. Igal juhul on isolatsiooninormid toonud kõigi uute ehitiste puhul kaasa märkimisväärset edu ning sama kehtib uuendatud akende kohta.

4.3.6 Tööstuses on paljud suured sektorid, nagu näiteks autotööstus võtnud enesele vabatahtlikke kohustusi oma toodete energiatõhususe suurendamise alal, mille puhul pealegi kehtivad Euroopa Liidu märgistamisnormid. Tööstuses areneb koostoomiskäitiste rajamine. Tuleb märkida, et teatavad eriti kõrge energiatarbimisega sektorid, nagu alumiiniumitööstus, on toodete uuesti ringlussetoomise abil saavutanud tähelepanuväärset energiakokkuhoidu.

4.4 Toodud näidetest ilmneb, et energia jätkuva kallinemise tingimustes on energia säästmine muutunud majanduslike tegutsejate jaoks loomulikuks ja väärtuslikuks protsessiks, mis viib järeltulevate ja vabatahtlikud meetmed on pikas ja keskmises perspektiivis sama tõhusad kui õigusaktid.

5. Rohelises raamatus tõstatatud küsimused

5.1 1. küsimus: kuidas paremini stimuleerida Euroopa investeringuid energiatõhusatesse tehnoloogiatesse?

EMSK hinnangul võiks soodustavad maksimeetmed osutada tõhusaks investeeringute stimulaatoriks, lisaks võib energiatõhususe teenuste järjepidev kasutamine suurendada käitiste energiatõhusust.

Komitee arvab aga, et on ka muid, vabatahtlikke ja maksudega mitte seotud meetmeid, mis võivad tulemusi anda, näiteks energiasäästlikkuse äramärkimine, "parima olemasoleva tehnoloogia" levitamine, ettevõttesiseste kampaaniate korraldamine lihtsate ja igapäevaste toimingute sisseharjutamiseks (tulede kustutamine, elektri- ja elektroonikaseadmete järelevalve jne), samuti üldsusele suunatud kampaaniate läbiviimine. Lisaks võiksid energiatootjad innustada tarbijaid ja kliente vastutustrikalt tarbima, nt kasutama energiasäästlikke pirne. Küsimus puudutab nii isiklikku kui kollektiivset vastutust, nagu märgib ka üks India vanasõna: "Elame maailmas, mille peaksime jätma päranduseks oma lastele". Seega on moraalselt mõeldamatu suhtuda oma järeltulevatesse põlvkondadesse vastutustundetult.

Ressursside kasutamine teadusuuringuteks võiks kahtlemata anda märkimisväärsed tulemusi avalike ja era-uurimiskeskuste vahelises koostöös.

5.2 2. küsimus: kuidas kasutada heitkogustega kauplemise mehhanismi energiatõhususe edendamiseks?

Mehhanismi võiks võimalusel kasutada siseriiklikeks projektideks eluaseme- või transpordisektoris, mis on teatavasti suured

energiatarbijad. Mõned riigid ongi juba võtnud kasutusele energiasäästlikkuse sertifikaadid, milles on kirjas tootjate energiasäästlikkuse ja (kaudselt) CO₂ heitmete alane vastutus. Kui tootjad ei tee konkreetseid samme, kehtestatakse neile maks (Prantsusmaal näiteks kaks senti kilovatt-tunni eest), mis sunnib neid rakendama algatusi energia säästmiseks.

Tuleks tagada, et seeläbi tõusta võiv energiahind ei too kaasa soovimatuid sotsiaal-majanduslikke tagajärgi (ümberpaiknemine). Selliste hinnatõusude kaalumisel tuleb alati arvesse võtta suure energiakriisi tekkimise ohtu tulevikus. Täna tehtavad kulutused võivad tagada kasu tulevikus. Samadel kaalutlustel tuleb hinnata heitmete või energiasäästlikkuse sertifikaatide mehhanisme, analüüsides, mil määral need soosivad investeringuid keskkonna- ja energiasäästlikesse tehnoloogiatesse.

Mis puutub CO₂ heitmete sertifikaatide andmisel, siis on kahtsusväärne, et energiasäästlikumatesse tehnoloogiatesse juba investeerinud ja energiatarbimist vähendanud käitajaid koheldakse samamoodi kui neid, kes ei ole selles osas veel mingeid samme astunud.

Lisaks tuleks sertifikaatide kavadesse paremini kaasata ka Euroopa Liidu toetatav koostootmine.

5.3 3. küsimus: kas iga liikmesriik peaks kehtestama iga-aastased energiatõhususe kavad, mida omavahel võrreldaks?

Kui kirjeldatud kavad on ellu rakendatud, peaksid need olema kooskõlas investeerimistsüklitega. Investeeringud ei amortiseeru aasta jooksul, seega tuleks kavades arvesse võtta ka rakendamiseks ja amortiseerumiseks vajalikku aega.

Kuigi kavades on võimalik üksnes määrata kindlaks eesmärgid, oleks nende võrdlemine kasulik vahend tõhusate ja kõige tulemusrikkamate tavade levitamiseks.

5.4 4. küsimus: maksimeetmete tarvituselevõtu kasulikkus

Maksustamine annab tulemusi üksnes siis, kui see on hästi valitud ja õigesti suunatud. Samas on maksude muutmine kahtlemata tundlik teema ja kuulub eelkõige riikide pädevusse, mistõttu tuleb järgida subsidiaarsuse ja kohalike omavalitsuste otsustusvabaduse põhimõtet. Käibemaksu muutmiseks on vajalik nõukogu ühehäälnine otsus.

Seevastu järjepidev ökomärgiste kasutamine on hoopis lihtsam ja võib anda häid tulemusi.

5.5 5. küsimus: keskkonna seisukohalt soodsate riigiabi eeskirjade väljatöötamine, edendades keskkonnahoidlikku uuendustegevust ja tootlikkust

Kõnealuses küsimuses tuleks keskenduda suurimatele energia-tarbijatele: eluaseme- ja transpordisektorile. Seejuures tuleks aga jälgida, et riigiabi tulemusena ei moonutataks konkurentsi.

5.6 6. küsimus: energiatõhususe arvestamine riigiasutuste poolt

EMSK on seisukohal, et tuleks toetada energiasäästlikkuse kriteeriumide kaasamist avalikesse pakkumismenetlustesse, samuti energiasäästlikkuse kontrolli läbiviimist üldkasutatavates hoonetes. Ehk võiks kasutusele võtta energiasäästlikkuse mõttes parima pakkuja mõiste?

Igal juhul on vaja analüüsida üldkasutatavate hoonete andmeid, et näha kulutuste ja tõhususe suhet.

5.7 7. küsimus: energiatõhususe tarbeks eraldatud vahendid

Energiatõhususfondid võiksid olla tõhusama energiakasutuse ja suurema energiasäästlikkuse saavutamise olulised vahendid. Energiatõhususfondid lihtsustaksid erainvesteeringuid või aitaksid energiaettevõtetel pakkuda klientidele võimalusi väiksemaks energiakasutuseks, nad kiirendaksid energiatõhususe teenuste arengut ning innustaksid teadus- ja arendustegevust ja energiatõhusate toodete õigeaegset turule viimist. Seega on tegemist kasuliku täiendusega heitkogustega kauplemise sisseviimisele.

Küll aga tuleks pöörata tähelepanu energiatõhususe järjekindlale arvestamisele ühtekuuluvus- ja regionaalarengufondides.

Pakiliseks tuleb kahtlemata pidada teadus- ja arendustegevuseks antavate laenude suurendamist, võttes eeskujuks Ameerika Ühendriigid, kus energiatehnoloogia valdkonnale eraldatakse eelarvest märkimisväärsed summasid.

5.8 8. küsimus: energiatõhusus hoonetes

Kõnealune sektor on strateegilise tähendusega ja energiatõhususe abil saavutatud kokkuvõtteid võib olla märkimisväärne, kuid samas tuleb siiski hoolikalt jälgida, et omanikele ja üürnikele ei pandaks kohustusi, mis on ebaproportsionaalsed nende võimalustega ning et neile pandav halduskoormus ei oleks liiga raske ega keeruline. Sellega seoses tuleb jälgida, et liikmesriigid ei koostaks tekste, mille kohaldamist on nende keerulisuse tõttu raske kontrollida ja mida mõned ettevõtted ei kohaldaks, samas kui teised püüavad seda teha, mis moonutaks konkurentsi. Ehitiste valdkonnas on energiatõhusus globaalne küsimus, kuid

riigiasutused sekkuvad individuaalsel alusel. Järelikult on tarvis ühist struktureeritud lähenemist. Tegelikult on arhitekt, keda abistab nõuandebüroo, see, kes vastutab energianormide järgimise eest, mis on keeruline protsess ning vajab seda enam lihtsaid ja selgeid tekste.

Direktiivi kehtivusala mis tahes laiendamist ei tohi kavandada enne, kui on hinnatud 2001. aasta direktiivi kohaldamist ja eelkõige võimalikku läve alandamist, mis on praegu fikseeritud 1000 m²-le. Tuleb rõhutada, et soojusnormide muutmine iga viie aasta tagant tähendab tegelikkuses nende rakendamise väga lühikest tähtaega sektori puhul, kus sageli on tegemist väikeettevõtetega. Seitsmeaastane tähtaeg oleks kahtlemata palju realistlikum, võimaldamaks neil normid õigeaegselt ellu viia, ilma et nad oleksid sunnitud rakendama uusi reegleid, samas kui vanadki veel ei toimi.

Oleks kasulik hinnata liikmesriikide võetud meetmeid ja vaadata häid tavaid.

5.9 9. küsimus: stiimulite pakkumine rendipindade energiatõhususe tõstmiseks

Esmajärjekorras tuleks kahtlemata toetada maksusoodustusi, näiteks kinnisvaramaksu alandamist sõltuvalt omaniku poolt energiatõhususse tehtud investeeringutest. Igal juhul peab sekkumine jääma riikide tasandile.

Igal juhul oleks kasulik, kui tekiks ja areneks energiateenuste turg, nagu see juba eksisteerib mõnedes Euroopa Liidu riikides, konkreetselt Põhjamaades ja Prantsusmaal.

5.10 10. küsimus: kuidas parandada kodumajapidamise tarbeks mõeldud energiatarbivate toodete energiatõhusust?

Kompleksset tootepoliitikat tuleks kasutada tagasisidet;

— kõnealune eesmärk tuleks siduda energiatarbivate toodete keskkonnasõbraliku projekteerimise direktiivi elluviimisega;

— tuleks hinnata tööstuse poolt võetud vabatahtlike kohustuste täitmist.

Energiamärgis on kohustuslik teatud kodumajapidamistes kasutatavate seadmete puhul (külmikud, sügavkülmikud, pesumasinad, nõudepesumasinad, elektripirnid). Märgise kasutamist võiks laiendada ka muudele kodumajapidamistes kasutatavatele seadmetele (nt elektriahjud ja mikrolaineahjud). Samuti võiks märgist kasutada teistes kõrge energiatarbimisega valdkondades, nagu kütte- ja kliimaseadmed (nt gaasiboilerid, ringluspumbad, split-kliimaseadmed).

5.11 11. küsimus: sõidukite energiatõhususe parandamine

Tuleks oodata ära Euroopa Autotootjate Liidu (ACEA) poolt Euroopa Komisjoni ees võetud vabatahtliku kohustuse täitmise tulemused.

Igal juhul on autotööstus teinud pidevaid edusamme uuenduste juurutamisel sõidukite energiatõhususe, mootorite omaduste ja energiatarbimise vähendamise alal.

Püsima jääb kasutuses olevate vanade sõidukite küsimus, millel on tihti sotsiaalne aspekt. Siiski tuleks stimuleerida uute sõidukite ostmist, seda niihasti energiatõhususe kui turvalisuse kaalutlustel. Võib-olla tuleks ette näha laenuudega seotud erimeetmed, et ei kannataks madalama sissetulekuga majapidamised.

Lõpuks, nagu EMSK on juba rõhutanud oma aruandes jätkusuutliku transpordi kohta, on transpordivahendite maksustamine jätkuvalt väga ebavõrdne, mis seab mõned transpordiliigid ebasoodsasse olukorda.

5.12 12. küsimus: avalikkuse teavitamise kampaaniad

Kodumajapidamistele suunatud kampaaniate puhul tuleb üleeuroopalistele kampaaniatele eelistada riiklikke ja piirkondlikke, mis on tunduvalt tõhusamad. Kasulikud oleksid spetsiaalselt lastele mõeldud teadlikkuse tõstmise kampaaniad, mis võimaldaksid juba varajases eas juurutada energia säästmise harjumusi (näiteks lihtsalt kustutada toast lahkudes tuli). Tarbijate piisav teavitamine oleks samuti äärmiselt tarvilik, võimaldamaks neil valida energiat tarbivate toodete seast sellised, mis neile kõige enam sobivad.

Kuna terve rida riiklikke kampaaniaid on juba toimunud, oleks otstarbekas asuda kogemusi vahetama.

5.13 13. küsimus: elektriülekande ja -jaotamise tõhusus, koostootmise soodustamine

Elektritootmisel tekivad energiakaod transformatsiooni ajal (umbes 30 %) ja ülekande ajal (umbes 10 %). Ülekandekulusid saab vähendada ülekande aja lühendamise teel.

Kokkuhoidu võib anda ka nõudmise parem juhtimine, seda eriti suurte energiatarbijate puhul. Seepärast on soovitatav koostada lepingud suurtarbijate ja tootjate vahel, mis võimaldaksid nõudmist paremini juhtida.

Turu avamine peaks tänu konkurentsile suurendama jaotajate vahelist tõhusust, kuid siin on veel vara hinnanguid anda.

Koostootmise osas tuleks korralikult määratleda koostootmisel saadud elektri staatus; peale selle tundub, et koostootmise direktiivi parameetreid on raske saavutada, seda enam, et erinevad liikmesriigid tõlgendavad neid erinevalt.

5.14 14. ja 15. küsimus: energiaga varustajate osa energiateenuse osutamisel ja valgete (energiatõhususe) sertifikaatide juurutamine

Võib küsida, kas tootja-varustaja huvides on tegelikult soodustada tarbimise vähendamist? Just sel põhjusel on mõned liikmesriigid juurutanud energiatõhususe sertifikaadid.

Saavutamaks energiatarbimise vähenemist, tuleb arvestada kõigi lülidega osalejate ahelas. Kasulik oleks luua vabatahtlik hea käitumise juhend.

Kahtlemata tuleks paremini määratleda energiatõhusa teenuse mõiste ja energiatõhususe lepingu mõiste.

Valgete sertifikaatide puhul oleks otstarbekas enne kogu ühenduses kasutuselevõtmist hinnata nende toimimist riikides, kus need on juurutatud.

5.15 16. küsimus: tööstuse stimuleerimine looma tehnoloogiaid, mis teevad võimalikuks kulutõhusama energiatõhususe

Olemasolevate meetmete tõhusus (süsi, vabatahtlikud kohustused).

Sunnimeetmetele tuleb eelistada vabatahtlikult võetud kohustusi. Igal juhul on paljudes Euroopa riikides juba võetud majanduslikult ja finantsiliselt mõttekaid meetmeid. Konkreetsed sammu peaksid seega olema suunatud neile meetmetele, mis vajavad taganttõukamist või toetust, vastasel juhul tekib negatiivne efekt.

5.16 17. küsimus: transpordiliikide vaheline tasakaal ning raudtee- ja veetranspordi osakaalu tõstmine

Raudteesektoril jääb tihti vajaka paindlikkusest ning veeteedevõrgustik ei ole veel piisavalt arenenud ja selles esineb palju kitsaskohti. Tuleb teha suuremaid investeringuid eri transpordiviiside koostalitlusvõimesse, integreerida väliskulud ning väärtustada suuremat energiatõhusust võimaldavaid transpordiliike. Reguleeritud konkurentsi sisseviimine konkreetse ja jäiga konkurentsi asemel vastaks paremini sektori omadustele ning võiks muuta seda dünaamilisemaks.

5.17 18. küsimus: üleeuroopalise transpordivõrgustiku infrastruktuuri rahastamine

Teatud üleeuroopalisi transpordivõrgustikke on oodatud juba pikka aega. Riiklike finantsvahendite puudumine kogu Euroopas on sageli sundinud nende rajamist edasi lükkama. EMSK soovib ELi vahendeid kasutada esmajärjekorras nende transpordiliikide väljaehitamisel, mis on osutunud eriti energia-
tõhusaks

Avaliku ja erasektori partnerlust tuleb toetada.

5.18 19. küsimus: normid või reguleerivad meetmed transpordisektoris

Esmatähtsaks tuleb pidada tehnoloogilisi uuendusi ning tööstuse ja ametivõimude poolt ühiselt määratletud normide kehtestamist.

5.19 20. küsimus: kas ametivõimudele tuleks teha kohustuslikuks keskkonnasõbralike sõidukite soetamine?

Kohustuse kehtestamine oleks vastuolus kohalike omavalitsuste otsustusvabaduse ja subsidiaarsuse põhimõtetega. Siiski on paljud ametivõimud juba selliseid oste teinud. Pakkumismenetluses kehtestatavate normidega saab sellist praktikat soosida.

Ettepanekus vähesaastavate maanteetranspordivahendite edendamise kohta (KOM(2005) 634) arendatakse kõnealust praktikat edasi ja nähakse riigihangete korral riigiasutustele ette nn puhaste sõidukite limiit.

5.20 21. küsimus: transpordi infrastruktuuride kulude ja väliskulude (saastus, õnnetused jne) kandmine

EMSK on korduvalt teatanud, et toetab väliskulude arvesse võtmist ja on palunud komisjonil esitada asjaomane ettepanek. Seetõttu on soovitatav läbi viia mõnedes riikides seni võetud meetmete täpne hindamine nende tõhususe seisukohast.

5.21 22. küsimus: energiatõhususe projektide rahastamine energiatõhususega tegelevate ettevõtete poolt

Kui algatused on edukad, tuleb neid levitada ja toetada kogu Euroopa Liidus.

5.22 23. küsimus: energiatõhusus suhetes kolmandate riikidega

Energia kulukus muudab energiatõhususe küsimuse tundlikumaks kui varem. Rahvusvahelised finantseerimisasutused peaksid selle küsimuse lülitama oma tehnilisse ja finantsabisse.

5.23 24. küsimus: Euroopa oskusteabe kasutamine arengumaades

Olemasolevaid meetmeid (CDM, JI ⁽⁶⁾) tuleks lihtsustada ja tõhustada.

5.24 25. küsimus: võimalus taotleda WTOs tariifseid soodustusi energiatõhusatele toodetele

On vähetõenäoline, et Euroopa Liit suudab muuta sellised meetmed WTOle vastuvõetavaks, kuna neid võidakse pidada arengumaade suhtes diskrimineerivaks.

Brüssel, 14. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ CDM = Clean Development Mechanism (puhta arengu mehhanism);
JI = Joint Implementation (ühisrakendus)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa väikeste nõuete menetlus"

KOM(2005) 87 lõplik — 2005/0020 (COD)

(2006/C 88/14)

4. aprillil 2005 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa väikeste nõuete menetlus"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 23. jaanuar 2006. Raportöör oli hr Pegado Liz.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 424. täiskogu istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Ettepaneku põhisisu, järeldused ja soovitused

1.1 Määruse ettepanekus Euroopa väikeste nõuete menetluse kohta ⁽¹⁾ taotleb komisjon mitmeid algatusi, millega järk-järgult luuakse vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajanev ala; selle abil kõrvaldatakse tõkked ja aidatakse lihtsustada tsiviilmenetluste korraldamist Euroopa tasandil, nagu on sätestatud justiits- ja siseministrite nõukogu 3. detsembril 1998 vastuvõetud tegevuskavas ⁽²⁾.

1.2 Kooskõlas oma eelnevate seisukohtadega kõigi komisjoni ja nõukogu algatuste suhtes, mis on suunatud Euroopa tõelise õigusruumi konsolideerimisele, tervitab ja toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kõnealust ettepanekut. Ettepanekus esitatud õiguslik alus on põhjendatud ja võimaldab menetlust kohaldada mitte ainult piiriülestele, vaid ka siseriiklikele vaidlustele (viimaste puhul on kohaldamine vabatahtlik). Selle eesmärk on tagada, et pooltel on võrdsed õigused õiglasele, kiirele, kättesaadavale vaidluste lahendamise menetlusele kõigis liikmesriikides.

1.3 EMSK avaldab heameelt komisjoni ettepaneku hea tehnilise ja õigusliku taseme üle. See tuleb selgelt välja iga artikli kohta esitatud kommentaarides ⁽³⁾. Komitee on rahul tasakaaluga, mis on leitud erinevate huvide vahel, ning mõjuhinanguga, mis on hästi struktureeritud, läbi mõeldud ja selgelt esitatud ⁽⁴⁾.

1.4 EMSK üldiste ja konkreetsete märkuste ainus eesmärk on suurendada ettepaneku väärtust ja täpsustada mõningaid esitatud sätteid, et muuta ettepanek võimalikult tõhusaks ja tagada parimal viisil asjaomaste poolte õiguste austamine.

1.5 Seega kutsub EMSK komisjoni üles allpool esitatud ettepanekud vastu võtma ning soovib liikmesriikidel komisjoni ettepanek selle praeguse kohaldamisala ja sisuga heaks kiita.

2. Sissejuhatus. Ettepaneku eesmärk

2.1 Kõnealuse ettepanekuga täidetakse üks 20. detsembri 2002 aasta ⁽⁵⁾roheline raamatu kesketest eesmärkidest. Teist eesmärki — luua Euroopa maksekorraldusmenetlus — käsitles aasta tagasi esitatud komisjoni ettepanek ⁽⁶⁾ ning selle kohta esitas EMSK oma arvamuse ⁽⁷⁾.

2.2 Euroopa väikeste nõuete menetluse kehtestamiseks on komisjon võtnud arvesse Euroopa Parlamendi ning EMSK märkusi ja soovitusi eespool mainitud roheline raamatu kohta ning teeb nüüd ettepaneku võtta vastu määrus ühtse väikeste nõuete menetluse kehtestamiseks, mida saaks kohaldada kogu Euroopa Liidus. Menetluskord on ette nähtud vabatahtlikuna ning seda saab kasutada nii piiriüleste kui liikmesriigisestest kohtuvaidluste korral.

2.3 Komisjoni algatus tuleneb asjaolust, et liikmesriikide tsiviilmenetluse õigussüsteemid on erinevad ning eelkõige väikeseid nõudeid käsitlevate piiriüleste kohtuvaidluste lahendamisele kaasnevad suured kulud ning viivitused on nõuete summadega võrreldes ebaproportsionaalsed.

2.4 Komisjon on otsustanud laiendada kavandatava menetluse ulatust riigisestest vaidlustele, et tagada kõigile võrdne kohtlemine ja vältida ettevõtjate konkurentsi moonutamist. See on kooskõlas EMSK arvamusega roheline raamatu kohta ja tagab samas, et menetlus ühilduks proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetega.

2.5 Tekstis on selgelt välja toodud, et kavandatav menetlus on vabatahtlik, sest võlausaldaja võib alati valida riiklikes õigusaktides ettenähtud teistsuguse menetluse. Ka see on kooskõlas EMSK arvamusega.

⁽¹⁾ KOM(2005) 87 lõplik, 15.3.2005.

⁽²⁾ EÜT C 19, 23.1.1999.

⁽³⁾ Lisa SEK(2005) 352, 15.3.2005.

⁽⁴⁾ Lisa SEK(2005) 351, 15.3.2005.

⁽⁵⁾ KOM(2002) 746 lõplik, 20.12.2002 – EMSK arvamus, raportöör: hr Frank von Fürstenwerth (ELT C 220, 16.9.2003).

⁽⁶⁾ KOM(2004) 173 lõplik, 19.3.2005.

⁽⁷⁾ ELT C 221, 8.9.2005.

2.6 Komisjon lähtus menetluse määratlemisel järgmistest põhiprintsiipidest:

- a) menetluskord peaks olema võimalikult lihtne ja põhinema standardvormide kasutamisel;
- b) lühikesed tähtajad, mis muudavad menetluse väga kiireks;
- c) üldreeglina kirjalik menetlus ilma suulise istungita; kui kohus peab vajalikuks, võib istungi korraldada audio- või videovahendite või e-posti teel;
- d) võistleva menetluse ja tõendite esitamise piisavad tagatised;
- e) kohtunike suured kaalutusõigused tõendite hindamisel ja kogumisel;
- f) kohtuotsus peab edasikaebamisest olenemata olema vastavalt riiklikule õigusele täitmisele pööratav; tuleb tagada kohtuotsuse täitmisele pööramine ja tunnustamine kõikides liikmesriikides, ilma et oleks vaja välisriigi kohtuotsuse tunnustamist ja ilma et oleks võimalik kohtuotsuse tunnustamisele vastuväiteid esitada;
- g) advokaadi kasutamine ei ole kohustuslik.

3. Pretsedendid ja paralleelsed algatused

3.1 Ühenduse institutsioonid, sealhulgas Euroopa Parlament⁽⁸⁾ ja EMSK⁽⁹⁾ on pikema aja jooksul koostanud dokumente, milles nad väljendavad oma soovi standardida ja lihtsustada tsiviilmenetlusi, et tagada kohtuotsuste kiirem ja tõhusam täitmine.

3.2 Vastukajaks nendele muredele, mida on peamiselt väljendanud ettevõtjad, kutsetöötajad ja tarbijad, on ka komisjon pikka aega arutanud, kuidas oleks kõige parem jätkata. Eriti olulised on olnud tarbijakaitseseaduse algatamisel tehtud edusammud⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioonid A2-152/86, 13.3.1987, A3-0212/94, 22.4.1994 ja A-0355/96, 14.11.1996.

⁽⁹⁾ Arvamused "Roheline raamat õiguskaitse kättesaadavuse kohta tarbijatele" (raportöör: hr Atağde Ferreira, endine liige, EÜT C 295, 22.10.1994) ja "Ühtne turg ja tarbijakaitseseaduse võimalused ja takistused" (raportöör: hr Ceballo Herrero, EÜT C 39, 12.2.1996).

⁽¹⁰⁾ Sellega seoses vt järgmisi dokumente:

- komisjoni märgukiri tarbijate kahjuhüvitusnõuete kohta ning samateemaline täiendav teatis, vastavalt 12.12.1984 (KOM(84) 692) ja 7.5.1987 (KOM(87) 210);
- komisjoni teatis tarbijakaitseliitide uue tõuke kohta (KOM(85) 314 lõplik, 23.7.1985, EÜT C 160, 1.7.1985);
- komisjoni tegevuskava, 14.2.1996 (KOM(96) 13 lõplik);
- komisjoni teatis "Kohtuotsuste tegemise ja täitmisele pööramise suurema efektiivsuse suunas Euroopa Liidus" (KOM(97) 609 lõplik, 22.12.1997, EÜT C 33, 31.1.1998);
- roheline raamat tarbijatele õiguskaitse kättesaadavuse ning ühtsel turul tarbijavaidluste lahendamise kohta (KOM(93) 576);
- roheline raamat alternatiivse vaidluste lahendamise kohta tsiviil- ja kaubandusõiguses (KOM(2002) 196 lõplik, 19.4.2002).

3.3 Kui avaldati roheline raamat Euroopa maksekorraldusmenetluse kohta ning väikeseid nõudeid käsitlevate kohtuvaidluste lihtsustamise ja kiirendamise meetmete kohta, oli selge, et küsimust käsitleti võimalikku seadusandlikku algatust silmas pidades. Rohelises raamatus on täpselt esitatud võtmeküsimused, mida tuleb kõnealuse valdkonna tulevastes määrustes käsitleda⁽¹¹⁾.

3.4 Käesolev algatus on üks mitmest äärmiselt olulisest meetmest, mis viimastel aastatel on tsiviilasjades õiguskoostöö vallas võetud⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ Rohelises raamatus esitati kümme küsimust seoses järgnevaga: nõuete väärtuse künnis või ülemmäär; nõuete liik; kas menetlus peaks olema vabatahtlik või kohustuslik; standardvormi kasutamine; vaidluspoolte esindamine ja abistamine; alternatiivne vaidluste lahendamise kord; tõendite kogumine; kohtuotsuse sisu ja selle esitamise tähtaeg; kulud; edasikaebamisvõimalus.

⁽¹²⁾ Sealhulgas:

- komisjoni 12. mai 1995. aasta soovitus äritehingute maksetähtaegade kohta ja sellega seonduv komisjoni teatis (vastavalt EÜT L 127, 10.6.1995 ja EÜT C 144, 10.6.1995);
- 19. mai 1998. aasta direktiiv 98/27/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (EÜT L 166/51, 11.6.1998);
- 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/35/EÜ hilinevad maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul (EÜT L 200, 8.8.2000);
- nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (Brüssel I) (EÜT L 12, 16.1.2001). Raportöör: hr Malosse (EÜT C 117, 26.4.2000);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 805/2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta (ELT L 143, 30.4.2004). Raportöör: hr Ravoet (ELT C 85, 8.4.2003);
- nõukogu 28. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtutevahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, 27.6.2001). Raportöör: hr H. Bataller (EÜT C 139, 11.5.2001);
- meetmete programm kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamiseks tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT C 12, 15.1.2001);
- nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, 30.6.2000). Raportöör: hr Ravoet (ELT C 75, 15.3.2000);
- nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1347/2000 abieluasjade ja vanemliku vastutusega abikaasade ühiste laste eest seotud asjade kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta (EÜT L 160, 30.6.2000) Raportöör: hr Braghini (EÜT C 368, 20.12.1999);
- nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajades kohtu- ja kohtuvälise dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kättesaadavuse kohta, (EÜT L 160, 30.6.2000). Raportöör: hr Bataller (EÜT C 368, 20.12.1999);
- nõukogu 28. mai 2001. aasta otsus, millega luuakse tsiviil- ja kaubandusajades käsitlev Euroopa kohtute võrk (EÜT L 174, 27.6.2001). Raportöör: hr Retureau (EÜT C 139, 11.5.2001);
- komisjoni teatis uue maksete õigusliku raamistiku kohta siseturul (KOM(2003) 718 lõplik, 2.12.2003). Raportöör: hr Ravoet (ELT C 302, 7.12.2004).

3.5 Eriti väärivad märkimist 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 805/2004⁽¹³⁾, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta, ja komisjoni eespool mainitud ettepanek maksekorraldusmenetluse kohta. Komisjoni käesoleva ettepaneku analüüsimisel on need kaks teksti eriti asjakohased selles suhtes, et need käsitlevad sama olukorra kaht aspekti — lihtsama ja tõhusama tsiviilõiguskaitse vajadust ühtses õigusruumis.

4. Õiguslik vahend ja alus

4.1 Kooskõlas enamiku kõnealuses valdkonnas vastuvõetud algatustega otsustas komisjon teha ettepaneku määruse vastuvõtmiseks, võttes aluseks asutamislepingu artikli 61 punkti c ja artikli 65.

4.2 EMSK toetab komisjoni ettepanekut täielikult. Oma varasemates arvamustes rohelise raamatu ja Euroopa maksekorraldusmenetluse kohta pooldas EMSK kindlalt määruse vastuvõtmist.

4.3 Komitee toetab täielikult ka komisjoni õigusliku aluse valikut, mis läheb kaugemale asjaomaste õigusmõistete formaalsest tõlgendusest. See on ainus tee ELi ühtse õigusruumi loomise eesmärgi saavutamiseks. Eriti tuleb esile tõsta komisjoni edusamme ühenduse tasandil tegutsemiseks mõeldud tugeva, tehniliselt ja õiguslikult kindla põhjenduse loomise puhul, milles on nõuetekohaselt arvesse võetud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

4.4 Komitee kordab ka oma seisukohta, et sellist liiki ja sellise rakendusala algatus, mis nõuab märkimisväärseid investeeringuid, on õigustatud ainult juhul, kui seda kohaldatakse (kuigi vabatahtlikkuse alusel) ka liikmesriikidesisestele vaidlustele. Komitee arvab, et algatuse piiramine piiriülestele vaidlustele võib selle olulisuse või lausa selle vajalikkuse kahtluse alla seada⁽¹⁴⁾.

5. Üldmärkused

5.1 EMSK tervitab määruse eelnõud, milles on arvesse võetud enamikku komitee märkusi rohelise raamatu kohta, mis käsitleb Euroopa maksekorraldusmenetlust ning väikeseid nõudeid käsitlevate kohtuvaidluste lihtsustamis- ja kiirendamis-meetmeid (KOM(2002) 746 lõplik).

5.2 Oma arvamuses rohelise raamatu kohta teatas EMSK, et Euroopa väikeste nõuete menetluse koostamise põhieesmärk on leida sobivad meetmed kõnealuste kohtuvaidluste kiirendamiseks, kahjustamata samas asjaomastele osapooltele õigusriigis pakutavaid tagatisi.

⁽¹³⁾ KOM(2002) 159 lõplik (EÜT C 203, 27.8.2002). Raportöör: hr Ravoet (ELT C 85, 8.4.2003);

⁽¹⁴⁾ Nagu selgus mõjuhinangust, on puhtalt piiriüleseid väikeseid nõudeid käsitlevaid kohtuvaidlusi alati suhteliselt vähe, seda ka lähemas tulevikus.

5.3 EMSK usub, et ehkki ettepanekusse tuleb teha väiksemaid parandusi, on see siiski tasakaalustatud vastus vajadusele lahendada vaidlused kiiresti ja väikeste kuludega ning tagada vaidluspoolte õigused.

5.4 Eelkõige märgib EMSK, et uue süsteemi abil õiglase, kiire ja odava vaidluste lahendamise täielikuks saavutamiseks on samas oluline, et mitte ainult juriste, vaid ka avalikkust teavitatakse teabekampaania kaudu. Kampaania peaks rõhutama kõnealuse menetluse eeliseid, aga ka selle piiranguid võrreldes tavaliste, konventsionaalsete süsteemidega (kulud, töendite esitamine, edasikaebamine, abi juristidelt, esindamine kolmanda poole poolt, ajapiirangud jne).

5.5 Samuti tuleb süsteemi edukaks rakendamiseks piiriülestes vaidlustes leida tõhus lahendus keelelise mitmekesisuse küsimusele. Asjaomased pooled — kohtud, juristid, vaidluspooled — peavad menetluses kasutatavatest mõistetest täpselt aru saama. Seetõttu tuleb näha tõsist vaeva, et muuta kasutatavad vormid arusaadavaks.

5.6 Jäädes oma mitmel korral esitatud seisukohtade juurde antud küsimuses, kinnitab EMSK oma otsust aidata välja arenada ja tugevdada mehhanisme alternatiivseks vaidluste lahendamiseks, milles oleksid sätestatud ranged selgelt määratletud printsiibid ja reeglid ning mis oleksid ühenduse tasandil ühtlustatud. Komisjoni ettepaneku seletuskiri võiks sisaldada viidet kõnealustele menetlustele.

6. Konkreetsed märkused

6.1 Artikkel 2 — Rakendusala

6.1.1 EMSK usub, et kavandatav nõude ülemmäär 2 000 eurot on väga paljudes olukordades selgelt ebapiisav, arvestades kaupade ja teenuste praegust maksumust. Lisaks sellele leiab EMSK, et kui on ette nähtud võimalus edasikaebamiseks (artiklid 13, 15 ja 16), peab ülemmäär olema vähemalt 5 000 eurot. Puhtalt majanduslikust vaatepunktist lähtudes ja laiendatud mõjuhinangust esitatud kulukalkulatsiooni alusel aitaks ülemmäära tõstmine kaasa kulude ebaproportsionaalsele vähendamisele.

6.1.2 Ei ole selge, mida on mõeldud väitega, et määrust ei kohaldata "eelkõige" maksu-, tolli- ja haldusajadele. Kuna see viitab pooltele, kes määruse kohaldamisalast välja jäävad, peaks nimekiri olema lõplik, mitte suunav. Seega tuleks kõnealune välistus lõikest 1 (viimane lause) välja jätta ning lisada lõikes 2 olevasse loetellu.

6.1.3 Samuti ei ole selge, miks artikli 2 lõike 2 punktis e on loetletud vahekohtu menetlused, sest see ei ole mitte kuidagi seotud teistes punktides loetletuga. Vahekohtu menetlus on alternatiivne vaidluste lahendamise vorm, mis juba oma olemuselt tuleks välja jätta ja mida ei peaks siin mainima. EMSK teeb komisjonile ettepaneku see punkt välja jätta.

6.1.4 EMSK avaldab kahetsust Taani otsuse üle — hästi teadaolevatel üldistel põhjustel sarnastes küsimustes⁽¹⁵⁾ — määruse rakendamisest täielikult loobuda. Komitee loodab aga, et tulevikus ületatakse ühtse Euroopa ruumi täielikku loomist takistavad piirangud⁽¹⁶⁾, ning tal on hea meel tõdeda, et Ühendkuningriik ja Iirimaa arutavad kõnealuse skeemiga ühinemise võimalust nagu ka varasemate sarnaste algatuste puhul.

6.2 Artikkel 3 — Menetluse alustamine

6.2.1 EMSK leiab, et aegumistähtaaja katkestamine peaks jääma liikmesriikide õigusaktide reguleerimisvaldkonda. Vastupidisel juhul peaks artikli 3 lõige 4 arvestama erinevaid võimalikke nõude esitamise viise ning peaks sätestama, et aegumistähtaaja katkestamine toimub kuupäevast, mil nõudevorm saadetakse (vaja oleks saatmise tõendit, sest saadeti võib teel märkimisväärselt hilineda, eriti piiriüleste vaidluste korral)⁽¹⁷⁾.

6.2.2 EMSK tervitab artikli 3 lõike 6 sätet, millega nõude esitajale antakse võimalus vormi parandada või täiendada. EMSK tegi sarnase soovitus Euroopa maksekorraldusmenetlust kehtestava määruse ettepaneku arutamisel ja komiteel on seetõttu väga hea meel tõdeda, et nimetatud võimalus on käesolevasse määrusesse lisatud. Siiski tuleks komitee arvates paranduste tegemiseks sätestada mõistlikult lühike tähtaeg.

6.2.3 EMSK on mures artikli 3 lõike 7 viimases osas sätestatu pärast. Kes osutab tegelikult "praktilist abi"? Kas abi osutajad on piisavalt kvalifitseeritud? EMSK arvates ei peaks abi andmise ülesandega tegelema ainult advokaadid ja õigusnõustajad, küll aga märgib, et mainitud "praktilised aspektid" võivad puudutada küsimusi, mille osas on vaja juriidilist haridust. Samuti peaksid asjaomased inimesed olema valmis kõnealust ülesannet täitma tasuta ja paljude liikmesriikide kohtudes võib olla raske leida selleks tasustamata vabatahtlikke. Ka juristid võivad seda vaadelda kui lubamatut volitust, mis läheks vastuollu nende eetikakoodeksiga.

⁽¹⁵⁾ Amsterdami lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolli artikli 1 kohaselt ei osale Taani nõukogus nende meetmete vastuvõtmises, milleks on ettepanek tehtud asutamislepingu IV jaotise alusel justiits- ja siseküsimustes.

⁽¹⁶⁾ See on juba juhtunud kohtuasjade tunnustamises ja jõustamises tsiviil- ja kaubandusküsimustes (nõukogu 20. septembri 2005. aasta otsus, ELT L 299, 16.11.05).

⁽¹⁷⁾ See on juba toimumas komisjoni ettepanekuga, millega muudetakse määrust kohtudokumentide kätetoimetamise kohta.

6.3 Artikkel 4 — Menetluse käik

6.3.1 Kuigi EMSK mõistab põhjusi, miks on otsustatud üldreeglina kasutada kirjalikku menetlust, toonitab komitee suulise menetluse eeliseid. See on oluline ka soodustamiseks lepitamise püüdlusi ning tagamaks põhiõigusi, mis on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 6 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47.

6.3.2 Artikli 4 lõiked 5 ja 6 lubavad vastuhagi esitamist, isegi kui tegemist on erineva kohtuasjaga.

6.3.2.1 Menetluste puhul, mis peaksid olema kiired ja võimalikult mitteformaalsed, on komiteel tõsine kahtlus, kas on võimalik lubada vastuhagi esitamist, ilma et see muudaks menetlust automaatselt tavamenetluseks.

6.3.2.2 Komitee leiab, et kui vastuhagi tuleneb teisest õigussuhtest kui nõue, ei tohiks see mingil juhul lubatav olla.

6.3.2.3 Igal juhul arvab komitee, et kui vastuhagi esitamist lubada, siis ei tohiks selle väärtus ületada menetlusele pandud ülempiiri, kuna see õõnestaks kõnealuse menetluse eesmärke.

6.3.3 Artikli 4 lõige 7 sätestab, et kui mõni kohtule esitatud dokument on määruses nr 1348/2000 sätestatud keelest erinevas keeles, "soovitab" kohus esitada dokumendi tõlke. Kui pool seda ei tee, millised on kaasnevad tagajärjed nõudele ja menetlusele? Kõnealust punkti on vaja selgitada: tegemist on määrusega, seega ei saa eeldada, et liikmesriigid peaksid määruse puuduseid kuidagi parandama, v.a kui kohtuasja suhtes kohaldatakse juba artiklis 17 esitatud üldpõhimõtet.

6.4 Artikkel 5 — Menetluse viimased etapid

6.4.1 Portugalikeelse versiooni artikli 5 lõike 1 punktis c on sõnad "*citar as partes*". Õigusterminoloogias on aga *citação* ja *notificação* erineva tähendusega; rangelt võttes on käesoleval juhul tegemist mõistega *notificação*, mitte *citação*. Seetõttu teeb EMSK komisjonile ettepaneku selle punkti portugalikeelset versiooni muuta, asendades sõna "*citar*" sõnaga "*notificar*" (*).

6.4.2 Kohtuistungil kokkukutsumiseks tuleb kehtestada maksimaalne tähtaeg.

6.5 Artikkel 6 — Kohtuistung

6.5.1 EMSK tervitab eeskirjade vastuvõtmist, millega võimaldatakse vajadusel kasutada istungitel uusi tehnoloogiaid.

(*) Tõlkija märkus. Autor eristab teate edastamist kohtukutse edastamisest, väites, et siin kohaldatakse kohtukutse esitamise mõistet. Eesti keelses versioonis on kasutatud väljendit "kutsuma pooled kohtuistungile".

6.5.2 EMSK juhib aga komisjoni tähelepanu asjaolule, et kuna kõnealuste uute tehnoloogiate täpne rakendusala ei ole määratletud, võib nende kasutamine teatavates olukordades ohustada kaitse tagatist ning menetluse põhiprintsiipe nagu turvalisus, kindlus, võistlev menetlus ja viivitamatus. See võib juhtuda näiteks juhul, kui tunnistaja ülekuulamisel või eksperimentide kogumisel kasutatakse e-posti.

6.5.3 EMSK märgib, et tunnistuste autentsuse garanteerimiseks on vaja kasutada näiteks elektroonilist allkirja. Tuleb võtta vajalikud ettevaatusabinõud tehnilise infrastruktuuri tagamiseks kohalikes kohtutes, et oleks võimalik saada õiguslikult kehtivaid tunnistusi teisele kohtule, sh välismaal asuvatele kohtutele (tunnistuse saatmine turvalise e-posti teel, audio-, video- või e-posti konverentside kasutamine tõendite esitamiseks).

6.5.4 Seetõttu ärgitab EMSK komisjoni artikli 6 lõike 1 teksti muutma, et täpsemalt määratleda selle kohaldamisala: tuleks sätestada, millistes toimingutes ja olukordades võib kasutada audiovisuaalmeediat või e-posti.

6.5.5 Samas ei näe komitee, miks juhul, kui mõlemad pooled nõustuvad, et tehnilised võimalused on saadaval ja usaldusväärsed, peaks lubama ühel poolel nende kasutamist loobuda. Seega teeb komitee ettepaneku, et kõnealust sätet muudetakse nii, et poolte õigust sellest keelduda piiratakse juhtudega, kus tehnilised võimalused ei taga piisavat usaldusväärsust ja võrdset kohtlemist.

6.6 Artikkel 7 — Tõendite kogumine

6.6.1 EMSK kahtleb telefoni teel tõendite kogumise võimaluses. Ainus võimalus telefoni teel antud seletuste terviklikkuse säilitamiseks on need salvestada ja seejärel transkribeerida. Seetõttu kustub EMSK komisjoni välja jätma telefoni kasutamist tõendite kogumiseks lubatud vahendite hulgast juhul, kui kõnelust ei ole võimalik salvestada ja transkribeerida.

6.6.2 EMSK soovib, et artikli 7 lõikest 2 jäetaks välja fraas "erakordsete asjaolude puhul", sest see viitab subjektiivsele lähenemisele ja niikuinii otsustab kohtunik üksi, kas võtta eksperimentide tunnistus.

6.7 Artikkel 8 — Poolte esindamine

6.7.1 Kuna ettepaneku kohaselt võivad pooli esindada isikud, kes ei pea olema advokaadid, peab EMSK vajalikuks konkreetselt sätestada, et tarbijavaidlustes võivad tarbijaid esindada tarbijajühingud ning kutseühingud võivad esindada oma liikmeid. Selline esindamine on tavaline alternatiivse vaidluste lahendamise puhul, kuid liikmesriikide menetlusõigus seda üldiselt ette ei näe.

6.8 Artikkel 9 — Kohtu roll

6.8.1 Kuigi esmapilgul võib näida, et dokument viitab vastupidisele, kinnitab komisjon, et ettepanekus võetud lähenemiseviisi järgi lahendatakse vaidlused ainult rangete õiguslike kriteeriumide alusel, mitte vajadusel ka õigluse (*ex aequo et bono*) põhimõtte alusel. Viimane on aga eriti oluline mitte-rahaliste kohtuasjade puhul. Komitee arvates on kõnealuse võimaluse puudumine kahetsusväärne ning see tuleks siiski luua, kuid pooltele tuleb eelnevalt arusaadavalt selgitada kõiki tingimusi ja mõjusid.

6.8.2 Punktis 6.2.3 esitatud märkused kehtivad ka artikli 9 lõike 3 kohta.

6.8.3 Seoses artikli 9 lõikega 4 arvab komitee, et kohus peaks alati püüdma jõuda "kokkuleppele". Seega tuleks välja jätta sõna "võimalusel".

6.9 Artikkel 10 — Otsus

6.9.1 Artikli 10 lõige 2 peaks täpsustama, et kui pooled ei saa kohtuistungil osaleda, peaksid nad olema nõuetekohaselt esindatud, nagu on sätestatud artikli 6 lõikes 2.

6.10 Artikkel 11 — Dokumentide kättesaamine

6.10.1 Artikli 11 lõikes 2 on sätestatud, et kui "saaja aadress on kindlalt teada", võib dokumendid pooltele edastada mõnel lihtsamal viisil, näiteks lihtkirja, faksi või e-posti teel.

6.10.2 EMSK juhib komisjoni tähelepanu asjaolule, et klausel "saaja aadress on kindlalt teada" on liiga ebamäärane ning võib tekitada olulist õiguslikku ebakindlust, millel on pooltele tõsised tagajärjed.

6.10.3 Mõnes liikmesriigis on kasutusel ametliku asukoha süsteem: selle süsteemi kohaselt loetakse dokumendid kättesaaduks, kui lepingupool on need saatnud ametlikku asukohta, ning kättesaamistõendit ei ole vaja. Samas leiab EMSK, et ametliku asukoha kehtestamisest ei piisa aadressi kindlalt teadmise nõude täitmiseks.

6.10.4 Seetõttu teeb EMSK ettepaneku, nagu rõhutatud ka komitee arvamuses eespool mainitud rohelise raamatu kohta ja arvamuses maksekorraldusmenetluse kohta, et ei tohiks lubada pooltel kasutada kättesaamismeetodeid, mille puhul puudub kättesaamistõend või kui viimast ei ole võimalik tagada, näiteks nagu lihtkirja puhul.

6.11 Artikkel 12 — Tähtajad

6.11.1 EMSK usub, et seda liiki menetluse korral ei tohiks kohus tähtaegu määramatult pikendada. EMSK teeb komisjonile ettepaneku kehtestada tähtaegade pikendamisele piirang ning lubada tähtaegu pikendada ainult üks kord.

6.11.2 EMSK peab artikli 12 lõiget 2 samavõrd lubamatuks. Arvestades kohtute töökorda, kus tähtaegade mitte järgimise eest on harva kehtestatud karistusi, viib selline säte sisuliselt menetluse ebaõnnestumiseni. EMSK kutsub komisjoni üles välja jätta artikli 12 lõiget 2.

6.12 Artikkel 13 — Kohtuotsuse täitmine

6.12.1 EMSK kahtleb, kas seda liiki menetluses on vaja näha ette võimalus edasikaebamiseks. Menetluse ülemmäär peaks olema komisjoni kavandatud oluliselt kõrgem (nt 5 000 eurot), sest siis õigustaks edasikaebamise võimalust nõude väärtus, või kui on tegemist väiksema nõudega (nt kuni 3 500 eurot), ei tohiks edasikaebamist võimaldada⁽¹⁸⁾.

6.12.2 Samuti tuleks selgitada, et mainitud edasikaebamise võimalus viitab ainult nn tavalistele edasikaebamistootlustele, mitte juhtudele, kus siseriiklik õigus annab sõltumata nõude väärtusest alati võimaluse edasikaebamiseks, kui kohtuotsus on mingil viisil ebakorrektn.

6.12.3 Seetõttu ärgitab EMSK komisjoni tõstma kõnealuse menetlusega hõlmatavate nõuete ülemmäära vähemalt 5 000 euroni. Kui aga komisjon otsustab 3 500 euro või väiksema summa kasuks, ei tohiks edasikaebamise võimalust sätestada. Kui sätestatakse 3 500 eurot ületav ülemmäär, oleks edasikaebamise võimalus lubatav vaidlustes, kus nõude väärtus on sellest summast kõrgem.

6.12.4 EMSK juhib komisjoni tähelepanu asjaolule, et kui edasikaebamist võimaldatakse, peab seadus lubama ka kohtul kohtuotsuse rakendamine peatada edasikaebamise juhtudel, kui kohesel rakendamisel võivad olla kaebaja suhtes tõsised ja asjatult kahjulikud tagajärjed või kui see muudaks edasikaebamise mõtteetuks. Neil juhtudel võib näiteks nõuda rakendamise peatamise tingimusena tagatise esitamist.

6.12.5 Samuti peaks edasikaebamise võimaldamise korral selgelt sätestama, et erandina artiklis 8 sätestatud, mille kohaselt advokaat ei ole kohustuslik, kohaldatakse liikmesriikide

menetluskordi, kus peab edasikaebamisel pooli esindama advokaat.

6.13 Artikkel 14 — Kulud

6.13.1 Kulusid puudutavad sätted on üldiselt põhjendatud. Samas tuleks ära märkida, et ebamääraste subjektiivsete väljendite nagu "ebaõiglane või ebaotstarbekas" kasutamine ei sobi kokku ühtlustamisdirektiiviga. Menetluse kulud on äärmiselt oluline tegur ning ebatäpsed väljendid võivad viia lahknevusteni.

6.13.2 Samuti kordab EMSK oma soovitus seoses maksekorraldusmenetlusega: nimelt tuleks sätestada, et kõnealustel juhtudel kohaldatakse liikmesriikide siseriiklike õigusakte, millega on üle võetud 27. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2002/8/EÜ, millega parandatakse õiguskaitse kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral⁽¹⁹⁾.

6.13.3 Sellega seoses arvab EMSK, et oluline on sätestada nõue, et pooli tuleb eelnevalt teavitada advokaaditasude kulude ja hüvitamise (selle eksisteerimise korral) süsteemist ning selle eelistest ja puudustest võrreldes teiste võimalike kohaldatavate kohtumenetlustega, et pooltele antaks tegelik valikuvõimalus.

6.14 Artikkel 16 — Kohtuotsuse läbivaatamine

6.14.1 EMSK juhib tähelepanu sellele, et kõnealuse õiguse teostamiseks ei ole sätestatud tähtaega ning et selline ebamäärane väljend nagu "toimib viivitamatult" ei ole vastuvõetav. Seetõttu usub EMSK, et kui eesmärgiks on tõesti tagada kostjale pakutavad praktilised kaitsevahendid (kui vorm on esitatud valesti või kui kostja ei saa end kaitsta vääramatü jõu tõttu, mis ei ole tema süü), tuleb määratleda täpne tähtaeg, mille jooksul kostja võib taotleda otsuse läbivaatamist, menetlust asjatult pikendamata, et vältida kohaletõimetamist takistavaid toiminguid või viivitustaktikat.

6.15 Lisad: vormid

6.15.1 Soovitatud süsteem toetub I, II ja III lisas esitatud vormide kasutamisele. Kohtumenetlused kulgevad häireteta ainult siis, kui vormid täidavad ettenähtud otstarvet.

6.15.2 Komiteel on põhjendatud kahtlusi piiriülestes vaidlusküsimustes kasutatavate vormide efektiivsuse ja praktilisuse suhtes.

⁽¹⁸⁾ Nii on see mitmetes liikmesriikides; näiteks Portugalis ei ole üldreeglina võimalik edasi kaevata, kui nõude väärtus on alla 3 750 euro.

⁽¹⁹⁾ EÜT L 26, 31.1.2003, lk 41.

6.15.3 Näiteks kui Itaalia firma, kellele Poola klient raha võlgneb, esitab nõude Itaalia kohtus, kas siis Poola klient saab teate ja nõudevormi koopia itaalia või poola keeles? Kui teade on itaalia keeles, kus on siis tagatis, et klient sellest aru saab ja suudab otsustada, kas esitada kaitseväide? Kui teade on poola keeles, kes siis vastutab selle tõlkimise eest? Ja kes kannab kulud?

6.15.4 Hageja ei pea mitte lihtsalt vormil olevaid kastikesi märgistama; ta peab lisama ka kirjalikku teavet. Kes vastutab selle tõlkimise eest? Ja kes tõendab, et tõlge on täpne?

6.15.5 29. mai 2000. aasta määrus nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta ei vasta neile küsimustele, sest vaadeldav menetlus on loomult võrdlemisi mitteformaalne ja aeglane.

6.15.6 Isegi kui eelmainitud hüpoteetiline Poola klient saaks teate kätte oma emakeeles, mis keeles peaks ta siis vastama? Kes tõlgiks poola keelest itaalia keelde? Mis keelt kasutab ta vastuhagi esitamiseks? Kuidas see tõlgitakse? Sellises olukorras

tekiksid tõkked, mis mõjutaksid negatiivselt menetluse kiirust ja kulusid.

6.15.7 Seetõttu palub EMSK komisjonil kaaluda kõige efektiivsemat viisi tagamaks, et nende vormide kasutamine piiriülestes vaidlusküsimustes ei seaks ohtu menetluse kiirust ja kulusid või poolte õigust kaitsele.

6.15.8 EMSK arvab ka, et kõik kõnealused vormid on liiga keerulised, et juriidilise hariduseta inimesed neid täita suudaksid.

6.15.9 Mitmed terminid (seaduslik intressimäär; % üle EKP baasmäära; ostu tühistamine; kohustuste täitmine; tagaseljaotsus; vastuhagi) võivad tavainimesele arusaamatud olla. Kuna komisjoni ettepaneku järgi ei pea pooli esindama advokaat, on vaja meetmeid, tagamaks, et vormide kasutajad saavad neist aru ja täidavad need nõuetekohaselt.

6.15.10 Kuna võimalus, et pooli esindab advokaat või kolmas osapool, ei ole välistatud, tuleks see ka vormides konkreetselt sätestada.

Brüssel, 14. veebruar 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Majandushalduse tõhustamine — stabiilsuse ja kasvu pakti reform”

(2006/C 88/15)

10. veebruaril 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artiklile 29 lõige 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses: “Majandushalduse tõhustamine — stabiilsuse ja kasvu pakti reform”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse üttekuuluvuse seksiooni arvamus võeti vastu 27. jaanuaril 2006. Raportöör oli pr FLORIO, kaasraportöör hr BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 424. täiskogu istungjärgul 15. veebruaril 2006 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 88, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 5.

1. Kokkuvõte

1.1 Komitee on mures praeguse seisaku pärast Euroopa majandushalduse arengus. Seetõttu leiab komitee, et oleks mõistlik arutleda veelkord majanduspoliitika kõigi instrumentide üle, mida Euroopa Liit on viimastel aastatel rakendanud ning alustada stabiilsuse ja kasvu pakti seni läbiviidud reformi hindamist.

1.2 Käesoleva dokumendi eesmärk on järgmine:

- selgitada erinevaid seisukohti, mis on elavdanud arutelu poliitiliste ja majanduslike küsimuste üle kuue viimase aasta jooksul alates stabiilsuse ja kasvu pakti loomisest;
- hinnata stabiilsuse ja kasvu pakti reformimist möödunud kuude vältel;
- visandada suunised Euroopa majandushalduse tõhustamiseks.

1.3 Stabiilsuse ja kasvu pakt on alates oma jõustumisest andnud olulise panuse sellesse, et Euroopa majanduskasvu areng ning rahaline stabiilsus käiksid käsikäes.

1.4 Kahjuks ei ole Euroopa majandushaldus piisavalt koordineeritud, ning seda suurte ja püsivate rahvusvaheliste — nii majanduslike kui ka poliitiliste — pingete ajajärgul.

1.5 Pakti kuueaastase ajaloo vältel on mõningad liikmesriigid avaldanud paktille survet ning kutsunud üles pakti reformima.

1.6 Reform ei ole lõpetatud, sest see ei ole veel kaasa toonud reaalseid edusamme Euroopa majanduspoliitika koordineerimises. Alles kõnealuse tugevdatud koordineerimise raames on võimalik täielikult ära kasutada võimalusi, mis avanevad majanduskasvu ja tööhõive arendamisel Euroopa majandus- ja rahaliidu raames.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete kavandatud meetmed keskenduvad seetõttu Euroopa Liidu majandushalduse tõhustamisele. Meetmed on suunatud

majandus- ja maksupoliitika kooskõlastamisele ning neis arvestatakse liikmesriikide eelarve konsolideerimist ja investeringute soodustamist, et oleks võimalik saavutada Lissaboni strateegia raames määratletud eesmärgid.

2. Maastrichti lepingust stabiilsuse ja kasvu paktil

2.1 Stabiilsuse ja kasvu pakti vastuvõtmine 1997. aastal oli vahend eelarvedistsipliini edasiseks säilitamiseks Maastrichti lepinguga loodud majandus- ja rahaliidus (⁽¹⁾). Kõnealusest põhimõttest lähtuvalt loovad usaldusväärsed riiklikud rahalised vahendid dokumendi autorite arvamuse kohaselt sobivad eeldused hinnastabiilsuse ja samaaegse jõulise, jätkusuutliku, töökohti loova majanduskasvu saavutamiseks.

2.2 Kõnealuse lähenemise kohaselt võimaldab tasakaalulähenemise või ülejäägilise eelarveseisundi eesmärgist kinnipidamine liikmesriikidel toime tulla tavapäraste konjunktuuri kõikumistega, hoides eelarve puudujäägi 3 % piires SKT kontrollväärtusest (⁽²⁾).

2.3 Stabiilsuse ja kasvu pakti aluse moodustavad järgmised kolm elementi:

- pakti lepingupartnerite (komisjon, liikmesriigid, Euroopa Ülemkogu) poliitiline tahe, mis seisneb valmiduses tugevdada varakult järelevalvet eelarveseisundi üle ja liikmesriikide majanduspoliitikate kooskõlastamist;
- ennetavad järelevalvemeetmed, et ennetada eelarve puudujäägi maksimummäära (3 % SKT-st) ületamist. Sellega seoses tugevdatakse nõukogu määrusega nr 1466/97 eelarveseisundi mitmepoolset järelevalvet ning majanduspoliitika kooskõlastamist, sest iga majandus- ja rahaliidu liikmesriigi tarvis on ette nähtud vastav stabiilsuse ja kasvu programm, mis esitatakse heakskiitmiseks Euroopa Ülemkogule;

(¹) Stabiilsuse ja kasvu pakt võeti ametlikult vastu 1997. aastal (eesmärgiga tugevdada majandus- ja rahaliidu eelarvedistsipliini, nagu on ettenähtud EÜ asutamislepingu artiklitega 99 ja 104) ning jõustus koos euro kasutuselevõtuga 1. jaanuaril 1999.

(²) Euroopa Ülemkogu resolutsioon stabiilsuse ja kasvu pakti kohta, Amsterdam, 17. juuni 1997.

- *hoiatavad meetmed*, mida kasutatakse riikide puhul, kui on olemas ülemäärase eelarvepuudujäägi oht — asjaomasele riigile tehakse *varane hoiatus*, et riigil oleks võimalik võtta sobivaid parandusmeetmeid;
- riikide puhul, kellel tõepoolest esineb ülemäärane eelarvepuudujääk, kasutatakse *ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust* ⁽³⁾: kui asjaomane riik ei võta tõhusaid meetmeid puudujäägi vähendamiseks, on menetluse lõppedes ette nähtud rahaträhv, mis võib ulatuda kuni 0,5 %ni SKT-st.

3. Pakti rakendamise esimese kuue aasta hindamine

3.1 Enne pakti rakendamise esimese kuue aasta kokkuvõtte hindamist tuleb tunnistada, et Euroopa majandus- ja rahaliidu loomine kujutab endast ühte olulisemat ja üllatavamat fenomeni Euroopa ajaloos. Ainuüksi fakt, et alates 2002. aastast kasutab umbes 300 miljonit kodanikku 12 Euroopa riigis ühist vääringut, annab ettekujutuse kõnealuse ajaloolise sündmuse olulisusest Euroopale.

3.2 Esimese kuue aasta edusammud ja kriitika koondub eelkõige kahele paktsi sageli nimetatud terminile: valuuta *stabiilsuse* selge edu ja tugev pettumus kättesaamatu majanduskasvu üle Euroopas. Kõnealuse kuue aasta jooksul vähenes inflatsioonimäär eurotsoonis tunduvalt (ca 2 %-le). Valuuta stabiilsuse säilitamine õnnestus eelkõige tänu Euroopa Keskpanga järjekindlale intressimäärade vähendamisele.

3.3 Teine majandus- ja rahaliidu loomisega kaasnev positiivne mõjur on Euroopa turgude integreerumine (eelkõige finantsturgude puhul) seoses tehingukulude ja vahetuskursiriskide kaotamisega. Kõnealune integratsioon tagas valuuta stabiilsuse, ent selle toimet langesid eurotsoonis järk-järgult ka intressimäärad.

3.4 Tänu hinnastabiilsuse ja intressimäärade langetamise samaaegsele mõjule on pärast esialgseid kõhkusi (1999–2001) usaldus Euroopa ühisraha suhtes kasvanud, nagu nähtub graafikust 3, mis kujutab euro tugevnemist.

3.5 Kõnealuste euro kasutuselevõtuga seotud, selgelt positiivsete elementide kõrval on ka teisi (majanduskasvu valdkonnas), mis põhjustavad tõsiseid kahtlusi. Tuleb meenutada, et 1990ndate aastate teisel poolel suurenes SKT oluliselt riikides, kes kavatsesid kasutusele võtta Euroopa ühisraha. Seetõttu tekkisid vahetult enne majandus- ja rahaliidu loomist suured

ootused selles suhtes, et ühisrahaga on võimalik täiendavalt tugevdada Euroopa majanduskasvu, kuid oodatud tulemuseni siiski ei jõutud. Vastupidiselt toonastele ootustele saavad just need riigid, kes eurot kasutusele ei võtnud, ette näidata suurenenud majanduskasvu ja isegi kõrgema SKT eurotsooni riikidega võrreldes.

3.6 Täiendav fenomen, mida ei osatud seoses majandus- ja rahaliiduga loomisega oodata, on eurotsooni sisesed asümmeetrilised šokid. Majandus- ja rahaliidu liikmesriikidel on väga erinevad kasvumäärad ning erinevused on oodatust suuremad: mõningates riikides on majanduslangus, teistes jälle majanduslik tõus.

3.7 Euro kasutusele võtnud riigid lootsid muuhulgas, et ühisraha toob kaasa suurema hindade läbipaistvuse ja tugevama konkurentsi tulemusel langevad tarbekaupade turul hinnad tarbija kasuks (reaaltulu suurenemine), mida siiani ei ole kahjuks veel juhtunud. Mõnede liikmesriikide poolse puuduliku kontrolli tagajärjel toimusid eelkõige rahasüsteemi ümberkorralduse perioodil ebaõiglased hinnatõusud, nagu juhtus teatud toiduainete hindadega Itaalias, aga ka Saksamaal ja Kreekas. Selliste moonutuste tõttu (hindade ümberarvestamisel) mõningates riikides ei mõistnud kodanikud, et euro kujutab endast vahendit tarbijate heaolu suurendamiseks.

3.8 Kahtlemata olid majandus- ja rahaliidu esimesed kuus aastat edukad eelkõige rahandus- ja finantsküsimumuste seisukohalt. Euro kogus populaarsust finantsturgudel ja pangandusringkondades. Vaid kuue aasta jooksul on eurot saanud maailma suuruselt teine vääring ⁽⁴⁾. Kõnealust protsessi soodustas range rahapoliitika, mille olulisim eesmärk (vastavalt Euroopa Keskpanga peaeesmärgile) on hindade stabiilsus, et tõsta finantsturgude usaldust uue vääringu suhtes ⁽⁵⁾.

4. Majandus- ja rahaliit: stabiilsus või majanduskasv?

4.1 Kahjuks ei ole kõik raha- ja eelarvepoliitika valdkonna saavutused taganud samaväärset edu reaalmajanduses, eelkõige mis puudutab toodangu suurendamist ja töökohtade loomist. Kuigi ühisraha loomine oli olulise tähtsusega sündmus, ei tunnetata suur osa eurotsooni elanikkonnast ikka veel euro kasutuselevõttu kui edusammu, mida see endast tegelikkuses kujutab.

⁽³⁾ Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust ei rakendata järgmistel juhtudel: 1.) erakorralise juhtumi korral, mis ei allu liikmesriigi kontrollile; 2.) majanduslanguse korral, kui reaalne SKT väheneb vähemalt 2 %. Siinkohal tuleb meenutada, et siiani on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust rakendatud 26 korral, 10 korral oli tegemist eurotsooni riikidega. Kõnealune menetlus algatati järgmiste riikide suhtes: 2002. aastal Saksamaa ja Portugal; 2003. aastal Prantsusmaa; 2004. aastal Kreeka, Ungari, Tšehhi Vabariik, Küpros, Malta, Poola, Slovakkia, Madalamaad, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendkuningriik; 2005. aastal Ungari, Kreeka, Madalamaad ja Itaalia.

⁽⁴⁾ Vääringu internatsionaliseerimine on protsess, mis lähtub eelkõige turujõududest, st majanduses osalejate usaldusest kõnealuse vääringu stabiilsusesse.

⁽⁵⁾ "Euroopa Keskpankade Süsteemi esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks eesmärgi säilitada hindade stabiilsus, toetab EKPS ühenduse üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata ühenduse eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud artiklis 2." (EÜ asutamisleping, artikkel 105, lõige 1). Ühenduse eesmärgid (Euroopa Liidu leping, artikkel 2) on kõrge tööjõu tase ja jätkusuutlik, inflatsioonivaba majanduskasv.

4.2 Majandus- ja rahaliidu patiseisu põhjused on erinevad. Võimalik on eristada kahte erinevat liiki põhjendusi: üks pool (nimetame nad *strukturealistideks*) on seisukohal, et vaevalise majanduskasvu põhjuseks on eelkõige struktuuriline jäikus, millel ei ole mingit pistmist majandus- ja rahaliidu reeglitega; teine pool (*makroökonmistid*) on vastupidisel arvamusel, et alles Maastrichti lepingu ning stabiilsuse ja kasvu paktiga loodi eeskirjad, mis on põhjendanud ebatõhusat majanduspoliitikat, mis omakorda tõkestas majanduskasvu Euroopas.

4.3 Olulised struktuurilised erinevused majandus- ja rahaliidu liikmesriikide vahel ei ole sobiv põhjendus selleks, et majanduskasv eurotsoonis on alates 2001. aastast loid. Riigid, kes ei kuulu eurotsooni, on stagnatsiooniperioodiga otsustavamalt ja kiiremini toime tulnud kui eurotsooni riigid. Alates 2001. aastast on eurotsooni mitte kuuluvate riikide majanduskasv keskmiselt 1,1 % suurem kui eurotsooni riikides. Kui lisaks võrrelda ka majanduslikke suundumusi eurotsooni riikides ja USA-s, näeme, et majanduslangus ei olnud eurotsoonis nii tugev, kuid kestis kauem kui USA-s.

4.4 Kõnealuseid erinevusi ei ole võimalik vaid struktuuritegurite abil selgitada. On olemas täiendavad soodustavad tegurid, ja nagu selgub, toetab vastavat teooriat teine tõlgendus. Kõnealune tõlgendus keskendub Euroopa rahvamajanduspoliitikale, mis tundub olema ebasobiv nii raha- kui eelarvepoliitika seisukohast.

4.5 Rahapoliitika osas rakendab Euroopa Keskpank eurotsoonis rahalise stabiilsuse kindlustamise ainueesmärgi nimel eriti jäika rahapoliitikat, kinnitades inflatsioonimääraks 2 %, mida peeti 2001.–2002. aasta majanduslanguse ajal liiga rangeks. Siiski tuleb mainida, et täiesti erinevad tingimused eurotsoonis ei ole julgustanud Euroopa Keskpanka intressimäärade otsustavama langetamise teel kiirelt reageerima ebasoodsale majandusseisule.

4.6 Eelarvepoliitika valdkonnas ei olnud eurotsooni riikide käitumine sobiv, et leida õigeaegne lahendus 2001. aasta majanduslanguse ületamiseks. Majanduslanguse perioodil hoidsid eurotsooni riigid oma võlgade seisu SKT suhtes enam-vähem muutumatul tasemel (2001. aastal 69,6 %; 2003. aastal 70,8 %), samas reageeris USA palju kiiremini (2001. aastal 75,9 %; 2003. aastal 62,5 %), kasutades majanduslanguse ületamiseks Keynesi poliitikat (elarve puudujääki tekitav kulutamine majanduslanguse ajal).

4.7 See, et eurotsooni riigid ei suuda rakendada mittetsüklist eelarvepoliitikat, on osaliselt põhjendatav nende minevikupärandiga (mõnede riikide suur riigivõlg, mida ei suudetud 1996.–2000. aasta majanduskasvu perioodil vähendada), kuid teataval määral ka stabiilsuse ja kasvu pakti ettekirjutustega. Kõnealuse pakti kohaselt esitatakse nii riikidele, mille riigivõlg on alla 60 % SKT-st (Hispaania 48,9 %, Iirimaa 29,9 %, Madal-

maad 55,7 %, Soome 45,1 %), kui ka riikidele, mille riigivõlg on veidi üle 60 % SKT-st, mis seega ei kujuta endast tõsist probleemi (Saksamaa 66,0 %, Prantsusmaa 65,6 %, Austria 65,2 %, Portugal 61,9 %), eelarvepiirangud, ning see on paljude arvates õigustamatu⁽⁶⁾. Kõnealust pakti puudutav peamine kriitikapunkt on eelkõige eelarvepuudujäägi 3 % ülempiiri reegel. Nimetatud reeglit peetakse täiesti meelevaldseks ja mõttetuks nii majanduslanguste kui majanduslike tõusude ajal. Majanduslanguse ajal ei ole kõnealuse reegli kohaselt võimalik teostada ekspansivset eelarvepoliitikat, mis aitaks asjaomasel rahvamajandusel teatud aja jooksul majanduslangusest kosuda. Majanduskasvu perioodil ei ole nimetatud reeglita tagatud, et iga valitus käitaks asjakohaselt ning suurendaks eelarvedistsipliini. Leitakse, et kõnealune pakt on üks olulisem Euroopa institutsioonilise loiduse põhjustaja makromajanduse valdkonnas. Pakt keskendub vaid vahe-eesmärkidele (tasakaalustatud eelarve ja rahaline stabiilsus) ning ei käsitle või isegi takistab makromajanduse lõppeesmärkide (majanduskasv ja täistööhõive) saavutamist⁽⁷⁾.

4.8 Enamik reformiettepanekuid ei käsitle eelarve puudujäägi ja SKT vahelist suhet, vaid suhet riigivõla ja SKT vahel. Antud kontekstis peaks pakt olema suunatud eurotsooni riikide riigivõla jätkusuutlikkusele, andes suurema paindlikkuse riikidele, mille riigivõlg ei ületa või ületab veidi 60 % SKT-st.

4.9 2003. aasta septembris töötas majandusteadlane Paul De Grauwe välja huvitava reformiettepaneku, mille kohaselt peaks iga eurotsooni riigi valitsus ise kindlaks määrama oma eesmärgi riigivõla ja SKT vahelise suhte osas (vastavalt riigi majanduse ja rahanduse olukorrale) ning seejärel rakendama vastava eesmärgi saavutamiseks sobivaid meetmeid. De Grauwe'i ettepanek nägi küll ette, et iga riik võib määratletud eesmärgist lühiajaliselt kõrvale kalduda (kui teatud majandusseis seda õigustab), kuid kinnitas siiski, et riigivõla ja SKT vahelist suhet tuleb keskmises ja pikas perspektiivis niimoodi arendada, et määratletud eesmärki oleks võimalik saavutada.

4.10 Teine pakti reformimist käsitlev ettepanek lähtub nn *rahanduse kuldreeglist*, mille kohaselt ei arvestata investeeringuid, mis võimaldavad saavutada Lissaboni strateegia raames püstitatud eesmärgi (tehnoloogiauuenduste kasutamine ja levitamine, kulutused uurimis- ja arendustegevusele ning haridusele) eelarvepuudujääki mõjutavate kulutuste hulka.

4.11 Kõnealuse kuldreegli kasutamist kritiseeritakse, sest termin "riiklikud investeeringud" on ebamäärane ning selle all võiks mõista kõiki võimalikke kulutusi. Kriitikal vastamiseks teeb prantsuse majandusteadlane J.-P. Fitoussi ettepaneku, et kuldreegli alla kuuluvad riiklikud investeeringud peaks määratlema Euroopa Ülemkogu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. Sel juhul oleks võimalik riiklike investeeringute

⁽⁶⁾ Paul De Grauwe, 2003.

⁽⁷⁾ J. P. Fitoussi, 2004.

ebamäärase termini abil välja arendada kooskõlastuspoliitika, mille raames luuakse esmalt ajenditesüsteem, et julgustada riike investeerima teatud ühist huvi pakkuvatesse valdkondadesse⁽⁸⁾. Euroopa Komisjoni presidendi Barroso hiljutine ettepanek rajada ühenduse üle-euroopalise tähtsusega investeeringute fond, mis on vajalik kasvu ja majanduse arenguks, on huvi-pakkuv ning seda tuleks edasi arendada.

4.12 Nii tekkis laiaulatuslik arutelu küsimuse üle, millised meetmed võimaldaksid pakti tõelist ellurakendamist. Arutelu keskendub kahele üksteisega vastanduvale seisukohale: ühelt poolt soovitakse luua selge reguleeriv raamistik; teiselt poolt soovitakse tagada stabiilsuse pakt, mis soosib valitsuste majanduslikest põhimõtetest lähtuvaid poliitilisi otsuseid. Seetõttu on tekkinud vajadus pakti reformimiseks reeglite süsteemi abil, millega on võimalik toetada pakti tehnilist, majanduslikku ja poliitilist õiguspärasust⁽⁹⁾.

5. Stabiilsuse ja kasvu pakti reform: Euroopa komisjoni ettepanekust⁽¹⁰⁾ Euroopa Ülemkogul vastuvõetud tekstini⁽¹¹⁾

5.1 Pakti puudutav kriitika leidis laialdast poolehoidu, kui 2002.–2003. aasta raske majandusseis avaldas paktille erilist survet ning seoses sellega tõusis päevakorda selle uuendamise vajadus. Siinkohal tuleks meenutada Saksamaa ja Prantsusmaa keeldumist 3 % ettekirjutusest ning komisjoni ja Euroopa Ülemkogu vahelisi ägedaid sõnavahetusi. Igal juhul oli toimunud tõeline institutsiooniline muutus, mis pöördus komitee avatud kooskõlastusmeetodilt (nagu pakti määratletud) täiesti enesele viitava valitsustevahelise kontrollimeetodini. Paljudes reformiettepanekutes nõuti, et keskenduda tuleb vähem eelarvepuudujäägi ja SKT suhtele ning hoopis rohkem suhtele riigivõla ja SKT vahel.

⁽⁸⁾ J. P. Fitoussi, 2004.

⁽⁹⁾ Näitamaks 2004. aastal alustatud stabiilsuse ja kasvu pakti käsitleva arutelu olulisust, esitatakse siinkohal Jean Pisani-Ferry hiljuti ilmunud artikli kokkuvõte: Järgnevatel kuudel asetleidva arutelu olulisust ei tohi alahinnata. Selgelt kerib esile peamine küsimus, kas majandushaldus eurosoonis peaks lähtuma õiguslikult siduvatest kindlaksmääratud eeskirjadest või majanduslikel printsiipidel põhinevatest ühistest otsustest. Esimest mudelit kasutati seni, kuni poliitika oma õigused tagasi nõudis. Teist mudelit ei ole veel rakendatud, kuid selge on see, et tehnilise, majandusliku ja poliitilise õiguspärasuse puudumisel ei saa see olla edukas. Kui kokkulepet ei saavutata või kui teine mudel ei toimi, peab eurosoon arvata-vasti kasutama Sinatra doktriini parandatud versiooni, mis ei kujuta endast kindlasti parimat lahendust rahaliidu korraldamisel. Frank Sinatra laulu "My Way" järgi nimetatud doktriin on Mihhail Gorbatšovi valitud nimetus poliitikale, mis võimaldas Varssavi pakti riikidel ise oma siseküsimusi lahendada. Asjade edasine käik on teada. J. Pisani-Ferry (2005).

⁽¹⁰⁾ KOM(2004) 581 lõplik.

⁽¹¹⁾ KOM(2005) 154 ja 155 lõplik.

5.2 Euroopa Liidu sisene institutsiooniline konflikt kajastas ELi eelarve- ja majanduspoliitika kahe samba vahelist vastuolu: majanduskasvu tagamine liikmesriikide samaaegse eelarvedistsipliiniga. Pakti reform muutus hädavajalikuks, et tugevdada seda mõlema samba ühildamisega. Komisjon töötas 2004. aasta sügisel Euroopa Ülemkogule esitamiseks välja reformiettepaneku, milles määratleti viis suunist:

5.2.1 Eelarveseisundi järelevalve puhul tuleks keskenduda riigivõla ja eelarvetasakaalu jätkusuutlikkusele, kuid seejuures ei tohiks unustada ka eelarvepuudujäägi jälgimist.

5.2.2 Arvestamaks erinevaid tingimusi, tuleks iga liikmesriigi jaoks määratleda keskpika tähtajaga eelarve eesmärgid. Sel moel on võimalik ennetada 3 % ettekirjutuse ületamist majanduslanguse ajal eelarvepuudujäägi ja SKT suhtes, ning vähendada riigivõla ja SKT suhet, et hoida ära elanikkonna vananemisest tulenevat mõju teatud riikide eelarvele.

5.2.3 Ettepaneku kohaselt tuleks ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse korral enam arvestada majanduslikku olukorda. Pakti toodud mõistet *erakorraline seisukord*, mis võimaldab riigil ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusest hoiduda, tuleks muuta, hõlmamaks sellega ka pikemaajalisi majanduslangusi. Ülemäärase eelarvepuudujäägi vähendamiseks ettenähtud meetodit võiks muuta sel moel, et arvestatakse nii majanduse hetkeseisu kui ka riske jätkusuutlikkusele. Nii oleks protsess paremini kohandatud asjaomase riigi tingimustele ning annaks võimaluse selleks, et puudujäägi vähendamine võib kesta pikema perioodi vältel ning ei pea toimuma ülemäärase eelarvepuudujäägi kindlakstegemisele järgneval aastal.

5.2.4 Eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks tuleb kasutada mõjusaid ennetavaid meetmeid. Varajased ennetavad meetmed peavad tagama eelarve tasakaalustumise majandusliku tõusu ajal.

5.2.5 Järelevalve eeskirjade rakendamise parandamine. Esialgse ettepaneku kohaselt kuulus varane hoiatamine komisjoni ülesannete hulka ilma nõukogult nõusolekut küsimata. Järelevalve osas tuleks suurendada nii komisjoni kui ka riiklike järelevalveasutuste volitusi.

5.3 Stabiilsuse ja kasvu pakti muutmise ettepanek ei kujuta endast erilist muudatust komisjoni jaoks, pigem edasiarenemist. Komisjon püüab pakti abil ennetada olukordi, mis võivad viia institutsioonilise patiseisuni — nagu varem on juhtunud. Komisjon soovib pakti kohandada reaalse olukorraga, luua seeläbi rohkem usaldusväärsust ning julgustada liikmesriike pakti eeskirju paremini omaks võtma.

5.4 2005. aasta kevadel andis Euroopa Ülemkogu vastuse, mis erines tunduvalt komisjoni ettekujutustest. 22.–23. märtsil 2005. aastal toimunud kevadisel Euroopa Ülemkogul kiideti heaks majandus- ja rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) esitatud dokument „Stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamise tõhustamine”, mis tõi pakti sisusse olulised muudatused. Muudatused puudutavad „ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamist ja selgitamist” (nõukogu määrus (EÜ) nr 1056/2005, 27. juuni 2005) ning „eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamist” (nõukogu määrus (EÜ) nr 1055/2005, 27. juuni 2005). Kõnealuste muudatuste raames kavandatakse ka suuremat paindlikkust, arvestamaks spetsiifilisi kergendavaid põhjusi ülemäärase eelarvepuudujäägiga riikide puhul ning liikmesriikidele kehtivaid eelarvepuudujäägi vähendamise tähtaegu. Järgnevalt käsitletakse Euroopa Ülemkogul vastuvõetud muudatusi, mis puudutavad stabiilsuse ja kasvu pakti.

5.4.1 Üks olulisemaid muudatusi puudutab *keskpika tähtajaga eelarve eesmärkide* mõistet. Pakti eelmises versioonis defineeriti nimetatud eesmärki kui peaaegu tasakaalustatud eelarvet või eelarveülejäaki. Eelarvepuudujääk, mis ei ületanud 0,5 % SKT-st, oli lubatud juhtudel, mil teatud eelarverubriikide kvantifitseerimisel esines ebaselgusi. Kõrvalekaldumised keskpika tähtajaga eesmärkidest ei olnud lubatud.

5.4.1.1 Nõukogu muudatuse kohaselt jäävad majandus- ja rahaliidus ning Euroopa vahetuskursimehhanismis (ERM II) osalevate liikmesriikide eelarvepuudujäägi kõikumispiirid tasakaalustatud eelarve või eelarveülejäagi (suure riigivõla ja väikese kasvupotentsiaaliga riigid) ja eelarvepuudujäägi, mis ei ületa 1 % SKT-st (madala riigivõla ja suure kasvupotentsiaaliga riigid), vahele. Kõrvalekaldumised keskpika tähtajaga eesmärkidest on võimalikud, kui asjaomase riigi valitsus on läbi viinud struktuurireformid.

5.4.2 *Keskpika tähtajaga eesmärgile suunatud kohandamiskava.* Eelmise versiooni kohaselt ei olnud kohandamiskava pakti osa, vaid pigem Euroopa Ülemkogu otsustest sõltuv.

5.4.2.1 Uus versioon võimaldab riigil kõrvale kalduda keskpika tähtajaga eesmärkidest ning kehtestab nõude, et kõnealused kõrvalekaldumised parandatakse *iga-aastase kohandamisega*, mis hõlmab 0,5 % SKT-st. Kohandamiskava võib majanduslanguse ajal olla *tagasihoidlikum* ning majandusliku tõusu ajal *jõulisem*, et rakendada tõusuperioodide ootamatut tootlikkust eelarvepuudujäägi ja riigivõla vähendamiseks. Struktuurireformide korral on kõrvalekaldumised lubatud, ning kui iga-aastane kohandamine 0,5 % ulatuses ebaõnnestub, ei ole ette nähtud sanktsioone.

5.4.3 *Eelarvepuudujäägi lubatud määra (3 % SKT-st) ületamist õigustavad tegurid.* Algselt oli kõnealuse määra ületamine lubatud vaid järgmiste eri- ja ajutiste olukordade puhul: loodusõnnetused, negatiivne majanduskasv –2 % ulatuses ning SKT vähenemine 0,75 % kuni 2,0 % ulatuses vastavalt nõukogu hinnangule. Muid tegureid ei arvestatud.

5.4.3.1 Pakti kavandatud reformi raames esitatakse **erilised tegurid**, mida täpsemalt ei määratleta: aastase SKT negatiivne kasv ning üha suurenevad kaotused toodangus, mis kaasnevad kasvupotentsiaali alla jäävate kasvumääradega. Lisanduvad **muud olulised tegurid**, millega komisjon peab arvestama eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 %) ületamise kvalitatiivsel hindamisel:

- i) kasvupotentsiaali areng;
- ii) püsiv majanduslangus;
- iii) Lissaboni strateegia elluviimine;
- iv) kulutused teadusele, arengule ja uuendustele;
- v) eelarve tasakaalustamine eelnenud majandusliku tõusu perioodil;
- vi) võlakooormuse jätkusuutlikkus;
- vii) riiklikud investeeringud;
- viii) riigirahanduse kvaliteet;
- ix) rahalise toetuse ulatus rahvusvahelise solidaarsuse toetamisel;
- x) rahaline toetus Euroopa poliitika eesmärkide elluviimisel, eelkõige ühendamisprotsessi raames ⁽¹²⁾;
- xi) pensionireform.

5.4.4 *Eelarvepuudujäägi korrigeerimise tähtaeg.* Esialgselt oli ette nähtud, et eelarvepuudujäägi korrigeerimine peab toimuma ülemäärase eelarvepuudujäägi kindlakstegemisele järgneval aastal, kui tegemist ei ole eriolukorraga. Kõnealust olukorda ei täpsustatud ning nõukogul oli võimalik kindlaks määrata uus tähtaeg.

5.4.4.1 Vastavalt muudetud paktile on eelarvepuudujäägi korrigeerimise tähtaeg üks aasta pärast selle kindlakstegemist, kuid kui tegemist on eelpoolnimetatud *muude tegurite* hulgas loetletud *eriolukorraga*, on võimalik tähtaega pikendada kahele aastale pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi kindlakstegemist. Pikendatakse tervet rida ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega seonduvaid tähtaegu.

5.5 Võrreldes komisjoni algse ettepanekuga, kujutab Euroopa Ülemkogul heakskiidetud reform endast täiesti erinevat lähenemist, mida ei saa lugeda komisjoni ettepaneku ja nõukogu nõudmiste kompromissiks. Stabiilsuse pakt nõrgeneb oluliselt Euroopa Liidu organite pädevuste jaotamise moonutamise tulemusel, mis viib pädevused tasakaalust välja komisjoni kui asutamislepingulepingu täitmise järelevalvaja (kelle pädevused vähenevad oluliselt), nõukogu (kelle pädevused suurenevad märkimisväärselt) ja Euroopa Parlamendi (keda kõnealusesse protsessi üldse ei kaasata) vahel.

⁽¹²⁾ Kõnealune tegur lisati Saksamaa valituse tungival soovil, arvestamaks Saksamaa taasühinemisest tulenevaid kulutusi. Siiski ei ole välistatud, et tulevikus kasutavad ka teised riigid kõnealust erandit ning paluvad eelarvepuudujäägi korral sellega arvestada, et kuuluvad Euroopa Liidu netorahastajate hulka (J. Bouzon, G. Durand, 2005).

6. Esialgne hinnang stabiilsuse ja kasvu pakti senisele reformile

6.1 Euroopa Ülekogu valitud reform nõrgendab eelkõige 1991. aasta Maastrichti lepinguga kehtestatud eelarvedistsipliini põhimõtet, mis kinnitati 1997. aastal Amsterdamis toimunud Euroopa Ülemkogul heakskiidetud stabiilsuse pakti. J. Bouzon ja G. Durand (2005) viitavad sellele, et reformi puudutav skisofreenia oli märgatav juba majandus- ja rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) 21. märtsi dokumendis. Kõnealuse dokumendi kohaselt on **“selguse loomiseks [on] oluline tagada suurema majandusotsuste vastuvõtmise vabaduse ning eelarvepoliitika järelevalve ja kooskõlastamise diskretsiooni-määra vaheline sobiv tasakaal, ning et reeglitel põhinev raamistik oleks lihtne, läbipaistev ja täidetav.”** Tegelikult valitseb konflikt poliitilise ja majandusliku tegevusvabaduse ning lihtsa, läbipaistva ja täidetava raamistiku säilitamise vahel. Käimasolevas reformiprotsessis näivad majanduslikud ja poliitilised aspektid domineerivat lihtsa ja läbipaistva raamistiku üle.

6.2 Reform nõrgendab pakti kahel moel: esiteks tähtaegade pikendamisega ning teiseks erandite ja vabastuste süsteemi rajamisega, mis hõlmab teoreetiliselt kõike, sest uusi tegureid on võimalik mitmeti lahti mõtestada. Eelarve järelevalve võib kõnealuse kahe elemendi sidumisel muutuda nõrgaks ja vähem läbipaistvaks. Tasakaalustatud riigieelarve eesmärk võib seetõttu Saksamaa Liidupanga hinnangu kohaselt muutuda *liikuvaks eesmärgiks* ⁽¹³⁾. Arvestades stabiilsuse pakti, mis suudab vaid osaliselt tagada liikmesriikide eelarvedistsipliini eesmärgi täitmise, võiks Euroopa Keskpank võtta endale automaatselt Euroopa Liidu rahalise stabiilsuse ainutagaja rolli. Makromajanduslikult väljendatuna viiks see klassikalise *nullsummamänguni*, milles paindliku eelarvepoliitika “tulud” on tasakaalustatud jäigast rahapoliitikast tulenevate “kuludega” ⁽¹⁴⁾.

6.3 Hoolimata sellest, et reform on liikmesriikide valitsuste selge ja edukas katse saada tagasi vastav majanduspoliitika vahend, mis nendelt ära võeti või mida paktiga tugevalt piirati, esitatakse järgnevalt mõningad üldised märkused.

6.4 Loomulikult läheb riigivõla ja SKT suhte halvenemine eelarvepuudujäägi pideva suurenemise juures oma teed. Siiski kujutab eelarvepuudujääk tasakaalustatud riigi rahanduse raames endast vaid osalist eesmärki, riigivõla vähendamine on aga lõppeesmärk ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Deutsche Bundesbank (Saksamaa Liidupank), igakuine aruanne, aprill, 2005.

⁽¹⁴⁾ Pressiteatest selgub, et Euroopa Keskpank on tõsiselt mures stabiilsuse ja kasvu pakti muudatusettepanekute pärast. Senisest olulisem on hetkeolukorras see, et kõik osapooled täidaksid oma kohustusi. Euroopa Keskpanka pressiteade, 21. märts 2005

⁽¹⁵⁾ Nagu ülal märgitud, soovib seda täiesti õigustatult ka Paul De Grauwe 2003. aastal.

6.4.1 Majandus- ja rahaliidu üks keskseid probleeme seisneb liikmesriikide rahanduse pikaajalises stabiilsuses. Otstarbekas oleks määratleda ühenduse õigusinstrumentid, mille abil on võimalik turgutada suure riigivõlaga riikide rahandust, sest tasakaalustatud riigirahandus ei garanteeri mitte ainult raha stabiilsust, vaid aitab taas leida tee arengu ja majanduskasvu suunas.

6.4.2 Riigi rahanduse stabiilsust ei ole võimalik saavutada sotsiaalkulude automaatses vähendamisega, vaid pigem nende mõju optimeerimise ja suurendamisega vastavalt komisjoni sageli väljendatud põhimõttele: sotsiaalkaitsel on oluline osa potentsiaalse tootmisfaktorina, mis kindlustab selle, et töhusad, dünaamilised ja kaasaegsed rahvamajandused toetuvad soliidsele alusele ning sotsiaalsele õiglusele ⁽¹⁶⁾.

6.5 Teine majandus- ja rahandusministrite nõukogu ettepanekust lähtuv element, mis puudutab koos määrustega nr 1055/2005 ja 1056/2005 stabiilsuse pakti reformi, on tavatu keskendumine pensionireformile. Dokumendis viidatakse enam Euroopa pensionisüsteemide reformi (eelistatakse riikliku ja isikliku osalusega mitmesambasüsteemi) olulisusele kui riigivõla olukorrale, mis peaks tegelikult mängima suuremat rolli liikmesriikide rahanduse stabiilsuse hindamisel. Kõnealused reformid läbinud riikidel lubatakse kõrvale kalduda keskpika tähtajaga eesmärgist või eelarvepuudujäägi määra (3 %).

6.5.1 Kõnealuses kontekstis kasutatakse terminit “kaudsed kohustused” (*implicit liabilities*). Tegemist on kohustustega, mis seoses rahvastiku vananemisest tulenevate suurenenud kuludega puudutavad järgnevatel aastatel nii mõndagi liikmesriiki. Seetõttu kuuluvad kaudsed kohustused kriteeriumide hulka, mille alusel hindavad komisjon ja nõukogu liikmesriikide rahanduse tasakaalu. Kõnealuse lähenemise korral seisneb probleem selles (nagu toonitavad Bouzon ja Durand), et ei ole saavutatud üksmeelt nimetatud kohustuste määratlemise ega nende täpse mahu osas ⁽¹⁷⁾.

7. Komitee ettepanekud majandushalduse tõhustamiseks Euroopas

7.1 Komisjoni 2004. aasta sügisel algatatud ning 2005. aasta kevadel Euroopa Ülemkogul heakskiidetud stabiilsuse pakti reformimise käigus kadus kahjuks julgus pakti teoreetiliste ja ideoloogiliste aluste läbivaatamiseks ja muutmiseks. Sellega lasti

⁽¹⁶⁾ Euroopa Komisjon, 1995, 1997 ja 2003.

⁽¹⁷⁾ “... teoreetiliselt võib kõnealuste kohustuste ulatus tugevalt ületada tavapensionid. Vastavalt OECD dokumendile arvestatakse riigivõla defineerimisel mõningates liikmesriikides vaid riigiametnike pensionitega seonduvaid kohustusi. Tundub, et sellest on lähtutud ka majandus- ja rahandusministrite nõukogu aruandes.” (J. Bouron, G. Durand, 2005; mitteametlik tõlge).

käest võimalus stabiilsuse pakti radikaalseks muutmiseks ja rakendamiseks⁽¹⁸⁾. Muudatused osutusid vajalikuks, et lahendada lõplikult *suveräänsuse paradoks*, mis läbib stabiilsuse pakti (ning ilmneb ka teistes Euroopa poliitika valdkondades).

7.2 Kõnealune paradoks väljendub järgmiselt: ühel pool on rahvusriikide valitused ja Euroopa Parlament, st demokraatlikku õiguspärasust esindavad organid, kellel ei ole vastavaid majanduspoliitilisi vahendeid; ja teisel pool institutsioonid nagu komisjon ja Euroopa Keskpank, kellel ei ole küll otsest demokraatlikku õiguspärasust, kuid kellel on vastav majanduspoliitiline mõjuvõim. Seega vastandub õiguspärasus ilma võimuta võimule ilma õiguspärasuseta: võimule, mis ei põhine selgelt mõistetaval demokraatlikul protsessil, vaid "doktriinide süsteemil", mille tõttu valitsuse roll muutub paratamatult ebaefektiivseks. Kui suveräänsuse paradoksi tahetakse kõrvaldada, tuleb lahendada keeruline vastandumise probleem võimuta õiguspärasuse ning õiguspärasuseta võimu vahel.

7.2.1 Kõnealusest doktriinide süsteemist pärinevad järgmised kriteeriumid liikmesriikide majandusliku tulemuslikkuse hindamiseks: tasakaalus eelarve, turgude paindlikkus, struktuurireformid jne. Need on jätkusuutlikku riigirahanduse peamised eesmärgid, mis tõrjuvad tagaplaanile pikaajalised eesmärgid nagu makromajandusliku stabiilsuse, majanduskasvu ja täieliku tööhõive (mis lähtuvad Lissaboni strateegiast)⁽¹⁹⁾.

7.3 Kõnealuses küsimuses püütakse stabiilsuse pakti reformi kasutada lahendada "*suveräänsuse paradoksi*". Euroopa Ülemkogu tühistas tegelikult komisjoni järelevalvevolitused, andes need nõukogule, mis moodustatakse potentsiaalsetest *kontrollitavatest*. Küsimusele "*Kes kontrollib kontrollijaid?*" antakse veidi rahutuks tegev vastus: seda teevad *kontrollitavad*. Näib, et stabiilsuse ja kasvu pakti senises versioonis esinevat demokraatia puudust ei ole reformi käigus kõrvaldatud, lisaks sellele ilmneb hoopiski puudulik läbipaistvus ja ülevaatlikkus. Antud kontekstis kerkib esile küsimus, mil moel saaks Euroopa Parlament kaasa aidata stabiilsuse pakti demokraatliku õiguspärasuse tugevdamisele. Kõnealuses kontekstis tuleb otsida ka võimalusi komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi volituste parandamiseks ja nende tasakaalu taastamiseks.

7.4 Pärast stabiilsuse pakti reformi on toimunud rida sündmusi, mis mõjutavad oluliselt Euroopa integratsiooniprotsessi: nt Prantsusmaal ja Madalmaades toimunud Euroopa põhiseadust puudutava rahvahääletuse negatiivsed tulemused; otsus loobuda Euroopa põhiseaduse vastuvõtmist puudutavatest rahvahääletustest teistes liikmesriikides; ning 2007.–2013. aasta finantsperspektiive käsitlevate läbirääkimiste piinlikkust valmistav ebaõnnestumine. Tundub, nagu oleks Euroopa mosaiigi kokkupanemise aeglane, kuid pidev protsess katkenud, sest iga liikmesriik on otsustanud sobivad tükid välja lõigata, lähtudes seejuures oma siseriiklikest huvidest. Seetõttu ei ole võimalik erinevaid tükke ühendada: neid saab vaid üksteise

kõrvale või peale asetada ning neist tekib äärmiselt ebaühtlane ja ajutine pilt, mis võib laguneda esimese juhusliku või vähem-juhusliku liigutuse tõttu, mille teeb keegi selle ülesehitajatest (või lõhkujatest).

7.5 Euroopa Liidu hetkeseis on keeruline ning praeguse arutelu jätkamiseks on tarvis teha valikuid. Seetõttu tuleks järele mõelda selle üle, kas järgida Jürgen Habermasi hiljutises artiklis esitatud soovitus⁽²⁰⁾. Saksa filosoof Habermas leiab, et *Euroopa Liitu halvab erinevate ettekujutuste vaheline lahendamata konflikt*. Euroopa institutsioonid peavad kõnealuse konflikti omaks võtma ja selle avalikkuse ette tooma, et oleks võimalik leida produktiivseid lahendusi. Komitee toetab ettepanekut Liidu liikmesriikide vabatahtliku ning mitte alati ühehäälsel otsustel põhineva süvendatud poliitilise koostöö kohta erinevates valdkondades. Sellise süvendatud koostöö abil erinevates poliitikaaldkondades on võimalik üle saada praegusest "halvatuses", mis tuleneb sellest, et 25 liikmesriigist koosnevas Euroopa Liidul on tarvis teha ühehäälsed otsused.

7.6 Kõnealust süvendatud poliitilist koostööd on võimalik rakendada Nice'i lepingu artiklites 43 ja 44 ettenähtud "tõhusatud koostöö" vahendite abil vähemalt kaheksas liikmesriigis. Kui selline koostöö võimaldab tänu vähem piiravatele menetlusnõuetele jõuda ühiste otsusteni, peab see tingimata "avalikuks" jääma, sest vastavalt Nice'i lepingu artiklile 43 (b) on kõigil liikmesriikidel igal ajal võimalus ühineda sellise rühmitusega.

7.6.1 Tõhustatud koostöö esimene sobiv valdkond võiks olla just majandus- ja rahaliit; seda näiteks asjaolu tõttu, et hetkel ühisraha kasutavad riigid peavad vaieldamatult kooskõlastama oma majanduspoliitikat (vastupidiselt neile riikidele, kes ühisraha ei kasuta). Lisaks on eelarvepoliitika oluline osa majanduspoliitikast ning seetõttu — nagu komitee on väljendanud ka teistes arvamustes⁽²¹⁾ — on eurosooni riikide kõnealustes valdkondades rakendatavate kooskõlastatud meetmete abil võimalik tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust kogu Euroopa Liidus.

⁽¹⁸⁾ J. Bouzon, G. Durand, 2005.

⁽¹⁹⁾ J. P. Fitoussi, 2004.

⁽²⁰⁾ J. Habermas, "Soltanto un sogno può salvare L'Europa" [Ainult unistus võib päästa Euroopa], La Repubblica, 9.6.2005.

⁽²¹⁾ "Euroopa Liidu maksupoliitika: ühised põhimõtted, maksuõiguse ühtlus ning võimalus otsuste langetamiseks kvalifitseeritud hääletenamusega", ELT C 80, 30.3.2004, lk 139.

7.6.2 Majandus- ja rahaliidus osalevad riigid võiksid nimetada Euroopa Liidu liikmesriikide koordinaatori või majanduspoliitilise esindaja, kel lisaks Euroopa majanduspoliitika kooskõlastamisele oleks ka tõhusad, kõnealuse tegevuse rakendamiseks vajalikud volitused. Koordinaator peaks tegutsema koostöös Euroopa Keskpanga presidendi ja Euroopa Komisjoni presidendiga.

7.6.3 Lisaks võiksid tõhustatud koostööd tegevad liikmesriigid otsustada korraldada regulaarseid arutelusid majandus- ja rahaliidu alase tugevdatud koostöö koordinaatori, komisjoni, nõukogu, Euroopa Parlamendi ning Euroopa Keskpanga vahel. Sellisel juhul on võimalik uuesti tasakaalustada jõudude vahetkorda, mis hetkel on nõukogu kasuks.

7.6.4 Majandus- ja rahaliidus osalevate liikmesriikide majanduspoliitilise kooskõlastamise raames tuleks koostada nimekiri konkreetsetest majanduspoliitilistest prioriteetidest ning nimetada vahendid kõnealuste eesmärkide saavutamiseks. Majanduslikku arengut tuleb jälgida reaalajas, et võimaldada koheseid vajalikke kohandusi. Majandushalduse tõhustamine Euroopas peaks kõnealuses kontekstis — arvestades Euroopa sotsiaalset dialoogi — toetama makromajanduslikku dialoogi.

7.7 Lisaks tugevdatud koostööle tuleks lähtuda ka 1993. aasta valges raamatus ⁽²²⁾ Jacques DELORSi poolt esitatud soovitusel, milleks oli Euroopa majanduskasvu edendamise ja konkurentsivõime suurendamise fondi loomine ühenduse pikaajaliste laenuobligatsioonide emiteerimise kaudu kooskõlas strateegiliste — materiaalsed ja mittemateriaalsed — infras-

struktuuriprojektidega. Üldiselt tundub, et komisjoni president BARROSO ettepanek arengufondi rajamiseks lähtub samast põhimõttest.

7.8 Euroopa majandushalduse tõhustamise protsessis on vajalik kõigi liikmesriikide osalemine, sest see kujutab endast kasvuvõimalusi kogu Euroopa Liidu jaoks.

7.9 Stabiilsuse ja kasvu pakti puudutava arutelu käigus on esile kerkinud vastuolud Euroopa Liidu institutsioonilises struktuuris.

7.10 Stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamiseks on tarvis saada selgust Euroopa Liidu institutsioonide tulevikust. Ainult sel juhul on võimalik stabiilsuse ja kasvu pakti abil majanduskasvu tagada ning seeläbi uusi töökohti luua, vältides samaaegselt majandusliku ebastabiilsuse ohtu.

7.11 Euroopa Liidu praeguses keerulises olukorras on tarvis julgeid otsuseid, et anda uut energiat ühenduse loojatelt pärinevale, meile praegu omaseks saanud nägemusele Euroopast.

7.12 Stabiilsuse ja kasvu pakti edukaks rakendamiseks ning selle tekkimise aluseks olnud eesmärkide saavutamiseks on tarvis laialdast üksmeelt ja avalikkuse toetust, ning mitte ainult ühenduse institutsioonide ja liikmesriikide valitsuste toetust. Seetõttu kavatseb komitee lähikuude jooksul korraldada konverentsi, mille raames kutsutakse kõik kõnealuses protsessis osalejad (institutsioonide ja kodanikuühiskonna esindajad ning tööturu osapooled) lauaulatuslikule ja süvendatud dialoogile.

Brüssel, 15. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Euroopa Ühenduste Komisjon, 1993, "Valge raamat: Majanduskasv, konkurentsivõime, tööhõive – oleviku väljakutsed ning teed 21. sajandisse", KOM(93) 700 lõplik, Brüssel, 5.12.1993 (mitteametlik tõlge).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Majanduspoliitika põhijooned (2005–2008)”

(2006/C 88/16)

10. veebruaril 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses: “Majanduspoliitika põhijooned (2005–2008)”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 27. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr METZLER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 424. täiskogu istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 78, vastu hääletas 18, erapooletuks jäi 9.

Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee näitas initsiatiivi arvamuse koostamiseks seoses 2006. aasta kevadel toimuva tippkohtumisega, et edastada Euroopa Liidu majanduspoliitika kujundajatele ideid edasiseks tegutsemiseks, mis tulenevad kodanikuühiskonna erinevatest huvidest.

Seoses jätkuva majanduslangusega eurotsoonis ja kogu Euroopa Liidus ning globaliseerumisest ja demograafilistest muutustest tulenevate väljakutsetega mõonab komitee kõnealuses omaalgatuslikus arvamuses “Majanduspoliitika põhijooned (2005–2008)”, et Euroopa Liidu praeguse majanduslanguse ja tööhõiveprobleemide ületamiseks on tarvis koordineeritud makropoliitikat (Lissaboni strateegia osana), mis aitaks aktiivselt kaasa majanduskasvu ja tööhõive suurendamisele. Eurotsooni suurte rahvamajanduste usalduskriisi on võimalik ületada vaid jätkusuutliku raha- ja sotsiaalpoliitika põhimõtteid järgides. Seetõttu jagab komitee komisjoni arvamust, et Euroopa Liidu riikides on tarvis võetud kohustustele vastavat eelarvepoliitikat.

Komitee toetab komisjoni üleskutset sotsiaalkaitseüsteemide jätkusuutlikuks kaasajastamiseks. Töötuse vähendamiseks tuleb suurendada ka tööturgude kohanemisvõimet. Seejuures tuleb säilitada sotsiaalne kindlustatus, mida Euroopa kodanikud usaldavad. Samaaegselt tuleb rakendada olemasolevat potentsiaalset tööjõudu. Kõnealuses valdkonnas on oluline koht tööturu osapooltel ja liikmesriikide valitsustel, et luua uuendustemeelne tasakaal paindlikkuse ja stabiilsuse vahel.

Komitee leiab, et lisaks sobivale makromajanduslikule poliitikale on majanduskasvu ja tööhõive edendamiseks ning kasvupotentsiaali tugevdamiseks tarvis ka mikromajanduslikke reforme, st meetmeid konkurentsi suurendamiseks ja bürokraatia vähendamiseks, ning Euroopa Liidu siseturu edasiarendamist. Komitee arvates on eksitav see, kui igal juhul võrdsustatakse omavahel turgude maksimaalne ning optimaalne integratsiooni määr.

Mis puudutab teadmispõhist ühiskonda, on komitee arvates keske tähtsusega asjakohased otsused elukestva õppe, võrdsete võimaluste, perekondade toetamise, hariduse ja teaduse ning uuenduste valdkonnas. Seega tuleb jätkuvalt parandada raamtingimusi ja ajendeid uuendustemeelse keskkonna rajamiseks. Üldiselt rõhutab komitee ka seda, et erilist tähelepanu tuleb pöörata ettevõtluse edendamisele.

1. Sissejuhatavad märkused

1.1 Käesolev omaalgatuslik arvamus “Majanduskasvu ja töökohtade loomise komplekssete suuniste (2005–2008)” alateema “Majanduspoliitika põhijooned (2005–2008)” kohta

on täiendav arvamus teema “Tööhõivesuunised aastateks 2005–2008” juurde ⁽¹⁾. Veelkord kritiseerib komitee konsultatsiooni-menetluse korda, mis kõnealust teemat silmas pidades ei soosi mõlema arvamuse tegelikku kokkukuuluvust. Majanduspoliitika põhijoonte ja tööhõivepoliitika suuniste ühine arutamine peegeldaks paremini mõlema valdkonna laialdasi seoseid.

1.1.1 Lissaboni strateegia tõhusama rakendamise nimel otsustas Euroopa Ülemkogu oma kevadisel tippkohtumisel liita majanduspoliitika ja tööhõivepoliitika alased suunised ning integreerida need Lissaboni protsessi.

1.1.2 Juba oma arvamuses “Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005” ⁽²⁾ tuletas komitee meelde, et poliitikad tuleb suunata majanduskasvu ja täieliku tööhõive saavutamisele. Käesolev soovitus on endiselt aktuaalne.

1.2 Lisaks lepingust tulenevale stabiilsuse tagamisele peab Euroopa Keskpank tegelema ka majanduskasvu ja tööhõivega seonduvate reaalmajanduslike vajadustega. Kooskõlas Kölni protsessi raames määratletud makromajanduse valdkondade koordineerimisega peab EKP osalema konstruktiivses dialoogis eelarve ja palgapoliitika alaste otsuste langetamisel.

⁽¹⁾ Vrd EMSK arvamus “Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128” (ELT C 286, 17.11.2005, lk 38).

⁽²⁾ Vrd EMSK arvamus “Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005” (ELT C 80, lk 120, 30.3.2004). Käesolevat arvamust tuleks vaadelda kui nimetatud arvamuse edasiarendust.

1.3 Komplekseid suuniseid tuleb vaadelda soovitusena liikmesriikide majanduspoliitikale, mille vastutusrikas rakendamine jääb vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele siiski liikmesriikide ülesandeks. "Valdkondades, mis ei kuulu ühenduse ainupädevusse, võtab ühendus kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda täielikult saavutada kavandatava meetme eesmärke ning seetõttu võib neid kavandatava meetme ulatuse või toime tõttu paremini saavutada ühenduse tasandil." (EÜ asutamislepingu artikkel 5.) Sellest hoolimata jääb majanduspoliitika ühishuvi valdkonda kuuluvaks küsimuseks (EÜ asutamislepingu artikli 99 lõige 1).

1.4 Käesolev arvamus võtab vaatluse alla kogu Euroopa majanduse, hoolimata sealjuures üksikute liikmesriikide rahvamajanduste heterogeensusest.

2. Probleemi püstitamine

Lähtesituatsioon: praegune majanduslik areng

2.1 Pärast nelja-aastast oodatust madalamat majanduskasvu Euroopa Liidus osutus see 2005. aastal taas kõigest 1,5 %-liseks (25-liikmeline EL) või siis 1,3 %-liseks (eurotsoon). Sellest hoolimata esineb suuri erinevusi üksikute liikmesriikide arengus. Hoolimata majanduskasvust, ei suutnud Euroopa majandus täiel määral kasu saada maailmamajanduse elavnemisest. Vahe teiste tööstusriikide ja piirkondadega väljaspool Euroopat suurenes veelgi.

2.1.1 Ka euro märkimisväärse devalveerimise tõttu lähtusid väliskaubandusest olulised impulsid majandustegevusele. Kuid Euroopa tarbijate usaldus on alates 2003. aastast paranenud vaid tagasihoidlikult ning 2005. aastal üle mitme kuu taas vähenenud, mis on suurendanud nõudlust vaid vähesel määral. Endiselt ei saa aga rääkida majanduslikust õitsengust tingitud suurest sisenõudlusest. Euroopa tarbijate püsiv ebakindlus väljendub rahvusvahelises võrdluses ka ulatuslikus säästmises.

2.1.2 Kapitaliinvesteeringute arv, mis on alates 2001. aasta depressioonist peaaegu peatumata vähenenud, suurenes möödunud aastal taas. Madalatest intressidest ja ettevõtete kasumi suurenemisest tingitud soodsad rahastamisvõimalused pakuvad ka edaspidi investeeringuid soosivaid raamtingimusi, seda eelkõige kõrge börsiväärtusega finantsinvesteeringutele võrreldes tootlike investeeringutega. Komitee on siiski mures kapitali väljavoolu pärast USAsse, milles väljenduvad Euroopa nõrgad investeeringud. Seetõttu on endiselt olulise tähtsusega Euroopa atraktiivsemaks muutmine ettevõtluse jaoks, kui soovitakse saavutada investeeringute jätkusuutlikku suurenemist. Investeeringute madala taseme peamine põhjus on praegune madal tarbijanõudlus. Samas püsib inflatsioonimäär talutaval tasemel hoolitata kõrgetest energiahindadest. See kehtib eelkõige alusinflatsiooni kohta (energia ja töötlemata toidu-

ainete hindu arvestamata), mis on oluliselt madalam üldinflatsioonist (tarbijahinna indeksist). Geopoliitilised riskid ja tootmispiirangud nafta tootmisel võivad tulevikus siiski inflatsioonisurvet põhjustada. Väljakutset, mida tekitab toornafta hindade areng, käsitletakse allpool lähemalt.

2.1.3 Komitee on üllatunud, et hoolimata soodsast finantsolukorrast ja korralikust tulust ei ole suurettevõtete 2003. ja 2004. aastate kiirelt suurenevate kasumite tulemuseks olnud investeeringud teadusuuringutesse ja tootmisse, mis võimaldaksid Euroopa Liidul praeguses konkurentsivõimelises olukorras toime tulla. Selle asemel kasutatakse akumuleeritud rahalisi vahendeid selleks, et maksta osanikele lisakasumeid, osta börsikursi stimuleerimiseks tagasi ettevõtte oma osakuid, või siis selleks, et algselt ühinemise ja ülevõtmise, mis omakorda toovad endaga kaasa vajaduse restruktureerimise järele. Komitee väljendab erilist muret lühikeste tähtaegade üle, mis takistab vajalike pikaajaliste äriinvesteeringute tegemist.

2.1.4 Üks Euroopa majanduse peamisi probleeme peitub lisaks praegusele nõudlusele vähesusele ja rahvusvahelises võrdluses madalale majanduskasvule ka suures struktuurses tööpuuduses. Nii on hiljutine majanduse elavnemine vaid väga vähesel määral aidanud kaasa tööturu olukorra paranemisele. Tööpuuduse tase (ca 9 %) on endiselt liiga kõrge, nii et Euroopa rahvamajanduse lisaväärtus jääb allapoole oma potentsiaali. Lisaks mõjutab praegune investeeringute vähesus jätkuvalt majanduskasvu edaspidiseid võimalusi.

2.1.5 Nn töötusest taastumise tendentsi (*jobless recovery*) täheldati sarnasel moel ka muude võrreldavate tööstusriikide ja -piirkondade tööturgudel. Tööturu olukord on nimetatud piirkondades enamasti siiski oluliselt soodsam. Komisjoni hinnangu kohaselt ⁽³⁾ kajastub 2005. ja 2006. aasta majanduskasv ELis rohkem kui kolmes miljonis uues töökohas. Mõju tööpuuduse tasemele jääb siiski nõrgaks, kuna tuleb arvestada, et pärast majanduslikust olukorrast tingituna suureneb tööhõivemäär (seoses tagasipöördumisega tööturule).

2.1.6 Seetõttu on kasutamata tööjõupotentsiaalile töö andmine üks suurimatest väljakutsetest, millele Euroopa Liit peab pühenduma. Naiste ja noorte tööturule sisenemise lihtsustamiseks ning vanemate töötajate taasintegreerimiseks tuleks rakendada eriprogramme.

Muud väljakutsed: Globaliseerumine ja demograafilised muutused

2.2 Lisaks majandus- ja rahapoliitika praegustele probleemsetele valdkondadele, nagu näiteks tööturu ebarahuldav olukord, eelkõige tööpuudus, ning riikide eelarve kasvav puudujääk, ootavad Euroopa Liitu muud väljakutsed, mis on täna küll teada, ent arenevad välja siiski alles tulevikus.

⁽³⁾ Komisjoni sügisene majandusprognoos 2005.

2.2.1 Ühelt poolt peab Euroopa Liit end pühendama majandusliku konkurentsi tugevdamisele. Uute konkurentidena on areenile astunud jõudsalt kasvavate rahvamajandustega Hiina ja India, kes kümne aasta eest ei etendanud maailmamajanduse seisukohast veel mingit rolli. Ülemaailmne tööjõupotentsiaal on kahekordistunud, suhe kapitali ja töö vahel on globaalsest aspektist vaadatuna muutunud. Seoses nende majandusliku arenguga on suure rahvaarvuga riikidel Hiinal ja Indial oluliselt vähem kapitali töötaja kohta kui traditsioonilistes tööstusriikides.

2.2.2 Tuleb teha kõik, et seniseid globaliseerumise ja rahvusvahelise tööjaotuse tagajärgi oleks võimalik vaadelda ka kui võimalust Euroopa tuleviku jaoks. Pärast Hiina ja muude Kagu-Aasia riikide majanduslikku avanemist kasvab küll konkurent investeringute osas, kuid Euroopa ettevõtete jaoks on avanenud ka tohutud müügiturud. Heaolu suurenemine nimetatud riikides tähendab seda, et kõnealused turud pakuvad olulist potentsiaali. Majanduspoliitika peab adekvaatselt toetama sellega kaasnevaid struktuurimuutusi. Siia kuulub ka ülemaailmsete raamtingimuste väljatöötamine, mis puudutab keskkonnamääruste ja sotsiaalsete miinimumstandardite ja omandiõiguste kaitset.

2.2.3 Euroopa Liit peab silmitsi seisma ka globaliseerumisega ja ülisuure naftahindade tõusuga, mis on seotud üle kogu maailma suureneva naftanõudlusega. Tänu säästmisele tarbimises ja muude energiaallikate laiemal rakendamise tõttu on just Euroopa Liidus sõltuvus naftast, võrreldes varasemaga, tunduvalt vähenenud. See puudutab kõige tugevamini eelkõige konkureerivaid tööstusriike, nagu näiteks Hiinat. Ka võiks EL suurt kasu saada nafta eksportivate riikide sissetulekute ringlussevõtmisest nende impordikulude abil.

2.2.4 Teine suur väljakutse Euroopa rahvamajandustele on demograafiline areng ja sellega kaasnev elanikkonna vananemine. Ühendus võib seejuures vaid piiratud mõju avaldada, kuna komisjon on mujal õigusega avaldanud arvamust, et paljud demograafilisi muutusi puudutavad küsimused kuuluvad liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite pädevusse. Lisaks kujutavad demograafilised muutused endast ühiskondlikku nähtust, millele majanduspoliitilistel meetmetel on vaid piiratud juurdepääs. Seda olulisem on luua tingimused, mis võimaldaksid vajalikke kohandusi õigeaegselt.

2.2.5 Demograafiliste muutuste peamiseks põhjusteks on keskmise eluea pikenemine, üle 60-aastaste vanuserühma arvukuse suurenemine ja jätkuvalt madal sündimus. Vanuselise struktuuri muutumine mõjutab kõiki rahvamajanduse turgusid, alates 2020. aastast väheneb tööturul järjest enam noorte töötajate osakaal, tooteturul peavad end kohandama teistsugusele klientuurile ning kapitaliturul muutub säästukäitumine ja

väheneb nõudlus investeringute järele. Lisaks võib oletada, et tööturul lööb läbi globaliseerumisest tingitud üldine suurem konkurents ja sotsiaaldialoogi raames tuleb muuta töökorraldust. Just antud kontekstis on õigustatud elukestva õppe kontseptsioon⁽⁴⁾. Demograafiliste muutustega toimetulemisel esitatakse väljakutse ka sotsiaaldialoogile ja kodanikuühiskonnale.

2.2.6 Et realiseerida konkurentsivõimelise teadmispõhise majandusruumi loomise eesmärki, peavad ettevõtted olema võimelised tehnoloogiliste ja organisatoorse muutuste, tootlikkuseks ja uuendusteks edendamiseks ning arendamiseks. Seda on võimalik realiseerida vaid töötajate kvalifikatsiooni pideval kohandamisel muutuva nõudlusega ja ettevõtete aktiivsete strateegiate abil. Selle eesmärgi nimel peavad ettevõtted strateegiasse kaasama koolituse — ja seda nii keskpikas kui pikas perspektiivis, mitte aga kiire või lausa momentaanselt ära tasuva investeringuna. Erialast koolitust, elukestvat õpet ja täiendkoolitust ei tohiks vaadelda teineteisest eraldi, vaid need peavad olema töötaja karjääri kujundamise aluseks. Kõigi vanuserühmades tuleb tagada piisav motiveeritus täiendkoolitusemeetmetest osavõtmiseks, väärtustades oskusi ja muutes karjääri dünaamilisemaks. Sellest lähtuvalt tuleks arendada isiklike, ent ettevõtte sihtidega kooskõlas olevate karjääriplaanide puhul pädevusaruandeid ja kutsealaste saavutuste hinnanguid⁽⁵⁾.

Lissaboni strateegia

2.3 Viie viimase aasta maailmamajanduse areng õhustab Lissaboni strateegia auhaneid eesmarke püsivalt tugevdada konkurentsi ja kindlustada töökohti. Lissaboni tegevuskava põhimõtteid tuleks süvendada. Euroopa Liidul on võimalik vaid omaenese tugevuse najal ja muutusteks valmisolekuga muutuda maailmas juhtivaks teadmispõhiseks majandusruumiks, kus on kindlad ja paremad töökohad, nii nagu eesmärgis sõnastatud. Kõnealuse komitee⁽⁶⁾ ja kõrgetasemelise töörihma⁽⁷⁾ aruannetest (Koki aruanne) Euroopa Nõukogule Lissaboni strateegia seniste tulemuste hindamise kohta selgub aga, et kinnitatud eesmärkide saavutamine on lükkunud kaugesse tulevikku. Majanduskasv Euroopa Liidus, mis sõltub monetaristliku poliitika nõudmistest ega võimalda seega nõudlust stimuleerida riigisektori kulutuste abil, on märgatavalt maha jäänud majanduskasvust USAs. ELi keskmine majanduskasv oli aastatel 2001–2004 vaevalt 1,5 %. ELi sisemajanduse koguprodukt inimese kohta ja tootlikkuse kasv ei suutnud vähendada vahet teiste võrreldavate tööstusriikide ja -piirkondadega.

⁽⁴⁾ Vrd EMSK arvamus "Majanduskasv, maksustamine ja pensioniskeemide jätkusuutlikkus ELis" (EÜT C 48, 21.2.2002, lk 89).

⁽⁵⁾ Vt EMSK arvamus "Ettevõtete konkurentsivõime" (ELT C 120, 20.5.2005, punktid 5.4.6.3 ja 5.4.6.4) ning EMSK arvamus "Strateegiad tööturult väljumise vanusepiiri edasilükkamiseks" (ELT C 157, 28.6.2005, punkt 4.3.5.4).

⁽⁶⁾ Vrd EMSK arvamus "Lissaboni strateegia rakendamise parandamine" (ELT C 120, 20.5.2005, lk 79).

⁽⁷⁾ "Vastakuti väljakutsetega – Lissaboni strateegia majanduskasvu ja tööhõive alal", Wim Koki juhitud kõrgetasemelise töörihma aruanne, november, 2004.

2.3.1 Sealjuures pakub Lissaboni tegevuskava palju lähtekohti sisemajandusliku dünaamika tugevdamiseks Euroopa Liidus ja liikmesriikides ⁽⁸⁾.

2.3.2 Enamikes liikmesriikides on võimalik suurendada majanduskasvu tööhõive suurenemise abil.

2.4 Euroopa aeglase majanduskasvu ja seni tööturul pettumust valmistavate arengute mõningad põhjused peituvad veel lahendamata struktuuriprobleemides, millega peavad toime tulema eelkõige eurotsooni suured rahvamajandused. Lisaks sellele on kõikide liikmesriikide valitsused üksmeelel, et nii riikide eelarvete rahapoliitiline konsolideerimine kui ka majanduskasvu edendamine on vajalik.

2.4.1 Euroopa Liit peab ise muutuma majanduskasvu mootoriks, et mitte taganeda jätkuvalt teiste juhtivate majandusruumide suhtes ning saavutada siiski Lissaboni strateegia kõrged eesmärgid.

2.4.2 Komitee leiab, et kõnealuses kontekstis on oluline roll sotsiaalpartneritel ja teistel kodanikuühiskonda esindavatel organisatsioonidel. Komitee viitab veelkord oma arvamusele Lissaboni strateegia rakendamise parandamise kohta ⁽⁹⁾, mida käesoleva arvamuse raames edasi arendatakse.

Usalduskriisi ületamine

2.5 Ebakindlus tööhõive olukorra osas on mõnedes liikmesriikides viinud selleni, et tarbijad heidavad tarbimisotsused kõrvale või lükkavad need edasi tulevikku. Seeläbi tekib nn äraootamine, mis vähendab sisenõudlust, pikaajaliselt tõhusad tehingud lükatakse edasi ning majanduskasv on häiritud. Muret tekitab, et teatud liikmesriikides, kes majanduse depressiooniga (2001–2003) seoses vähendasid väljaminekuid tarbimisele, ei suurenenud tarbimine nimetatud langusele järgnenud majanduskasvu perioodil märgatavalt. Sama kehtib ka ettevõtete investeerimisotsuste kohta. Tekib oht, et iseenesest täituvad lootused kinnistuvad ning jääb püsima konjunktuurist tingitud paindumatu tasakaalutus. Nimetatud ohtu tuleb ennetada sobivate meetmete abil.

2.5.1 Töötajate ja tarbijate usalduskriisi tugevdavad paljudes Euroopa Ühenduse riikides võimude ja tervete võimustruktuuride päevavalgele kerkivad eksitused ja ebaõige käitumine. Komitee peab oluliseks, et Euroopa riigid pööraks Euroopa Ühenduse toetusel rohkem tähelepanu juhtivtöötajate puudustele kvalifikatsiooni ja aususe osas, võideldes nende puuduste vastu ning pühendudes nimetatud tegevustele. Lisaks tuleb

mõelda sellele, kuidas on suurema läbipaistvuse või suurema osaluse abil võimalik vastutavatelt isikutelt nõuda ranget ülesannetele orienteeritust ja sotsiaalset vastutust.

2.5.2 Usalduskriisi ületamine eurotsooni suurtes rahvamajandustes on üks kesketest ülesannetest. Vaid üks jätkusuutliku raha- ja sotsiaalpoliitika strateegia säilitab ja tugevdab kodanike usaldust nende riigi valitsuse ja Euroopa Liidu institutsioonide teovõimelisuse vastu ⁽¹⁰⁾.

2.5.3 Riikide eelarvete koormuse vähendamine ja sotsiaalkindlustussüsteemide tugevdamine on võimalik vaid seoses tööturu olukorra püsiva parandamisega. Tööturu reformid, mis on õigustatud nii kiireneva majandusliku muutuse kui sotsiaalkaitse kontekstis, tuleb integreerida põhipunktidenä jätkusuutlikusse majanduspoliitikasse. Vastavalt Lissaboni strateegiale võib riik etendada suunavat rolli, et toetada vastavaid investeeeringuid ja töökohtade loomist uutes valdkondades positiivse vastusena globaliseerumisele.

2.5.4 Seetõttu on äärmiselt oluline, et kaubanduse, konkurentsi, tööstuse, uuenduste, hariduse ja kutseõppe ning tööhõive meetmete parema kooskõlastamise abil suunatakse tähelepanu nimetatud uutele valdkondadele ja neis leiduvatele võimalustele. Kodanikuühiskond peaks siinkohal tegutsema vastavalt oma vastutusele.

2.5.5 On ilmtingimata vajalik, et ka raha- ja fiskaalpoliitika toetaksid majanduskasvu ja tööhõivet ⁽¹¹⁾. Liikmesriigid vajavad majanduspoliitika kooskõlastamist. Seejuures tuleb hoolitseda selle eest, et majanduspoliitilised meetmed nõudluse aktiveerimiseks ei ohustaks usaldust stabiilsuse vastu.

3. Makromajanduslik poliitika majanduskasvu ja tööhõive heaks

Eelarvepoliitika

3.1 Struktuurireformid mõjuvad piisava nõudluse puudumisel negatiivselt tööhõivele. Juba praegu peab arvestama rahvastiku vananemisest tuleneva suure pikaajalise kulude survega. Nimetatud eelduse kohaselt võib fiskaalpoliitika tasakaalustatud makromajandusliku poliitika raames aidata kaasa ka tõhusa nõudluse suurendamisele ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, eesistujariigi järeldused (10255/2005, 18.6.2005), eelkõige punktid 9–11 ning komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile "Ühismeetmed majanduskasvu kiirendamiseks ja tööhõive tõstmiseks: ühenduse Lissaboni kava" (KOM(2005) 330 lõplik, 20.7.2005).

⁽⁹⁾ Vrd EMSK aramus "Lissaboni strateegia rakendamise parandamine" (ELT C 120, 20.5.2005, lk 79).

⁽¹⁰⁾ Vrd ka EMSK majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektiooni aramus "Majandushalduse tõhustamine – stabiilsuse ja kasvu pakti reform" (ECO/160 – CESE 780/2005 fin, 31.1.2006).

⁽¹¹⁾ EMSK on seda korduvalt rõhutanud, muuhulgas arvamuses "Tööhõivepoliitika: Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll laienemise järel ja Lissaboni protsessi perspektiivis" (ELT C 221, 8.9.2005, lk 94).

⁽¹²⁾ Vrd ka EMSK aramus "Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005" (ELT C 80, 30.3.2004, lk 120, punkt 1.4).

3.1.1 Selleks peavad liikmesriigid lähtuma realistlikumast ja läbipaistvamast eelarve planeerimisest. Kriitiline pilk valitsuse tegevusele ja kulutuste kõrgem distsipliin tõendaksid riiklike väljaminekute kvaliteeti ja annaks panuse suuremasse majanduskasvu. See kehtib ka kõikide Euroopa Liidu tasandite puhul. Üksikutes riikides on vaja rangemaid rakendamismeetodeid, et tegeleda puudujäägi riskide põhjustega. Komisjoni sügisene 2005. aasta majandusprognoos riigieelarvete puudujäägi kohta rõhutab konsolideerumise vajadust. Hoolimata püsivast (kuigi nõrgast) majanduse elavnemisest, hindab komisjon, et 25 liikmesriigist koosneva Euroopa Liidu eelarvepuudujääk jääb 2005. ja 2006. aastal 2,7 protsendiga vaid vähesel määral allapoole kontrollväärtust (3 %).

3.1.2 Finantspoliitiline distsipliin on tähtis eeldus selleks, et Euroopa Keskpankade Süsteem suudaks püsivalt tagada hindade stabiilsuse suhteliselt madalate intresside juures. EKP peab ka edaspidi hoolikalt silmas pidama hindade stabiilsuse jaoks hinnatõusuga kaasnevaid riske, näiteks riske seoses ülemaailmse likviidsuse ülejäägiga või energiahinna tõusu kaudsete mõjutustega. Sellega toetab komitee komisjoni tähelepanekut, et hindade stabiilsuse säilitamine peab jääma EKP ülimaks eesmärgiks.

Sotsiaalsüsteemide jätkusuutlikkus

3.2 Tugev surve sotsiaalkindlustussüsteemidele nende kohaldamisel ei teki esmajoonel mitte globaliseerumise tõttu, vaid ennekõike kõrge struktuurse tööpuuduse ning äkiliste demograafiliste muutuste pärast, mis on tingitud sündimuse vähenemisest ning keskmise eluea pikenemisest, mistõttu võib pikeneda pensioniiga. Komitee toetab komisjoni poolt väljendatud nõuet, et sotsiaalkindlustussüsteeme tuleb jätkusuutlikult uuendada, kuna kõrge sotsiaalse kindlustatuse tase on möödapäästmatu, et tagada tasakaal konkurentsivõime, nõudluse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse vahel⁽¹³⁾. Seejuures tuleb säilitada sotsiaalne turvalisus, millesse paljud inimesed õigusega usuvad.

3.2.1 Sotsiaalkindlustussüsteemide reform peab sealjuures olema tihedalt seotud spetsiaalsete kavadega, mille eesmärk on aidata kaasa naiste sisenemisele tööturule; seega tuleb tagada ka lastehoiuteenuste, koolide jne olemasolu. Tuleb soodustada meetmeid, mis võimaldavad pereelu ja töö ühitamist, nagu näiteks väikelaste jaoks lastepäevakodude rajamine⁽¹⁴⁾. Riikides, kus ei ole piisavalt lastehoiuasutusi, on naiste tööhõive suhteliselt madal. Vastupidi on maades, kus naiste tööhõive on suur, väga hea juurdepääs lastehoiuasutustele. Statistilised andmed näitavad, et Euroopa Liidus on väga suured lahknevused soovitud laste arvu (2,3) ning tegeliku laste arvu (1,5) vahel.

⁽¹³⁾ Vrd EMSK arvamus "Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005" (ELT C 80, 30.3.2004, lk 120, punkt 1.5.3).

⁽¹⁴⁾ Vrd EMSK arvamus "Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128", (ELT C 286, 17.11.2005, lk 38). Arvamuse punkt 3.2.3 kõlab järgmiselt: "EMSK kutsub liikmesriike jätkuvalt üles toetama jõupingutusi töö- ja eraelu ühitamiseks. See on ühiskonna kui terviku ülesanne."

Sealjuures piisaks juba, kui sündimus oleks 2,1, et peatada Euroopa rahvastiku arvu eelseisvat vähenemist. Sobivate infrasruktuuride rajamine, töötajate kaitsest lähtuv töökorraldus, sealhulgas töötajatele ja tööandjatele osalise tööajaga töökohatade atraktiivsemaks muutmine, karjäärikatkestuste hõlbustamine ning paindlik tööajakorraldus peaksid vähemalt osades liikmesriikides oluliselt suurendama stiimulit naasta tööturule pärast laste eest hoolitsemise etappi. Lisaks tugevdatakse tööturu jätkusuutliku reformi abil, mis toob kaasa suurema nõudluse tööjõu järele, töötajate positsiooni ja seeläbi tööandjate valmidust töö- ja perekonnaelu paremaks ühitamiseks.

3.2.2 Ka valitsused ja sotsiaalpartnerid peaksid ühiste kollektiivkokkulepete abil aitama luua uusi töökohti ning saavutada eelkõige uuendusi soosiv tasakaal paindlikkuse ja turvalisuse vahel. Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks ja selles osas, mis puudutab eakaid töötajaid, on komitee juba avaldanud toetust komisjoni teatises (KOM(2004) 146 lõplik) esitatud soovitudele ja analüüsile, mille kohaselt "... peaksid sotsiaalpartnerid laiendama ja intensiivistama oma pingutusi niihästi riigi kui EL-i tasandil, et luua uus vananemiskultuur ning muutustega toimetuleku võimalused. Liigagi tihti eelistavad tööandjad jätkuvalt ennetähtaegse pensionilemineku skeeme". Olulise tähtsusega on siinkohal tööhõive suurendamine. EMSK on seisukohal, et tööhõive suurendamisel üldiselt — või ka eelkõige vanuserühmas 55–64 — suureneb tööhõive ka neis võimalike töötajate kategooriates, mis ei ole praegu piisavalt esindatud. Sellest vaatepunktist lähtudes tuleks võtta tarvitusele tõhusad meetmed, et kasutada ära kõik Euroopa Liidu tööjõu. Erilist tähelepanu tuleks seejuures pöörata noortele, kelle tööindus töötuna olek kahandab, mis omakorda on murettekitav tuleviku tööhõivet silmas pidades, ning ka naistele ja puuetega inimestele⁽¹⁵⁾.

Tööpuuduse vähendamine, tööjõu mobiliseerimine

3.3 Komitee rõhutab komisjoni poolt väljendatud vajadust, mille kohaselt tuleb eelkõige suurtes rahvamajandustes oluliselt suurendada tööhõivemäära ning tõhusalt tõsta tööjõu pakku-mist. Et kindlustada Euroopa majanduse pikaajaline kande-võime, tuleb esikohale seada võitlus massilise tööpuuduse vastu.

3.3.1 Suur struktuurne tööpuudus ja maailma majanduse laienemine esitavad täiendavaid nõudeid seoses tõhusa ja dünaamilise kohanemisega tööturgudega. Eelkõige eksporditur-gudel, aga ka teenindussektoris avanevad seoses laieneva maail-makaubandusega arvukad uued võimalused. Tööturgude koha-nemisevõimele esitatakse täiesti uusi nõudeid, millega toimetule-kuks on tarvis stabiilset raamistikku.

⁽¹⁵⁾ Vt EMSK arvamus "Vanemate töötajate tööhõive suurendamine ja tööturult väljumise edasilükkamine" (ELT C 157, 28.6.2005, lk 120, punktid 6.3.2 ja 4.4.4).

3.3.2 Euroopa tööturgudel peab olema võimalik paremini ning dünaamilisemalt reageerida turutrendidele nagu näiteks allhange (*outsourcing*) ja tootmise ümberpaigutamine (*offshoring*). Töötuskindlustuse, sotsiaalhoolekande ning tööjõuvahenduse süsteemid peaksid toimima nii, et need ei kataks vaid üleminekut töötuselt tööhõivele, vaid kergendaksid üleminekut ühest tööhõivesituatsioonist teise nagu töötamine, kutseõpe, pausid töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjaks vormistamine. Kuna ühendusel on antud valdkonnas vaid piiratud volitused, on liikmesriikide ülesanne oma tööturuasutusi vastavalt juhtida.

3.3.3 Lisaks on Euroopa Liidus endiselt ajutiselt takistatud töötajate piiriülene liikumine. Komitee kutsub liikmesriike üles tõsiselt kaaluma võimalusi üleminekuperioodide lõpetamiseks. Seejuures on tarvis kaasata sotsiaalpartnerid ja konsulteerida nendega kõigil asjaomastel tasanditel⁽¹⁶⁾. Üleminekuperioodide säilitamist tuleb õigustada põhjalike ja objektiivsete argumentidega.

3.3.4 Kuna erialase väljaõppeta või vähese väljaõppega isikute osakaal töötute hulgas on üle keskmise, on erialane väljaõpe ning täiendkoolitus tööturupoliitika üks tähtsamaid vahendeid. Haridus ning kutseõpe on investeringud inimkapitali. Need suurendavad üksikisiku võimalusi tööturul ning laiendavad ettevõtete tootmisvõimalusi. Haridusel on oluline tähtsus tootlikkuse ning rahvusvahelise konkurentsivõime arengus. Sotsiaalpartnerid peaksid kollektiivlepingutes ja kõigis neile olulistes lepingulistes suhetes kokku leppima selles, et töötajad hoiavad ja tugevdavad oma inimkapitali täiendkoolituse ning karjäärialaste edusammude kaudu.

3.3.5 Elukõige noorte puhul on kutseõpe eeldus tulevikus töökoha leidmiseks, ka siis, kui see ei taga erialaste teadmiste ja olemasolevate töökohtade täpset kokkulangevust. Vanemaid inimesi, kelle hulgas on tööpuudus sarnastelt noortele üle keskmise suur, kutsutakse täiendkoolituse ja kutsequalifikatsiooni programmide raames üles omandama uusi teadmisi. Eakate töötajate tootlikkuse potentsiaali kahanemise põhjuseks ei ole mitte vanus, vaid kutseoskuste aegumine ja just seda saaks koolituste abil ennetada. Eelnevat arvestades tuleks näidata, et ainuüksi 40–50-aastastele suunatud meetmetest siiski ei piisa⁽¹⁷⁾.

3.4. Väga probleemseks valdkonnaks peab komitee faktori töö suurt koormatust maksude ning sotsiaalmaksetega.

4. Kasvupotentsiaali suurendamisele suunatud mikromajanduslikud reformid

Euroopa Liidu siseturg

4.1 Komitee nõustub komisjoniga, et laiendatud ning süvendatud siseturg peab olema majanduskasvu ning tööhõivele suunatud majanduspoliitika oluline koostisosa. Siiski ei arva komitee, et Lissaboni strateegia rakendamise probleemid peituvad ebapiisavalt integreeritud siseturus.

4.1.1 Seni veel mitte täielikult toimunud teenusturgude integratsiooni ei saa vaadelda kui tööturgude ning majanduskasvu tagasihoidlike tulemuste põhjustajat. Suur osa töötutest kuulub vähequalifitseeritud töötajate gruppi, mis saaks Euroopa integreeritud teenusteturust vaid vähesel määral kasu. Küll võib maksudest tingitud takistuste kõrvaldamine parandada investimiskeskonda ning liikuvusel esinevate tõkete eemaldamine tuua kergendust mõnele tööandjatele ning töötajatele. See aga ei aita kaasa riiklike tööturgude koormuse olulisele vähendamisele. Olulise panuse võib anda siseturu edasiarendamine eesmärgiga luua tõeline ja tasakaalustatud teenuste siseturg.

4.1.2 Komitee arvates ei ole õige, kui igal juhul võrdsustatakse omavahel turgude maksimaalne ning optimaalne integratsiooni määr. Eelkõige tüüpiliste piirkondlike või kohalike turgude puhul, nii nagu on tegemist paljude teenuseosutajate puhul, on piiriüleste teenuste maht alati väga piiratud. Just siinkohal võib kohustuslik ühtlustamise jätta mulje, et Euroopa Liidu poliitika ei arvesta piisaval määral piirkondlike iseärasustega ning viib seega olemasolevate eelarvamuste kinnistumiseni. Seetõttu tuleb vähemalt käesoleval hetkel eksisteerivad takistused selgelt määratleda ning kaaluda neid koos määrustega, mis liikmesriikide eripärade tõttu jäävad ka tulevikus alles ning millega turul osalejad peavad kohanema. Seejuures tuleb tagada, et eelistataks hoolikat kaalutlemist turgude ning sektorite alusel.

4.1.3 Komitee toetab ka komisjoni selle soovitusel kõrvaldada konkurentsile takistuseks olevad riiklikud toetused või grupeerida toetused ümber Lissaboni kavaga seotud valdkondades nagu uurimistegevus, uuendused ja hariduspoliitika. Taotletava eesmärgi abil, milleks on intensiivsem konkurents, on võimalik vähendada ka riikide eelarve koormust ja/või tugevdada võimalikke riiklikke investeringuid.

4.1.4 Euroopa kapitaliturgude integratsioon on olulise tähtsusega, et elavdada Euroopa Liidu majanduskasvu. Viimaste aastate jooksul on tehtud olulisi jõupingutusi, et luua reguleerivad raamtingimused integreeritud kapitali- ning finantsteenusturu jaoks. Kõnealuses kontekstis mõistab komitee kaebusi liiga kiire ja kuluka ühtlustamise kohta.

⁽¹⁶⁾ "Globaliseerumise sotsiaalne mõõde – Euroopa Liidu poliitiline panus hüvede loomiseks kõigile", KOM(2004) 383 lõplik, 18.5.2004.

⁽¹⁷⁾ Vrd OECD rahvusvaheline täiskasvanute kirjaoskuse uuring (*International Adult Literacy Survey – IALS*) ning EMSK arvamused "Vanemaealised töötajad" (EÜT C 14, 16.1.2001) ja "Vanemate töötajate tööhõive suurendamine ja tööturult väljumise edasilükkamine" (ELT C 157, 28.6.2005, lk 120, punkt 4.3.5).

4.1.5 Enne edasist ühtlustamist ja reguleerimist on tarvis põhjalikult kontrollida vajalikkuse ning kiireloomulisuse kriteeriumeid. Ajutiselt tuleb edasi lükata direktiivide projektid, mille jaoks ei ole tungivat vajadust. Palju otstarbekam tundub olevat keskenduda esialgselt turule orienteeritud ning majanduslikult tõhusa, veel mitte täielikult lõpetatud, lähiminevikust pärit seadusloome rakendamisele ja konsolideerimisele. Ka finantsteevnuste poliitikat käsitlevas komisjoni valges raamatus (2005–2010) esitatud sellekohased seisukohad leiavad komitees toetust.

Konkurents ja bürokraatia vähendamine

4.2 Komitee tervitab komisjoni poolt ettenähtud kaubanduse vabama arengu eesmärki. Võimalikult väikse koosseisuga ning kaasajastatud, põhipädevustega piirduva haldusaparaadi abil on võimalik säästa kulusid, kuid see võib muuta liikmesriigid kaitsetuks, kuna puuduvad vahendid kriiside korral sekkumiseks. Auahne keskendumine riiklike põhiülesannete täitmisele, nagu nt haridus, avalikud infrastruktuurid, sise- ja välispoliitiline julgeolek, sotsiaalne kaitse ning kõrge rahvatervise tase, peaksid mudelina leidma liikmesriikide poolt suuremat järgimist. Sellega seoses toetab komitee jätkuvalt komisjoni avaldusi parema seadusandluse majandusliku tähtsuse kohta. Aktiivne konsulteerimine sidusrühmadega seadusandlikes protsessides aitab seadusandluse ja turul osalejate huvides kaasa otsustusprotsessi läbi paistvamaks muutmisele.

4.2.1 Intensiivsem konkurents muutub liikumapanevaks jõuks uuenduste edendamisel. Parandada tuleb poliitilisi raamtingimusi uuenduste tarvis, ja ka teadusuuringute jaoks laiemalt. Kõnealuses kontekstis meenutab komitee oma mitmeid arvamusi, milles esitatud ettepanekud on praegugi aktuaalsed ⁽¹⁸⁾.

4.2.2 EMSK juhhib tähelepanu sellele, et bürokraatia vähendamise teema ei ole suunistes leidnud piisavat tähelepanu. Seetõttu rõhutatakse veelkord Euroopa Liidu kava olulisust parema õigusloome jaoks, kuid komitee tunneb puudust selgest üleskutses liikmesriikidele bürokraatia lihtsustamiseks meetmete võtmiseks (nt maksusüsteemi lihtsustamine). Sama kehtib ka õigusloome kohta Euroopa Liidu tasandil ning selle riikliku rakendamise kohta. Mitte üksnes sujuvad otsustusprotsessid, vaid ka lihtsustatud menetlused vähendaksid kulutusi ning riikide eelarvete koormust.

4.2.3 Turgude reguleerimise, dereguleerimise ja liberaliseerimise valdkonnas on vaja hoolikalt kaaluda tarbijakaitse või keskkonna huvisid ning sotsiaalpoliitilisi eesmärke kogu majanduse kasvupotentsiaalide suhtes. Tulevased seadusandlikud ning

järelevalvealased tegevused peaksid varasemast rohkem tegelema seaduse tagajärgede hindamisega ⁽¹⁹⁾.

4.2.4 Arvukad ettekirjutused piiravad ebaproportsionaalselt eelkõige VKE-de ja füüsilisest isikust ettevõtjate produktiivsust, sest neil on vaid lihtsad juhtimis- ja haldusstruktuurid. Komitee kordab oma üleskutset VKE-dele eraldi staatuse loomiseks ⁽²⁰⁾.

4.2.5 Väga oluliseks peab komitee ka avaliku ja erasektori tugevdatud koostööd avalike teenuste osutamisel (*Public-Private-Partnership*). Kõnealune liikmesriikide ja ühenduse koostöö kõige uuem vorm avalike teenuste osutamisel peab tagama võrdsed tingimused era- ja riigisektorile, et võimalikult suurendada kasu riigi jaoks. Projektide rahastamist erasektori laenuka tuleks kaaluda, kui see on tasuv, ning hoolimata sellest, kuidas on projektid kavandatud ja koostatud või kuidas neid ellu viiakse.

Õppimine ja haridus

4.3 Elukestva õppe kontseptsioon etendab olulist rolli seoses teadmispõhise ühiskonnaga (eelkõige paindlike õppemeetodite kaudu). Elukestva õppe teostamiseks on vaja ühiskondlikku õppimiskultuuri ning seda toetavat infrastruktuuri. Sotsiaalpartnerid ning kodanikuühiskond peaksid edendama elukestva õppe mudelit. Ka hariduse ja koolituse valdkonnas võiks mõelda avaliku ja erasektori partnerluse võimaluste suurendamisele. Infrastruktuuri rahastamiseks on hetkel vaja suuremat riiklikku toetust, mis seni on olnud ebapiisav. 25-liikmelise Euroopa Liidu kulutused haridusele ja koolitusele hõlmasid 2002. aastal 5,2 % SKTst, mis on sarnane võrreldavate majandusruumide vastavate näitajatega. Kuid kõnealustest vahenditest tuli vaid 0,6 % SKTst erasektorist, mis on oluliselt vähem kui võrreldavates piirkondades. Nimetatud näitajat tuleks tõsta, kui see on tasuv kogu projekti kestuse või laenuperioodi vältel.

4.3.1 Juba ühes varasemas arvamuses käsitles komitee seost kultuuriliste vahetusprogrammide ning noorte vahel elukestva õppe tegevuskava raames ⁽²¹⁾. Siinkohal tuleb veel kord selgitada nimetatud seose tähtsust teadmispõhise ühiskonna loomise jaoks. Kultuurilise vahetuse toetamine (eelkõige noorte puhul) äratub huvi teiste kultuuriringkondade vastu ning aitab seeläbi kaasa vastastikusele teadmiste vahetamisele.

⁽¹⁸⁾ Vt EMSK arvamused "Teadlased Euroopa teadusruumis: üks elukutse, laialdased karjäärivõimalused" (ELT C 110, 30.4.2004, lk 83), "Euroopa teadusruumi tugevdamine" (ELT C 32, 5.2.2004, lk 81), "Euroopa teadusruum: uus hoog – arendamine, kindlustamine, uued perspektiivid" (ELT C 95, 23.4.2003, lk 48) ning "Ühtekuuluvuse ja konkurentsivõime suurendamine teadusuuringute, tehnoloogiauuenduste ja uuendustegevuse abil" (EÜT C 40, 15.2.1999, lk 12).

⁽¹⁹⁾ Selles tähenduses on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba varem toetanud lihtsa riikliku reeglistiku ning maksusüsteemi loomist. Vrd EMSK arvamusi "Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005" (ELT C 80, 30.3.2004, lk 120, punkt 4.4.2.4).

⁽²⁰⁾ Vrd EMSK arvamusi "Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128" (ELT C 286, 17.11.2005, lk 38).

⁽²¹⁾ EMSK arvamusi "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse terviklik tegevusprogramm elukestva õppe valdkonnas", 10.2.2005 (ELT C 221, 8.9.2005, lk 134).

4.3.2 Komitee tervitab tõsiasja, et otsusega diplomite tunnustamise direktiivi kohta kõrvaldati olulised takistused töötajate ning füüsilisest isikust ettevõtjate liikuvusele. Komitee kutsub liikmesriike üles kandma hoolt selle kiire rakendamise eest. Lisaks sellele tuleb ülikoolide ning koolide talitluse korrapäraselt läbiviidavate võrdluste ning võrdlevate analüüside abil, nagu seda tehakse Pisa uuringu ning Bologna protsessi raames, saavutada positiivne mõju osalejate auahnusele ning valmisolekule heade tulemuste saavutamiseks ⁽²²⁾.

4.3.3 Lisaks ei ole Euroopa kõrgharidusharidussüsteem piisaval määral orienteeritud eesmärgile muutuda maailma juhtivaks teadusuuringute ruumiks. Tippkeskuste ja nende rühmituste kontseptsioonile tuleb seal, kus see veel piisaval määral nii ei ole, pöörata riiklikul ja Euroopa tasandil enam tähelepanu. Sel moel on võimalik vastu astuda Euroopa tipp-teadlaste väljarände ookeani taha.

Teadustöö ja uuendused

4.4 Euroopa rahvaarvu oodatav kahanemine ning elanikkonna vananemine nõuab üha rohkem tehnoloogilisi uuendusi, et tagada tulevikus kogu Euroopa ühiskonna heaolu. Siiski on komisjon välja selgitanud ning õigesti hoiatanud, et Euroopa Liidu senised jõupingutused uuenduste tegemise nimel ei ole olnud piisavad ⁽²³⁾.

4.4.1 Et uuenduste arvu Euroopa Liidu tasandil suurendada, peab komitee hädavajalikuks piiriülese liikuvuse teel olevate takistuste kõrvaldamist. Ikka veel alla oma võimaluste arenenud uuendustegevus kuulub lisaks tööturu ebarahuldavale olukorrale oluliste tegurite hulka, mis aeglustavad eurotsoonis tootlikkuse kasvu. Et saavutada paremaid tulemusi uuenduste alal, tuleb kõrvaldada turu killustumise põhjused, mis käesoleval hetkel takistavad uute tehnoloogiate levikut.

4.4.2 Komitee nõustub komisjoniga, et raamtingimuste ning stiimulite paremaks muutmine produktiivse ning investeerin-guid soosiva keskkonna loomise nimel on ka edaspidi vajalik.

4.4.3 Uuenduste riiklikku toetamist tuleks rakendada tõhusamalt ning sihipärasemalt, et vältida negatiivseid stiimuleid erainvestoritele ning seega riiklike vahendite ebaõiglast jaotamist. Enam peavad leidma rakendust projektid, mida tehakse tihedas koostöös ülikoolide ning ettevõtetega, et siduda uurimistegevust tõhusamalt erasektoriga (sõltumata alusuuringute vajadusest).

4.4.4 Riiklike toetuste korraldus peab muutuma läbipaistvaks, et võimaldada hõlpsamat juurdepääsu riiklikele uurimistegevuse vahenditele. Komitee tervitab ka tihedamat koostööd komisjoni teenistuste vahel. Komitee rõhutab oma mitmeid kordi esitatud nõuet, mille kohaselt tuleb toetuse saamise raamtingimused muuta juurdepääsetavaks ning rakendatavaks ka väikeste ja keskmise suurusega ning mikroettevõtete jaoks.

4.4.5 Uuendusi soodustav mõju oleks ka üle-euroopalisel ühenduse patendil. Sellega kaasnevat takistusi (nt nn keeleprobleem) peaks olema võimalik kõrvaldada. Komitee toetab veelkord Euroopa patendi loomist nii kiiresti kui võimalik.

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted

4.4.5 Nagu komitee ühes varasemas arvamuses rõhutas, tuleb ettevõtluse toetamisele pöörata erilist tähelepanu ⁽²⁴⁾. Eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted kujutavad endast olulist potentsiaali uuenduste jaoks. Et kompenseerida oma ebasoodsat kulude olukorda võrreldes turul kindlat positsiooni omavate suuremate ettevõtetega, peavad VKEd end maksma panema uuenduslike toodete ning teenuste abil. Seetõttu tervitab EMSK komisjoni nõuet kõrvaldada noorte ettevõtete jaoks Euroopas tõkked juurdepääsul rahalistele vahenditele üldiselt ning juurdepääsul riskikapitaliturgudele ⁽²⁵⁾.

Brüssel, 15. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Ka mujal on rõhutatud, et "... samuti toonitab EMSK kvalifikatsioonide läbipaistvuse ja ühtlustamise olulisust kogu Euroopas ja ka rahvusvahelisel tasandil". Vrd EMSK arvamus "Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128" (ELT C 286, 17.11.2005, lk 38, punkt 3.8.1).

⁽²³⁾ Euroopa Liit eraldab hetkel vaid ca 2 % SKTst teadus- ja arendustegevusele. Vrd Euroopa Komisjon, soovitusel majanduspoliitika üldsuuniste kohta (2005–2008), KOM(2005) 141 lõplik, lõik B.2. Kõnealune protsendimäär ei ole oluliselt suurem, kui see oli Lissaboni strateegia käivitamise ajal, ning see on ikka veel kaugel ühenduse püstitatud eesmärgist, milleks on eraldada 3 % SKTst investeringutele teadustegevusse. Komitee tuleb meelde, et kaks kolmandikku tuleb tulema tööstuselt erasektorist.

⁽²⁴⁾ EMSK arvamus "Ettevõtluse toetamine Euroopas: prioriteetid tuleviku jaoks" (EÜT C 235, 27.7.1998) ning EMSK arvamus "Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128" (ELT C 286, 17.11.2005, lk 38).

⁽²⁵⁾ Sama arvamust on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ka varem väljendanud ning samal ajal toetanud ettevõtlust ning ettevõtete rajamist. Vrd EMSK arvamus "Majanduspoliitika põhijooned 2003–2005" (ELT C 80, 30.3.2004, lk 120, punkt 4.4.2.4).

LISA 1

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse**Tagasilükatud muudatusettepanek**

Arutelu käigus lükati tagasi järgnev muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel enam kui veerandi antud häälest:

Punkt 2.5.1

Välja jätta.

Põhjus

Euroopa Liidu liikmesriikides on 23 miljonit erinevat majanduselus osalejat ja veelgi rohkem juhtivtöötajaid, kes suures osas on palgatöötajad. Nad töötavad suure stressikoormuse all ning vastutavad praktiliselt kõigi vigade ja kahju eest, mis nende alluvad teevad ja ettevõttele põhjustavad. Paljud juhtivtöötajad loobuvad oma ametist või kindlustavad ennast riskide vastu.

Kõigis liikmesriikides on olemas õigussüsteemid (tsiviilõigus, kaubandusõigus, karistusõigus jne), mis reguleerivad juhtivtöötajate vastutust.

Punktis 2.5.1 kutsutakse Euroopa Liidu liikmesriike üles erilist tähelepanu pöörama juhtivtöötajate kvalifikatsioonile ja usaldusväärsusele ning tegelema asjaomaste puudujääkidega.

Sellel taustal kerkivad üles mõned küsimused, mis nõuavad vastust, kui me tahame, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused oleksid tõsiseltvõetavad.

1. Kuidas kavatsevad Euroopa Liit ja tema liikmesriigid kontrollida mitme miljoni inimese kvalifikatsiooni ja usaldusväärsust? Kas selleks on vaja luua uusi institutsioone? Kas kehtivad õigussüsteemid ei ole piisavad ja kehtiva õiguse rakendamiseks ei ole abi?
2. Miks ei kutsuta ka töötajaid üles hästi ja ausalt töötama, asjaomast kvalifikatsiooni tõendama ja eetilisel käitumisel, kuna juhtivtöötajad peavad vastutama nende vigade eest? Kui Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on tõepoolest konsensuse põhimõttel töötav organ, siis peaksime ka töötajaid ja kõiki sihtasutusi ning ühiskondlikke ja valitsusvälist organisatsioone üles kutsuma vajaliku kvalifikatsiooni tõendama ja põhimõtteid järgima, sellal kui Euroopa Liit ja liikmesriigid seda kontrollivad. Miks ainult juhtivtöötajaid?
3. Kõnealuse arvamuse vastuvõtmisel majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioonis toodi argument, et üleskutset Euroopa Liidule ja liikmesriikidele ei ole vaja tõsiselt võtta, kuna tegemist on ainult üleskutsega. Kui see nii on, siis peaksime me võib-olla arvamuses ja üleskutses üldse käsitlema kõikvõimalikke majanduslikke, ühiskondlikke ja muid probleeme, kuna tegemist on ju kõigest üleskutsega. Kommunistlikes riikides soovitati opositsioon parlamendil nii teha. Mida halvemaks läks majanduslik olukord, seda rohkem eeskirju vastu võeti, kuna arvati, et eeskirjade, seaduste ja üleskutsetega saab midagi ära teha. Ma teen ettepaneku lisada arvamusele üleskutse Euroopa Liidule ja liikmesriikidele: "Hoolitsege selle eest, et olukord paraneb." See ei lahendaks mitte ainult juhtivtöötajatega seonduvat probleemi, vaid ka kõik teised küsimused. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed ei ole siis enam tarvis, mis tuleb Euroopa Liidule ja Euroopa integratsioonile ainult kasuks.

Hääletustulemus

Poolt: 37

Vastu: 53

Erapooleteid: 9

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Euroopa Liidu ja Mehhiko suhted"

(2006/C 88/17)

1. juulil 2004. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses: "Euroopa Liidu ja Mehhiko suhted".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektsiooni aramus võeti vastu 26. jaanuaril 2006. Raportöör oli hr RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 424. täiskogu istungjärgul 14.–15. veebruar 2006 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 107, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 6.

1. Sissejuhatus

1.1 Käesoleva arvamuse eemärk on analüüsida Euroopa Liidu (EL) ja Mehhiko vaheliste suhete arengut alates 1995. aasta detsembrist, mil Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis kõnealusel teemal vastu esimese arvamuse⁽¹⁾, ning pakkuda ideid seoses ELi ja Mehhiko suhete väljaarendamise ja tugevdamise ning mõlema poole kodanikuühiskonna kaasamisega.

1.2 Euroopa Liidu ja Mehhiko suhetes on tehtud suuri edusamme, mis tulenevad 2000. aasta oktoobris sõlmitud ELi ja Mehhiko majanduspartnerlust, poliitilist kooskõlastamist ja koostööd käsitlevast lepingust (nn üldleping), millega loodi vabakaubanduspiirkond. Käesoleva arvamuse ülesanne esitada teavet, mis mõlema poole iseärasusi arvestades aitab rõhutada ELi ja Mehhiko vaheliste suhete strateegilist tähtsust ning süvendada ja parandada assotsiatsioonilepingut.

1.3 Üks kõnealusel lepingus (artiklid 36 ja 39) käsitletud konkreetne aspekt on vajadus kaasata mõlema poole kodanikuühiskond Euroopa Liidu ja Mehhiko vaheliste sidemete arengusse. 2004. aasta aprillis Mehhikos (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väga aktiivsel osalusel) toimunud Euroopa Liidu, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide kolmandal kohtumisel vastu võetud deklaratsioon⁽²⁾ sisaldab erinevaid meetmeid kolmeosalise eesmärgi saavutamiseks: Euroopa Liidu, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikide vahelise partnerluse arendamine, tegevuskava koostamine sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamiseks ja organiseeritud kodanikuühiskonna rolli tugevdamine.

Nimetatud deklaratsioonis tehti ettepanek luua riiklikul ja piirkondlikul tasandil struktureeritud organid dialoogi pidamiseks, väljendati valmisolekut täielikult pühenduda vastavate organite rajamisele ja tugevdamisele ning taotleti Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetust kogemuste edastamisel ja dialoogi arendamisel.

1.4 EMSK arvates ei tohiks ELi ja Mehhiko suhete arendamisel kodanikuühiskonna lepingusse kaasamise eesmärk seis-

neda ainult kontaktide loomises mõlema poole kodanikuühiskonna ja esindusorganisatsioonide vahel; kodanikuühiskonnale tuleb anda võimalus tõhusalt osaleda lepingu institutsionaalses raamistikus nõuandva organina, keda on tarvis ära kuulata lepingut sisuliselt puudutavate teemade korral ning kes võib esitada oma ettepanekuid. Komitee arvates peaks kõnealune kaasamine väljenduma lepingu raames loodava ühise nõuandekomitee rajamisega.

2. Poliitiline, majanduslik ja sotsiaalne olukord ning Mehhiko tulevikuväljavaated**2.1. Poliitiline olukord**

2.1.1 Mehhiko demokraatlik areng on pikk ja ebatavaline protsess. Viimase 20 aasta sündmused on pannud soliidse aluse pluralistliku ja demokraatliku süsteemi loomiseks. Mehhikos toimus poliitiline võimuvahetus, tugevdati täidesaatvat ja kohtuvõimu ning muudeti need sõltumatuks, muutus poliitilise võimu jaotus ning viidi läbi laialdased institutsionaalsed reformid, nt Mehhiko ülemkohtus (*Corte Suprema de Justicia de la Nación*), valimisinstituudis (*Instituto Federal Electoral*) ja valimis-kohtus (*Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación*).

2.1.2 Rahvusliku Aktsioonipartei (*Partido de Acción Nacional*) kandidaadi Vicente Fox Quesada võit 2000. aasta presidendivalimistel tõi muutuse Mehhiko poliitikasse ning lõpetas 71 aastat kestnud Institutsioonilise Revolutsioonipartei (*Partido Revolucionario Institucional*) ainuvalitsemise. Kõnealune sündmus näitas, et demokraatliku süsteemi tõhusaks toimimiseks on tarvis võimuvahetust, ning algas uus arenguetapp.

2.1.3 Mehhiko valitsuse riiklik arengukava aastateks 2001–2006 koostati poliitiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja demograafiliste muutuste vahendina. Arengukavas on kindlaks määratud järgmiste teemade prioriteedid, millele peaksid olema suunatud praeguse valitsuse meetmed: sotsiaalne ja inimareng, kvaliteedile suunatud majanduskasv, kord ja austus.

⁽¹⁾ 21. detsembri 2005. aasta aramus Euroopa Liidu ja Mehhiko vaheliste suhete kohta, punkt 5.5, (EÜT C 82, 19.3.1996, lk 68).

⁽²⁾ 13.–15. aprillil 2004 Mehhikos toimunud Euroopa Liidu, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide kolmandal kohtumise kokkuvõtte lõige 3 ja lõppdeklaratsiooni punktid 33, 34 ja 35. Kõnealusel dokumendis on kokku võetud edusammud kultuurilise ja etnilise mitmekesisuse ja põlisrahvaste õiguste tunnustamisel.

2.1.4 Suur osa Mehhiko praeguse valitsuse jaoks otsustava tähtsusega seaduseelnõusid (maksureform ja energiapoliitika reform) on blokeeritud, sest esiteks ei ole saadikutekojas ega senatis saavutatud nende vastuvõtmiseks vajalikku häälteenamust ning teiseks seoses järgmiste presidendivalimistega 2006. aasta juulis.

2.1.5 Mehhiko 20. sajandi teise poole majanduskasv ja suhteline poliitiline stabiilsus muutsid riigi rahvusvahelisel tasandil keskmiseks suurvõimuks. 80-ndatel aastatel Mehhikot tabanud majanduskriisi ja 90-ndatel aastatel kogu maailmas toimunud muudatuste tagajärjel tuli riigil üle vaadata oma majanduslikud, sise- ja välispoliitika eesmärgid.

2.1.6 Euroopa ja Mehhiko kui strateegiliselt oluliste partnerite vastastikused suhted said hiljem uue konkreetsema vormi nn üldlepingu kaudu, mis kujutab endast midagi enam kui lihtsalt kahepoolsete suhete aspektide sätestamist. Nii võib esile tõsta Mehhiko ja Euroopa Liidu üha sarnasemaid seisukohti viimaste aastate olulistes rahvusvahelistes küsimustes, ning mõlemad partnerid on näidanud üles soovi seisukohti kooskõlastada mitmepoolsete foorumite käigus. Mehhiko ja Euroopa Liit on teinud koostööd muuhulgas keskkonna (Kyoto protokoll), arengupoliitika (tippkohtumised Johannesburgis ja Monterreys) ja inimõiguste valdkonnas. Mehhikol on endiselt tihedad suhted teiste Ladina-Ameerika riikidega, mille üheks näiteks on poliitiline koostöö Rio Grupi raames. Lisaks toetab Mehhiko integratsiooniprotsessi ja partnerlust Mercosuri raames ning Põhja- ja Lõuna-Ameerika Vabakaubanduspiirkonda (FTAA).

2.1.7 Euroopa Liidu jaoks on Mehhiko strateegilise tähtsusega riik Ameerika mandril ning tal on võtmeroll kõigis praegustes ja tulevastes suhetes kõnealuse mandriga.

2.2 Majanduslik olukord

2.2.1 Mehhikos on viimase aastakümne jooksul toimunud ka laialdased majanduslikud muutused, mis aitasid oluliselt kaasa riigi majanduse avanemisele. Mehhiko on ainus riik, kellel on vabakaubandusleping Ameerika Ühendriikide, Kanada, Jaapani, Euroopa Liidu ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA), Iisraeli ning enamiku Ladina-Ameerika riikidega. Lisaks kuulub Mehhiko alates 1984. aastast GATTi, praegusesse Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) ning alates 1993. aastast Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna riikide majanduskoostöö organisatsiooni (APEC). 1994. aastast on Mehhiko ka Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) liige. Mehhikos toimunud reformid ületasid enamikku teisi sarnaseid majanduslikke muudatusi läbinud arengumaid nii ulatuse kui kiiruse osas. Majanduskasvu peamised tegurid on muuhulgas sisemaise tarbimise suurenemine, USA nõudluse suurenemine, USA varade hinnatõus, naftahinna tõus, välismaiste otseinvesteeringute suur sissevool, tulud turismisektorist ja väljarännanute rahasaadetised.

2.2.2 Ligikaudu 98 % Mehhiko ettevõtetest võib lugeda mikro- või väikesteks ja keskmise suurusega ettevõteteks (VKEd), mis etendavad otsustavat rolli töökohtade loomisel, piirkondlikus majandustegevuses ning ärijuhtide ja tehniliste ekspertide koolitamisel. Nende potentsiaalne panus Mehhiko majanduslikku ja sotsiaalsesse arengusse on väga oluline ja seda mitte üksnes elanikkonna põhivajaduste rahuldamise seisukohast, vaid ka seetõttu, et nad varustavad suurettevõtteid tooraine ja materjaliga ning tekitavad otsest ja kaudset eksporti.

2.2.3 Alates 1980-ndate aastate lõpust toimunud muutused majanduspoliitikas, finantskriisid ning finantssoodustuste kaotamine investeeringutele, tööhõivele ja piirkondlikule arengule on kõige enam mõjutanud VKEsid. Kõnealused ettevõtted on läbi elanud äritegevuse märgatava vähenemise. Üldine arusaam on, et eelkõige VKEdes osas ei ole praegune poliitika ja olemasolevad vahendid piisavad nende edasiseks ellujäämiseks ning arenguks.

2.2.4 Vastavalt Rahvusvahelise Valuutafondi Mehhikot käsitlevale aruandele⁽³⁾ suutis riik viimasel viiel aastal teha olulisi edusamme riigivõla haldamisel, mis tuleneb sobiva strateegia valikust ja suuremast läbipaistvusest. Hoolimata kõigest vaevleb avalik sektor võlgnevuste ja intressimäärarikide käes.

2.2.5 1986. aastal GATTiga⁽⁴⁾ ühinemisega kaasneva majandusliku avanemisprotsessi käigus sai Mehhiko toodete ekspordist riigi majanduskasvu kõige olulisem mootor, ning riik arenes tooraine eksportijast valmistoodete eksportijaks. Kõnealuseid valmistoodeteid valmistatakse eelkõige nn *maquiladora*'des⁽⁵⁾. Majanduskasvu aeglustumine pärast 2000. aastat näitab siiski riigi sõltuvust välisnõudluse kõikumisest.

⁽³⁾ Rahvusvahelise Valuutafondi aruanne Mehhiko kohta, nr 04/418, 23.12.2004.

⁽⁴⁾ Üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe (*General Agreement on Tariffs and Trade*).

⁽⁵⁾ Terminiga "maquiladora" tähistatakse vastavalt *Consejo Nacional de la Industria Maquiladora de Exportación*-ile (*maquiladora*de eksporditööstuse riiklik nõukogu, www.cnime.org.mx) teenuse osutamise või tootmisprotsessi, mis on suunatud välismaiste kaupade töötlemisele, monteerimisele või parandamisele, mis selleks eesmärgiks riiki imporditi ning pärast töötlemist tagasi eksporditakse. Nimetatud tegevusega tegelevad ettevõtted, mida nimetatakse *maquiladoradeks*, st ettevõtted, mille tegevuse üks osa on vastavalt *maquiladora*de eksporditööstuse toetamise ja tegevuse dekreedile (*Decreto para el Fomento y Operación de la Industria Maquiladora de Exportación*) suunatud ekspordile. Mehhiko majandustegevus hõlmab mäetööstust, töötlevat tööstust, ehitustööstust, elektri-, gaasi- ja veesektorit. Investeeringutevoo vähenemine töötlevasse tööstusesse ajavaheajaks 2001–2003 tõi kaasa tootmise vähenemise eelkõige kõnealuses sektoris ja ehitustööstuses. Nimetatud aastatel kannatasid ekspordi vähenemise all eelkõige töötleva tööstuse sektorid, milles vähenes investeeringute hulk. Tegemist on esmajoones metallitööstuse (autotööstus, kodumasinatootmine, masinate ja seadmete tootmine), tekstiili-, rõiva- ja nahatööstuse ning keemiatööstusega (nafta-, farmaatsia-, kautšuki- ja plastmassitööstus). Sektorid, kus toimus ulatuslik tootmise vähenemine, koosnevad üle 50 % *maquiladora*'dest, st rohkem kui pool nende ekspordist toodeti *maquiladora*'des, nagu ka tekstiili- ja rõivatööstuses (62 %), masinate ja seadmete tootmises (60 %) ja puidutööstuses (56 %).

2.2.6 Kõnealune aeglustumine on tingitud järgmisest põhjuste ja tagajärgede ahelast:

- Ameerika Ühendriikide majanduskasvu aeglustumine mõjutab otseselt Mehhiko ekspordi;
- Mehhiko ekspordi vähenemine kahandab investeeringuid ekspordisektorisse;
- investeeringute vähenemine mõjutab omakorda siseriiklikku tootmist;
- siseriikliku tootmise vähenemine mõjutab tööhõivemäära ⁽⁶⁾.

2.2.7 Ameerika Ühendriikide majandusliku olukorra oodatust tagasihoidlikum kosumine ei ole ainus Mehhiko majandust mõjutav tegur. Arvestada tuleb ka Hiina majandustõusuga ⁽⁷⁾ ning Mehhiko ülemaailmse konkurentsivõime vähenemisega.

2.2.8 Mis puudutab Mehhiko ülemaailmset konkurentsivõimet, siis Mehhiko konkurentsivõimeinstituudi (*Instituto Mexicano para la Competitividad*) ⁽⁸⁾ andmete kohaselt on Mehhiko positsioon rahvusvahelisel tasandil halvenenud. Konkurentsivõime vähenemise põhjuseks võib olla eelkõige Mehhiko madalatel palkadel seisneva majandusmudeli kokkukukkumine ning teiste ettevõtlast soodustavate tegurite ebapiisav arendamine, näiteks kulud alusinfrastruktuurile (transport, teabevahetus, vesi), energia, maksusüsteem, haridus, tööjõu kutseoskused ja tootlikkus, turvalisus ning haldusjuhtimine.

2.2.9 Seetõttu seisab Mehhiko silmitsi väljakutsega luua tingimused, mis aitavad tõsta riigi konkurentsivõimet tootlikkuse, kvalifitseeritud tööjõu, uuenduste, tehnoloogia arengu ja demokraatia abil. Lisaks konkurentsivõimelise tollisüsteemi arendamisele peaks Mehhiko kaubanduse valdkonnas edendama õiguskindlust ja logistikat ning infrastruktuuri, et lihtsustada investeeringuid ja kaupade liikumist.

2.3 Sotsiaalne olukord

2.3.1 Nagu eespool mainitud, on Mehhiko siirderiik, kus valitseb suur sotsiaalne ebavõrdsus. Piirkondade ja inimeste vahelised erinevused on suurenenud (põhjustades eriti riigi põhja- ja lõunaosa vahelisi arengutaseme erinevusi), väljaränne maapiirkondadest jätkub (tekitades hiiglaslikke linnastuid) ning enamik mehhiklasi elab endiselt väga viletsates sotsiaalsetes tingimustes ja vaesuses.

2.3.2 Pärast sotsiaalse olukorra jätkuvat halvenemist võeti vastu riiklik arengukava aastateks 2001–2006, mille kohaselt

⁽⁶⁾ Mehhiko tööstuse ja kaubanduse eest vastutava riigisekretariaadi andmete kohaselt tõusis aastatel 2001–2003 töötute osakaal kõigis töötleva tööstuse sektorites: 17,8 % võrra *maquiladora* des ja 13,8 % võrra ülejäänud ettevõtetes võrreldes ajavahemikuga 1995–2000. 2004. aastal toimunud majanduse elavnemine ei ole siiani mõju avaldanud tööhõivenäitajatele, millest nähtuvad endiselt negatiivsed kasvumäärad.

⁽⁷⁾ Hiina konkurentsivõime ja sisenemine Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu tekstiili- ja rõivaturule nõuab kohanemist võimet kõnealusele turule eksportivatelt riikidelt. Mehhiko jaoks on tagajärjed eriti karmid. Lisaks ohustab Hiina arengupotentsiaal Mehhiko praegust olukorda ning arvestades Mehhiko palgakulusid, tekib probleeme eelkõige töömahukate toodete puhul.

⁽⁸⁾ Mehhiko konkurentsivõime analüüs, Mehhiko konkurentsivõimeinstituut (*Instituto Mexicano para la Competitividad*), september 2003.

kuulub sotsiaalpoliitika riigi tähtsamate prioriteetide hulka. Viimastel aastatel on valitsuse erinevaid sotsiaalprogramme laiendatud nii abisaajate arvu kui ka toetuse mahu osas. Sotsiaalkulutused on suurenenud. Eelkõige on kasvanud kulutused haridusele, sotsiaalkaitsele ja vaesuse vastu võitlemise programmidele, st valdkondadele, millele eraldatud vahendeid suurendati 90-ndatel aastatel 8,4 % ja alates 2000. aastast 9,8 % võrra aastas.

2.3.3 Siiski võib täheldada erinevaid kasvumäärasid, ning vahendite ümberjaotamise võimalused on riigis piiratud seoses maksudest laekuva väikese tulu ja madala maksusurvega. Seetõttu on sotsiaalse ühtekuuluvuse meetmed puudulikud, ning olukorda raskendavad veelgi sisemajanduse väike maht ja väljakujunemata sisetur.

2.3.4 Aastatel 2000–2002 ületas 3,4 miljonit inimest vaesuspiiri, mis tähendab, et nad on suutelised rahuldama oma toitumisvajadusi (ehkki tagasihoidlikul määral) ning investeerima haridusse ja tervishoidu. See vastandub olukorraga aastatel 1994–1996, mil vaesuses elavate inimeste arv tõusis 15,4 miljonini.

2.3.5 Vaesuspiiril elava rahvastiku osa (majapidamised, mille sissetulek isiku kohta ei ole piisav toitumisvajaduste rahuldamiseks) vähenes linnapiirkondades 12,6 %-lt 11,4 %-le ning maapiirkondades 42,4 %-lt 34,8 %-le. Hoolimata vaesuses elava rahvastiku osa vähenemisest on see siiski endiselt kõrge, arvestades riigi arengutaset ja heaolu. Siiski võib saavutatud edusamme käsitleda positiivse arenguna ⁽⁹⁾. Teisest küljest ei ole Mehhiko ühiskonnas valitseva lõhe põhjuseks mitte ainult vaesus, vaid ka juurdepääs haridusele ja tervishoiule ning nende kvaliteet, mis raskendab ebasoodsamates tingimustes olevate piirkondade olukorda. Hariduse valdkonnas vastandub kirjaoskamatus osakaal riigi põhjaosas (5 %) vastavale näitajale riigi lõuna- ja kaguosas (17 %).

2.3.6 Inimõigused kujutavad endast tõsist probleemi, mis ei sõltu vaid puudulikest õigussätetest. Olukorda raskendab ka laialdane narkootikumidega kaubitsemine ja ulatuslik inimkaubandus. Seetõttu jätab inimõiguste olukord Mehhikos endiselt veel tugevalt soovida, eelkõige põlisrahva seisukohast lähtuvalt. Suurimaid raskusi põhjustavad märkimisväärsed puudused politseiteenistuse ja õigussüsteemi töös, sest teatud juhtudel ei õnnestu elanikkonnale tagada rahuldavat juurdepääsu õiguskaitsele, kuigi selle nimel tehakse jõupingutusi kõrgeimal riiklikul tasandil.

⁽⁹⁾ Sotsiaalarenguministeerium, *Medición del desarrollo* (arenguaruanne), Mehhiko 2000–2002, 23.6.2003.

2.3.7 Kuigi Mehhiko põhiseaduses on viimaste aastate jooksul tehtud edusamme kultuurilise ja etnilise mitmekesisuse ning põlisrahvaste õiguste tunnustamisel, peab riik jätkuvalt toime tulema oluliste väljakutsetega, et inimõigusi ja põlisrahva põhivabadusi tõhusalt kaitsta ja toetada. Probleemide hulka kuuluvad eelkõige põllumajandusega seonduvad konfliktid, diskrimineerimine juurdepääsul õiguskaitsele ja õigusemõistmisele ning elanikkonnarühmade sunniviisiline ümberasustamine⁽¹⁰⁾

2.3.8 Üks Mehhiko sotsiaalseid põhiprobleeme on ka piirkondlik jaotus. Mexico suurlinnapiirkonnas, kus elab umbes 25 miljonit inimest, toimuvad hetkel olulised üleminekuprotsessid. Esiteks on pärast suurt rahvastiku juurdekasvu saavutatud teatud stabiilsus ja toimub ruumiline ümberjaotumine, ning teiseks on siseturule orienteeritud tootmismajandus muutunud rahvusvahelise konkurentsivõimega pürgivaks teenustemajanduseks⁽¹¹⁾.

2.3.9 Kuna Mexico suurlinnapiirkonnas on märkimisväärne arv asutuste peakortereid ja haridus- ning teadusasutusi, linn on kultuuriliselt rikas ning meelitab välismaiste otseinvesteeringute sissevoolu, on linnal märkimisväärne kasvupotentsiaal. Kuid kõnealuse kasvupotentsiaali takistus on madala sissetulekuga elanikkonna suur kontsentratsioon halvasti struktureeritud linnaosades, kus on puudulikud avalikud teenused ja infrastruktuurid (või need puuduvad täielikult), ning haavatavus loodusõnnetuste suhtes. Kõnealustes piirkondades on puudulik haridustase ning ebaproportsionaalselt kõrge kuritegevuse tase⁽¹²⁾.

2.3.10 Siiski on aastatel 2000–2002 vaesuspiirist allpool elava elanikkonna haridusnäitajad muutunud. 5–15-aastaste koolis mittekäivate laste osakaal langes 14,3 %-lt 11,9 %-le. Kõige olulisem muutus toimus 12–15-aastaste vanuserühmas: töötavate laste osakaal vähenes vaatlusperioodil 18,6 %-lt 6,6 %-le. Vähenes ka kirjaoskamatute ja üle 15-aastaste algharidusest isikute osakaal. Kuigi kõnealune areng on igati tervitatav, ei ole haridus- ja tervishoiusüsteemi kvaliteet piisav ning on seetõttu sobimatu soovitud sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamiseks.

2.3.11 Mis puudutab tööhõivet, siis 2004. aastal oli Mehhikos töötute osakaal 3,1 %, samal ajal oli kõnealune näitaja 15-liikmelises Euroopa Liidus 8,2 % ja Ameerika Ühendriikides 5,6 %.⁽¹³⁾ Hiljuti asutatud tööhõive seirekeskuse (*Observatorio Laboral*)⁽¹⁴⁾ teatel on erialaspetsialistide arv viimasel aastakümnel suurenenud praktiliselt kõigis teadusharudes. Tuleb märkida, et 56 % spetsialistidest töötavad kolmes

järgmises teadusharus: "Majandus ja haldus", "Haridus" ja "Sotsiaalteadused", kusjuures esimeses valdkonnas töötavate isikute arv on viimase nelja aasta jooksul oluliselt tõusnud.

2.3.12 Statistika näitab, et enamusel naistest on juurdepääs tööturule. Kuigi naised moodustavad 52 % kõrgkoolilõpetajatest, on vaid 40 % neist naistest ka töökoht.

2.3.13 80 % Mehhiko töötajatest on palgatöötajad⁽¹⁵⁾, st nad töötavad töölepingu alusel ja saavad töötasu. Kui kõige kõrgemini on tasustatud valdkonnad, kus on kõige madalam tööhõivemäär (masinaehitus, füüsika-, matemaatika- ja bioloogiateaduste valdkond), siis hariduses on vastupidiselt kõrgeim tööhõivemäär ja madalaimad töötasud.

2.3.14 Sotsiaalne areng ja kodanikuühiskonna edendamine võrgustike ja ühenduste kaudu Mehhiko institutsionaalses raamistikus on näidanud edusamme. Märkimist väärivad avalikule teabele juurdepääsemise seadus (*Ley de acceso a la información pública*), sotsiaalse arengu seadus (*Ley de Desarrollo social*) ja kodanikuühiskonna organisatsioonide edendamise seadus (*Ley de fomento de las Organizaciones de la Sociedad Civil*).

3. Euroopa Liidu ja Mehhiko üldlepingu kirjeldus ja hindamine

3.1 Taustteave⁽¹⁶⁾

3.1.1 Alates 1. oktoobrist 2000 kehtiv Euroopa Liidu ja Mehhiko majanduspartnerlust, poliitilist kooskõlastamist ja koostööd käsitlev leping (nn üldleping) hõlmab mõlema poole vahelist vabakaubanduslepingut ning poliitilise dialoogi ja koostöö küsimusi. Üldlepingu aluseks on 1991. aastal Euroopa Ühenduse ja Mehhiko vahel sõlmitud leping. 1995. aastal kirjutati Euroopa Liit ja Mehhiko Pariisis alla ühisdeklaratsioonile, milles määrati kindlaks uue lepingu poliitilised, majanduslikud ja kaubanduslikud eesmärgid. Asjaomased läbirääkimised algasid 1996. aasta oktoobris ja kestsid kuni 1997. aasta juulini. Läbirääkimiste tulemusena sündisid üldleping ja nn vaheleping, millele kirjutati alla 8. detsembril 1997. aastal Brüsselis.

3.1.2 Üldlepingu olulisemad aspektid on poliitilise dialoogi institutsionaliseerimine, kaubandus- ja majandussuhete tugevdamine kaubanduse kahepoolse, soodustatud, järkjärgulise ja vastastikuse liberaliseerimise teel vastavalt Maailma Kaubandusorganisatsiooni eeskirjadele ning umbes 30 olemasoleva koostöövaldkonna laiendamine. Lepingu tulemusena loodi lõpuks ka ühisnõukogu, mille ülesanne on lepingu rakendamise jälgimine.

⁽¹⁰⁾ ÜRO büllään nr 03/042 Mehhiko põlisrahvaste põhiõiguste ja vabaduste olukorra kohta, 17.6.2003.

⁽¹¹⁾ OECD policy brief, oktoober 2002. *Territorial reviews: Mexico City*.

⁽¹²⁾ Maailmapanga uurimus (2004), "La pobreza en México: una evaluación de las condiciones, las tendencias y la estrategia del Gobierno" [Vaesus Mehhikos: Hinnang olukorrale, suundumustele ja valitsuse strateegiale].

⁽¹³⁾ OECD, *Employment Outlook* [Tööhõive väljaat], 2005.

⁽¹⁴⁾ Tööhõive seirekeskus on Mehhiko valitsuse loodud vahend olukorra parandamiseks tööturul. Mehhiko president avas seirekeskuse pidulikult 2. märtsil 2005. aastal oma ametlikus residentsis, üritusel viibis ka EMSK delegatsioon.

⁽¹⁵⁾ Allikas: Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática [Geograafilise statistika ja informaatika riiklik instituut], México, 8. märts 2004.

⁽¹⁶⁾ "Relaciones UE-México" [EL-Mehhiko suhted], Hispaania alaline esindus ELi juures.

3.1.3. Vaheleping (¹⁷) võimaldas mõlemal poolel kaubandusega seonduvate sätete ja meetmete kiiret kohaldamist kuni üldlepingu ratifitseerimiseni. Vaheleping jõustus 1. juulil 1998.

3.1.4 2004. aasta novembris toimunud ühiskomitee istungi raames otsustasid Euroopa Liit ja Mehhiko rakendada kontrolliklausleid lepingu peatükkide "Põllumajandus", "Teenused" ja "Investeeringud" suhtes. Seetõttu lepidi kokku, et 2005. aasta algul alustatakse samaaegselt läbirääkimisi kõnealuste valdkondade üle, millega loodetakse lõpule jõuda samal aastal.

3.2 Hindamine

Praeguseks juba üle viie aasta kehtinud **Euroopa Liidu ja Mehhiko majanduspartnerlust, poliitilist koostööd käsitlev leping** (nn üldlepingu) on EMSK arvates suure potentsiaaliga ning toob tänu oma edumeelsele olemusele mõlemale poolele kasu valdkondades, mis moodustavad lepingu kolm sammast (poliitiline dialoog, kaubanduse areng ja koostöö). EMSK annab positiivse hinnangu kaubanduse ja investeeringute arengule ning institutsioonidevahelise dialoogi tugevdamisele. Siiski leiab komitee, et üldlepingu rakendamise võimalused ei ole end veel ammendanud. Kõnealuses kontekstis annab ideid käesolev arvamus.

3.2.1 Poliitilised aspektid

3.2.1.1 2004. aasta novembris Mexicos toimunud EL-Mehhiko ühiskomitee neljandal istungil leppisid Mehhiko ja Euroopa Liit kokku, et arendatakse kahepoolset poliitilist dialoogi ning tugevdatakse mitmepoolsust. Lisaks vahetati arvamusi Rahvusvahelise Kriminaalkohtu osas ning leiti, et selle toetamine on vajalik.

3.2.1.2 Lisaks Euroopa Liidu ja Mehhiko riigipeade ja valitsusjuhtide tippkohtumistele ning erinevate nõukogude ja komiteede istungitele, kus spetsialistid käsitlevad erialaseid teemasid, aitab üldleping kaasa uute ja uuenduslike pikaajaliste teabekanalite loomisele, mis omakorda võimaldavad kõrgetasemelist dialoogi mõlemale poolele huvipakkuvatel teemadel. Leping on lähendanud ka poliitilisi esindajaid. Tihenenud on ka sidemed mõlema poole kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, eelkõige tänu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee korraldatud Euroopa Liidu, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide kolmandale kohtumisele, mis toimus Mexicos 2004. aasta aprillis.

(¹⁷) Raamleping, millega määratleti kaubandusläbirääkimiste reeglid, kujutas endast teatud kiirmenetlust kaubandusläbirääkimiste alustamiseks üldlepinguga kavandatud ühisnõukogu abil.

3.2.1.3 EMSK on arvamisel, et lepingu kvaliteeti tuleks parandada, lisades sätteid koostöö ja institutsioonidevahelise dialoogi kohta ning kaasates otsustusprotsessi asjaomased valdkonnad. Seepärast tervitab komitee ühisnõukogu kohtumise järeldusi, milles viidati võimalusele institutsionaliseerida dialoog kodanikuühiskonnaga ning soovitati määratleda meetodid selle teostamiseks kõige asjakohasemal viisil (¹⁸).

3.2.1.4 Euroopa Liidu soovitusel lisati lepingusse nn demokraatiaklausel, mille kohaselt peaks mõlema poole poliitika riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil austama demokraatia põhimõtteid ning põhilisi inimõigusi, mis on toodud inimõiguste ülddeklaratsioonis, ning mis peaksid endast kujutama lepingu olulist elementi. Kõnealune klausel äratas kodanikuühiskonnas suuri lootusi, sest selles nähti edusammu siduda kaubandus jätkusuutliku arenguga ning vahendit inimõiguste tagamiseks (k.a majanduslikud ja sotsiaalsed õigused). Majanduslike ja sotsiaalsete õiguste valdkonda siiski põhjalikumalt ei käsitleta.

3.2.2 Majanduslikud aspektid

3.2.2.1 Viis aastat pärast lepingu allkirjastamist hindavad mõlemad pooled tulemusi üldiselt positiivseks, eelkõige rõhutatakse Mehhiko ja Euroopa Liidu vahelise kaubanduse (¹⁹) ja investeeringute märgatavat suurenemist.

3.2.2.2 Leping võimaldab Euroopa Liidul osaleda Mehhiko turul võrdsel tingimustel teiste Mehhikoga vabakaubanduslepingu sõlminud riikidega. Seega on Euroopa ettevõtetele tagatud turule juurdepääs, mis on võrreldav Ameerika Ühendriikide Põhja-Ameerika Vabakaubanduse Assotsiatsiooni raames saadud õigustega (kõnealust olukorda nimetatakse NAFTA pariteediks). Mehhiko aga saab kasu Euroopa investeeringute kõrge potentsiaalst, tehnoloogiasiidest ja suurest Euroopa turust.

3.2.2.3 Siiski on võimalik tulemusi oluliselt parandada. Kuigi Euroopa Liidu ja Mehhiko kaubandus on alates lepingu jõustumisest suurenenud, ei tähenda see kogumahu protsentuaalset suurenemist. Samaaegselt kasvab pidevalt Mehhiko väliskaubanduse puudujääk. Siiski tuleb rõhutada, et kõnealune puudujääk puudutab eelkõige toorainete ja kapitalikaupade importi, mis on vajalikud Mehhiko tootmise infrastruktuuri kaasajastamiseks ja Euroopa ettevõtete Mehhikos asuvate filiaalide USA-sse eksporditava lõpptoodangu tootmiseks suurema lisaväärtusega.

(¹⁸) 26. mail 2005. aastal Luksemburgis toimunud EL-Mehhiko ühisnõukogu kohtumise järelduste punkt 15.

(¹⁹) Lepingu kaubandust puudutava osa jõustumise (2000. aastal) ja 2004. aasta juuni vahelisel perioodil suurenes Euroopa Liidu ja Mehhiko vahelise kaubanduse kogumaht 31 % võrra, mis võrdub umbes 111 miljardi USA dollariga. "Europa en México, 2004" [Euroopa Mehhikos, 2004], Euroopa Liidu delegatsioon Mehhikos, 2004.

3.2.2.4 Euroopa Liidu koguinvesteeringud Mehhikosse moodustasid 1994.–2004. aastal 33 656,6 miljonit dollarit ⁽²⁰⁾, mis moodustab 24,3 % kõigist kõnealuses ajavahemikus Mehhikosse tehtud välismaistest otseinvesteeringutest. Ajavahemikus 1999–2004 tehti Mehhikosse välismaiseid otseinvesteeringuid 78 060 miljoni USA dollari väärtuses, millest 19 791 miljonit oli pärit Euroopa Liidust. ELi liikmesriikide osaluse põhjal välismaiste otseinvesteeringute voogudes ajavahemikul 1994. aasta jaanuarist 2004. aasta juunini on võimalik koostada järgmine edetabel: Hispaania (8,3 %), Madalmaad (8,2 %), Ühendkuningriik (3,7 %) ja Saksamaa (2,6 %). Euroopa Liidu investeerimistevõime arengust nähtub Mehhiko strateegiline tähtsus ELi jaoks. Mehhiko ja EL peaksid kasutama üldlepinguga avanenud võimalusi, et süvendada ja laiendada teenindussektorit (mis on oluline ELi jaoks) ja investeeringuid.

3.2.2.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toonitab muuhulgas järgmisi aspekte:

- Euroopa Liidu investeeringuid tuleb mitmekesistada (eriti teaduse ja tehnoloogia arengu valdkonnas), sest senini koondusid need Mehhikos vaid üksikutele tootmisvaldkondadele ja piirkondadele.
- Mehhiko kaupade eksport on suurenenud. Tootevalik on aga endiselt väga piiratud ning seetõttu peavad Mehhiko ettevõtted leidma nišše uutele toodetele ja turgudele teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.
- Kaubanduse ja investeeringute suurenemine mõjutab majandust üldiselt positiivselt, kuid siiski ei ole näha loodetud edusamme sotsiaalse arengu ega vaesuse vastu võitlemise osas.
- Eelkõige saavad lepingust kasu Mehhiko ja Euroopa Liidu suurettevõtted, kuid väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ei ole suutnud kasutada lepingu kõiki võimalusi.
- Lepingu õiguslik raamistik ei ole piisav, et luua stiimuleid mahukamateks investeeringuteks, milleks on tarvis suurendada õiguskindlust.
- Leping kui selline ei tähenda kaubandussuhete muutumatut struktuuri. Seetõttu tuleks kaaluda, kuidas on võimalik kõnealust struktuuri kontrolliklauslite raames parandada ja kaasajastada.

3.2.3 Koostööalased aspektid

3.2.3.1 Mehhiko ja Euroopa Liidu koostöö hõlmab nelja aspekti: esiteks kahepoolne koostöö valitsuste tasandil; teiseks Euroopa Komisjoni kogu Ladina-Ameerikale suunatud piirkondlikud programmid (AL-Invest; URBAN; ALFA; @lis; Euro-social jne), millest võtab osa ka Mehhiko; kolmandaks koostöö teatud küsimustes, nagu inimõigused, keskkonnakaitse ja valitsusvälised organisatsioonid; neljandaks Mehhiko võimalus osaleda täiendavates programmides nagu teadus- ja arendustevõime kuues raamprogramm.

⁽²⁰⁾ Kõik andmed välismaiste otseinvesteeringute kohta pärinevad brošüürist "Europa en México, 2004" [Euroopa Mehhikos, 2004], Euroopa Liidu delegatsioon Mehhikos, 2004.

3.2.3.2 Kahepoolse koostöö kindel õiguslik raamistik on sätestatud lepingu koostööd puudutava peatüki ja vastastikuse mõistmise memorandumiga ELi ja Mehhiko koostöö mitmeaastaste suuniste kohta aastatel 2002–2006. Mõlemad pooled leppisid kokku koostöös, mis puudutab järgmisi valdkondi: sotsiaalne areng ja ebavõrdsuse vähendamine, õigusriigi tugevdamine, majanduslik koostöö ning teadus- ja tehnoloogia-koostöö. Programmitöö perioodiks 2002–2006 eraldas Euroopa Liit kaasfinantseerimise abil vahendeid 52,5 miljoni euro ulatuses. Projektide toetamisest kasu saavad Mehhiko institutsioonid peavad eraldama sarnase summa. Lisaks on alla kirjutatud ka rahastamise raamleping, mis kujutab endast Mehhiko ja Euroopa Liidu vaheliste konkreetsete koostööprojektide alusdokumenti.

3.2.3.3 Lisaks anti toetusi läbirääkimisteks Mehhiko ja Euroopa Liidu koostöö täiendavate vahendite üle ja nende vastuvõtmiseks. 2004. aasta veebruaris kirjutati alla teadus- ja tehnoloogiakoostöö valdkondlikule lepingule. Samaaegselt jätkatakse suhete arendamist seoses kõrgharidust ja keskkonda puudutava valdkondliku lepinguga.

3.2.3.4 Hetkel on käimas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete integreeritud toetusprogramm (*Programa Integral de Apoyo a Pequeñas y Medianas Empresas*, PIAPYME), mis on suunatud eelkõige tehnilise võimuse laiendamisele VKEde tootlikkuse edendamiseks; tehnoloogiasirdele ja ettevõtetevaheliste koostöömeetodite toetamisele, et edendada ühisinvesteeringud ja strateegilisi liite Mehhiko ja Euroopa Liidu VKEde vahel; ning VKEde kaasajastamisele ja internatsionaliseerimisele. Üldlepingu toetamise programm on suunatud konkreetsetele valdkondadele, nagu toll, tehnilised standardid, tervishoiu- ja taimekaitse-eeskirjad, tarbijakaitse ja intellektuaalomand.

3.2.3.5 Inimõigustealase koostöö raames on käimas projektid, mis puudutavad Mehhiko inimõiguste olukorra hinnangust tulenevate soovitude ellurakendamist ning Mehhiko põlisrahvaste inimõiguste toetamist ja kaitset.

3.2.3.6 Mis puudutab koostöö juhtimist ja haldust, on mõningad Mehhiko valitsusasutused juhtinud EMSK tähelepanu ühenduse menetluse keerukusele koostöö korraldamisel. Seoses tulevase koostööga jagavad Mehhiko ja Euroopa Liit arvamust, et poolte suhteid tuleb süvendada. Suhete süvendamine peaks toimuma uue lähenemise abil koostööle, aga ka täiendavate meetmete määratlemise ja võtmisega, nagu valdkonnasisene dialoog ning kolmepoolne koostöö Mehhiko, Euroopa Liidu ja kolmandate riikide, eelkõige Kesk-Ameerika riikide vahel. Mis puudutab tulevase koostöö valdkondi, mis tuleb määratleda ajavahemikuks 2007–2013, on EMSK arvamusel, et tuleks suurendada VKEde praegust toetust ning tugevdada muuhulgas sotsiaalse ühtekuuluvuse, hariduse ja keskkonna valdkondi.

3.2.4 Euroopa Liidu laienemise mõju suhetele Mehhikoga

3.2.4.1 Mehhiko ja Euroopa Liidu vaheline kaubavahetus toimib mõnega kümnest uuest liikmesriigist väga sujuvalt. Eriti väärib märkimist kaubavahetuse suurenemine Tšehhi Vabariigi, Ungari ja Slovakkia Vabariigiga. Samaaegselt selgus, et väiksed ja keskmise suurusega rahvamajandused saavad sellest rohkem kasu kui suured rahvamajandused. Mehhiko ja uute liikmesriikide vaheline kaubandus on siiski veel algusjärgus.

3.2.4.2 Mehhiko jaoks tähendab laienemine üldlepinguga kehtestatud soodustatud kaubandussuhete laienemist Euroopa Liidu kümnele uuele liikmesriigile. Juurdepääs 550 miljonit ⁽²¹⁾ tarbijat hõlmavale vabakaubanduspiirkonnale (Euroopa Liidu ja Mehhiko elanikkond ⁽²²⁾) peaks seega tuntavalt mõjutama nii Mehhiko kui ka uute liikmesriikide ettevõtteid. Laienemisega on uued liikmesriigid kaasatud ka Euroopa Liidu kaubanduspoliitikasse ning ühtsete kaubanduseeskirjade, tollitariifide ja halduskorra rakendamise tõttu on lihtsustunud kolmandate riikide (nt Mehhiko) ettevõtete tegevus uutes liikmesriikides.

3.2.4.3 Nii Mehhiko kui uued liikmesriigid rõhutavad, et nende turud pakuvad erinevaid võimalusi teineteise ettevõtetele, ja seda eelkõige töötleva tööstuse osas uutes liikmesriikides ning põllumajandussektori osas Mehhikos. Lisaks hoogustab nõudlust majanduskasv uutes liikmesriikides. Seetõttu on Mehhiko eksportijatel konkurentsieelis Ladina-Ameerikast ja Aasiast pärit konkurentide ees, kellel veel ei ole sooduslepingut Euroopa Liiduga.

4. Euroopa Liidu ja Mehhiko vaheline üldleping ning Põhja-Ameerika Vabakaubanduse Assotsiatsioon (NAFTA)

4.1 Mehhiko geograafiline asend maailma ühe suurima turu — Ameerika Ühendriikide — suhtes põhjendab suurel määral Mehhiko majanduse tugevat seotust Ameerika Ühendriikide omaga. USA jaoks oli oluline ületada konkurentsivõime osas oma suurimaid konkurente — Jaapanit ja Euroopa Liitu. Mehhiko eesmärk oli aga kindlustada koht maailmamajanduses. Nii suunas Mehhiko oma suhted Ameerika Ühendriikidega uuele rajale, ühinedes Põhja-Ameerika Vabakaubanduse Assotsiatsiooniga (NAFTA), mis on toonud olulist kasu Põhja-Ameerikale ning suurtele ja väikestele ettevõtetele üldiselt. Seoses Saksmaa taasühinemisega oli samal ajal Euroopa Liidu tähelepanu suunatud avanemisele itta.

4.2 Alates NAFTA-lepingu jõustumisest 1. jaanuaril 1994. aastal ulatub kolmepoolne kaubandus 623 miljardi dollarini, mis on üle kahe korra suurem kui enne nimetatud lepingu sõlmimist. Ajavahemikus 1994–2003 on välismaised otseinvesteeringud kolme asjaomasesse riiki suurenenud rohkem kui 1,7 triljoni dollari võrra. Koos NAFTA-lepinguga jõustusid ka

Põhja-Ameerika keskkonnakoostööd käsitlev leping (North American Agreement on Environment Cooperation — NAAEC) ja Põhja-Ameerika tööalast koostööd käsitlev leping (North American Agreement on Labor Cooperation — NAALC). ⁽²³⁾

4.3 Maailmapanga hinnangu ⁽²⁴⁾ kohaselt oleks Mehhiko ekspordimaht ilma NAFTA-ta väiksem ning välismaiste investeeringute tase praegusest madalam. Põhja-Ameerika on suurim investor Mehhikos (talle järgneb Euroopa Liit). Ajavahemikus 1999–2004 olid Põhja-Ameerika investeeringud suunatud peamiselt töötlevasse tööstusesse (43,7 % kogumahust) ja teenindussektoris (38,4 % kogumahust). Kuid teistes valdkondades on NAFTA mõju vaieldav, eelkõige mis puudutab töötust, sisserännet, sissetulekut elaniku kohta ja põllumajandust. Alates NAFTA-lepingu jõustumisest ei ole laialdane investeerimistegevus toonud oodatud tulemusi seoses lõhe kaotamisega Mehhiko ja tema Põhja-Ameerika partnerite vahel ⁽²⁵⁾.

4.4 NAFTA riikide praegune eesmärk on süvendada Põhja-Ameerika majandusintegratsiooni ning otsida täiendavaid vahendeid kaubanduse, investeeringute ja konkurentsivõime parandamiseks. Siiski ei käsitleta NAFTA-lepingus teatud olulisi küsimusi, nagu sisseränne ja töötajate liikuvus, mille puhul piirneb USA sellega, et pakub spetsialistidele piiratud hulgal viisasid. Alates kaubanduse liberaliseerimisest on ebaseaduslike Mehhiko sisserändajate hulk USA-s kasvanud 2 miljonilt 1990. aastal 4,8 miljonile 2000. aastal ⁽²⁶⁾, mis on suurendanud probleeme riigipiiridel. 2004. aastal oli umbes 10 miljoni Mehhikos sündinud isiku elukoht USA. Kui sellele lisada Mehhiko päritolu USA kodanikud, suureneb kõnealune arv 26,6 miljonini, mis moodustab 9 % Ameerika Ühendriikide elanikkonnast. Rände üks nähtavamaid ilminguid on rahasaadetised Mehhikosse, mille väärtus ulatus 2004. aastal üle 13 miljardi USA dollari ⁽²⁷⁾.

4.5 Põhiline erinevus NAFTA-lepingu ning ELi ja Mehhiko üldlepingu vahel seisneb selles, et viimane ei hõlma mitte ainult kaubanduslike aspekte, mis tõstis Euroopa Liidu Mehhiko suuruselt teiseks kaubanduspartneriks (ja seda tasakaalustatud ja õiglase kaubandusbilansiga), vaid ka poliitilise koostöö ja kooskõlastamise küsimusi, mida NAFTA ei käsitle. NAFTA-lepingus ei ole ette nähtud mehhanisme kodanikuühiskonna kaasamiseks otsustusprotsessi.

⁽²³⁾ Põhja-Ameerika Vabakaubanduse Assotsiatsiooni vabakaubanduskomisjoni ühisdeklaratsioon, 16. juuli 2004.

⁽²⁴⁾ Allikad: "Informe sobre México" del Irea de Estudios de Caja Madrid [Aruanne mehhiko kohta, Madridi hoiukassa uurimuste valdkond], mai, 2002. Maailmapank, "Las lecciones del TLCAN para los países de América Latina y el Caribe: Un resumen de hallazgos de investigación" [NAFTA õppetunnid Ladina-Ameerika ja Kariibi mere riikidele: uurimistulemuste kokkuvõte], D. Lederman, W.F. Maloney ja L. Servén, 2003.

⁽²⁵⁾ Allikas: Maailmapank, "World Development Indicators Online" [Maailma arengu näitajad].

⁽²⁶⁾ John Audley, Maailmapank, "World Development Indicators Online" [Maailma arengu näitajad], lk 49.

⁽²⁷⁾ Allikas: Mehhiko siseministeeriumi pressiteade, 17.12.2004 (Comunicado de prensa 71/04 de la Secretaría de Gobernación de México).

⁽²¹⁾ Kaasa arvatud Bulgaaria ja Rumeenia.

⁽²²⁾ 2003. aastal oli Mehhikos 102 miljonit elanikku (OECD Fact Book 2005).

4.6 Kaubandusbilansist näeme, et kaubanduse maht Euroopa Liidu ja Mehhiko vahel on viimase viie aasta jooksul oluliselt suurenenud⁽²⁸⁾, siiski ei kujuta see endast veel vastukaalu Mehhiko ja USA kaubandussuhetele, sest USA on endiselt Mehhiko olulisim kaubanduspartner. 2003. aastal läks 90 % Mehhiko ekspordist NAFTA riikidesse⁽²⁹⁾ ja vaid 3,4 % Euroopa Liitu. Mehhikosse imporditud kaupadest pärines 64,2 % USAst ja vaid 10,4 % Euroopa Liidust.

5. Organiseeritud kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi institutsionaliseerimine

5.1 Üldleping näeb ette poliitilise dialoogi kõigil tasanditel ja see hõlmab kõiki vastastikku huvipakkuvaid kahepoolseid ning rahvusvahelisi teemasid. Sellega seoses luuakse lepingu rakendamise kontrollimise eest vastutav ühisnõukogu (artikkel 45) ja nõukogu tema töös abistav ühiskomitee (artikkel 48). Üldlepingus nähakse ka ette, et ühisnõukogu **võib otsustada luua mõne teise erikomitee või organi, mis abistaks teda kohustuste täitmisel** (artikkel 49).

5.2 Kui üldlepingu rakendamisel soovitakse arvestada mõlema poole sotsiaalsektori huvidega, tuleb tingitama edendada Mehhiko ja Euroopa Liidu kodanikuühiskonna osalust. Tarvis on paremini kaasata kõiki kodanikuühiskonna organisatsioonides osalejaid — põllumajandustootjaid, tarbijaid, naisi, keskkonna- ja inimõigusteorganisatsioone, kutseliite ning VKEsid.

5.3 Üldlepingu VI ja VII jaotis sisaldavad eespool nimetatud artikleid ning sätestavad Euroopa Liidu ja Mehhiko ühise nõuandekomitee loomise õigusliku aluse. Esiteks tunnistatakse artiklis 36 selgesõnaliselt vajadust kaasata kodanikuühiskond piirkondlikku integratsiooni. Teiseks määratletakse artiklis 39 valdkonnad, millele koostöö peaks keskenduma, kusjuures esimeseks valdkonnaks on kodanikuühiskonna tugevdamine. Vastavalt artiklile 49 on ühisnõukogul õigus moodustada teisi nõuandvaid komiteesid või organeid, mida ta peab lepingu rakendamisel vajalikuks. Tulevast arengut käsitleva sätte (artikkel 43) kohaselt on võimalik koostöövaldkondi laiendada. Seetõttu on võimalik luua Euroopa Liidu ja Mehhiko ühisorgan, mis annab võimaluse tegutseda lepingu erinevate aspektide raames. Lähtudes omandatud kogemustest⁽³⁰⁾ leiab EMSK, et kõnealuse organi võiks nimetada EL-Mehhiko ühiseks nõuandekomiteeks (*EU-Mexico Joint Consultative Committee*).

⁽²⁸⁾ Allikas: Mehhiko importijate ja eksportijate ühendus (*Mexican Association of Importers and Exporters*), vastavalt Mehhiko majandusministri teiearu andemetele.

⁽²⁹⁾ Siiski tuleb arvestada sellega, et nimetatud 90 % st moodustasid nafta 10 % ja *maquiladora*des valmistatud tooted 50 %.

⁽³⁰⁾ Vastavalt Euroopa Liidu ja Tšiili assotsiatsioonilepingu artiklile 10 (jõustus 1. märtsil 2005; EÜT L 325, 30.12.2002) luuakse ühine nõuandekomitee, mille ülesanne on toetada assotsiatsiooninõukogu Euroopa Liidu ja Tšiili kodanikuühiskonna erinevate majanduslike ja sotsiaalsete organisatsioonide vahelise dialoogi ja koostöö edendamisel.

5.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates lihtsustaks kõnealuse organi loomist ja tegevust see, kui Mehhikos oleks **EMSK-ga võrreldav sõltumatu, esinduslik ja õiguspärane organ**, milles oleksid sobivalt esindatud kolm traditsioonilist rühma (töötajad, töötajad ja erinevad elualad). Siiski ei ole senised parlamendi tasandil tehtud jõupingutused majandus- ja sotsiaalnõukogu loomiseks edu toonud, kuigi on esitatud seaduseelnõu majandus- ja sotsiaalnõukogu kui avaliku asutuse loomiseks, mille asukohas saaks Mexico⁽³¹⁾. Lisaks ei ole ametiühingud, töötajate liidud ja kolmanda sektori organisatsioonid üksmeel kõnealuse organi rajamise suhtes. Kõnealuse organi olemuse määratlemisel ei ole võimalik selgelt vahet teha sotsiaalse dialoogi vahendite (konsultatsioonid, koostöö ja läbirääkimised) ning kodanikuühiskonnaga konsulteerimise vahel.

5.5 Valituse dialoog osaga kodanikuühiskonnast toimub nn tootmissektorete dialoogi nõukogu raames (*Consejo para el diálogo con los sectores productivos* — CDSP)⁽³²⁾, mis esindab ametiühinguid, töötajaid ning keskeid ja piirkondlikke ametiasutusi. Kolmas sektor on esindatud vaid osaliselt ja puudulikult teadlaste ning põllumajandustootjate kaudu. Valitsus peab dialoogi ka teiste platvormidega, kuhu kuuluvad erinevad kodanikuühiskonna organisatsioonid (ametiühingud, väikeettevõtjate koad, valitsusvälised organisatsioonid), eelkõige seoses Mehhikoga allkirjastatud kaubanduslepinguga.

5.6 Mehhiko valitsus ja töötajad soovivad CDSP-d näha Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arutelupartnerina. Valitsus leiab, et see oleks esimene samm uurimaks kolmanda sektori organisatsioonide kaasamise võimalust. Ametiühingutel on aktiivne roll ning nad tunnustavad üldiselt CDSP-d, kuid neil puudub üksmeel selles osas, kas kõnealune organ peaks olema samaväärne EMSK-ga. Kodanikuühiskonna organisatsioonid pooldavad majandus- ja sotsiaalnõukogu kui uue organi loomist.

6. Järeldused ja soovitused

6.1 Kuigi Mehhikos toimuvad muudatused on igati tervitavad, on palju reforme siiski veel teostamata. Muuhulgas on tarvis tugevdada riigisektorit ning tagada vabadus ja õiguskindlus, käsitleda justitsüsteemis avalduvaid probleeme, jagada varasid õiglasemalt, parandada sotsiaalkaitset, tagada juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja tervishoiusüsteemile ning toetada sise- maist turgu väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kaudu. Selleks, et Mehhiko saavutaks positsiooni arenenud riigina, kellel on kõik vajalikud tagatised, peab kõigis kavandatavates reformides olema kesksel kohal sotsiaalne ühtekuuluvus.

⁽³¹⁾ Seaduseelnõu artikkel 1.

⁽³²⁾ Täiendav teave interneti koduleheküljel: http://www.stps.gob.mx/consejo_dialogo/cpdsp/frameset.htm.

6.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et üldlepingu võimalused ei ole end veel kõigis valdkondades ammenndanud. Seetõttu peaks üldlepingust lähtuma uued tõuked, et vähendada tolle, kõrvaldada tehnilised kaubandustõkked ning avada uued valdkonnad teenustekaubandusele ja investeerimistele. Mõlemal pool tuleb toetada ettevõtete rajamist, lihtsustada institutsioonidevahelisi suhteid, luua soodne kliima ettevõtluseks ja toetada dialoogifoorumeid. Tugevdada tuleb kahepoolset koostööd ühist huvi pakkuvate välisalgatuste raames, eelkõige ülejäänud Ladina-Ameerikas ja Ameerika Ühendriikides. Lepingu sotsiaalseid ja tööhõivega seonduvaid aspekte (haridus, võrdne kohtlemine, tööhõive jne) tuleb koostööprojektide abil edasi arendada.

6.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks seoses kodanikuühiskonna kaasamisega kõnealuste ülesannete elluviimisse luua ELi ja Mehhiko ühine nõuandekomitee. Seetõttu pooldab komitee EMSKga võrreldava organi loomist Mehhikos ning kutsub Mehhiko esindajaid üles jätkama jõupingutusi kõnealuses suunas.

6.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaks EL-Mehhiko ühine nõuandekomitee olema ühisnõukogu nõustav organ ning aitama kaasa üldlepingu arendamisele, järelevalvele ja elluviimisele. Ühise nõuandekomitee ülesanne oleks koostada ühiskomitee või ühisnõukogu taotluste alusel arvamusi vastavate küsimuste kohta. Ka võiks kõnealune komitee koostada omaalgatuslikke arvamusi või lepingut puudutavaid soovitusi. Lisaks sellele kuuluks ühise nõuandekomitee ülesannete hulka regulaarsete aruannete koostamine lepingu edusammude kohta ning ühiskomitee abi ja rahalise toetusega Euroopa Liidu ja Mehhiko kodanikuühiskonna foorumi kohtumiste korraldamine. Ühine nõuandekomitee peaks reeglipäraselt kohtuma ka EL-Mehhiko ühise parlamentaarse komiteega (kohtumiste vorm veel määramata), et parandada lepingu järelevalvet.

6.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks reeglipärase kontaktide tihendamist Mehhiko kodanikuühiskonnaga, et arutada EL-Mehhiko ühise nõuandekomitee võimaliku loomist. Seetõttu kutsub komitee Mehhiko kodanikuühiskonda üles nimetama kolm esindajat igast kodanikuühiskonna rühmast (tööandjad, töötajad, kolmas sektor). Samuti nimetaks EMSK omalt poolt kolm esindajat igast oma kolmest rühmast. Eesmärk on luua ühine tööühm, mis areneks sammhaaval.

6.6 EMSK ja Mehhiko kodanikuühiskonna esindajatest koosneva ühise tööühma ülesanne oleks koostada ettepanek EL-Mehhiko ühise nõuandekomitee moodustamise, koosseisu, ülesannete ja töökorra kohta. Kõnealune ettepanek tuleks koostada 2006. aasta jooksul ja esitada ühisnõukogule 2007. aastal.

6.7 Lisaks on EMSK lepingut mittepuudutavate kahepoolsete suhete raames valmis jõukohaselt toetama sarnase riikliku organi loomist Mehhikos, kui Mehhiko ühiskonnas saavutatakse selles suhtes üksmeel. See aitaks kaasa Euroopa ja Mehhiko kodanikuühiskonna erinevate organisatsioonide suhete arendamisele ning Euroopa Liidu ja Mehhiko vaheliste suhete tugevdamisele.

6.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaks kõnealune organ kajastama Mehhiko kodanikuühiskonna pluralismi ning seetõttu koosnema kolme eelnimetatud valdkonna esindajatest. Nii nagu ka EMSK, peaks organ olema rajatud esindatuse, sõltumatuse ja õiguspärasuse põhimõtetele. Komitee kogemused on näidanud, et kõnealuse organi moodustamise põhilised eeldused on kaasatavate kodanikuühiskonna sektorite ühendatud jõupingutused ning organis esindatud organisatsioonide esinduskriteeriumide selge määratlemine.

Brüssel, 15. veebruar 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND